

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ÇORUM SUNGURLU'DA YAŞAYAN KIRIM TATAR
TÜRKLERİNİN SÖZLÜ KÜLTÜR ÜRÜNLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Rıdvan ALÇAKIR

Çorum - 2022

**ÇORUM SUNGURLU'DA YAŞAYAN KIRIM TATAR TÜRKLERİNİN
SÖZLÜ KÜLTÜR ÜRÜNLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Rıdvan ALÇAKIR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğretim Üyesi Atiye NAZLI

Çorum 2022

Rıdvan ALÇAKIR tarafından hazırlanan “Çorum Sungur’da Yaşayan Kırım Tatar Türklerinin Sözlü Kültür Ürünlerinin Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması .../.../..... tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ..... Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

(Unvanı, Adı SOYADI)*

Dr. Öğr. Üyesi Özlem DEMREN

(Unvanı, Adı SOYADI)**

Dr. Öğr. Üyesi Atiye NAZLI

(Unvanı, Adı SOYADI)

Dr. Öğr. Üyesi Altuğ ORTAKCI

(Unvanı, Adı SOYADI)

.....

(Unvanı, Adı SOYADI)

.....

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve ..... sayılı kararı ile .....’ın ..... Anabilim Dalında Yüksek Lisans/Doktora derecesi alması onanmıştır.

(İmza)

Unvanı Adı SOYADI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

* Jüri Başkanının adı yazılmalıdır.

** Tez danışmanının adı yazılmalıdır.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

(İmza)

Rıdvan ALÇAKIR

Çorum Sungurlu'da Yaşayan Kırım Tatar Türklerinin Sözlü Kültür Ürünlerinin Değerlendirilmesi

Rıdvan ALÇAKIR

ORCID: 0000-0002-8503-3439

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans

Şubat 2022

ÖZET

Türk milleti tarihin en eski dönemlerinden itibaren göç ederek varlığını, töresini, inançlarını ve dilini günümüze kadar aktarmıştır. Kırım Tatar Türkleri de vatanlarından Ak Topraklar olarak ifade ettileri Anadolu'ya Rus zulmünden kurtulmak için göç etmişlerdir. Kırım Hanlığı, Altın Orda Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte kurulmuş, 18. yüzyıla kadar varlığını devam ettirmiştir.

Kırım Hanlığı'nın yıkılmasıyla birlikte başta Rumeli'ne ve Anadolu'ya göç eden Kırım Tatar Türkleri kültürlerini, dillerini, adetlerini, geleneklerini, göreneklerini taşımışlardır.

Kırım Tatar Türkleri'nin bu zengin kültürlerinden halk anlatmalarını, sözlü ürünlerini derlenmiş ve incelenmiştir. Kırım Tatar Türkçesi UNESCO tarafından Tehlike Altındaki Diller kategorisine girmiştir. Bu nedenle Çorum Sungurlu' da yaşayan Kırım Tatar Türklerinin sözlü ürünlerinin yok olmasını önlemek ve kayıt altına almak için bu çalışma yapılmıştır.

Kırım Tatar Türkçesini bilen yaşlılarımız gün geçtikçe edebi hayata irtihal etmekte ve kültürün en önemli yapı taşları yok olmaktadır. Çorum Sungurlu' da bugün yaş ortalaması 60 yaş üstü kişiler Kırım Tatar Türkçesini bir araya geldiklerinde konuşmakta ve bu kişilerinde vefat etmesiyle birlikte Kırım Tatar Türkçesi konuşulmayacak ve unutulacaktır.

Yapılan bu derleme çalışma neticesinde; Çorumda yaşayan Kırım Tatar Türklerinin monografisi üzerine yapılan saha çalışması sonucu derlenen ürünler kayıt altına alınmış ve gelecek nesillere aktarılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Kırım Tatar Türkleri, Sungurlu, Sözlü Ürünler

Bilim Kodu: 310033

Evaluation of Oral Culture Products of Crimean Tatar Turks Living in Corum Sungurlu

Rıdvan ALÇAKIR

ORCID: 0000-0002-8503-3439

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

February 2022

ABSTRACT

The Turkish nation has migrated from the earliest periods of history and transferred its existence, customs, beliefs and language to the present day. The Crimean Tatar Turks migrated from their homeland to Anatolia which is they state as white land to get rid of the Russian persecution. The Crimean Khanate established with the collapse of the Golden Horde State continued to exist until the 18th century.

With the collapse of the Crimean Khanate, the Crimean Tatar Turks who immigrated to Rumelia and Anatolia, carried their culture, language, customs and traditions.

Folk productss and oral products of these rich cultures of the Crimean Tatar Turks were compiled and examined. Crimean Tatar Turkish has been included in the UNESCO Endangered Languages category. This study was carried out to prevent and record the oral products of the Crimean Tatar Turks living in Çorum Sungurlu.

Our elders, who know the Crimean Tatar Turkish, had passed away literary life day by day and the most important building blocks of culture are disappearing. Today in Çorum Sungurlu, people whose average age is over 60 speak Crimean Tatar Turkish when they come together, and with the death of these people, Crimean Tatar Turkish will not be spoken and will be forgotten.

As a result of this compilation study; oral products of the monograph of the Crimean Tatar Turks living in Çorum were compiled, recorded and transferred to future generations as a result of the field work.

Key Terms: Crimean Tatar Turks, Sungurlu, Oral products

Science Code: 310033

TEŐEKKÖR

Tez yazım sürecinde; her zaman yanımda olan ve benden desteğini esirgemeyen eşim Sevda ALÇAKIR'a, aktarım sırasında yardımlarını eksik etmeyen aileme, tez çalışmamda COVID-19 salgınına rağmen kaynak kişi olarak bana yardımcı olan Fevzi AFACAN ve Kerime AFACAN'a teşekkürlerimi sunarım. Rahmetli Naime ALÇAKIR, Hüsniye ALTUN, Ayşe SEÇİR'e Allah'tan rahmet diliyorum. Bilgisi, birikimi, tecrübesi, anlayışı ve değerli vakitini bana ayıran çok değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Atiye NAZLI'ya sonsuz teşekkürlerimi, őükranlarımı sunarım.

Rıdvan ALÇAKIR

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

HALK ANLATMALARI

1.1. Masal.....	15
1.1.1. Ayu Batur.....	20
1.1.2. Donuzluktaki Bala.....	49
1.1.3. Şamdandaki Kız.....	52
1.1.4. Közünü Bergen Gözel.....	63
1.1.5. Helvacı Güzel.....	70
1.1.6. Nar Nar Kamış.....	81
1.1.7. Legelek.....	86
1.1.8. Nasreddin Hoca.....	95
1.1.9. Beş Salkım Aga.....	99
1.1.10. Çıt Çıt Ağacı.....	105
1.1.11. Hırsız Oğlan.....	112
1.1.12. Gençlikte mi İhtiyarlıta mı?.....	116
1.1.13. Fermana Bakma Dermana Bak.....	122
1.1.13. Dosdoğru Arkadaş İsterim.....	124
1.2. Halk Hikâyesi.....	126
1.2.1. Âşık Garip /Karip.....	128
1.2.2. Sürmeli Bey.....	138
1.3. Efsane.....	141
1.3.1. Kazan.....	142
1.3.2. Ejderha.....	144
1.3.3. Albasgan/Albastı.....	146
1.4. Fıkra.....	149
1.4.1. Şiğbörek.....	150
1.4.2. Kamil Akay.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

1.4.3. Kamil Akay ve Ali Çavuş.....	152
1.4.4. Tolmuştan Tüşken	153
1.4.5. Kapkara Tuman Şıkgan	154

2. BÖLÜM

HALK ŞİİRLERİ

2.1. Mani.....	155
2.2. Şın-Çın	167
2.3. Türkü	173
2.4. Ninni.....	175
2.5. Bilmece-Tapmaca	176

3. BÖLÜM

HALK BİLİMİ UNSURLARINDAN BİRKAÇI

3.1. Toy-Düğün.....	178
3.2. Köy Seyirlik Oyunu.....	185
3.2.1.Torta	185
3.3. İnanışlar.....	186
SONUÇ.....	188
KAYNAKÇA.....	190
SÖZLÜK	193
EKLER.....	212

GİRİŞ

Bu çalışmamızın amacı Çorum Sungurlu'da yaşayan Kırım Tatar Türklerinin sözlü ürünlerini derleyerek kayıt altına almak ve Çorum Sungurlu'da unutulmaya başlayan ve yakında zamanda yok olacak olan Kırım Tatar Türkçesinin gelecek nesillere aktarımı yapılarak araştırmacı ve ilgililere kaynaklık etmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma alanı olarak Çorum Sungurlu' da yaşayan Kırım Tatar Türklerinden, belirlediğimiz kaynak kişilerimiz ile görüşme yapılmıştır.

Tez çalışmamızın kapsamı ise sözel ürünlerin Kırım Tatar Türkçesinden, Türkiye Türkçesine aktarımını yapmak ve halk bilimi kural yöntemlerini göre tasnif etmektir.

Çorum Sungurlu'da yaşayan Kırım Tatar Türklerinin Sözlü ürünleri başlıklı çalışmamızda halk bilimi derleme ve inceleme yöntemleri kullanılmıştır.

Çalışmamızın temelini belirlediğimiz kaynak kişiler ile görüşme ve derleme teknikleri ile halk edebiyatı ürünleri tespit edilmiştir.

Kaynak kişi belirlenmesinde, sahada yaptığımız araştırmalar neticesinde; "şu kişiden bilgi alabilirsin." denilerek kaynak kişilere yönelinmiştir. Anlatıcı sorulan sorulara istekli bir şekilde cevap vermemektedir. Ben bir şey bilmiyorum, hatırlamıyorum, diyerek soruları cevapsız bırakmıştır. Kaynak kişilerle kurulan bağ sonucu kaynak kişi önceden hazırlanan sorular sorulmakta, ancak kaynak kişiyi anlatacağı konularda sınırlandırma yapılmamıştır. Kaynak kişinin tıkandığı yerlerde sorular sorulmuş ve anlatımın devam etmesi sağlanmıştır.

Derleme çalışmamız sırasında dünyayı etkisi altına alan Covid-19 (Koronavirüs) salgını nedeniyle çalışmamıza yardımcı olacak kaynak kişiler görüşme taleplerimizi geri çevirmiş ve yarıda kesilmek durumunda kaldıklarımız da olmuştur.

Bu kapsamda kaynak kişilerden halk kültürüne ait ürünler önceden hazırlanmış olduğumuz ses kayıt cihazı, kamera ve fotoğraf makinesi ile derleme çalışmamız tamamlanmıştır.

Çalışmamızda Çorum Sungurlu'da yaşayan Kırım Tatar Türklerinden derlenen sözlü kültür ürünlerinin incelemesi yapılmıştır.

Derlenen ürünler üzerinde yaptığımız çalışmalarda Metin Merkezli Kuram uygulanmıştır. Çalışmamızda derlenen masalların, Kırım Tatar Türkçesi ve Türkiye Türkçesine aktarımı yapılarak, masalın konusu, kahramanları, motifleri ve formelleri incelenmiştir. Derlenen masallardaki motifler ise Nedim Barcı'nın Kırım Tatar Masalları ve Elif Serra ŞAMLIOĞLU tarafından 2013 yılında hazırlanan Kırım Tatar Masalları Üzerine Bir İnceleme isimli yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Çalışmanın sonunda sözlük kısmı oluşturulmuş, Kırım Tatar Türkçesine ait kelimelerin, Türkiye Türkçesi karşılıkları verilmiştir.

Çalışmamızda bizlere kaynak kişiler olarak yardımcı olan; Rahmetli; Hüsnüye ALTUN, babaannem Naime ALÇAKIR, Ayşe SEÇİR, Fevzi AFACAN, Kerime AFACAN', Mukaddes ALÇAKIR, Baki ÇAĞATAY' a teşekkür ediyor, ahirete göç eden büyüklerime Allah'tan rahmet diliyoruz. Kaynak kişilerden Hüsnüye ALTUN teyzemiz bir kültür hazinesi idi. Anlatış tarzı ve akıcılığı dinleyeni etkilemekte ve akılda kalıcılığı arttırmaktaydı. Hüsnüye ALTUN, Kırım'dan göç hikâyesinden, Kırım Tatar Türklerinin adet, gelenek, görenekleri ve anlattığı masallar, halk hikâyeleri ile son kalan "Masal Ana" larından birisiydi.

Tarihte Kırım Tatar Türkleri

Kırım, Batı ve güneyden Karadeniz, doğu ve kuzeyden Azak deniziyle çevrili, bir berzahla karaya bağlanan Kırım yarımadası 26.140 km² genişliğindedir. Anakara ile bağlantısı Orkapı adlı berzah, yarımadaya anakaradan gelebilecek tehkilere karşı tabii bir engel durumundadır. Bu bağlantı nedeniyle yarımada bir bakıma ada özelliği gösterir. Bundan dolayı buraya halk arasında Yeşilada ismi de verilmiştir. Kıyıları girintili çıkıntılı olup yaklaşık 1000 km bulur. Tabii koylar ve limanlar mevcuttur. Yenikale tarafından başlayıp kuzeyde dar bir uzantıyla karadan ayrılan setten Orkapı'ya kadar varan bölümdeki sığ sulara Sıvaş denizi denilir, burası Kırım'ı Azak denizinden ayırır. Yarımada güneybatından kuzeydoğuya ve batından doğuya doğru uzanan dağ silsilesi en fazla yükseldiği kesimlerde 1500 m aşar. Bazı kesimler denize dik iner. Dağlık alanların üzerindeki yaylaların gerisinde ise düzlük bozkır kesimi bulunmaktadır. Bu dağlarda zengin su kaynakları bulunmaktadır. Kuzeybatı ve kuzey istikametinde çeşitli ırmaklar buradan çıkmaktadır. Bahçesaray, Akmesjid, Karasubazar gibi eski Kırım şehirleri bu dağların kuzey eteklerinde yer almaktadır. (İnalcık, 25. Cilt s.447)

Kırım Hanlığı Dönemi

Kırım, Altınordu İmparatorluğu içinde mümtaz bir bölge teşkil etmektedir. 13. yüzyıl sonlarına doğru Nogay Han, Altınordu hanına karşı Karadeniz'in kuzeyindeki stepleri ve Kırım'ı elinde tutuyordu. Nogay Han'ın bertaraf edilmesinden sonra da Kırım önemi korumuş, Kırım'da oturan Beyler steplerde dolaşan kalabalık savaşçılara sahiplerdi ve Cenevizliler ile sürekli çatışma halindeydiler. (İnalcık, 2017 s.3)

Kırım Hanlığı, Karadeniz'in kuzeyinde kurulan Türk devletleri arasında en önemlilerinden birisidir. Kırım Hanlığı, Altın Orda Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte diğer hanlıkların ve zümrelerin en büyüğü ve devamlısıdır. Ve Ruslar tarafından ortadan kaldırılan en son Hanlıktır (Kurat 1972, s. 203).

Kırım Hanlığı'nın kurucusu Hacı Giray Han'dır ve kendi adını taşıyan eski sikke 845 (1441/1442) tarihini göstermektedir. (İnalcık, 2017 s. 4)

Kırım Hanlığı'nın temeli ve en mühim organları Hacı Giray tarafından atılmış ve sonraki Hanlar tarafından geliştirilmiştir. (Kurat, 1972, s. 2011) Hacı Giray'ın ölümünden sonra (1446) oğulları arasında uzun bir taht kavgası yaşandı. Bu durumu fırsat bilen Fatih Sultan Mehmet, Gedik Ahmet Paşa'yı kuvvetli bir donanmayla Kırım'a gönderdi (1475). Kefe ile Kırım sahillerinde Cenevizlilere ait bütün limanları zapt ettirdi. Mengli Giray Hapisten çıkarılıp Kırım hanlığını almaya muvaffak oldu. Ve Mengli Giray, Ahmet Paşa ile bir anlaşma yaparak, Osmanlı sultanının tabiliğini kabul etti. (İnalçık, 2017 s. 5)

Osmanlı Devleti XVII. yüzyılda iç karışıklıklarla uğraşıyordu. Kırım Hanlığı bu yüzyılda Lehistan ve Moskova'dan harç almakta ve gücünü muhafaza etmekte idi. Çağa ayak uyduramayan ve gelişmeleri takip edemeyen Osmanlı Devleti gibi Kırım Hanlığı'nda yavaş yavaş güçsüzleşerek zayıflamıştır.

Çarlık Dönemi

Ruslar, 1774 yılında imzalanan Küçük Kaynarca antlaşması ile Kırım'ı Osmanlı devletinin himayesinden çıkarmış ve 1783 yılında Kırım'ı tamamen işgal etmiştir. Kırım Tatar Türklerini artık zorlu yıllar beklemektedir. Çarlık Rusya'sının artan baskıları ve Tatarlar arasında yaydığı zorla Hristiyanlaştırma söylentilerinin halk arasında yayılması göçleri hızlandırmıştır.

1785-1788 yıllarında daha ciddi bir göç meydana gelmiştir. 1789 yılında Rusya ve Osmanlı imparatorluğu arasında imzalanan Yaş antlaşmasıyla Kırım'a tekrar sahip olma ümidi yok olmuş ve böylece bu göç dalgası doruğa erişmiştir. Bu yıllarda göçeden Kırım Tatar Türklerinin sayısını 100.000 olduğu düşünülmektedir. (Fisher, 2009 s. 115)

Kırım Tatar Türkleri, Osmanlı devleti tarafından Rumeli ve Anadolu'nun farklı merkezlerine yerleştirilmiş, Romanya Dobruca ve Babadağ tarafına yerleşenler Rumeli'nin de elden çıkmasıyla birlikte kitleler halinde Ak topraklara¹ göç etmişlerdir.

Nisan 1783 ile Nisan 1883 yılları "Kırım Tatarlarının Karanlık Yüzyılı" olarak adlandırılmıştır. Bu yıllar arasında Kırım'ın Tatarları arkası kesilmeyen göç dalgaları halinde vatanlarını terk etmek zorunda kalmış, Tatarlardan boşalan yerlere Ruslar yerleştirilmiştir.

Bu ümitsiz tablonun içinde bir kişinin ortaya çıkışı hadiselerin gidişatını değiştirecektir. O kişi İsmail Bey Gaspıralı'dır. Tercüman, 22 Nisan 1883' de Kırım'ın işgalinin 100. Yıl dönümünde Bahçesaray'da basıldı. Tercüman, Kırım Tatar Türkçesiyle Kırım'da basılan ilk gazetedir. Tercüman, Kırım Tatarçası ve Osmanlı Türkçesiyle karışık olarak yayınlamaktadır. Tercüman gazetesi 19. yüzyılın sonları itibarıyla, Türk dünyasının istisnasız her köşesinde, hatta onun bile ötesinde aboneleri ve okuyucuları bulunmaktaydı. (Kırımlı, 2010 s. 40)

---

¹ Ak toprak; Kırım'ın işgalinden sonra dalgalar halinde göç eden Kırım Tatarları Osmanlı Devletine Ak topraklar demişlerdir. Karadavut, Zekeriya, Kırım Tatar Folkloru s.7.

İsmail Bey Gaspıralı' nın, "Dilde, fikirde işte birlik" düşüncesi Türk dünyasında büyük etki yaratmış ve Türk milliyetçiliği fikrinin önemli isimleri arasında yer almasını sağlamıştır. İsmail Bey Gaspıralı, Tercüman gazetesinde fikir yazıları, seyahat yazıları, dil ve eğitim sistemi üzerine görüşlerini ortaya koymuştur. Tercüman hem Türkçe hem de Rusça olarak yayınlanmaktaydı. Bu strateji ile Tercüman uzun soluklu olarak yayın hayatına devam etmiştir. Gaspıralı, Usul-ü Cedid mektepleriyle Türk dünyasında yeni bir eğitim sistemi ortaya koymuş ve başarılı olmuştur. Usul-ü Cedid mekteplerinden yetişen birçok fikir ve düşünce adamı bulunmaktadır. (Yılmaz, 2010 s.390)

Gaspıralı, Türk dillerinin yakınlığını şu örnekle açıklamaktadır:

"Kırımları, ben, olur, geldi, karanlık, lüğatleri, mesela Hokant'ın men, bolur, kildi, karangı lüğatleri olduğu zahirdir. Kırım'ın sennin, annın, babannın, imlası Kazan'ın sinnin, annın, atanın, imlasına keleştiği fehme zor hal olmayıp şivelerin birbirine yakın olduğunu gösterir."

Sovyet Dönemi

Mart 1917' de Rusya' da yaşanan Bolşevik ihtilaliyle birlikte, Kırım Müslümanları Merkez İcra Komitesi "Kırım Kırımlıdır" prensibiyle 9 Aralık 1917 Bahçesaray' da 20 yaşını doldurmuş kadın-erkek istinasız her Kırımlı' nın seçimiyle, Tatar Kırım Tatar Milli Parlamentosu (Kurultay) toplandı. (İslam dünyasında yapılan ilk demokratik seçimdir) Kurultay üyeleri tarafından seçilen ilk Kırım Tatar hükümetinin başkanı Noman Çelebi Cihan'dır. (Kırımlı, 2010 s. 250)

Kırım'da Bolşevik hâkimiyetiyle birlikte, Bolşevik aleyhtarı olan kişilere baskı politikası izlemiş ve toprak mülkiyetinin kaldırılmasıyla birlikte birçok Kırım Tatar Türk'ü toprak ağası olduğu gerçeğiyle Ural ve Sibiryaya sürülmüştür. (Kırımlı, 25. Cilt s.461)

Kasım 1917' de Bolşevikler Kırım' da baskı ve yıldırma politikaları yürüttüler. Tatar milliyetçi liderlerinin izlerini yok etmek istediler. Noman Çelebi Cihanı tevkif edip Sivastopol' a götürüp, idam ederek, cesetini denize attılar. Kırım' daki ilk Bolşevik idaresi, 27 Ocaktan Alman işgal kuvvetlerinin hükümetlerini yıktığı 25 Nisan 1918' e kadar sürdü. (Fisher, 2009 s.172)

İkinci dünya savaşının patlak vermesiyle birlikte onbinlerce Kırım Tatarı askere alınarak Kızıl Ordu saflarında cepheye sürülmüştür. 16 Kasım 1941' de Alman ordusu, Kırım'ın büyük bir kısmını ele geçirmiş ve Alman ordusunun gelmesiyle birlikte Kırım Tatarları için değişen bir şey olmamıştır. Kırım Tatarlarına, dini ve kültürel ve mahalli komitelerin kurulmasına izin verilmesinden başka idari hiçbir yetki verilmemiştir. 9 Mayıs 1944'te Ruslar, Kırım'ı tekrar ele geçirmiş ve hain olarak nitelendirdikleri Kırım Tatarları'nı kurşuna dizmişlerdir. (Kırımlı, 25. Cilt s.461)

Sürgün

Kırımlılar için asıl felaket Stalin tarafından 11 Mayıs 1944' te imzalanan ve Kırım Tatarlarının son ferdine kadar Kırım'dan sürülmesini emreden karardır. 18 Mayıs 1944' te gece yarısı 200.000 civarında Kırım Tatar Türkü apar topar şekilde hayvan vagonlarına bindirilerek Sibirya, Özbekistan, Ural sürülmüştür. Sürgün esnasında Kırım Tatar Türklerinin yarıya yakını vefat etmiştir. (Fisher, 2009 s.221-236) Kalanlar ise ağır çalışma şartlarından dolayı açlık ve sefalet yaşamışlardır. Kırım'da Kırım Tatarlarına ait bütün mallar yağmalanmış, kütüphallerdeki bütün kitaplar imha edilmiştir. Yer isimleri değiştirilmiş Canköy ve Bahçesaray özel sebeplerden dolayı adları değiştirilmemiştir. Kırım Tatarlarından boşalan yerlere rus ve ukraynalılar yerleştirilmiştir. (Kırımlı, 25. Cilt s.461)

Kırım'a Dönüş

Kırım Tatar Milli Hareketi, insani ve milli haklarını talep etmek ve vatana dönüş için 1956 yılından itibaren çalışmalara başlamış ve Moskova'ya dilekçeler gönderilmiştir. Dilekçe ve Milli Hareketin güçlenmesi, Sovyetler Birliği Yüksek Sovyeti Prezidyumu 5 Eylül 1967 yılında görünüşte Kırım Tatarlarının haklarını iade etti ve metinde "Eskiden Kırım'da yaşamış Tatar milletinden yurttaşlar" denilmekteydi. Kararnamenin yayınlanmasıyla birlikte Kırım Tatarları Kırım'a kitleler halinde gitmeye başladı. Giden Kırım Tatarlarından yalnızca iki aileye izin verildi. 23-27 Temmuz 1987 tarihlerinde Kızılmeydanı işgal eden Kırım Tatarları bütün dünyanın ilgisini çekmeyi başararak, Moskova'nın Kırım Tatarlarının taleplerini incelemeleri için devlet komisyonu kurulmasına neden oldu ama komisyon hayal kırıklığı ile sonuçlandı. Bu durum karşında milli hareket halkı ne bahasına olursa olsun Kırım'a dönüşte tevsik etti. 1988 yılından itibaren Kırım Tatarları dalgalar halinde vatana dönüşte başladılar. 26 Haziran 1991 yılında Kırım Tatar Milli Kurultayı Akmescid'de toplandı ve başkanlığa Mustafa Abdülcemil Kırımoglu getirildi. Kurultay'da Kırım Tatarları'nın kendi kaderlerini tayin hakkına uygun olarak belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. (Yılmaz, 2010 s.382)

Kırım'ın bahtı yine değişecektir. Rusya 2014'te Ukrayna'da yaşanan karışıklıktan yararlanarak Kırım'ı 18 Mart 2014 tarihinde işgal etmiş ve Kırım Tatarlarının boykot ettiği referandumu tanımamıştır. (Şamilkızı,2018 s.104)

Kırım Milli Meclisi lav edilmiş, Meclis Başkanı Refat ÇUBAROV ve Mustafa Abdülcemil KIRIMOĞLU Ukrayna'da göç ettirilmiş ve Kırım'a alınmaları yasaklanmıştır. Kırım Tatarları hala vatanlarının işgalden kurtulması için çaba sarf etmektedirler. Milli kimlik ve benliklerini korumaya çalışmaktadırlar. Kırım Tatar Türkleri 2014 yılında tekrar Kırım'a uğramışlardır. (Şamilkızı, 2018 s.117)

Çalışmamızda derleme sonucunda elde ettiğimiz bütün bilgiler, önce Kırım Tatar Türkçesi ile İtalik olarak verilmiş, daha sonra altına günümüz Türkiye Türkçesi aktarımı da eklenmiştir.

Fevzi AFACAN (1), Hüsniye ALTUN (2), Naime ALÇAKIR (3), Baki ÇAĞATAY (4), Mukaddes ALÇAKIR (5), Ayşe SEÇİR (6), Kerime AFACAN(7), Rıdvan ALÇAKIR(8) şeklinde gösterilmiştir.

Aşağıda yer alan derlemeyi anlatan kaynak kişimiz Hüsniye Altun olayları bizzat yaşamış olan ebesinden (babaanne) dinlemiştir.

Sürgün-Göç

Evvelden soraredim kartlarını kümlerini bilesin dep. Kırimdan kelgen bir Zelil Akay bareken onu bilemen derdim. Yohh! Öyle dedi. He dedim. Bilemen dedim. İşte onları aytırırdım ebeme. Ebem derdiki namaz künü eken. Ebem bulay derdi. Namaz künü eken. Eys eteredik balam derdi. Evveli iys derdiler kıygaşa diymiz şimdi. Ondan sonra derdi. İys²eteredik derdi. Oşakta şoyün kazanımız otta derdi.

Yavurun saldatları keldi bastı derdi. Askerleri saldat diyekenler yavur. Ondan sonra keldi bastılar derdi. Dediki derdi. Anam derdi. Otta kazanımız asuvlu ondan evvel kekeleyken kekeleyken dep. Lafbolayken paramızni köşeğe kömdük derdi arpunlap şey ettik karıştırdık deridi. Köşeye kömdük eğer ketersek kelip alırmız dedik derdi. Anamalar dediler derdi. Ondan sonra bir de derdi namaz künü yavurun saldatları keldi bastı deridi. Köynü deridi. Paralarıda kaldı her şeyleri kaldı. He ondan derdi otta şoyün kazanımız asuvlu kaldı derdi. Ondan şeyimiz derdi. Şıragımız cana cana kaldı. Kapımız aşık kaldı. Balam derdi. Anama diyemenki derdi anay haydi pilan komşuga ketiyikte keliyik dedi manga derdi. Anam derdi. Anay otta kazanımız canar diyeken. Canmaz canmaz şimdi tez kelirmiz haydi. Kaşagkenler. Ondan sonra otta kazannı taşlap kaşganlar. Otta kazan asuvlu. Ondan sonra anay şıragını söndürüyük. Yok, balam cana cana tursun şimdi kelirmiz. Ana şıragını söndürseler kazannı tüşürseler kelip karasalar ketgenler yoklar diyecekler. Anay kapımız aşşık. Kapını cabayık anay it kirer. Yok yok! o it akıllıdır kirmez degen.

Ebemin kolundan tutgan bir babanın bır kızı eken. Babasının atı... Anasının atı Tenzile eken. Babasının atı Abdıraman eken. Ondan da babam tuttu bır kolumdan anam tuttu bır kolumdan derdi. Kettik derdi. Şıktık kettik derdi. İşte bır yagga ket babam ket ondan ketgenler bır yerde catganlar kapımızda aşşık kaldı. Kazanımızda kaldı balam derdi. Olay köy köy üstüne birazlar denizden keşgen ya! Kaç bölük kelgenler bunlar cüre cüre kelgenler hep. Onday cüre cüre kelgenler onday keldik derdi. Kelgenlerini aytar edi. Bonu kayerden kelgenler. Ne yaşaganlar kayelerden turmuşlar, kayelere tüşmüşler. Kayeler de tüşgen yerlerini bilmiyem işte ogadarlığını yavrum. Denizden mi kelgenler? Denizden kelgen yoklar denizden. Karadan kelgenler. Karadan kelgenler bek kop kelgenler. Onlar colda derdi agaş tapsalar şey yok egme yok torba yok mına bi yerine bır ufak agaş tapsam balam. Mına yerime tıgaman bır agaş tapsam belime kıstıraman. Ot cagaykenler bir yerge oturganda ne pişirip ne aşaganlar? Ondan son onday ete ete keldik. Acık babam ala sırtına meni acık anam derdi. Demek ki yoruladır. Küçük bala eken.

---

² İys-ulkum Kırım Tatar Türklerine ait hamur kızartması.

Aklı yeteyken işte öyle onday derdi ebem işte bunlar ondan tuyganlarım. Denizden kelmegenler sizinkiler? Yok, onlar denizden kelmegenler bunlar eveli şıkğanlar. Bunlar cüre cüre ketgenler.

Kırım'ın kaylerinden kelgenler köyünün atını bilesin mi? Aytaydı da pılan yerden keldik konakladık dep. Men unıtganman. Kırım'da kayerde yaşayekenler? Kırım'dan şiyde ekenler mallemizin atı "Tana Keldi" derdi. Tana Keldi mallemizin atı derdi. Sade bu aklımda kaldı. Bilmiymen o kadarnı şehir mi eken köy mü eken tep bala o zaman şeherni bile mi edik bakalım biz. Mallemizin adı Tana Keldi derdi. Onu bilir onu aytardı. Ebem kayerde otıra ediniz ebiz? Mallemizin adı Tana Keldi derdi. Deniz kıyısında mı ekenler? O kadarnı bilmiymen yavrum. O kadarlıkni bilmiymen bala ne kadar bilir. Hemi de deyy işte aytaman dokksan seneden belli benim aklım şiy eken aklımda kalgan bilmiymen ondan başka bilmiymen. Ondan sonra kelgenler.

Bir de keldik derdi onu aytar edi bazı bir derdi. Atlı şiy bir kişi derdi. Boydan boyga ak kiygen deredi kepin diy. Keldi derdi artımızdan bizge karıştı derdi. Cüre cüre kelemiz derdi. Ondan sonra kayerden kelesiniz? Bu köşmenlerin apakayları da silah ataykenler katip atasınız? Nasıl atasınız? Nerenize koyuyunuz? Ebemde ağaşını neni tıkgan eken ah şura felan degen eken. Ağaçlar neler koydı derdi. Onu şiy bellegen bulay soray bizden derdi. Oday şiy soray. Artına karay bere karay bere derdi. Bir de derdi bir duman şıktı coldan derdi. Onu hemen körgenimen derdi. O, derdi depege "CAP" derdiler Tatarca cap. Ondan sonra bir derdi taşlı kayalı cap baredi derdi. Uyerde hemen saptı, karıştı, ketti derdi. Kayda ketti kayıp boldu derdi. Şiyden kaşgan asacağekenler de he işte ak kiydirgenler boyunşa asacağekenler. Bir de derdi eki atlı keldi derdi. Atların köpükleri şaşıla avzundan böyle böyle bir ak kiygen kişi kördünüz mü? Keldi mi? He kördük biznen colculuk etti. Eee kayda ketti şimdi. Mına capga sargan edi. Kayda ketti bilmiymiz degenler. Sonra derdi o köyge yakın eken o köynün kişilerni ketirdiler derdi. Kıdıradılar biz savuştuk. Taptılar mı? Tapmadılar mı? Derdi ebem. Bunday işte konuşurduk. bilmiymen onday.

Türk askeri eken. Bek yaman korkğanlar yavur askeri dep. Bir yerde de bir kız bariken işlerinde akrabalar mı neleri mi? At araba bariken kapının aldında bir yerge misapir mi bolğanlar bir yerde toplanganlar uyerde mi catğanlar kapının aldında at araba turayken kız közü aşigeken şıkğan haydınız maga arkadaş bolacak bar mı degen. Korkğanlar birazları mingenler at arabaga atını da şıkargan şiyden koşgan u yerde birazını algan kaşgan kız. Birazları kalgan u yerde. Kız derdi cesaretle eken derdi. Gayli ebemmalarda oga mingenler mi yoksa onlarda o yerde mi kalganlar o kadarlığını bilmiymen olay deredi ebem. Bir komşımız barıdı da o da babalığı bareken onunda onlarda geminin şiyi kopgan cipten merdivanı bareken kopgan tüşkenler denizin tibi deridi capcarıg aaa kız dep konuşurdu. Deniz tibi astı. Aşağı indik derdi astı kum derdi. Babalığım bir tepik urdu kumga derdi gerisin geri köterip şıktık yukarı derdi. Yukarı şıkğan bizni aldılar derdi. Bilmiymen işte babalığım meni cibermeyi kuşağında geri tüştüğ geri şıkardı derdi. Onlar denizden kelgenler işte. Bilmiymen ebem sade karadan kelgenlerni aytar edi. Colda kelgenlerni aytar edi. Aş kayda işte ne pişirseler işte, aş ne tapsalar aşay aşay kelgenler onday karadan kelgenlerni aytardı. Ebem ankara kelgenler Ankara şiyde şinşin bağlarında dayımın dayısı bareken eki dayısı bareken birevünün adı Avcı Osman derdi. Birevünün adı Nurulla derdi.

Ana kaldı kettiler deridi. Kelmey eveli telefon yok, araba yok, bir taa körüşmedik kaldı kettiler deridi angarada. Onlar işte bölük bölük kelgenler.

Sürgün-Göç

Evvelden sorardım yaşlıları kimleri biliyor musun deyip. Kırım'dan gelmiş bir Zelil Akay varmış. Onu biliyorum derdim. Yoh! Öyle dedi. He dedim. Biliyorum dedim. İşte onları söyledirdim ebeme. Ebem derdi ki kandil günü gelmişler. Ebem böyle derdi. Namaz günüymüş. İys yapardık derdi. Ocakta şoyün kazanımız ateşte derdi.

Gâvurun askerleri geldi bastı derdi. Askerlere saldat diyormuşlar. Ondan sonra geldi bastılar derdi. Dedi ki anam derdi. Ateşte kazanımız pişiyor ondan evvel gelecekmiş deyip laf olurmuş. Paramızı köşeye gömdük derdi. Üzerini kapattık, şey ettik karıştırdık derdi. Köşeye gömdük, eğer gidersek gelip alırız derdi. Annemler derdi. Ondan sonra birde derdi gâvurun askerleri geldi bastı derdi. Köyü derdi. Paraları da kaldı, her şeyleri kaldı derdi. He ondan sonra derdi. Ateşte kazanımız pişip kaldı derdi. Ondan şeyimiz derdi. Işığımız yana yana kaldı, kapımız açık kaldı çocuğum derdi. Anneme diyorum ki derdi. Anne haydi filan komşuya gidelim de gelelim dedi bana derdi. Anam derdi anne ateşte kazanımız yanar dermiş. Yanmaz yanmaz şimdi hemen geliriz haydi. Kaçıyorlarmış. Ondan sonra ateşte kazanı bırakıp kaçmışlar. Ateşte kazan pişiyor. Ondan sonra anne ışığımızı söndürelim, yok çocuğum yana yana dursun şimdi geliriz. O ışığı söndürseler, kazanı düşürseler, gelip baksalar, gitmişler, yoklar diyecekler. Anne kapımız açık. Kapıyı örtelim, anne köpektiler. Yok yok! O köpek akıllıdır girmez demiş.

Ebemin elinden tutmuş bir babanın bir kızımıymış. Babasının adı ... Anasının adı Tenzile'ymiş. Babasının adı Abdurrahman'mış. Sonra da babam tuttu bir elimden annem tuttu bir elimden derdi. Gittik derdi. Çıktık gittik derdi. İşte bir tarafa git babam git. Sonra gitmişler bir yere yatmışlar. Kapımız açık kaldı. Kazanımız da kaldı çocuğum derdi. Böyle köy köy üzerine birazları denizden geçmiş ya! Kaç bölük gelmişler bunlar, yürüye yürüye gelmişler hep. Öyle yürüyü yürüye gelmişler öyle geldik derdi. Gelenleri söylerdi. Bunlar nereden gelmişler. Ne yaşamışlar, nerelerde durmuşlar, nerelere düşmüşler. Nerelerde düştükleri yerleri bilmiyorum işte o kadarlığını yavrum. Denizden mi gelmişler? Denizden gelen yok denizden. Karadan gelmişler. Karadan gelenler pek çok gelmişler. Onlar yolda derdi ağaç bulsalar şey yok, heybe yok, torba yok. Bir yerlerine bir ufak ağaç bulsam çocuğum bu yerime sokarım bir ağaç bulsam belime kısıtırırım. Ateş yakarlarmış bir yerde oturduğunda ne pişirip ne yemişler. Ondan sonra öyle yapa yapa geldik. Biraz babam alır sırtına beni, biraz anam derdi. Demek ki yoruluyordur. Küçük çocukmuş. Akli yetiyormuş işte. Öyle öyle derdi ebem işte. Bunlar ondan duyduklarım. Denizler gelmemiş mi sizinkiler? Yok, onlar denizden gelmemişler. Bunlar önce çıkmışlar. Bunlar yürüye yürüye gelmişler.

Kırım'ın neresinden gelmişler köyünün adını biliyor musun? Söylerdi de filan yerden geldik konakladık deyip, ben unutmuşum. Kırım'da nerede yaşıyorlarmış? Kırım'da şeydeymişler.

Mahallemizin adı 'Tana Keldi' derdi. Tana Keldi mahallemizin adı derdi. Sadece bu aklımda kaldı. Bilmiyorum o kadarını şehir miymiş, köy müymüş deyip. Çocuk o zaman şehri biliyor muydu bakalım. Mahallemizin adı Tama Keldi derdi. Onu bilir onu söylerdi ebem. Nerede oturuyordunuz ebe? Mahallemizin adı Tama Keldi derdi. Deniz kıyısında mıymışlar? O kadarını bilmiyorum yavrum. O kadarını bilmiyorum, çocuk ne kadar bilir. Şimdi tey işte söylüyorum 90 seneden beri benim aklım şeymiş, aklımda kalmış. Bilmiyorum. Ondan başka bilmiyorum. Ondan sonra gelmişler.

Bir de geldik derdi, onu söylerdi bazen. Bir derdi, atlı şey, atlı kişi derdi, boydan boya beyaz giymiş derdi -kefen gibi- geldi derdi arkamızdan, bize karıştı derdi. Yürüye yürüye geliyoruz derdi. Ondan sonra nereden gelirsiniz. Bu göçmenlerin karıları da silah atarmışlar. Nasıl atarsınız, nerenize koyarsınız. Ebem de ağacı neyi tıkmışmış ah şura falan demişmiş. Ağaçlar neler koydu derdi. Bunu şey bellemiş. Öyle sorar bizden derdi. Öyle şey sorar arkasına bakıp durur bakıp durur derdi. Bir de derdi, bir duman çıktı yoldan derdi. Onu hemen görünce derdi. O derdi tepeye cap derdiler Tatarca. Ondan sonra bir derdi taşlı kayalı tepe vardı derdi. O yerden hemen saptı karıştı gitti derdi. Nereye gitti kayboldu derdi. Şeyden kaçmış, asacakmışlar da tee işte ak beyaz giydirmişler boyunca asacakmışlar. Bir de derdi iki atlı geldi derdi. Atların köpükleri saçılır ağzından. Böyle böyle bir beyaz giymiş kişi gördünüz mü geldi mi derdi. Evet, gördük bizle yolculuk yaptı. Ee nereye gitti şimdi. Şu tepeye gitti dedi. Nereye gitti bilmiyoruz demişler. Sonra derdi o köye yakınmış. O köyün kişilerini getirdiler derdi. Aradılar biz sıyrıldık buldular mı bulmadılar mı derdi ebem. Böyle işte konuşurduk. Bilmiyorum. Öyle

Türk askeriymiş. Pek yaman korkmuşlar gâvur askerleri deyip. Bir yere de bir kız varmış içlerinde. Akrabalar mı neleri mi at arabası barmış kapının önünde. Bir yere misafir mi olmuşlar. Bir yerde toplanmışlar mı? O yerde mi yatmışlar. Kapının önünde at arabası dururmuş. Kızın gözü açılmış. Haydi, bana arkadaş olacak var mı demiş. Korkmuşlar bazıları. Binmemişler at arabasına. Atı da çıkarmış şeyden. Hazırlamış o yerde. Bazılarını almış kaçmışlar kızla. Bazıları kalmış o yerde. Kız dedi. Cesaretliymiş derdi. Artık ebemler de ona binmişler mi yoksa o yerde mi kalmışlar o kadarını bilmiyorum, öyle derdi ebem. Bir komşumuz vardı da onun da babalığı armış. Onlar da geminin şeyi kopmuş, ipten merdiveni varmış, kopmuş düşmüşler. Denizin dibi pas parlak a kız deyip konuşurdu. Denizin dibi aşağı indik derdi. Altı kum derdi. Babalığım bir tepik vurdu kuma derdi. Gerisin geriye kaldırıp çıktık yukarıya derdi.

Yukarı çıktığımızda bizi aldılar derdi. Bilmiyorum işte babalığım beni göndermedi. Kucağımdan geri düştük geri çıkardı derdi. Onlar denizden gelmişler işte. Bilmiyorum ebem sadece karadan geldiklerini söylerdi. Yolda geldiklerini söylerdi. Yemek nerde işte, ne pişirirler işte... Yemek, ne bulsalar yeyip yeyip gelmişler. Öyle karadan geldiklerini söylerdi. Ebem Ankara'ya gelmişler. Ankara'da Çin Çin Bağları'nda dayımım dayısı varmış. İki dayısı varmış. Birisinin adı Avcı Osman derdi, birisinin adı Nurullah derdi. Orada kaldı gittiler derdi.

Gelmez evveli telefon yok, araba yok bir daha görüşmedik. Kaldı gittiler Ankara'da derdi. Onlar işte bölük bölük gelmişler.

Kırım Tatar Türkleri, tarihin cilvesi midir bilinmez, vatanlarına döndükçe tekrar koparılmıştır. Cengiz Dağcı'nın Yansılar kitabında yer verdiği;

“ Yeniden yeşereceği, gövdesinden taze filizlerin fışkıracağı sona erdi sanılan bir ağaç değil mi Kırimlılar? Ulusça bağımsızlıklarını yitirdikleri günden başlayarak, ağacın dalı budağı kesilmediği bir devre geçmedi. Gene de taze filizler fışkırdı gövdesinden. Filizler kalınlaşıp dal budak olmasına zaman kalmadan, tekrar kesildiler. Gövde yeniden filizlendi. Sonunda kökünden kesilip uzak, ıssız ve kısır bir toprağa atıldı. Orda da yeni filizler fışkırdı gövdeden; filizler dal oldu; dallar uzadı uzadı, ağacın bin yıl önce dikildiği toprağa ulaştılar.”(Dağcı, 2012 s.264)

Kültürel değişim ve folklor

Kültür bir milletin maddi ve manevi bütün değerlerini kapsamaktadır. Kırım Tatar Türkleri de köklü bir geçmişe ve birikime sahip bir Türk kavmidir. Kültürünü, medeniyetini zengin ve bu geçmişe sahip çıkan Kırım Tatar Türkleri kendi kültürüne yaşatmak için elinden gelen çabayı göstermektedir.

Ziya Gökalp, kültürü şu şekilde tanımlamaktadır; medeniyet çeşitli milletlerin ortak malıdır. Her medeniyeti, ona sahip olan milletler, ortak bir hayat yaşayarak oluşturmuşlardır. Bu yüzden, medeniyetler uluslararasıdır. Fakat bir medeniyetin, onu meydana getiren her millette aldığı özel şekiller vardır ki, bunlara hars (kültür) olarak adlandırmaktadır. (Gökalp, 2017 s.19)

Göç, insanların yaşadıkları yerden başka bir yere hayatlarını devam ettirmek için yaptıkları bir eylemdir. Göçler değişik sebepler ile olabilmektedir. Savaş, istila, afet vb. nedenlerle insanlar yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalabilmektedir.

Bazı devletler ise resmi politikaları gereği istemedikleri halkları, grupları ülke içerisinde veya ülke dışına göçe zorlamaktadır.

XVIII. yüzyılda Kırım Hanlığının Rusya tarafından işgal edilmesiyle birlikte, artan baskı ve yıldırma politikaları sonucu (Kırım'da Tatar'sız Kırım politikası gereği), göçler hareketleri dalgalar halinde 150 yıl boyunca devam etmiş ve 1944'te doruk noktasına ulaşmıştır.

Göçler, Osmanlı ve Rusya İmparatorluklarının savaşı sonrası yoğunluk kazandığı görülmektedir. Göçün en önemli faktörleri arasında Rusya'nın Kırım Tatar Türklerini zorla Hristiyanlaştırma söylentilerinin halk arasında hızla yayılmasından kaynaklanmaktadır.

Kırım'dan göç edenler ilk başta Rumeli'ne yerleşmişlerdir. Rumeli'nin de elden çıkmasıyla birlikte Kırım Tatar Türkleri, Anadolu'ya yerleşmiş ve göç edenler farklı farklı yerlere yerleştirilmişlerdir.

Göçlerle birlikte Kırım Tatar Türkleri, geçmişten günümüze kadar adet, gelenek ve görenekleri, sosyal ve kültürel varlıklarını, yaşayış biçimlerini zamana bağlı olarak bir değişim ve dönüşüme uğradığı gözlemlenmektedir.

Kırım Tatar Türklerinde evlilikler geçmişte görücü usulü ile olurdu. Evlenecek kişiler, Tatar Türklerinden seçilir, başka gruplardan kız alınmaz ve kesinlikle kız verilmezdi. Günümüzde ise evlilikler, gençlerin kendi buldukları kişilerle olmakta ve Tatar olma şartı ortadan kalkmıştır. Az da olsa görücü usulü ile olan evliliklerde genelde Kırım Tatar Türkleri seçilmekte ve evliliklerle birlikte dil ve kültür canlı tutulmaktadır.

Kırım Tatar Türklerinde değişen geleneklerden bir diğeri ise düğünlerdir. Tezimin üçüncü bölümü olan halk anlatmalarında derlediğim “Toy-düğün” başlığında düğünlerin başlı başına bir düzen içerisinde olmakta olduğu görülmektedir. Düğünler, Perşembe günü sogum soyulmasıyla (Hayvan kesimi) başlar, Pazar günü gelin düşüne (indirilene) kadar devam ederdi. Cuma günü namazdan sonra düğün yemeği verilirdi. Düğünü yöneten Kartagası bulunmaktaydı. Ev sahibi gelen konukları karşılarken Kartagası düğünün bütün işleriyle meşgul olurdu. Düğünden önce kıza “Satuv” adı altında giyecek ve ihtiyaçları alınırdı. Kız, erkek tarafından kişilere “Danış” (Erkek tarafının akrabaları ile tanışma ve el öpme faslı) sırasında “Tokuz”³ adıyla dokuz parçadan oluşan hediyelerini sunmaktaydı. Kız evine katlama, ulkum, kıygaşa, şibörek, yemiş gibi yiyecekler götürülmekteydi. Gelin, arkadaşlarıyla bir evde toplanır. Erkek de kendi arkadaşlarıyla bir evde toplanarak eğlenirlerdi. Düğünlerde horoz ve şırak telleme yapılırdı. Gelin mögedek denilen düğün arabasına bindirilir ve cami ve mezarlığın etrafında dolaştırıp erkek evine getirilirdi. Günümüzde düğünlere Cuma günü başlayıp cumartesi günü bitmektedir. Düğün yemeği hala verilmektedir. Düğünler genellikle salonlarda olmaktadır. Kartagası bulunmamaktadır. Satuv, tokuz, mögedek, kız ve erkeklerin düğünden önce toplanmaları, şırak ve horoz telleme, gelinin cami ve mezarlıkta dolandırılması adetleri artık uygulanmamaktadır.

Kırım Tatar Türklerinde doğuma eskisi gibi önem verilmemektedir. Doğum yapan kadının kırkı çıkmadan kimse ziyaret etmezdi, çocuğu ismini evin en büyüğü koyar ve o isme itiraz edilmezdi, çocuğun kırkından sonra mevlit okutulur ve kırk uçurma yapılırdı, günümüzde ise kırk uçurma, mevlit ve ad koyma gelenekleri yaşatılmaktadır. Ama kadının kırkı çıkması artık uygulanmamaktadır.

Sünnet düğünleri eskiden üç günü yayılarak kutlanırdı. Sünnet yatağı hazırlanır ve bu yatak bir hafta bozulmadan dururdu. Köylerde sünnet olacak çocukları ata bindirerek gezdirme adetleri bulunmaktaydı. Gelen misafirler için yemekler hazırlanır ve sunulurdu. Bu uygulama günümüzde değişime uğrayarak bir güne inmiştir.

Kırım Tatarlarında ölümle ilgili uygulamaların çoğu devam etmektedir. Ölü evinde kırk gün ışık yakılarak beklenir, vefat eden kişinin karanlıkta kalmaması için yapılırdı. Artık bu uygulama

---

³ Tokuz, Dede Korkut Hikâyelerinde de geçmektedir. Han misafirlerini dokuz parça hediye sunmaktadır.

yapılmamaktadır. Ölüünün yıkıldığı yerde yedi gün ışık yakılırdı, bu uygulamada artık yapılmamaktadır. Ölen kişinin arkasından yakınları ağıt yakmaktadır. Cenaze evinde yedi gün aralıksız Kur'an-ı Kerim okunmaktadır. Ölen kişinin ardından yedisi, otuz yedisi⁴, kırkı, elli ikisi ve senesi okutulmaktadır. Cenaze evine komşular tarafından yedi gün yemek götürülür. Kırkıncı gün "Yas Taşlatmak⁵" ölen kişinin yakınlarına gidilene yas bırakılır.

Çorum Sungurlu'da yaşayan Kırım Tatar Türkleri, yemek kültürlerini devam ettirmektedirler. Her kandil şibörek yapılır ve ölmüş kişilerin ruh için komşulara dağıtılır. Bu uygulama hala devam etmektedir ve "Namaz" adı verilmektedir. Ölen kişinin otuz yedisinde kaşık börek yapılır. Hıdırellez/Nevruz'da kalakay yapılarak, kalakay tıngırdatılır.⁶ Karın ilk yağdığı zaman akrabalar veya komşular toplanır tel tel adı verilen pişmaniye yapılırdı. Bunu yanı sıra köbete, tabak börek, ulkum, kıygaşa, peşlokum, gıybet köbetesi, alışke, sorpa... Yemeklerin yapımı hala devam etmektedir.

Kırım Tatarlar Türklerinin, en önemli kültür ögesi dildir. Kırım Tatar Türkleri üç ayrı şive konuşmaktadırlar. Bunlar Yalı boyu ağzı, genelde Kırım'ın güney kısmında kullanılan şivedir. Türkiye Türkçesine oldukça yakındır. Bozkır-çöl ağzı, Kırım'ın kuzey bölgesinde konuşulmaktadır. Anlaşılması biraz güçtür. Nogay Tatarlarının kullandıkları şivedir. Bahçesaray ağzı, Bahçesaray, Karasupazar, Kerç gibi şehirlerde ve Kırım'ın dağlık kısmında kullanılmaktadır. (Savran, 2008 s.5) Dil bir milletin, kimliği, benliği ve varlığının temelini oluşturmaktadır. Tatarça konuşan yaş ortalaması altmış ve üstü yaş grubu arasında konuşulmaktadır. Genç nesil Kırım Tatar Türkçesini anlamakta fakat konuşamamaktadır. Pandemi nedeniyle derleme yaptığımız kişilerin yaş ortalaması altmış yaş ve üzeri olması nedeniyle görüşme taleplerimiz geri çevrilmiş veya ileriki bir zaman içinde görüşelim denilmiştir. Pandeminin bitmemesi ve zamanın kısıtlı olması nedeniyle yapılan kapsam sınırlandırılmıştır ve bu süreçte derleme yaptığımız büyüklerimizden vefat edenler olmuştur. Kırım Tatar Türkçesi, yirmi yıl sonra Çorum Sungurlu'da konuşulmayacağı değerlendirilmektedir.

Nevruz, Hıdırellez, Tepreç gibi birlikteliği artırıcı sosyal faaliyetler pandemi nedeniyle sekteye uğramıştır. Nevruz, Hıdırellez, Tepreç adı altında kutlanmaktadır. Tepreç genelde mayısın ilk pazar günü olmakta, uzak yakın bütün Kırım Tatar Türkleri bu şenliklere iştirak etmektedir. Tepreç'te Kırım Tatar Türklerinin gelenek görenek ve adetleri sergilenmektedir.

Kırım Tatar Türkleri eskiden köyde yaşamakta kültür ve geleneklerini yaşamaktaydı. Ekonomik ve sosyal sebepler etkili olmuştur. Köy dışına okuma, para kazanma ihtiyaçlarından dolayı farklı kültürler arasında etkileşime girilmiş ve kültürel değişimler olmuştur.

---

⁴ Otuz yedi, ölen kişinin otuz yedinci gününde burunun düşeceğine inanılır ve kaşı börek yapılarak dağıtılır.

⁵ Yas taşlatmak, ölen kişinin yakınlarına başörtüsü götürülerek yas bırakılır.

⁶ Kalakay tıngırdatmak, Hıdırellez/Nevruz'da tarlada yapılan kalakay böreği yuvarlanır düz düşerse o sene bereketli olacağına inanılır, ters düşerse bereketli bir yıl olmayacağına inanılır.

Kırım Tatar Türkleri, Türkiye topraklarına göç etmelerinin üzerinden yaklaşık bir buçuk asır geçmiştir. Bu süreçte Kırım Tatar Türkleri ülkemizin hemen hemen her bölgesine yerleşmiş bulunmaktadır.

Kırım Tatarları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Yüksek Lisans Tezleri

Elif Serra ŞAMLIOĞLU tarafından 2013 yılında hazırlanan Kırım Tatar Masalları Üzerine Bir İnceleme isimli yüksek lisans tezinde; Kırım Tatar Türklerinin tarihi hakkında bilgi verilmiş ve Kırım Tatar Masalları üzerine yapılan çalışmalar anlatılmıştır. Masalların tanıtımı tasnifi üzerinde durulmuş, masalların şekil ve içerik özellikleri ve olay örgüsü incelenmiş, masalların motifleri tespit edilerek incelenmiştir.

Feridekhanum USEİNOVA tarafından 2016 yılında hazırlanan *Sözlü Gelenekte Kırım Tatar Türklerinin Muhacereti ve Sürgünler* isimli yüksek lisans tezinde; Kırım Tatar Türklerinin yaşadıkları trajedilere rağmen dilini, dinini, kültürünü, unutmadan ayakta kalması ve Tatar ailelerinde sürgün hikâyeleri ve türkülerin genç nesillere aktırılarak kimliklerinin unutulmasını önlemişlerdir.

Rıza TUNCEL tarafından 2018 yılında hazırlanan *Tekirdağ İli Hayrabolu İlçesi Emiryakup Köyü Kırım-Tatar Ağzı Metinler ve Çekim Ekleri İncelemesi* adlı yüksek lisans tezinde; Emiryakup köyünden derlenen metinler yazıya aktarılarak tarihsel ve karşılaştırmalı metod kullanılarak, örneklerle karşılaştırılmıştır.

Muzaffer Kağan KIRIM tarafından 2019 yılında hazırlanan, *Amasya İhsaniye Mahallesi Kırım Tatarlarının Topluluklarını ve Aidiyetlerini Yeniden Üretişleri* adlı yüksek lisans tezinde; Amasya İhsaniye Mahallesine yerleşen Kırım Tatarlarının yerleştikleri yerdeki halk ile zaman içerisindeki komşuluk, akrabalık ilişkileri ve kültürel olarak; yeni ve özgün bir yapı oluşturduklarını ve kendi kültürlerini koruyabildikleri bir alan inşa ettikleri anlatılmaktadır.

Merva YOLAÇAN tarafından 2019 yılında hazırlanan *Kırım Tatarlarının Tarihsel Süreçte Örf, Adet ve Gelenekleri (Konya ve İlçeleri Örneği)* adlı yüksek lisans tezinde, Konya'da yaşayan Kırım Tatar Türklerinin, Konya'ya yerleştikten sonra tarihi süreç içerisinde yerli halk ile etkileşimleri, etkileşimden sonra etnik, kültürel kimliği, örf, adet, gelenek ve bunların geçirdiği değişim incelenmiştir.

Sedef Hilal ORAL tarafından 2019 yılında hazırlanan *Kültürel Değişimleri Açısından Türkiye'ye Yerleşen Kırım Tatarları (Eskişehir-Ankara Örneği)* isimli yüksek lisans tezinde; Eskişehir ve Ankara'da yaşayan Kırım Tatarlarının geldikleri ilk yıllardan günümüze değin gelenek ve göreneklerinde görülen kültürel değişimler ele alınmıştır.

Akın LAÇİNER tarafından 2019 yılında hazırlanan *Lehçeler Arası Temas Açısından Polatlı ve Çevresinde Yaşayan Kırım Tatar Türkleri* adlı yüksek lisans tezinde; Polatlı ve çevresinde yaşayan Kırım Tatar Türklerinden, derlenen ses kayıtları yazıya geçirilerek lehçeler arası temas kapsamında ses bilgisel, biçim bilgisel olarak incelenmiştir.

Bilgenur USLU tarafından 2020 yılında hazırlanan *Kırım Tatar Halk Edebiyatı Türlerinde "Yurtsuzluk" ve "Halk Benliği" (Destan, Halk Hikâyesi, Masal-Efsane Örneği)* adlı yüksek lisans tezinde özetle; Kırım Tatarlarının sözlü ürünleri incelenerek, yurt, toprak ve otorite kavramlarının yansıttıkları ekolleri ortaya çıkararak, mitlerle bağdaştırılmış ve sözlü türlerde otoritenin ortaya çıkışı, nelere bağlı kalındığı, benliğin oluşumunda sözlü ürünlerin önemi incelenmiştir.

Doktora Tezleri

Kamelya KESKİN tarafından 2015 yılında hazırlanan *Kırım Tatar Türklerinin Kültürel Hayatı (XX. Yüzyıl ve Sonrası)* isimli doktora tezinde özetle; Kırım Tatarları Türklerinin tarihi hakkında bilgi verilmiş ve Kırım Tatar Türklerinin aile hayatı, zamanla meydana gelen değişimler ve unutulmuş hususlar, Kırım Tatar Türklerinin hangi zümrelerden oluştuğu, özellikleri, kültürel ve sosyal hayatı, dini ve milli günleri, eğlence kültürleri, giyim-kuşam kültürü, geleneksel sanatlar incelenmiştir. Kırım Tatarlarının edebiyatının sözlü ve yazılı ürünleri incelenerek kültür izleri tespit edilmiştir.

Kitaplar

Nedim Bakırcı tarafından 2010 yılında, Kömen yayınlarından basılan, *Kırım Tatar Masalları* adlı kitap, Kırım Tatar Türklerinin masallarını üzerine yapılmış bir incelemedir. Çeşitli kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Giriş bölümünde, Kırım ve Tatar Türkleri hakkında bilgi vermektedir. Kitapta 50 masal metninin tip ve motif yapısı incelenmiştir.

Zekeriya Karadavut tarafından 2013 yılında, Kömen yayınlardan basılan, *Kırım Tatar Folkloru* adlı kitap, Kırım Tatar Türklerine ait Destan, masal, efsane, halk hikâyesi, mani, şın, tekerleme, bilmece ve atasözlerinden oluşmaktadır. Giriş kısmında Kırım ve Kırım Tatar Türkleri hakkında bilgiler verilmektedir.

1. BÖLÜM

HALK ANLATMALARI

Halk anlatmaları; Milletimizin en eski devirlerinden itibaren, nesilden nesile aktardıkları mit, destan, hikâye, masal, efsane, fıkra gibi türlerin halkın belleğinden yoğrulup günümüze kadar gelmesiyle oluşmuştur. Halk anlatmalarını ilk kimin anlattığı bilinmemekte fakat anlatılan destanların, hikâyelerin, masalların arasına yerleşmiş arkaik kelimeler, geçmişle bugün arasında köprü oluşturmaktadır.

Yaptığımız derleme çalışmasında masal, halk hikâyesi, efsane ve fıkra örneklerine yer verilmiştir.

1.1. Masal

Masal sözcüğünün kökü Arapça “mesel” kelimesinden gelmektedir. Mesel kelimesi “benzer, örnek, eş, anlamlı ve etkili söz, örnek alınacak söz, ders verir nitelikte masal veya hikâye, atasözü” anlamlarına gelmektedir. (Parlatır, 2009 s. 1068) Kamus-ı Türki’ de “Mesel, adab ve Ahlak ve nasayihe müteallik küçük hikâye. Masal bundan galattır.” denilmektedir. (Sami, 1989 s. 1288)

Türk dünyasında masal kelimesi için kullanılan kelimelerden bazıları şunlardır:

Çorcok – Teleütler

Ertek – Kazaklar – Kırgızlar

Ertegi/ü – Kazaklar – Kırgızlar

Imak – Sagaylar

Nıbah – Şorlar

Sersek – Şorlar

Nağıl – Azerbaycanlılar

Hallep – Çuvaşlar

Çoçek – Doğu Türkistanlılar. (Sakaoğlu, 2012 s. 4)

Kırım Tatar Türkleri de masal veya hekaye sözcüğünü kullanmışlardır.

Masal kelimesi Türk dünyasında farklı farklı adlandırılmıştır. Bu bağlamda, akademik çerçevede yapılmış olan masal tanımlarının örneklerini göstereceğiz.

Saim SAKAOĞLU, Masal Araştırmaları kitabında masalın tanımını şu şekilde yapmaktadır: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde

cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür". (2012 s. 2)

Pertev Naili Boratav, Türk Halk Edebiyatı çalışmasında masal tanımı şöyledir: *"Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayâl ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı".* (1969 s. 80)

Ali Berat Alptekin, Taşeli Platosu Masalları adlı çalışmasında masalın tanımı şu şekildedir: *"Masal, nesirle söylenmiş ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası olmayan, tamamıyla hayâl mahsulü olan mensur bir türdür."* (2002 s. 11)

Yukarıda birçok masal üzerine tanım yapılmış olup yapılan her tanım masal türünün özelliklerini içermektedir.

Masalların Sınıflandırılması

Masal sınıflandırılması üzerine yapılan ilk çalışma Alman masal araştırmacısı J.G. Von Hahn'ın 1864' te Lepzing' te yayınladığı "Griechische und Abonesische Marchen" adlı çalışmasıdır. (Sakaoğlu, 2012 s.10)

Masal araştırmalarında ilk ciddi sınıflandırma Finli halk bilimci Antti Aarne'e ait ve masal sınıflandırmasını aşağıdaki dallara ayırmıştır.

1. *Hayvan Masalları (1-299).*
2. *Asıl Masallar (300 – 1199).*
3. *Fıkralar (1200 – 1999).*(2012 s.11)

Aarne'nin çalışmasının ardından onun öğrencisi Stith Thomson masalı yeniden ele almış ve The Types of the Folktale adlı eseri yayımlamıştır.

Thomson'ın, bugün de kabul edilip uygulanan beşli sınıflandırması şu şekildedir:

1. *Hayvan Masalları (1 – 299)*
2. *Asıl Halk Masalları (300 – 1199)*
3. *Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar (1200 – 1999)*
4. *Zincirelemeli Masallar (2000- 2399)*
5. *Sınıflamaya Girmeyen Masallar (2400 – 2499).* (2012 s.12)

Türk masallarının sınıflandırılması üzerine ise W. Eberhard ile Pertev Naili Boratav Typen Türkischer Volksmärchen (Türk Masallarının Tipleri) adlı eseri yayımlamışlardır. Türk masallarını konularına göre 23 başlık halinde 378 masal tipine yer vermişlerdir. Hayvan masalları, hayvan ve insan, tabiatüstü bir ruh veya hayvanla evlenme, kaderin hâkimiyeti, rüya, kötü ruhlarla yaşama vb. başlıklar altında sınıflandırmışlardır. (Sakaoğlu, 2012 s.14)

Masallar üzerine birçok çalışma yapan Saim Sakaoğlu masalları şu şekilde sınıflandırmıştır.

1. *Hayvanlarla İlgili Masallar*
2. *Yaşanabilen Olaylarla ilgili Masallar*
3. *Olağanüstülüklerle Örülü Masallar*
4. *Güldüren Masallar (2002 s. 179)*

Sovyet folklorcusu E. V. Pomerantseva ise masalları şu şekilde gruplandırmıştır.

1. *Hayvanlar hakkında masallar*
2. *Tılsımlı masallar*
3. *Avatür ve hayat masalları*(Bakırcı, 210 s.14)

Ömer İpçi ise “Masallar” adlı eserinde Kırım Türklerinin masallarını şu şekilde sınıflandırmıştır.

1. *Hayvanların hayatından alınan masallar,*
2. *Tılsımlı masallar,*
3. *Satiritik (hiciv) masallar,*
4. *Tarihi masallar* (Bakırcı, 2010 s. 14)

Masallarda Yapı ve İşlev

Masallar, doğaüstü ve olağanüstü olayları içeren anlatımlardır. Masallarda benzetme usullerinden faydalanılarak kendine has söz kalıpları oluşturmaktadır. Bu söz kalıpları masal anlatımında anlatımı güzelleştirmek, dinlecinin dikkatini toplamak ve anlatımı süslendirmek için kullanılmaktadırlar. Masalda başlangıç/giriş formelleri, bağlayış/geçiş formelleri, bitiş formelleri başlıkları altında toplanır. (Aça, 2010, s. 149-150)

Pertev Naili Boratav masal formellerini, masal tekerlemeleri olarak dört ana başlık altında incelemiştir.

1. *Kısa Giriş Kalıp Sözleri*
2. *Giriş ‘Tekerleme’ Biçiminde Masallar*
3. *‘Tekerleme’ Biçiminde Masallar*
4. *Ara ve Bitiş Kalıp Sözleri. (2000, s. 11-14)*

Başlangıç Giriş Formelleri

Masalın başında asıl olaylar anlatılmadan önce anlatıcının ve dinleyicileri masala hazırlamak için kullanılan söz kalıplarıdır.

Sakaoğlu; giriş formellerini sade başlangıç (giriş) formeli ve Tekerlemeli Başlangıç (Giriş) formeli olarak iki gruba ayırmıştır. Başlangıç formellerini şu şekilde örneklendirmiştir.

“Bir varmış, bir yokmuş, bir...

“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. (Sakaoğlu, 2012 s. 58-59).

Bağlayış Geçiş Formelleri

Bağlayış geçiş formelleri masalarda bir olaydan diğerine geçişi sağlayıp, dinleyicilerin ilgisini canlı tutmak için kullanılır. Bunlar dört bölümden oluşmaktadır.

1. *Masadaki Olayın Geçtiği Yeri veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri*
2. *Dinleyicinin Dikkatini Arttırmak için Söylenen Bağlayış Formelleri.*
3. *Uzun Zamanı Kısaca ifade etmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri.*
4. *Masal Ortasında Geçiş Sağlayan Tekerlemeler. (Sakaoğlu, 2012 s.59-60)*

Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller

Aynı veya farklı masalarda benzer şekilde yaşanan ve ifade edilen olaylar ve konuşmalar anlatılır. Kalıp aynen korunmakla birlikte kelimelerde anlatıcıdan kaynaklanan değişimler olabilir.

1. *İki Varlığın Karşılıklı konuşmaları.*
2. *Bir Varlığın Tanımı ve Tasviri ile Bir Hareketin Yapılışını Anlatan Formeller.*
3. *Masalın Kahramanlarından Birinin Konuşması da Formel Olabilir.*
4. *Bir Olayın Masalcı Tarafından Anlatılması da Bir Formel Olabilir (Sakaoğlu, 2012 s.60-62).*

Bitiş Formelleri

Masalda anlatılan olayların uygun bir şekilde bitirilmesi için kullanılan formellerdir. Masalın sonu anlatıcının ustalığına bağlı olmaktadır.

1. *Çıplak Bitiş: Masadaki olaylar basit bir şekilde bitiriliverir.*
2. *Devam Eden (İleriye Giden) Bitiş Formelleri.*
3. *Özetleyen Bitiş Formelleri:*
4. *Ani Bitiş Formelleri.*
5. *Şahsi Bitiş Formelleri. (Sakaoğlu, 2012 s.62-63)*

Çeşitli Formel Unsurları

Anlatımı kuvvetlendirmek için anlatıcı renk, sayı, zaman ve yer formellerini kullanmaktadır.

Nedim Bakırcı masal formellerini, dört başlık altında incelemiştir. Kırım Tatar masallarında formeller çok güçlü olmadığını, masalların başında kullanılan formellerin kısa ve sade olduğunu belirtmektedir.

1. **Başlangıç (giriş) Formelleri:**

“Bir zamanda”

“Bir zaman bar eken, bir zamanda yok eken”

“Bir zamanda hannın birisi özüne kız saylamak için yolga çıka”

“Bir kün padişa öz oğlunen kezmege” (2010, s.16)

2. **Bağlayış (geçiş) Formelleri**

Baksa ne körsün çukur içinde bir ölgen tilki yata

Baksa ne körsin, anda bir ana kuş ve birçok da kuş balacıkları bar

Kaşkır közini açıp baksa, ne körsün, çevre çetinde köpekler toplangan

Baksa, ne körsün: Kapı öğünde buyuk bir adamnın cürgenini köre, bu vakıt kızının babası da ocak başında otura eken

Baksa, ne körsün, saannin boş olganını köre(2010, s.17)

3. **Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller**

Dünya dülber bir gız nağış nağışlap otura eken

Baka, köre, balaların ekişi de aynın on dörtü kibi dülber ekenler

Bu odanın içinde ayga benzegen dülber bir kız otura eken(2010, s.17)

4. **Bitiş Formelleri**

Şu künü kencenin meydanda başlagan toyu yedi kün, yedi gece devam ete, gıznen yigit biri-birine gavuşalar.

Fukare oğlu avcı, güzel bir memleket kura, öz halkınen muabbet muabbet yaşay.

En son kaytıp kele de, öz karısını ala, kaynatasının evine kaytıp kele. Kırk kün kırk gece yanıdan toy eteler. Asret asretine kavuşıp, ak muradına irişeler. (2010, s.18)

Masal Geleneği

Masallar, sözlü bir gelenek halinde sürüp gelen anneler çocuklarını masallarla büyütmekteydiler. Masallar çocuklara anneler tarafından anlatılır ve bu gelenek köylerde ve mahallelerde kış gecelerinde devam ettirilirdi. (Güney, 1971 s.92-95)

Ne yazık ki milli kültürümüzün en önemli yapı taşlarından biri olan masal, hikâye gibi sözlü ürünlerimizi anlatan kişi sayılısı bir elin beş parmağını geçmemekte; anlatan kişilerde dinlenmemekten yakınmaktadır.

1.1.1.Ayu Batur

Masalının Konusu: Çamaşır yıkamaya giden kızı ayı kaçıır ve bir mağraya kapatır. Kızın ayıdan bir oğlu olur. Çocuk büyür, gelişir ve yarı insan yarı hayvan bir insan olur. Çok güçlüdür. Annesinin mağradan çıkmak istemise üzerine mağranın ağzında bulunan kayayı çekip atar. Sonra annesinin köyüne gider ve köylüler Ayu Batur'dan şikâyetçi olurlar, ricada bulunarak köyden ayrılmasını isterler. Ayu Batur, çalışmaya diyerek köyden çıkar, yolda Yer Dınnar ve Yer Camar'la karşılaşır ve eşkiya olurlar. Sonra boyu bir karış sakalı iki karış olan bir yarattığı takip ederek yer altına iner ordaki devden insanları kurtarır. Üç kız bulur ve bu üç kızdan ikisini arkadaşlarına verir en son kuyudan çıkacakken, arkadaşları Ayu Batur'u kuyuda bırakır. Mağrada bulunan bir deliği genişleterek yer altındaki dünyaya iner orada Zümray kuşunun yavurlarını kurtarır ve Zümray kuşu bunun karşılığında kendisin yeryüzüne çıkaracağına söz vererek kendisinden kırk tulum su ile kırk tulum et ister. Ayu Batur, kuşun istediği malzemeleri bulmak için yer altı dünyasında dolaşır ihtiyar bir kadının evinde misafir olur. Yer altı dünyasında bulunan insanlara su vermeyen Devi öldürür. Devi öldürmesi karşılığında padişah kızın Ayu Batur'a vermek ister. Ayu Batur bu isteği geri çevirir ve padişahın kırk tulum su ve et ister. Padişah, Ayu Batur'un istediklerini verir. Ayu Batur, malzemelerle Zümray kuşunun yanına gider ve kuş Ayu Batur'u yeryüzüne çıkarır. Ayu Batur, yeryüzüne çıktıktan sonra Yer Dınnar ve Yer Camar'ı öldürür ve küçük kızı alarak annesinin köyüne döner.

Masal Kahramanları: Anne ve kız, Ayı, Ayu Batur, Köylüler, Yer Dınnar, Yer Camar, boyu bir karış sakalı iki karış yaratık, Devler, üç kız, gözleri ve ciğerleri yenmiş kişiler, Zümray kuşu, ihtiyar kadın, padişah, kızı.

Ayu Batur Masalının Motifleri

B 20. Hayvan adam

Ayu Batur, yarı insan yarı hayvandır.

(T) B 39. 2. Zümrüdü anka

Zümray Kuşu, Ayu Batur'u yeryüzüne çıkaracağını söyler.

(T) B 469. 11. Yardımcı zümrüdü anka kuşu

Zümray Kuşu, Ayu Batur'u yeryüzüne çıkararak yardımcı olur.

D 1081 Sihirli kılıç

Ayu Batur, Sirke küpündeki tılsımlı kılıç ile Dev'i öldürür.

F 80. Alt dünyaya seyahat

Ayu Batur, bir karış boyu, iki karış sakalı olan kişiyi öldürerek kanının izini takip ederek kuyudan yer altına iner.

F 90 Alt dünyaya açılan kapı

Yer altına inen Ayu Batur, Dev'in evinin bir yerindeki deliği genişleterek aşağı düşer.

F 92. Kuyu giriş (Aşağıdaki dünya)

Ayu Batur, bir karış boyu, iki karış sakalı olan kişiyi öldürerek kanının izini takip ederek kuyudan yer altına iner.

F 101.6. Alt dünyadan hayvan sırtında yukarıya çıkma.

Zümray Kuşu, Ayu Batur'u yeryüzüne çıkarır.

F 565.2. Fevkalade güçlü kahraman

Ayu Batur, güçlü bir kahramandır.

(T) F 719 Olağanüstü çeşme

Ulu çeşmeden insanlara su vermeyen devi öldürür.

F 950 Olağanüstü tedaviler

Yeryüzüne çıkarken eti biten Ayu Batur, ayağını keserek Zümray Kuşuna verir. Zümray kuşu eti yemez. Yeryüzüne çıktıktan sonra tükürüğü ile eti Ayu Batur'un kesilen yerine yapıştırarak tedavi edilir.

G 410 Devlin hâkimiyetini kıran insan

Ayu Batur, hem kuyudaki devi öldürerek hem de ulu çeşmeyi tutan devi öldürerek insanları devlerin hâkimiyetinden kurtarır.

G 512 Devlerin kılıçla öldürülmesi

Ayu Batur, devleri kılıçla öldürür.

K 1870. Aldatma

Kuyuya inen Ayu Batur'u geri çekeceğiz diyerek çekmezler.

K 2015. Evlat sahibi olma

Çamaşır yıkamaya giden kız bir ayıdan evlat sahibi olur.

L 113.5. Odun kesen kahraman

Ayu Batur, dağdan odun keser.

N 825.3 Yardımcı yaşlı kadın

Ayu Batur, yer altında yaşlı bir kadının evinde kalır.

P 10. Krallar ve padişahlar

Ayu Batur, yer altında devi öldürerek padişahın kızını kurtarır.

Q 10. Ödüllendirilmiş işler

Devi öldüren Ayu Batur'a padişah kızını verir.

Q 211. Öldürerek cezalandırma

Kendisini kuyuya terk eden arkadaşlarını, Ayu Batur yeryüzüne çıktuktan sonra öldürür.

R 10 Kaçırma

Çamaşır yıkamaya giden kızı ayının kaçırması.

R 111.1.3.1. Ayının mağarasından kadının kurtarılması

Ayu Batur, annesini mağaradan kurtarır.

S 146.1. Kuyuya terk etme

Arkadaşları Ayu Batur'u kuyuya terk eder.

S 562. Canavara belli zamanlarda verilen kurban

Ulu çeşmeden insanlara su vermeyen deve insanlar her yıl bir kız verirler.

T 100. Evlilik

Ayu Batur, kuyudan çıkardığı üçüncü kız ile evlenir.

T 110. Olağanüstü evlilikler

Ayı, çamaşır yıkamaya giden kızı kaçırarak evlenir.

(T) T 127. İnsanla hayvanın evlenmesi

Ayı, çamaşır yıkamaya giden kızı kaçırarak evlenir.

V 254. Selamlaşma

Ayu Batur, Yer Camar ve Yer Dınnar ile selamlaşır.

W 33. Cesaret

Ayu Batur, oldukça cesaretlidir.

Z 71.1. Formülistik sayı 3

Kuyudan üç kız çıkar.

Yemek kültürü: Ovmaçlı dürüm.

Mekân: Dünya ve yeraltı dünyası.

Başlangıç formeli: Zamanın birinde bir kocakarı ile bir kızı varmış.

Bağlayış formeli: Cin mi peri mi nasıl bir şey, üç gün üç gece aç susuz kalır, Bana kırk tulum etle kırk tulum su getirirsen seni çıkarırım, iste benden dileğini, sağlını dilerim.

Bitiş Formeli: Haydi, bakalım geri alıp gider. İşte böyle bolgan

Ayu Batur Masalı (Kırım Türkçesi)

Ayu Batur masalı, başlangıcı itibariyle destansı özellikler taşımaktadır. Ayu Batur'un olağanüstü bir şekilde doğması, Ayu Batur masalını diğer masallardan ayırmaktadır. Masal, sınıflandırılması itibariyle tılsımlı masallar içerisinde yer almaktadır.

Zamanın behrinde bi kocakarınan bi de kızı varmış. Kocakarınan kız anası diyeki:

“Hadi kızım”

“Çamaşır yıkamaya gidek” diy. Dereye çamaşır yıkamaya gidiyorlar bi de sabunu unudiyolar. Sabunu unutunca kocakarı diy ki:

“Men sabunu ketiriyim. Sen meni mında bekle” diy.

Kocakarı ketgende. Ama kızı ayu alıp kaşıra kızı. Ayu, kız keliyoki anası kız yok o yanni koşuyo bu yanni koşuyo. Köye haber veriyö ki yok bi de köynü arıyolar darıyorlar bulamıyorlar. Ayu götürüyo mağaraya, sokuyo koca bir daş kapatıyo kız orda esir oluyo kaç sene orda. Ayu bal getiriyo, elma getiriyo, gediyo davar getiriyo, yediriyo aynı kendi gibi. Kız ondan sona 10-15 sene ayu anda kızını beklediyo ayudan bir çocuğu oluyo oğlan çocuğu, oğlan balasını büyüte anası:

“Cılay” diy, “Vay” diy.

“Ayu meni mında bekletti kaç sene?” diy.

“Meni anam baredi ne boldu. Köyüm baredi oğlanda gayli yiğitlene biliyon mu? Çok yiğit oluyo. Cigitlene” diy.

“Ne ağlıyon ana diy.

“Böyle böyle yavrurum” diy,

“Sen” diy.

“Men bir insan edim. Baban ayu işte. Mına kelekende daşnı kapata akşam bola aşacak ketire aşaymız. Ne manga aytmadın şimdiye kadar ” diy.

“Cılama” diy.

Babayiğit taa ayu nasıl bir şey ete. Ayu dayna o da cigit taşını kaldıra ata, çok kuvvetli ciğit.

“Hadi” diy, doğru keteler baralar ki anası cılay.

“Ana men keldim” diy “Ne!” Karay ki kızı. “Ne var uyak ki o da” diy, “Menim ulum” diy.

“Alla Alla kayda ayu aketti meni işte tavda mağrada büyüttüm bu balanı” diy. Haa bunlar aşaylar şeyler gayli köylü ormanı kesmege kete. Ormanda ayu ketemen herkeş kagnınan kete bu eki kuşak odun ketire. Beş altı kagnı odunnu ketire diyler ki “Bu ormanı batırarak biznide bu.”

“Neteçekmiz!”

Bir şamar urganda betini sındıra avzunu sındıra öyle cigit korkalar ayudan. Diyler ki bunun ebesine aytalar:

“Ebe diyler bu ayunnu sen İstanbulga ciber şalışmaga yoksa bu köynün delikenlolarını nelerni hep zopalar kümsenin yanına yanaşılma. Çok kuvvetli cigit.”

“Yavrum fakırmız İstanbulga ket çalış herkes çalışa kete.”

“Bu taa padişahlar zamanı olur ana” diy.

“Azıgımı yasayında ketiyim” diy.

“Ona göre azık yasaylar ovmaşlı dürüm ⁷colga tüşe kete kete bara ki üyerge adamanın birisi yerge yata yata yerge dınnar Alla Alla” diy.

“Bu ne ya!” diy.

“Selamün aleyküm Yer Dınnar” diy.

“Aleykümselam Ayu Batır” diy. Karayki zöbella bir adam diy. Cigit. Ayu Batur diyki:

“Cebim kadar küçük bir adam.

Yer Dınnar:

“Nereye gediyon” diy.

Ayu Batur:

“Men, İstanbulga çalışmaga ketemen çalışmaga” diy.

Sen işte böyle diy Yer Dınnar la yatıp yatıp yerden ses kele şuviy kele Alla Alla Yer Dınnar diy ki:

---

⁷ Ovmaçlı dürüm; Kırım Tatar Türklerine ait yufkanın kızartılmasıyla yapılan bir yiyecek

“Meni de aket yav aketiyim barabar arkadaş bolayık” diy.

Onlar keteler arkadaş bolalar Ayu Batur bi daha baraki bir adamda yerde yatan çamurnu ala ala o teşiklerge toldura. Ayu Batur diyki:

“Alla Alla bunda da bar bir iş” diy, “bi sorayım bakalım” diy.

“Selamünaleyküm” diy, “Yer Camar” diy adam karayki zöbella adam

“Aleykümselam Ayu Batur” diy.

“Ne bildin benim Ayu Batur olduğumu” diy.

Diyki: “Sen benim Yer Camar olduğumu nerden biliyon” diy.

Ayu Batur:

“Bi yerden anlıyom işte” diy.

Yer Camar:

“Nereye gidiyon” diy.

Ayu Batur diyki:

“İstanbulga şalışacagık” diy.

Yer Camar:

“Meni de aketin” diy.

Ayu Batur diyki:

“Olur, gidek” diy.

Onlar keteler keteler. Ormanga baralar ki mesela Bolu Dağlarına baralar demek ki o zamanın behrinde ormanlık, gülistanlık, güllük Ayu Batur gayli bunların başı bola col keseler, ne keseler, adam öltüreler, eşkıya bolalar bunlar ki ünlü eşkıyalar böyle davar ketireler, tuvar ketireler, koy ketireler; pişireler, aşaylar bu kadar ünlü hırsız bolalar. Diyki:

“Ayu Batur biz ketecekimiz Yer Camar” diy. Yerde de künde de et aşaylar etmizni kavuracan, yemegimizni hazırlaycan kete şarşıdan ökmegni ketireler şehirden. Kaysı şehir ise? Bolu’dan mı İstanbul’dan mı ketireler, aşaylar, işeler bunlar bir de diyki şiy,

Yer Dinnar, yemekni pişirip karap turayken. Eki karış sakalı bar bir karışta boyu bar çil çil minay kele hemen kaldırıp ura Yer Dinnarnı bir zopa bir zopa kolunu ayağını baylay kazanda kavurmanı aşay yallahh kete. Alla Alla keleler ki kolu ayağı baylı bar bar bagıra!

“Meni kurtarın dep.”

Ayu Batur:

“Ne bar? Ne boldu” diy.

“Böyle böyle eki karış sakalı bar bir karışta boyu bar meni böyle köterip urdu.”

“Tühh Alla belanı bersin” diyeler,

“Bir adamdan korktun mu öyle?” diyeler.

“Korkmayım da nediym kolum ayagım tolaştı” diy.

“Körünce sakalından korktum” diy.

Ooo Yer Dınnar diyki: “Meni böyle etti” diy.

Yer Camar diyki:

“Men yarın karayım” diy,

“Bu korkak yav” diy.

Yer Camar kala onu da öyle yemekni pişire karapturayken doğru kele bunu köterip ura buna bir zopa kolunu ayagını baylay kazannı aşay uyerden yallah kavurmanı akete. Keteler ki Ayu Baturla Yer Dınnar.

Yer Camar:

“Menide aynı öyle bayladı. Koluma ayagıma bir zopa attı” diy

“Her yerime ulan” diy,

“Nasıl adam” diy.

“Bir karış boyu bar, eki karış sakallı bar bilmiymen” diy.

“Cin mi peri mi nesi de anlayamadım” diy.

“Zopladı meni. Yarım men kalayım” diy, “ona köstereyim” diy Ayu Batur.

Ayu Batur’unda hebesinde de şiyinde kocakarının şiyi bareken kılışı bareken kama. [Eskiden böyle kamalar boluredi. Köylüler toylarda kılıç urup kalkan oynar oynar ediler. Davulla oynatır ediler böyle kagnırlanan kütük keliredi tavdan sögerediler.] bir de diyki Ayu Batur kala yemekni pişire karaptura ki kele cuvurup kele Ayuga sarıla Ayu Batur buna nasıl bir kılıç vurdiyse eki parça ete boynunu kese ata boynunu yuvarlana yuvarlana kete. Bir de anavlar kele ki ekiside korkak zaten heç bir iş köremanlar ne tavar ketirgenler ne tuvar.

“Ulan” diy, “kana” diy,

“Şiy ketirmediniz mi?”

“Ketiremedik” diyeler.

“Kayda heç bir iş tabamadık.”

Ayu Batur:

“Yalancılar” diy.

“Kördünüz mü” diy.

“Mına gövdesine karan” diy.

“Ana, başı ketti” diy.

“Bir yakga gövdesi ketti bir yakga hadın bagalım bugün aşayık, işiyik yarın bunun peşine tüşüyük” diy.

“Bu kan kayerge kete zaba bola bunun peşine tüşeler, aşaylar, işeyler, yatalar hadi turun bakalım” diy.

Ayu Batur bunlarnın peşine tüşe tırgan yerine kan tamlay tırgan yerine yerine kan tamlay neyse bir kuyuga tüşe baş.

Ayu Batur diyki:

“Bu kuyuga” diy.

“Bu baş tüşgen ketecekmiz bu yerde altında bardır, parada bardır. Bu şiy bu dev diy dev bomasa. Tıslımlı dev” diyo,

“Tamam” diyeler.

Yer Dınnar diyki:

“Meni ciberin urganın baylaylar urganları, kılıçları, her şiyleri bar adamların tam eşkiya öyle ondan sonra urganı ciberince bir de bagıra amanın tartın meni çatlacam korkaman kuyu yarı bomadan geri ketireler munu tartıp şıgaralar.”

Yer Camar diyki:

“Meni ciberin bu zati pis korkak” diy,

“Yav, onu cibereler o da amanın men bunaldım, ölüyatırman, çatlayman.”

Ayu Batur diyki:

“Alla belanızı bersin kete. Urganı koca ağaçga baylay ondan sonra siz aruv tutun men zaten enerim” diy.

“Men korkmam” diy.

Kılıçta bögründe urganı cibergen saytin tartın dey saytin cibereler tartın dey saytin cibereler Ayu Batur bir de eneki kuyunun işine, kuyunun işinde belki eki üç bin adam bar ayrı ayrı odalar

tolu, kızlar ayrı kelinler ayrı, yaşlılar ayrı hepsininde közünü aşagan dev közlerni aşay eken bir de cigerini, bir de diyki dev bir de işeri kire ki adamlar yav öyle...

“Sen ne keldin yav bizni bu dev ketire böyle aşay senni niye aşamadı da!”

“Kayer de bu dev” diy.

“Men zaten o devnin peşine keldim” diy.

“Nasıl?”

Dünya yüzünden onu kovaladım mında şiyge endi kuyuga bu yer işte kuyunun işte hep bu üyler Dev'in evi diyeler. Herkeş ayrı kızlar ayrı ulanlar ayrı, kümüsünün közü bar, kümüsünün yok künde 10-15 tanesinin közünü aşayken. Bir de diyki Ayu Batur:

“O Devi manga kösterin” diy.

O Dev diy “künde üş kün catar bu üş kün tişini kayray üş kün ökmek aşay öyle bir dev” diyeler.

“Bir de manga kösterin” diy.

Diyler ki: “Dev tılsımlı diyeler ölmez diyeler yaa!”

“Sana onun şiyne aytayık mı tılsımını?”

“Aytın” diy.

“Sirkü kübü bar diy sirki kübünün işinde kılıcı bar” diy.

“Senin kılıcın para etmez ona” diy.

“Devinin kılıcını al” diyeler.

“Hemen sirkü kübünden al dev yata” diyeler.

“Ondan sonra turmaz” diyeler.

“Üş kün yuklacak”

Ayu Batur diyki: “men onu tursatırım. Siz korkman” diy.

“Men mında kendime güvenemesen kelmezdim peki tamam” diyeler.

“Şimdi ayagina kılıcını türt” diyeler.

“Uyanır” diyeler.

Vayy o zaman gine adam eti kokuy, adam közü kokuy, adam cigeri kokuy. Bi de ciger kokusu kele.

“Dev hemen uyanıp, uyanır uyanmaz hücüm etersen kafasına vur” diyeler.

Kes boynunu ondan sonra dev uyana bir de türtünce kılıçını uyana. “

Ne o diy sen mi keldin” diy?

“Senin de közlerini aşayım da” diy.

Devge hemen nasıl urduysa kılıçını devde eki parça bola.

“Bir daha ur “diy.

“Yok” diy.

“Anamdan bir kelle tuvdum. Eki kelle tuvmadım” diy. Kılıçını ura öltüre bunu.

O, insanların urganga baylay baylay tartın tartın diy şiyen Yer Cemalle, Yer Dınnar şıgaralar tartın diy şıgarlar 500-1000 kişi neyse de hepsini şıgaralar bir sefer Ayu Batur kendi şıga dışarı diyki:

“Üş tane kız bar diy birini sen alacan birini sen birevüde manga.”

Manga oyun moyun etermen demen sonra keserim başınızı” diy.

“Yok diyeler yav arkadaşımız biz sanga oyun etermiz mi?”

Onların ekisini de şıgara kendine kagan kızda işerde onda diyki

Ayu Batur:

“Kız sen şık” diy.

“Men urganga sarılır çıkarım” diy.

“Yok! Sen şık” diy.

Sen manga oyun etersin. Kız diyki:

“Men sanga oyun etmem sen manga sen manga oyun etecen.”

Ne kadar şiy ettiyse de Ayu Baturnu kız kandıramay şıga yukarı daha küm kaldı diyeler:

“Arkadaşınız kaldı işte başka kimse kalmadı.”

“Tamam” diy.

Ugannı keseler atalar cipni aşaga. Bagıra, şagıra ya Ayu Batur işerde kala dey bin metre eki bin metre yerin astı üş kün üş kece aç kala susuz kala ulan diy uyerde devin ne şiyi barise onların aşay işe ya bu sefer de temelli bi-çare kala bir de tüşünüp tura bir de kamasının uşuna karay uyerlerini teşe devin kuyusunu işinde de bir telik o delikten aşagı bal akayken işte devde dünyada ne barise uyerden akete aşay işe u deliği mına dayna kenıştirince yukardan aşaga patt adan tüşe. Adam deyyı tünyanın öte uşu. Yeddi kat yerin astına gidiyo. Yeddi kat yerin astına barınca bir de pat tüşe. Diyki:

“Yav Alla Alla bi yerge bara güllük, gülistanlık, bağ bahşa aynı yalan dünya dayna gibi bir dünya” diyki. Neyse hadi anda bir baygınlık keşire yata mata bir de bir ağaş köre büyük bir ağaş, ağaşta Ulu Ağaş eken bu ağaşta da bir kuş bareken kuşun yavrularını bolayken her sene ejder aşayken yavruları her sene ondan sonra ağaşın tibine barayım da diy. Yorgunum, aç susuz adam kölgede biraz yatayımda dinleyimde diy. Ondan sonra ketiriyim diy. Geziyim memlekette kayerde adam bar, kayerde ne bar kete.

Yuklay kala bir de bir ejdera yavrularını aşamaga şıgayken her sene aşayken vüzür vüzür bagırşa hayvanlar vüzür vüzür vüzür ne o! Bu da bu kuşun anasıda karay ki bir kara ejdera Allah seni inandırısın şiy dayna. Ortadayna ⁸dağ dayna boynuzlu moynuzlu birevü... o kadar büyük kü Ayu Batur onı kılıçını ala nasıl bir... ağaş yatından başına urunca ortadan ayıra ejdera pat adan yerge tüşe. Geberte. Tekrar bundan sonra yata bir de kuş keleki vayyy!

“Menim ballarımı aşagan bu eken” diy.

Gagasına koca taşga taga beş yüz bin kiloluk taşnı mınavının kafasına endirecek. Bir yavrular bagıraki:

“Amanın elleme o bizni kurtardı bizni kurtardı” dep.

Hayvanlar bagırşalar analarına. Bir de anaları taşnı taşlay bunun yanına kete ki insanoğlu hemen kete kanatını kere gayli de ekindi künü bogan eken. Küneş başına tirek tüşgen bayılğan gayli bu. Yorgun, aş bir de diyki. Uyanaki, karayki heybetli bir kuş korkğan dayna bola kuş diyki:

“Korkma”

“Men sanga zarar bermem” diy.

“Sen benim yavrularımı kurtargansın, mende seni kurtaracam insanoğlu” diy.

Kuş ki çok heybetli bir kuş diyki:

“insanoğlu diy söyle bakalım dertini” diy.

Kuş tilinen kuş diyki işte bakalım dertin ne diy. Kaydan geldin ne cisin in misin cin misin yok diy.

Ayu Batur:

“Men diy bir insanoluman” diy.

“Men diy dünya yüzünden mında keldim. Nasıl keldin mında?”

“Sorma, böyle böyle” diy.

---

⁸ Eski evlerin ortasında bulunan en büyük ve kalın ağaç.

Devin kuyusuna tüştüüm. Anda adamlarını kurtardım. Kendim de bi yerge tüştüüm yeni oyun ettiler arkadaş haa diy. Şimdüyse men bu yerge men diy. Peki diy:

“Söyle bakalım dertini, dertim ana dünyaya ketmek” diy.

“Meni o dünya şıkaracağın” diy.

Kuş ki: “pek ihtiyarlığıma keldin” diy.

“Men dokuz yüz yaştıaman son zamanlarım” diy.

“Yavrumalarımı kurtargan için seni şıkaracağım yine de” diy.

Mana diy:

“Elli tuluk mesela yüz tuluk suv yüz tuluk et dünya yüzüne şıkarım” diy.

“Başka aklım kesmiy diy yaşlandıım” diy.

Peki, öylese diy amma diy onu kaytıp ketirecem diy peki öyleyse diy. Uyerden kete bu kuştıa diyki:

“Bunları ketirirsen ben seni aketerim başka aketemem” diy.

“Gençliğim bogaydı. Suvda istemezedim şeyde istemezdım sırtıınga bindiriredim alır keterdım şimdi ihtiyarım diy suv işmezsem et aşamazsam şıkarım” diy.

“Öyleyse tamam” diy.

“Men ketiyimde” diy.

Bir geziyim. Kete. Baraki bir şehir Çorum dayna. Mesela eyi bir şehir. Şeherin halkıda her sene dev bir kız alırken her haneden bir kız ondan sonra o günde padişahın kızına kegen sıra. Suv bermiyeken bir ulu çeşme bareken çeşmeden her sene adamların suvunu alayken, senelik her sene bir kız eki kız neyse de sıra padişahın kızına kegen gayli davullar şalına, zurnalar şalına millet bağıra dellallar bağıra. Mesela

“Padişahın kızı bu kün devge kelin ketecek dev suv berecek herkeş hazırlansın kabını ketirsin, teşini ketirsin ketirsin, çay kazanlarııan tolgan millet bir de suv berecek dep bayram eteler.”

Padişahın kızını da kiyindireler, kuşandıralar Ayu Batur şey bir kocakarının üyüne kete misafir bola padişahın şeyine ketmeden. Kocakarına misafir bola kocakarı bunu misafir ete buna pilav pişire.

Ayu Batur:

“Ebey diy bir de suv ketir diy suv işiyim” diy.

Kocakarı siye bere teşge tuz suv yok! Bağışayın ayından sonra dev suv bermiy mesela suvun başında yatayken hiç kimse suv bermiy.

Ayu Batur:

“Kocakariga diy ki ebe suyunda bek tuzluymuş.”

“He yavrum” diy.

“Burda bir dev var senede bir kelle suv beriyo onu da” diy.

“Bugünde padişahın kızına sıra keldi. Dellalar bagırıyo duymuyon mu?” Diy.

Toy eteler kelin etecekler, padişahın kızını berecekler diy. Herkeşten aldı şimdi padişahın kızında sıra niye?”

“Böyle böyle dur öyleyse men ketiyimde karayım toyga” diy.

Toyga kete karayki sayıday allangan pullangan kiyindirgenler, kuşandırğanlar, bunun yanında da kılış cübbesinin artında saklı ondan sonra şakıra (saksamay) bir de cuvurup kete kızını tutayımda alıp keteyim demeye kalmay Ayu Batur devge nasıl bir kılışını vurdu ise boynunu kese ata. O zamana kadar kız hemen devin kanına parmağına koluna basa beş parmağım mına dayna sırtına ura Ayu Batur ‘un. Ondan sonra şiyki Allahım millet bagırşalar dev öldü dev öldü. Herkes suvga sogula padişahın kızını, padişaha haber bereler ki kızın kurtuldu. İşte bir adam keldi. Devni öltürdü inanmaylar! Herkeş sayıda keleki padişah:

“Ne boldu kızım” diy

“Ne bolacak diy.

“Bir adam keldi.”

“Cigit meni kurtardı” diy.

“Dev meni alıp aketecegidi.”

“Devni urup öltürdü ahaa!”

“Kolumda da kanı bar” diy.

Bir yerden şiy kete kocakarının üyüne kete. Ondan sonra herkeş suvunu ala kocakarı bunu misafir ete. Gine ertesi künu dellallar bagıraki: Padişahın kızını kurtargan adamga padişahın kızını berecekler, dünyalını berecek, bu kadar altın berecek bu kadar serbet berecek, dünyalını bercek. Kimüse kelsin!

Kocakarı da diy ki:

“Yavrum padişahın kızını alacak adam devi öldürmüş. O devi öldüren adama da kızını berecek dellal bagırıyor duymuyon mu?” Diy.

“Karay sahide öyle.”

Herkeş kızın aldından keşe bu togul bu togul bir de bala barınca hemen köre tanıy diy ki:
“tamam” diy.

Baba kana cübbesinin aldına mına diy kan kılışıda mına diy haaaa! Padişah diy ki:

“Men senin dünyalığını berecem. Kızımı da berecem. Devi öldürdün. Dev düşmanımızedi her sene bizni susuz yaşattı işte” diy.

Ayu Batur:

“Bakalım.” diy.

“Iste dileğini?” diy.

“Padişahım” diy.

“Men bu dünyanın adamı togulman yukarı dünyadan keldim men.”

“Nasıl boldu?”

“Böyle boldu, başıma iş keldi bir devini öltürdüm. Yine böyle o devde bu kuyudan aşağı tüştü. Ondan sonra hemen kele” diy ki,

“Devni sen öltürdün? Hemi he ben öltürdüm.” diy.

Padişa diy ki:

“Sana kızımı berecem bu kadar para bercem.”

“Yok!” diy.

“Manga kızını da berme paranı da berme.

Padişah diyki:

“Netecen ille.” diy.

Ayu Batur:

“Meni ana dünyaya şıkart ne etersen et.”

“Padişahım diy meni ana dünyaya şıkart bir şey istemem senden” diy.

“Tileğim” diy.

“Ne istecen?”

“Kırk tuluk et kırk tuluk suv”

“Ohoooo ondan kolay ne barkı” diy.

“Bütün servetler bütün şey benim emrimde” diy.

“Haaa emir beririm, sanga bir günde hazırlarlar kırk tuluk et kırk tuluk suvu.”

“O zümray ağacının yanına ketecen” diy.

“Zümraan kuşu bar” diy.

Ulu ağacının yanına mesela on bin yaşında yaşagan bir ağaç dalı budagı şiy dayna kölgesi bir köyün davarı yata. Öyle bir ağaç.

“Tamam” diyeler.

Bunun develerge yüküyle bunun suvunu etini aketeler.

Ayu Batur, Zümraan kuşuna baraki diyki:

“Tamam, ketirdim” diy.

“Ketirdin mi yiğit ketirdim.”

“Tamam.”

“Kanatıma salın” diy.

Tuluklarını ondan sonra suvlarını salalar baylaylar.

“Sende iyice manga sarıl boynumda” diy.

“Üstüme yat” diy.

“Közünüde cum” diy.

“Şıkarırman bır ulu tavga konarım” diy.

“Uyerden sonra aç közünü dermen” diy.

“Aşarsın” diy.

“O zaman tamam mı?”

“Tamam.”

Kırk tuluk et kırk tuluk suvnu salalar kanatlarına baylaylar dogru keteler bunlar uşa kökge u yerden şıka dünya yüzüne şıkara o büyük tavga kona diyki:

“Gene aç közünü” diy.

“Aşa”

Kuşga diyki:

“Dünya şıkardın mı?”

“Şıktık mına” diy.

“Senin dünyan bu yer” diy.

Ayu Batur Kuşga diyki:

“Sen ket gayli” diy.

“Tamam” diy.

Helallaşalar.

“Men diy hakkımı helal eterim diy kuş.”

“Fakat sende helal et.”

“Mende helal eterim de sen bir yürü bakalım” diy.

Hemen ketecek boganda karayki ne karasın topallay vıhh diy et bitgen zamanı ayagını kese avzuna kaptıra kuşun bilesin mi? Kuş saklay şiyine tilinin astına, suvnu bere suvnu işe etni saklay. Ayu Batur ana iyice başlay topallamaga.

“Kel mında kel” diy.

“Sen, son zamanında suv bitti, ette bitti” diy.

“Sende bunu ayağından kestın manga berdin men senin etini bilmem mi?” diy.

“Bu senin ayagının eti” diy.

“Ketir yapıştırayımda ket” diy.

“Korkma böyle bir şiy bomaz” diy.

“Men keterim” diy.

Ondan sonra u yerge çaga tilinden şıkara baylay hadi diy gayli topallamanda bir şiy de bomaz diy. İlaç. Kuş kete gayli helalleşeler bi yerden bu kızıra kızıra.

Ayu Batur şiyini taba Yer Camarnen, Yer Dınnarı. Keleki baba! Üş katlı, dört katlı bina yasaganlar Yer Camar kızın ikinsini ala. Yer Dınnar birisini ala. Kötüsünü. Onlar sepa süreleri, çiftlikleri bar, davarları bar, tuvarları bar, uuuuuuyyy! Bütün Devin servetleri altınları, şiyleri hep bunlarda çok zengin bolganlar diyki bana eyyy!

Ayu Batur:

Yer Dınnar’a diy.

“Keldim mında deyince Yel Dınnar’ın dudakları patlay korkudan tir tir titriy.” Onun kafasına bir kılış indire bir de ana birine Yer Camarge. Vay namusuz seni demek bana oyun ettin! Onun da boynunu kese. Kızların üşüde ona kala.

Bi yerden de hadi bakalım atlarga şiy ete hepisine tuvarını her şiyini, anasının memleketine ketire işte Ayu Batur bu yaa! Yekbasga kele mesela Kötü köy öyle bir tav köyü eken bir de haber cibere: Anama söylen bu kadar askernen, bu kadar şiynen kele çok zengin Ayu Batur.

Kele. Haber bereler vayyyy! Diyeler: Batırır da şimdi dünyanı, ormanı da batırır, köyümüzü de batırır. Nerden kele bu adam yavv! Bir de karaylar ki ne karasın! Kalabalık tuvar, davar, asker, çobanları, tavarları her şiyinen (mesela salman köyünden alda yekbassın yazıları tavarnan, tuvarnan) şaşıra millet diyler: Böyle hiç körülmegen şiy. Kete, eki üş kün tura. Anasının, ebesinin kolunu öpe. Hadi bakalım geri alıp keteyken ise birazda köşe ya işte böyle bogan. (1)

Ayu Batur Masalı (Türkiye Türkçesi)

Zamanın birinde bir kocakarı ile bir kızı varmış. Kocakarı ile kız anası diyor ki:

“Hadi kızım” diyor.

“Çamaşır yıkamaya gidelim” diyor. Dereye çamaşır yıkamaya gidiyorlar bi de sabunu unutuyorlar. Sabunu unutunca kocakarı diyor ki;

“Ben sabunu getiriyim. Sen beni burada bekle” diyor.

Kocakarı gittiğinde. Ama kızı ayı alıp kaçıyor. Ayı, anası geliyor ki kız yok o tarafa koşuyor bu tarafa koşuyor. Köye haber veriyor. Yok! Köyü arıyorlar tarıyorlar bulamıyorlar. Ayı götürüyor mağaraya, sokuyor. Koca bir taş kapatıyor. Kız orda esir oluyor kaç sene orda. Ayı bal getiriyor, elma getiriyor, gidiyor. Davar getiriyor. Yediyor aynı kendisi gibi. Kız ondan sonra on-on beş sene Ayı ile orada kızı bekletiyor. Ayıdan bir çocuğu oluyor. Oğlan çocuğu. Oğlan çocuğunu büyütüyor annesi:

“Ağlıyor” diyor, “Vay” diyor.

“Ayı beni burada bekletti kaç sene” diyor.

“Benim annem vardı ne oldu? Köyüm vardı. Oğlan da artık yiğit oluyor biliyor musun? Çok yiğit oluyor. Yiğit oluyor” diyor.

“Ne ağlıyorsun anne” diyor.

“Böyle böyle yavrum” diyor.

“Sen” diyor

“Ben bir insandım. Baban ayı işte. Buraya geldiğinde taşı kapatıyor. Akşam olunca açacak. Getiyor yiyoruz. Niye bana söylemedin şimdiye kadar” diyor.

“Ağlama” diyor.

Babayiğit taa ayı nasıl bir şey yapıyor. Ayı gibi o da yiğit taşı kaldırıyor atıyor, çok kuvvetli yiğit.

“Hadi” diyor, doğru gidiyorlar varıyorlar ki annesi ağlıyor.

“Anne ben geldim” diyor. “Ne!” Bakıyor ki kızı. “Ne var o tarafta o da” diyor, “Benim oğlum” diyor.

“Allah Allah nereye ayı götürdü beni işte. Dağda mağrada büyüttüm bu çocuğu” diyor. Haa bunlar yiyorlar içiyorlar artık köylü ormanı kesmeye gidiyor. Ormanda ayı gidiyor herkes kagnı ile gidiyor bu iki kuçak odun getiriyor. Beş altı kagnı odunu getiriyor diyorlar ki “Bu ormanı batıracak bizi de.”

“Ne yapacağız!”

Bir şamar vurduğunda yüzünü kırıyor, ağzını kırıyor öyle yiğit korkalar ayıdan. Diyorlar ki bunun ebesine söylüyorlar:

“Ebe diyorlar bu ayıyı sen İstanbul’a gönder çalışmaya yoksa bu köyün delikanlılarını falanı hep sopalar kimsenin yanına yanaşılmaz. Çok kuvvetli yiğit.”

“Yavrum fakiriz İstanbul’a git çalış herkes çalışıyor gidiyor.”

“Bu taa padişahlar zamanı olur anne” diyor.

“Azığımı hazırlayın da gidiyim” diyor.

“Ona göre azık yapıyorlar ovmaşlı dürüm yola çıkıyor gidiyor gidiyor varıyor ki o yerde adamın birisi yere yatıyor yatıyor yeri dinliyor Allah Allah” diyor.

“Bu ne ya!” diyor.

“Selamün aleyküm Yer Dınnar” diyor.

“Aleykümselam Ayu Batur” diyor. Bakıyor ki zebella bir adam diyor. Yiğit. Ayu Batur diyor ki:

“Cebim kadar küçük bir adam.

Yer Dınnar:

“Nereye gidiyorsun” diyor.

Ayu Batur:

Ben, İstanbul’a çalışmaya gideceğim çalışmaya” diyor.

Sen işte böyle diyor Yer Dınnar’la yatıp yatıp yerden ses geliyor şuyiy geliyor. Allah Allah Yer Dınnar diyor ki:

“Beni de götür yav götüreyim beraber arkadaş olalım” diyor.

Onlar geliyorlar arkadaş oluyorlar. Ayu Batur bi daha varıyor ki bir adamda. Yerde yatan çamuru alıyor alıyor o delikleri dolduruyor. Ayu Batur diyor ki:

“Alla Alla bunda da bar bir iş” diy, “bi sorayım bakalım” diy.

“Selamünaleyküm” diyor, “Yer Camar” diyor. Adam bakıyor ki zebelle adam.”

“Aleykümselam Ayu Batur” diyor.

“Nerden bildin benim Ayu Batur olduğumu” diyor.

Diyor ki: “Sen benim Yer Camar olduğumu nerden biliyorsun” diyor.

Ayu Batur:

“Bi yerden anlıyom işte” diyor.

Yer Camar:

“Nereye gidiyorsun” diyor.

Ayu Batur diyor ki:

“İstanbul’a çalışacağız” diyor.

Yer Camar:

“Beni de götürün” diyor.

Ayu Batur diyor ki:

“Olur, gidelim” diyor.

Onlar geliyorlar geliyorlar ormana varıyorlar ki mesela Bolu Dağlarına varıyorlar demek ki o zamanda ormanlık, gülistanlık, güllük Ayu Batur gayrı bunların başı oluyor yol kesiyorlar, ne kesiyorlar, adam öldürüyorlar, eşkiya oluyorlar bunlar ki ünlü eşkiyalar böyle davar getiriyorlar, davar getiriyorlar, koyun getiriyorlar; pişiriyorlar, yiyorlar. Bu kadar ünlü hırsız oluyorlar. Diyor ki:

“Ayu Batur biz gideceğiz Yer Camar” diyor. O yerde de günde de et yiyorlar, etimizi kavurcaksın, yemeğimizi hazırlayacaksın. Gidiyor çarşıdan ekmek getiriyorlar şehirden. Hangi şehir ise? Bolu’ dan mı İstanbul’dan mı getiriyorlar, yiyorlar, içiyorlar bunlar bir de diyor ki:

Yer Dınnar, yemeği pişirip bakıp duruyormuş. İki karış sakalı var. Bir karışta boyu var. Çil çil böyle geliyor hemen kaldırıp vuruyor Yer Dınnar’ı. Bir dövüyor bir dövüyor. Elini ayağını bağlıyor. Kazanda kavurmayı yiyor yallahh gidiyor. Allah Allah geliyorlar ki eli ayağı bağlı bar bar bağırıyor!

“Beni kurtarın deyip.”

Ayu Batur:

“Ne var? Ne oldu” diyor.

“Böyle böyle iki karış sakalı bar, bir karışta boyu var beni böyle kaldırıp vurdu.”

“Tühh Allah belanı versin” diyorlar.

“Bir adamdan korktun mu öyle?” diyorlar.

“Korkmayım da ne yapayım elim ayağım dolaştı” diyor.

“Görünce sakalından korktum” diyor.

Ooo Yer Dınnar diyor ki: “Beni böyle etti” diyor.

Yer Camar diyor ki:

“Ben yarın bakayım” diyor,

“Bu korkak yav” diyor.

Yer Camar kalıyor onu da öyle yemeği pişiriyor, bakıp duruyormuş doğru gelmiş bunu kaldırıp vurmuş. Buna bir sopa elini ayağını bağlamış kazanı yemiş o yerden yallah kavurmayı götürmüş. Gelmişler ki Ayu Baturla Yer Dınnar.

Yer Camar:

“Benide aynı öyle bağladı. Elime ayağıma bir sopa attı” diyor.

“Her yerime ulan” diyor.

“Nasıl adam” diyor.

“Bir karış boyu var, iki karış sakallı var bilmiyorum” diyor.

“Cin mi peri mi nesi de anlayamadım” diyor.

“Sopaladı beni. Yarın ben kalayım” diyor, “ona göstereyim” diyor Ayu Batur.

Ayu Batur’un da heybesinde de kocakarının kılıcı varmış, Kama. [Eskiden böyle kamalar olurdu. Köylüler düğünlerde kılıç vurup kalkan oynar oynardılar. Davulla oynatırlılar. Böyle kağnılar ile kütük gelirdi dağdan söverlerdi.] Bir de diyor ki Ayu Batur. Kala yemeği pişiriyor. Bakıp duruyormuş ki geliyor koşarak geliyor. Ayı’ ya sarılıyor Ayu Batur buna. Nasıl bir kılıç vurduysa iki parçaya ayırıyor. Boynunu kesip atıyor. Boynu yuvarlana yuvarlana gidiyor. Bir de ötekiler geliyor ki ikiside korkak zaten. Hiçbir iş yapmamışlar ne davar getirmişler ne tuvar.

“Ulan” diyor, “baksana” diyor,

“Şey getirmediğiniz mi?”

“Getiremedik” diyolar.

“Nerde hiçbir iş bulamadık.”

Ayu Batur:

“Yalancılar” diyor.

“Gördünüz mü” diyor.

“İşte gövdesine bakın” diyor.

“İşte, başı gitti” diyor.

“Bir tarafa gövdesi gitti bir tarafa haydi bakalım bugün yiyelim, içelim yarın bunun peşine düşelim” diyor.

“Bu kan nereye gidiyor, sabah bunun peşine tüşüyolar, yiyorlar, içiyorlar, yatıyorlar hadi kalkın bakalım” diyor.

Ayu Batur bunların peşine düşüyor tırgan yerine kan damlamış tırgan yerine yerine kan damlamış neyse bir kuyuga tüşe baş.

Ayu Batur diyor ki:

“Bu kuyuya” diyor ki.

“Bu baş düşmüş gideceğiz bu yerde altında vardır, para vardır. Bu şey de Dev diyor. Dev olmazsa. Tılsımlı Dev” diyolar.

“Tamam” diyolar.

Yer Dınnar diyor ki:

“Beni gönderin urgan ile bağlamışlar gönderin urganları, kılıçları, her şeyleri var adamların tam eşkıya öyle ondan sonra urganı gönderince bir de bagırıyor. Amanın çekin beni çatlayacağım. Korkuyorum. Kuyu yarı olmadan geri getiriyorlar bunu çekip çıkartıyorlar”

Yer Camar diyor ki:

“Beni gönderin bu zaten pis korkak” diyor.

“Yav, onu gönderiyorlar o da amanın ben bunaldım, öleceğim, çatlıyorum.”

Ayu Batur diyor ki:

“Allah belanızı versin gidiyor. Urganı koca ağaça baylıyor ondan sonra siz iyi tutun ben zaten inerim” diyor.

“Ben korkmam” diyor.

Kılıçta böğründe urganı gönderdikçe çekin diyor gönderiyorlar, çekin diyor gönderiyolar. Ayu Batur bir de iniyor ki kuyunun içine, kuyunun içinde belki iki üç bin adam var ayrı ayrı odalar dolu, kızlar ayrı gelinler ayrı, yaşlılar ayrı hepsinin de gözünü yemiş Dev. Gözlerini yiyormuş bir de ciğerini, bir de diyor ki Dev bir de içeri giriyor ki adamlar yav öyle...

“Sen ne geldin yav bizi bu Dev getirip böyle yiyor seni niye yemedi!”

“Nere de bu Dev.” Diyor.

“Ben zaten o Dev’in peşine geldim” diyor.

“Nasıl?”

Dünya yüzünden onu kovaladım buraya şimdi kuyuya bu yer işte kuyunun işte hep bu evler Dev’in evi diyorlar. Herkes ayrı kızlar ayrı oğlanlar ayrı, kimisinin gözü var, kimisinin yok günde on, on beş tanesinin gözünü yiyormuş. Bir de diyor ki Ayu Batur:

“O Dev’i bana gösterin” der.

O Dev diyor “günde üç gün yatar, bu üç gün dişini biler, üç gün ekmek yer öyle bir Dev” diyorlar.

“Bir de bana gösterin” der.

Derler ki: “Dev tılsımlı ölmez derler yaa!”

“Sana onun şeyin söyleyelim mi tılsımını?”

“Söyleyin” diyor.

“Sirke küpü var der. Sirke küpünün işinde kılıcı var” diyor.

“Senin kılıçın para etmez ona” diyor.

“Devinin kılıcını al” derler.

“Hemen sirke küpünden al Dev yatıyor” diyorlar.

“Ondan sonra kalkmaz” diyorlar.

“Üç gün uyuyacak”

Ayu Batur der ki: “Ben onu kaldırıyorum. Siz korkmayın” diyor.

“Ben buraya kendime güvenmesen gelmezdim peki tamam” diyorlar.

“Şimdi ayağına kılıcını dürt” diyorlar.

“Uyanır” derler.

Vay o zaman yine adam eti kokuyor, adam közü kokuyor, adam ciğeri kokuyor. Bi de ciğer kokusu geliyor.

“Dev hemen uyanıp, uyanır uyanmaz hücum edersen kafasına vur”

Kes boynunu ondan sonra Dev uyandıığında bir de dürtünce kılıcı uyanıyor. “

Ne o diyor sen mi geldin” der?

“Senin de gözlerini yiyeyim de” der.

Deve hemen nasıl vurduysa kılıcı Devde iki parça olur.

“Bir daha vur “der.

“Yok” der.

“Anamdan bir kere doğdum. İki kere doğmadım.” der. Kılıcını vurur öldürüyor bunu.

O, insanları urgana bağıyor bağıyor bağıyor çekin çekin diyor. Yer Camar, Yer Dınnar çıkarıyorlar çekin diyor çıkarıyorlar beşyüz, bin kişi neyse de hepsini çıkarıyorlar bu sefer Ayu Batur kendi çıkıyor dışarı diyor ki:

“Üç tane kız var, birini sen alacaksın birini sen, öteki de bana.”

Bana oyun moyun edersen hemen sonra keserim başınızı” diyor.

“Yok diyorlar yav arkadaşız biz sana oyun eder miyiz?”

Onların ikisini de çıkarıyor kendine kalan kızda içerde ona diyor ki

Ayu Batur:

“Kız sen çık” diyor.

“Ben urgana sarılır çıkarım” diyor.

“Yok! Sen çık!” diyor.

Sen bana oyun edersin. Kız der ki:

“Ben sana oyun etmem, sen bana oyun edeceksin.”

Ne kadar uğraştıysa da Ayu Batur’ u kız kandıramıyor çıkıyor yukarı daha kim kaldı diyorlar:

“Arkadaşınız kaldı işte başka kimse kalmadı.”

“Tamam” derler.

Urganı kesiyorlar atıyorlar ipi aşağı. Bağıyor, çağırıyor ya Ayu Batur içerde kaldı diyor. Bin metre iki bin metre yerin altı, üç gün üç gece aç kalıyor susuz kalıyor ulan diyor. O yerde Dev’in ne şeyi varsa onlarık yer işe ya bu sefer de temelli biçare kalıyor bir de düşünüp kalkıyor bir de kamasının uçuna bakıyor o yerleri deşiyor Dev’in kuyusunu içinde de bir delik o delikten aşağı bal akıyormuş işte Dev de dünyada ne varsa o yerden götürüyormuş yiyor. O deliği şöyle

genişletince yukardan aşağı pat edip düşüyor. Adam deyyy dünyanın öte ucu. Yedi kat yerin altına gidiyor. Yedi kat yerin altına varınca bir de pat düşüyor. Diyor ki:

“Yav Allah Allah! Bir yere varıyor güllük, gülistanlık, bağ bahçe aynı yalan dünya gibi bir dünya” diyor ki. Neyse hadi orda bir baygınlık geçiriyor yata mata bir de bir ağaç görüyor büyük bir ağaç, ağaçta Ulu ağaçmış bu ağaçta da bir kuş varmış kuşun yavruları oluyormuş her sene ejder yiyormuş yavruları her sene ondan sonra ağacın dibine varayım da diyor. Yorgunum, aç susuz adam gölgede biraz yatayım da dinleneyim de diyor. Ondan sonra getiriyim diyor. Geziyim memleket neresi adam var, nerede ne var gidiyor.

Uyuyup kalıyor bir de bir ejderha, yavruları yemeye çıkıyormuş her sene yiyormuş vüzür vüzür bağıyor hayvanlar vüzür vüzür vüzür ne o! Bu da bu kuşun anası da bakıyor ki bir kara ejdera Allah seni inandırısın şey gibi. Ortadayna dağ gibi boynuzlu moynuzlu birisi. O kadar büyük ki Ayu Batur onu kılıcını alıyor nasıl bir... Ağaç yatından başına vurunca ortadan ayırıyor ejderha pat edip yere düşüyor. Geberte. Tekrar bundan sonra yatıyor bir de kuş geliyor ki vayyy!

“Benim çocuklarını yiyen buymuş” diyor.

Gagasına koca taşı takıyor beş yüz bin kiloluk taşı burasını kafasına indirecek. Bir yavrular bağıyor ki:

“Amanın elleme o bizi kurtardı bizi kurtardı” deyip.

Hayvanlar bağıyorlar analarına. Bir de anaları taşı bırakıyor bunun yanına gidiyor ki insanoğlu hemen gidiyor kanatını geriyor artık de ikinci günü olmuş. Güneş başına direk düşmüş bayılmış artık bu. Yorgun, aç bir de diyor ki. Uyanıyor ki, bakıyor ki heybetli bir kuş korkmuş gibi oluyor kuş diyor ki:

“Korkma”

“Ben sana zarar vermem” diy.

“Sen benim yavrularımı kurtarmışsın, bende seni kurtaracam insanoğlu”

Kuş ki çok heybetli bir kuş diyor ki:

“İnsanoğlu söyle bakalım derdini” diyor.

Kuşdiliyle kuş diyor ki işte bakalım derdin ne? Nerden geldin necisin in misin cin misin yok diyor.

Ayu Batur:

“Ben bir insanoğluyum” diyor.

“Ben dünya yüzünden buraya geldim. Nasıl geldin buraya?”

“Sorma, böyle böyle” diyor

Devin kuyusuna düştüm. Orada adamlarımı kurtardım. Kendim de bi yere düştüm bana oyun ettiler arkadaş haa diy. Şimdiyse ben bu yere geldim. Peki diyor.

“Söyle bakalım derdini, derdim öteki dünyaya gitmek” diyor.

“Beni o dünya çıkaracaksın” diyor.

Kuş: “pek ihtiyarlığıma geldin” diyor.

“Ben dokuz yüz yaşındayım son zamanlarım.”

“Yavrularımı kurtardığın için seni çıkaracağım yine de.”

Bana diyor:

“Elli tuluk mesela yüz tuluk su yüz tuluk et dünya yüzüne çıkarırım.”

“Başka aklım kesmiyor, yaşlandım.”

Peki, öylese, Onu nasıl getireceğim. Peki öyleyse. O yerden gidiyor bu kuşta diyor ki:

“Bunları getirirsen ben seni götürürüm başka götüremem.”

“Gençliğim olsaydı. Suda istemezdim ette istemezdim sırtıma bindirir alır giderdim şimdi ihtiyarım su içmezsem et yemezsem çıkamam” diyor.

“Öyleyse tamam.”

“Ben gidiyim de” diyor.

Bir geziyim. Gidiyor, varıyor ki bir şehir Çorum gibi mesela iyi bir şehir. Şehirin halkıdan Dev bir her sene kız almış her haneden bir kız ondan sonra o gününde padişahın kızına sıra gelmiş. Su vermiyormuş bir ulu çeşme varmış çeşmeden her sene adamların suyunu kesiyormuş. Her sene bir kız iki kız neyse de sıra padişahın kızına gelmiş artık davullar çalınıyor, zurnalar çalınıyor millet bağıyor, dellallar bağıyor.

“Padişahın kızı bu gün Deve gelin gidecek Dev su verecek. Herkes hazırlansın kabını getirsin, teşini getirsin, çay kazanlarını doldurmuş millet bir de su verecek deyip bayram ediyorlar.”

Padişahın kızını da giyindiriyorlar, kuşandırıyorlar. Ayu Batur, bir kocakarı'nın evine gidiyor, misafir oluyor padişahın şeyine gitmeden. Kocakarı'ya misafir oluyor kocakarı bunu misafir ediyor, pılav pişiriyor.

Ayu Batur:

“Ebe, bir de su getir! Su içiyim”

Kocakarı işiyor veriyor kaba tuz! Su yok! ... Ayından sonra Dev su vermiyor suyun başında yatıyormuş hiç kimse su vermiyor.

Ayu Batur:

“Kocakarı’ya ebe suyunda bek tuzluymuş.”

“He yavrum” diyor.

“Burda bir Dev var senede bir kere su veriyor.

“Onu da kız vermek şartıyla veriyor” diyor.

“Bugünde padişahın kızına sıra geldi. Dellalar bağıyor duymuyor musun?”

Düğün edecekler, gelin edecekler, padişahın kızını verecekler diyor. Herkesten aldı şimdi padişahın kızında sıra.”

“Böyle, dur öyleyse ben gidiyim de bakıyım düğüne.” diyor.

Düğüne gidiyor bakıyor ki sayı gibi allanıp pullanıp giyindirmişler, kuşandırmışlar, bunun yanında da kılıç cübbesinin altında saklı ondan sonra çağırıyor. Bir de koşup gidiyor kızı tutayım da alıp getireyeyim demeye kalmıyor. Ayu Batur Dev’e nasıl bir kılıcı vurdu ise boynunu kesip atıyor o zamana kadar kız hemen Dev’in kanına elini basıp beş parmağını böyle sırtına vuruyor Ayu Batur’un. Ondan sonra, Allah’ım millet bağıyorlar Dev öldü Dev öldü. Herkes suya yaklaşıyor. Padişaha haber veriyorlar ki kızın kurtuldu. İşte bir adam geldi. Dev’i öldürdü inanmıyorlar! Herkes geliyor ki padişah:

“Ne oldu kızım” diyor

“Ne olacak.”

“Bir adam geldi.”

“Yiğit beni kurtardı”

“Dev beni alıp götürecekti.”

“Dev’i vurup öldürdü ahaa!”

“Elimde de kanı var.”

Bir yerden Ayu Batur gidiyor kocakarı’nın evine gidiyor. Ondan sonra herkes suyu da alıyor kocakarı bunu misafir ediyor. Yine ertesi günü dellallar bağıyor ki: Padişahın kızını kurtaran adama padişah kızını verecek, dünyalığını verecek, bu kadar altın verecek bu kadar servet verecek, dünyalığını berecek. Kimse gelsin!

Kocakarı da diyor ki:

“Yavrum padişahın kızını alacak adam Dev’i öldürmüş. O Dev’i öldüren adama da kızını verecek dellal bağıyor duymuyor musun?”

“Bakıyor ki sahi de öyle.”

Herkes kızın önünden geçiyor bu değil bu değil bir de çocuk varınca hemen görüyor, tanıyor diyor ki: "Tamam."

Baba, cübbesinin arkasına işte diyor. Kanlı kılıcı da işte diyor.

"Haaaa! Padişah diyor ki:

"Ben senin dünyalığını verecem. Kızımı da verecem. Dev'i öldürdün. Dev düşmanımızdı. Her sene bizi susuz yaşattı."

Ayu Batur:

"Bakalım."

"İste dileğini?" diyor.

"Padişahım"

"Ben bu dünyanın adamı değilim yukarı dünyadan geldim ben."

"Nasıl oldu?"

"Böyle oldu, başıma iş geldi bir Dev'i öldürdüm. Yine böyle o Dev de bu kuyudan aşağı düştü. Ondan sonra."

"Dev'i sen mi öldürdün? He ben öldürdüm."

Padişah diyor ki:

"Sana kızımı verecem bu kadar para verecem."

"Yok!"

"Bana kızını da verme, paranı da verme."

Padişah diyor ki:

"Ne yapacaksın."

Ayu Batur:

"Beni ana dünyaya çıkart ne edersen et."

"Padişahım, beni ana dünyaya çıkart bir şey istemem senden" diyor.

"Dileğim"

"Ne istecen?"

"Kırk tuluk et kırk tuluk su"

"Ohoooo ondan kolay ne var ki"

“Bütün servetler, bütün şey benim emrimde“

“Haaa emir veririm, sana bir günde hazırlarlar, kırk tuluk et kırk tuluk suyu.”

“O zümray ağacının yanına gidecem.”

“Zümraan kuşu var.”

Ulu ağacın yanına mesela on bin yaşında yaşamış bir ağaç dalı budağı şey gibi gölgesinde bir köyün davarı yatıyor. Öyle bir ağaç.

“Tamam” diyorlar.

Bunun develere yüküyorlar bunun suyunu etini götürüyorlar.

Ayu Batur, Zümraan kuşuna varıyor ki:

“Tamam getirdim”

“Getirdin mi yiğit getirdim.”

“Tamam.”

“Kanatıma koyun.”

Tuluklarını ondan sonra suları koyuyorlar bağlıyorlar.

“Sende iyice bana sarıl boynumdan.”

“Üstüme yat.”

“Gözünü de yum.”

“Çıkarırım bir ulu dağa konarım.”

“O yerden sonra aç gözünü derim.”

“Açarsın”

“O zaman tamam mı?”

“Tamam.”

Kırk tuluk et kırk tuluk suyu koyuyorlar. Kanatlarına bağlıyorlar doğru gidiyorlar bunlar uçuyor göğe o yerden dünya yüzüne çıkıyor. O büyük dağa konuyor diyor ki:

“Aç közünü”

“Açıyor”

Kuşa diyor ki:

“Dünya çıkardın mı?”

“Çıktık işte.”

“Senin dünyan bu yer.”

Ayu Batur Kuşa diyor ki:

“Sen, git artık!”

“Tamam.”

Helalleşiyorlar.

“Ben hakkımı helal ederim diyor kuş.”

“Fakat sende helal et.”

“Bende helal ederim de sen bir yürü bakalım.”

Hemen gidecek olduğunda bakıyor ki ne baksın topallıyor vıhh diy. Et bittiği zaman ayağını kese kuşun ağzına veriyor biliyor musun? Kuş saklıyor dilinin altına, suyu veriyor, su içiyor eti saklıyor. Ayu Batur iyice başlıyor topallamaya.

“Gel buraya gel.”

“Sen, son zamanlarda su bitti, ette bitti.”

“Sende bunu ayağından kestini bana verdin. Ben senin etini bilmem mi?”

“Bu senin ayağının eti”

“Getir yapıştırılsın da git.”

“Korkma bir şey olmaz.”

“Ben giderim.”

Ondan sonra o yere sürüyor dilinden çıkarıyor bağıyor, hadi artık topallamazsın. Bir şey de olmaz. İlaç. Kuş gidiyor gayri helalleşiyorlar bir yerden bu araya araya.

Ayu Batur şeyi buluyor Yer Camar ile Yer Dınnarı. Geliyor ki baba! Üç katlı, dört katlı bina yapmışlar Yer Camar kızın ikisini almış. Yer Dınnar birisini almış. Kötüsünü. Onlar sefa sürüyorlar. Çiftlikleri var, davarları var, tuvarları var, uuuuuuyyyy! Bütün Dev'in servetleri altınları, şeyleri hep bunlarda çok zengin olmuşlar.

Ayu Batur:

Yer Dınnar'a diyor ki.

“Geldim buraya deyince. “

Yer Dınnar'ın dudakları patlıyor korkudan tir tir titriyor." Onun kafasına bir kılıç indiriyor bir de ötekine Yer Camar'a. Vay namusuz seni! Demek bana oyun ettin! Onun da boynunu kesiyor. Kızların üçü de ona kalıyor.

Bi yerden de hadi bakalım atları, şeyleri, tuvarını her şeyini, anasının memleketine getiriyor. İşte Ayu Batur bu yaa! (Yekbas'a geliyor mesela Kötü köy öyle bir dağ köyüymüş,) bir de haber gönderiyor:

"Anama söyleyin bu kadar askerle, bu kadar şeyle geliyor deyin."

Çok zengin Ayu Batur. Geliyor. Haber veriyorlar vayyyy! Diyorlar: Batırır da şimdi dünyayı, ormanı da batırır, köyümüzü de batırır. Nerden geliyor bu adam yavv! Bir de bakıyorlar ki ne baksın! Kalabalık tuvar, davar, asker, çobanları, davarları her şeyle. (mesela salman köyünden alda Yekbas'sın yazıları tavarnan, tuvarnan) Şaşırıyor millet. Böyle hiç görülmemiş şey. Gidiyor, iki üç gün duruyor. Anasının, ebesinin elini öpüyor. Hadi bakalım geri alıp gidiyormuş ise birazda kısa ya işte böyle olmuş. (1)

1.1.2. Donuzluktaki Bala

Masalın konusu: Bir delikanlı mendiline sütü bağlayarak yola çıkmış ve arkadaşların süt yerine kan damlarsa beni aramaya başlayın demiş. Benim geçtiğim yerde topuklu bir ot biter demiş ona bakarak benim izimi bulabilirsiniz demiş. Ve üç gün sonra mendilinden kan damlamış arkadaşları delikanlıyı aramaya gitmişler ve yolda üç kıza rast gelmişler. Kızlardan bir tanesi kim beni yenerse onunla evleceğim demiş ve kız yenilmiş ve yenildiği kişi ile evlenmiş ve delikanlıyı kurtarmışlar.

Masal'ın eksik olduğu düşünülmektedir. Anlatıcının yaşının hayli ileri olması nedeniyle hatırladığı kadarı derlemiştir. Masal sınıflandırması itibariyle Tılsımlı masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal kahramanları: Delikanlı, arkadaşları, üç kız

Mekân: Yeryüzü.

Donuzluktaki Bala Motifler

Z 71.1. Formülistik sayı 3

Bir kün süt damlıyor ikinci gün süt damlıyor üçüncü gün kan damlıyor.

Üç tane kız varmış

F 575.1. Çok güzel kız

Kız çok güzelmiş, oğlan yenilmiş.

T 131. Evlenme şartları

Kız kime yenilirse onunla evlenecek.

Başlangıç formeli: Bir delikanlı bareken.

Bağlayış formeli: Tozu dumana kata kele, bek yaman hızlı kele

Bitiş Formeli: Toy etgenler ketirgenler

Donuzluktaki Bala (Kırım Türkçesi)

Bir delikanlı bareken. Çevresine sütnü tüyeyken ana yerge takayken takgan. Degen ki arkadaşlarına:

“Eğer bir süt damlarsa meni kıdırman degen. Kan tamlarsa meni kıdırın peşime tüşün “degen.

Bir kün karayekenler süt tamlay eki kün karayekenler süt tamlay bir kün karayekenler ki kan tamlay. Anam muna ne bolgan degenler ardından kıdırmaya ketgenler. Menim izimde topuklu bir dal ot biter degen. Onu sürünüz keliniz degen. Onun izini sürüp ketgenler bir yerde de üç tane kız bareken. Şiyine yazgan ki. Kelirde meni küm alt eterse ona baracakman degen.

Kızın birevü bargan deliganlı birevüne ketgen. Ondan sonra yanında oturgana degen ki:

“Aka çeşmenin yanında bir atlı kele” degen.

“Yavaş yavaş mı kele” degen.

“Tozu dumana kata kele” degen.

“Bek yaman hızlı kele” degen.

“Kork yavrum kork diyeken babası.”

Ondan sonra bu bargan üyge evde kız bareken. Oda hazır turayken(kız) elinde kılış bu meni cenerse oga baracakman degen. O yerge bargan onunanda çarpışgan onu da cengen. Gayli keşgen ona birevüne. Ona da bargan kız üyde onu bekleyken. Ondan sonra kız bunu cengen. Kız pek gözeleken bala cenilgen.

Kıza kim cenilirse oga baracakeken ulan. Kim cenilirse kız ona baracakeken. Bunu toplagan donuzlukga tıkgan. Bu yerde catayken. İşte o yerde kan tamlayken ardından ketgenler barganlar kurtarmışlar balanı. Bunu alganlar. Kızında alganlar toy etgenler ketirgenler. (2)

Değirmendeki Oğlan (Türkiye Türkçesi)

Bir delikanlı varmış. Mendiline sütü bağılıyormuş şu yere takıyormuş takmış. Demiş ki arkadaşlarına:

“Eğer bir süt damlarsa beni aramayın.” demiş.

“Kan damlarsa beni arayın peşime düşün.” demiş.

Bir gün bakmışlar süt damlıyor iki gün bakmışlar süt damlıyor bir gün bakmışlar ki kan damlıyor. Anam buna be olmuş demişler. Arkasından aramaya gitmişler. Menim izimde topuklu bir dal ot biter demiş. Onu takip edin gelin demiş. Onun izini sürüp gitmişler bir yerde de üç tane kız varmış. Şeyine yazmış ki gelirde beni kim alt ederse ona varacağım demiş.

Kızın birisi varmış delikanlı birisine gitmiş. Ondan sonra yanında oturana demiş ki:

“Şu çeşmenin yanında bir atlı geliyor demiş.”

“Yavaş yavaş mı geliyor demiş. “

“Tozu dumana nasıl geliyor demiş.”

“Pek yaman hızlı geliyor demiş.”

“Kork yavrum kork diyormuş babası.”

Ondan sonra bu varmış evine evde kız varmış. Oda hazır duruyormuş elinde bir kılıç bu beni yenerse ona varacağım demiş. O yere varmış onunla da dövüşmüş onu da yenmiş. Gayrı geçmiş ona birisi. Ona da varmış kız evinde onu bekliyormuş. Ondan sonra kız bunu yenmiş. Kız pek güzelmiş oğlana yenilmiş.

Kıza kim yenilirse ona varacaktıymış oğlan. Kim yenilirse kız ona varacaktıymış. Bunu toplamış değirmen çarkına tıkmış. Bu yerde yatıyormuş. İşte o yerde kan damlıyormuş arkasından kelmişler, varmışlar, kurtarmışlar oğlanı. Bunu almışlar, kızıda almışlar düğün yapmışlar getirmişler. (2)

1.1.3. Şamdandaki Kız

Masalın konusu: Bir kız varmış ve annesi ölmüş, annesi ölmeden önce kocasına benim ayakkabılarım kime gelirse onunla evlen demiş. Kız annesinin ayakkabılarını giymiş ve babasına demiş ki: Baba! Annemin ayakkabıları bana çok iyi geldi demiş. Kızın babası: annen bu ayakkabılar kime gelirse onunla evlen demişti ben o zaman seninle evleneyim demiş. Kız bu durumdan nasıl kurtulurum demiş ve babasından evlenme karşılığı kendisine şamdan yaptırmasını istemiş. Babası kızı şamdan yaptırmış ve kız şamdamın içerisine girmiş bir daha çıkmamış. Bu duruma sıkılan baba, şamdamı satmış. Şamdamı, Beyin oğlu almış ve kız şamdandan çıkarak, Beyin oğlunun yemeklerini yerken yakalanmış ve Beyin oğlu şamdanlı odadan çıkmamış ve bu duruma sinirlenen karısı şamdamı yaktırmış ve kız kuş olup uçmuş ağaca konmuş. Oradan bahçivana seslenerek Beyin oğlundan haber istemiş ve bahçivan durumu Beye anlatmış. Bey kuşu kafese koymuş ve kuş olan odadan artık çıkmamış. Bu duruma sinirlenen karısı kuşu kestirmiş yemiş. Kuşun kanının aktığı yerde kavak ağacı çıkmış. Bey, artık bu kavak ağacının altında oturmaya başlamış. Karısı yine bu duruma sinirlenmiş ve ağacın kesilerek çocuğuna beşik, kapısına eşik yapılması istemiş. Kavak kesilmiş ve kız bu kez toplu iğne olmuş. Toplu iğneyi evin hizmetçisi bulmuş. Kız hizmetçi kadına görünmüş ve kendisini kızı olarak kabul etmesini istemiş. Beyin oğlu, halka baksınlar diyerek at verirmiş kızda at istemiş ve atı yetiştirmiş. At kızdan başka kimseye yanına yaklaştırmamış. Beyin oğlu atı istemiş ve kızda alabiliyorsan gel kendin al demiş. Bey'den atı vermesi karşılığında ayağının altına halı döşenmesini istemiş, Bey kızın isteğini yerine getirmiş ve yaşlı ihtiyardan kızını istemiş ihtiyar kadın kızını Bey'e vermiş.

Masal kahramanları: Anne, baba, kız, Bey'in oğlu, Bey'in karısı, ihtiyar kadın.

Şamdandaki Kız Masalının Motifleri

Z 11. Zalim baba

Kızı ile evlenmek ister.

D 1150. Sihirli eşya

Kız babasına şamdan yaptırıyor. İçine girip çıkabiliyor.

B 172. Sihirli kuş

Şamdanın yakılması sonucu kız, kuş olur ve bahçivancı ile konuşur.

F 900. Kerametler ve olağanüstü hadiseler

Şamdanın yakılması sonucu kız, kuş olur.

Kuşun kesilmesi ve kanın aktığı yerden kavak ağacı çıkması.

Kavak ağacının kesilmesi sonucu, yorgan iğnesine dönüşmesi.

L 162. Prens (kral) sevdiği kızla evlenir.

Beyin kızla evlenmesi.

M 201. Söz ve antlaşmaların yapılması

Kız iğneden çıkararak gören kadına annesi olmasını söyler, kadın kabul ederek antlaşırlar.

N 825.3. Yardımcı yaşlı kadın

Yaşlı kadın, kızın annesi olur ve onunla birlikte yaşar.

P 360. Hizmetçi

Beyin evinde yaşlı kadın hizmetçilik yapar.

T 100. Evlilik

Beyin oğlu kız ile evlenir.

W 181. Kıskançlık

Beyin karısı, kızı kıskanır.

Z 71.12.0.1. Formülistik sayı 40

Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar

Kırk kısrak mı kızgın demir mi?

Başlangıç formeli: Bır kız bar eken.

Bağlayış formeli: men hiçbir şey togulmen degen senni menni yaratgan Alla'nın kuluman, yattsın yatsın yukusunu alsın kalksın muradını alsın bastığı dallar kurusun, kapıga eşik et memedime beşik et, astına kelgenni tep aldına kelgenni ısır.

Bitiş Formeli: kırk kün kırk gece toy etgen, kırk kısrak mı istiysin kızgın temir mi?

Şamdandaki kız masalı, sınıflandırılması itibariyle Tılsımlı Masallar içerisinde yer almaktadır.

Şamdandaki Kız (Kırım Türkçesi)

Bır kız bar eken anası ölgen bır papişi kalgan sandıkda apakay ölmeden degen ki kocasına:

"Bu papiş kimge bolursa onu al degen. "

Ondan sonra işde yalan yanlış kimge bolursa onu al degen kız kişgene eken sonradan büyügen ösgen anasının sandığını aşgan karaganda papişni kiyip karagan ondan sonra.

Kız:

"babay anamın papişni manga bek aruv boldu degen."

Kızının kaberi yok ya!

Babası:

"vay kızım degen ayse men sen alayım degen babası anan papiş kimge bolsa onu al degen edi degen."

"seni alayım ayse degen."

Vayyy kız başlagan cılamaga! Arkadaşlarına aytgan kim tura kim tura men seni alayım deyken babası. Ondan sonra bız degen bir şamdan yasattık

"İşine kirsen kirittin dışana şıksan dışına şıktırtın onu yasatırsan barırman tep ayt degen."

Ondan sonra kirersin işine kitlersin tura tura osanıp satar manga bır şamdan yasat degen.

"Men işine kirgen işine kırtlensın, tışına şıkgan tışına kırtlensın ondan son başka barmam degen."

Neyse o yerge bır şamdan ketirgen kız işine kirgen kapını kitlegen. Aşmay eken. O ketgende şığaeken. Ökmegini, aşını, ehtiyacını, köreyken geri kireyken. Bır kün öyle beş kün öyle degenki:

"munnan mı uğraşacakman aketip satayım degen."

Aketken munu satgan. Onuda bır beyin ulu algan. Onunda ayrı bır odası barken. Odasında turayken. Üyinede ketirmeyken, apakayıda bek şirkin eken. Munga odaga yemek ketireykenler, yemekni o yerde aşayken işeyken oturayken. Beyin ulu odada kezeyken, tozayken, özün odasına keleyken. Beyin ulunun siniden aşayken, mınyerden artganını salayken. Şamdandan şıgaken, aşayken, işeyken, ihtiyacını köreyken geri kireyken. Beyin ulu, mundan huylangan. Künde degen.

"Bu yemek artaydı kayda kete benim salgan yemegim."

Bır kün eki kün beklegen. Munu şışırtgadan şamdannın kapagı aşılgan. İşinden bır kız şıkgan ki dünyalar gözeli! Şıkgan sinide nebatni aşagan, sinide savutnu cuvgan, yeringe salgan, kirgen şamdanga. Bır kün ulay eki kün ulay munu beklegen Beyin ulu. Bır kün munu tutgan.

"Necisin sen degen."

"Men hiçbir şey togulmen degen."

"Senni menni yaratgan Alla'nın kuluman mende degen."

"Sen ne kıldırasın mında degen."

Kız:

"Başınna kelgenlerni aytgan."

"Aruv degen."

“Sen miyerde tur. Mende miyerdemen barabar yaşayık degen.”

O beyin ulu askerge kegen. O künden sonra benim odamı asla üş ögün yemeksiz kaldırmanız degen. Üş ögün yemek ketireykenler, boş odaga kimse yok. Yemekler aşanayken, suv salaykenler işileyken, ondan sonra beyin ulunun apakayı degenki:

“Bu şamdannı algan sonra beyin ulu menden sogudu degen.”

“Aketeyim bu şamdannı cakayım degen.”

Aketgen bu şamdannı şıkargan cakgan. Cakganıman şu şamdan keklik mi bogan Ya Rabbi kuş bogan uşgan ketgen! Kız ketgen. Beyin ulu askerden kelgen. Beyin ulunun bahçivancısı bareken. Ondan sonra kız kuş bolup kelgen.

“Bahçivancıuuu diyken!”

“Beyin ulu yattı mı diyken.”

“Yattı diyken.”

“Yattsın yatsın yukusunu alsın, kalksın kalsın muradını alsın, bastığı dallar kurusun” diyken.

Uşa keteyken. Sonra dallar kuruma başlagan Beyin ulu degenki:

“Bahçivancı aruv karamaysın mı dallar kuruma başladı, meyvalar kuruyacak degen.”

Bahçivancı degenki:

“Bır kuş kele degen Beyim.”

“Degen bır dala kona degen.”

“Bahşivancıuuu beyin ulu yattı mı degen.”

“Yattı diyemen.”

Kuş degen:

“Yattsın yatsın yukusunu alsın kalksın muradını alsın bastığı dallar kurusun” deyip uşup kete degen.”

Ulay katiyik katiyik, bu şıylerni katranlanlar dallarnı, şıylerni, ilaçlaganlar ayagı yapışsın dep. O kuşnun ayagı yapışgan. Tutganlar kapesge salganlar. Endi bu kuşnu Beyin ulu odasına alıp keleyken. Apakayı ille degen.

“Men hamilemen munun etini aşayım degen.”

“Sanga ne desen onu alayım.”

“Koy alayım, tavar alayım, tavuk alayım, keklik alayım yokkk men kuşunun etni aşacam degen!”

Beyin ulu yok da kuşnu soydurgan, etini pişirgen, aşagan, kelgenki beyin ulu. Kuş yok! Ketgen ketgen kuş yok! kannın akgan yerinde kuş bır kavak bitgen. İyice büyügen büyügen güzel bır kavak, pırıl pırıl yaprakları bogan. Beyin ulu kavagın kölgisine bir şey kurgan. Astında öyle yatayken, oturayken kayli. Bu kavakga bır şey tüşürdü degen apakayı. Apakayı künlüyken kavaknı, şegemayeken kayli çocuknu togurgan. İmdi bu kavaknı kes!

“Kapıga eşik et, Memedime beşik et”

“Canım altından beşik alayım, şunu alayım, bunu alayım, yoook o kavaknı kesecen degen!”

Bır kün beyin ulu yokken kavaknı kestirgen apakay. Ondan sonra yorgan innesi bolgan. Yerge tüşgen beslemeleri barken üyünde. Ondan sonra çamaşılarnı toplaganda, toplam alıp salaken yeringe. İşinden bır yorgan innesi tapgan u yerde, alıp ketgen torgası bar anı yerge dügrogen. Erken turagken iş körmeye keteyken beyin uluna akşam keleyken ondan sonra ana kız u yerde ketgen sonra kız bolayken sileyken, cuvayken, sırayayken, köreyken, cıyıstırayken her yerini geri yorgan innesi bolayken. Keleyken apakay üyü sıyrılgan, savutu cuvulgan, tüşegi salıngan Alla Alla bu nenin nesi! O kün beklegen beklegen. O kıznı tutgan yavrum sen necisin degen?

“Seni meni yaratgan Alla'nın kuluman degen.”

“Sen anam bol bende kızın bolayım barabar yaşayık degen.”

“Aytma meni kimsege degen.”

Ondan sonra aytmayeken. Bu üyde oturayken köreyken, közlüyeken Beyin ulunun üyüne keteyken, hizmetçılık eteyken apakay. Bır künden bır kün kış bogan.

Beyin ulu at dağıtmaga şıkgan herkesge bır at bereyken. Yazgaşı karamaga. Kız degenki kartapakayga:

“Anne degen. Bır atta sen ketir degen.”

“Beyin ulundan bizde besliyik bır at degen.”

Bargan degenki kartapakay:

“Beyim bır atta bizge ber degen.”

“Kümge?”

“Sen ne yapacan kartiy?”

“Akşamıcı burdasın sennin kümün karayacak degen.”

“Menim bır kızım bar o karayacak degen.”

“Haydi degen şurda uyuz at bar onuda sen aket degen.”

“Yazın könlünü berir sanga degen.”

Ondan sonra aketgen sonra onu bır karagan bır karagan. K nl k tımar etegken, suvunu bereyken, cemini bereyken, sonra at bır at bogan ki kimseni yanına kuymayeken. Sonra yaz bogan herkes atnı ketirip teslim etgenler.

“Kartiy atın k nl n  ketir degen.”

“Ne diysin beyim sen degen.”

“Atnın yanına kelebilin mi bakalım degen.”

“K lgen Bey şakacıklı kocakarının  y ne ketinde atnı k nl n  ketirin degen.”

“Kelgenler, karaganlar buyurun aha iŖerde degen.”

“K rgerlerki, atga tenbii etgen.”

“Astına kelgenni tep, aldına kelgenni ısır hakkımı helal etmem degen.”

At bek anlareken atnı Ŗezecek bolganlar imk n mı bar. At yanına ketgen yok. Yanına bargannı kakayken, astına bargannı tebeyken. Beyin uluna barganlar degenler ki:

“Böyle böyle bır at bolgan tayın yanına koymay bıznı degenler.”

“Alla Alla degen.”

“K lgen!”

Inangan ya  z  kelgen, karagan, yanına bargan, yanaŖtırmadı imk nsız. Ya bır kiŖniy ki aldına bargan yanına bargannı tebe diy. Kartiy:

“Kızın kelsinde, Ŗu atı kelip  eksinde, bersin degen.”

Bargan degen ki kız:

“Bu yerge ayagımın astına halı t Ŗetsin degen.”

“O yerge bargadı alıp  ozemen degen.”

Beyin ulu o yerden halı t Ŗetgen damga bargadı. Neyse kız kelgen atnı yanına hoŖt meret degen.

“Sahabından ne hayır kördüm ki senden ne hayır k recem degen atga.”

Bır kakıŖ kakgan o yerde Beyin uluna! Atnı Ŗ zgen.

“Al Beyim hayrını k r degen.”

Ketgen. Beyin ulunun iŖine bır Ŗiy t Ŗgen.

“Kartiy munu nerden aldın?”

“Neyidi neyidi nerden aldığımı ne yapacan? Al. IŖte Alla berdi degen.”

“O kızını maga ber degen.”

“Kartiy bergen.”

Neyse kızını kırk kün kırk kece toy etgen. Öz apakayına degenki:

“Kırk kısırak mı istiysin kızgın temir mi?”

O da degen ki kızgın temir canı apakayına basılsın. Men kırk kısırak istiymen degen. Şıkargan kırk kısırakn, şıkarganlar birbirlerine baylaganlar kırk kısıraknı apakaynı üstine mindirgenler haydi yalla (2)

Şamdandaki Kız (Türkiye Türkçesi)

Bir kız varmış annesi ölmüş bir pabucu kalmış sandıkta. Annesi ölmeden demiş ki kocasına:

“Bu pabuç kime olursa onu al demiş.”

Ondan sonra işte yalan yanlış kime olursa onu al demiş. Kız küçükmüş sonradan büyümüş serpilmiş. Annesinin sandığını açmış. Baktığında pabucu giyip bakmış. Ondan sonra.

Kız:

“Baba, annemim pabucu bana çok iyi oldu demiş.”

“Kızın haberi yok ya!”

Babası:

“Vay kızım demiş. O zaman ben seni alıyım demiş babası. Annem pabuç kime olursa onu al demiş.”

“Seni alayım o zaman demiş.”

“Vay kız başlamış ağlamaya. Arkadaşlarına söylemiş. Kim dururu kim durur ben seni alıyım demiş babası. Ondan sonra biz demiş bir şamdan yaptırдық.”

“İçine girsen içine girersin dışına çıksan dışına çıkarırsın. Onu yaptırırsan varırım deyip söylemiş.”

Ondan sonra girersin içine kitlenirsin dura dura usanıp. Satar bana bir şamdan yaptır demiş.

“Ben içine girdiğimde içine kitlensin. Dışına çıktığımda dışına kitlensin. Ondan sonra başka varmam demiş.”

Neyse o bir yere bir şamdan getirmiş. Kız içine girmiş. Kapıyı kilitlemiş. Açmazmış. O gittiğinde çıkarmış. Ekmeğini aşını ihtiyacını görürmüş. Geri girermiş. Bir gün öyle beş gün öyle demiş ki:

“Bunun la mı uğraşacağım götürüp satıyım demiş.”

Götürmüş bu satmış. Onu da bir Beyin oğlu varmış. Onun da ayrı bir odası varmış. Odasında dururmuş, evine de getirmiyormuş. Karısı da pek çirkinmiş. Buna odada yemek getirilermiş. O

“Bahçivancı demiş ki”

“Bir kuş gelip demiş Beyim demiş.”

“Bir dala konup demiş.”

“Bahçivancı beyin oğlu yattı mı demiş.”

“Yattı diyorum.”

Kuş demiş:

“Yatsın yatsın uykusunu alsın, kalksın muradını alsın, bastığı dallar kurusun, deyip uçup gider demiş.”

Öyle ne yapalım ne yapalım bu şeyleri katranlayıp dalları şeyleri ilaçlamışlar. Ayağı yapışsın deyip. O kuşun ayağı yapışmış. Tutmuşlar kafese koymuşlar. Şimdi bu kuşu beyin oğlu odasına alıp gelirmiş. Karısı ısrarla demiş.

“Ben hamileyim bunun etini yeyim demiş.”

“Sana ne dersen onu alayım.”

“Koyun alayım, davar alayım, tavuk alayım, keklik alayım. Yook ben kuşun etini yiyeceğim demiş.”

Beyin oğlu olmadığına kuşu kestirmiş. Etini pişirmiş, yemiş. Gelmiş ki beyin oğlu kuş yok! Gitmiş gitmiş kuş yok! Kuşun kanının aktığı yerde kuş bir kavak olmuş. İyice büyümüş. Büyümüş güzel bir kavak, pırl pırl yaprakları olmuş. Beyin oğlu kavağın gölgesine bir şey kurmuş. Altında öyle yatarmış, oturmuş artık. Bu kavağa bir şey düşürdü demiş karısı. Karısı kıskanıyormuş kavağı, çekemiyormuş. Artık çocuğu doğurmuş. Şimdi bu kavağı kes!

“Kapıya eşik et, Memedime beşik et.”

“Canım altından beşik alayım şunu alayım bunu alayım. Yoook o kavağı keseceksin demiş.”

Bir gün Beyin oğlu yokken kavağı kestirmiş karısı. Ondan sonra yorgan iğnesi olmuş. Yere düşmüş. Hizmetçileri varmış evinde. Ondan sonra çamaşırları topladığında; toplayıp, alıp koyarken yerine içinden bir yorgan iğnesi bulmuş o yerde. Alıp gitmiş. İğneliği var o yerde. O iğneliğe koymuş iğneyi. Erken kalkarmış. İş yapmaya gidermiş Beyin oğluna. Akşam gelirmiş. Ondan sonra ana kız o yere gitmiş. Sonra kız olurmuş silermiş, yıkarmış, süpürürmüş, görürmüş, düzenlemiş her yerini. Geri yorgan iğnesi olurmuş. Gelirmiş karısı evi süpürülmüş, bulaşıkları yıkanmış, yatağı toplanmış. Allah Allah bu neyin nesi. O gün beklemiş, beklemiş. O kızı tutmuş. Yavrum sen necisin demiş?

“Seni beni yaratmış Allah’ın kuyum demiş.”

“Sen annem ol, bende kızın oluyum, beraber yaşayalım demiş.”

“Söyleme beni kimseye demiş.”

Ondan sonra söylememiş. Bu evde oturmuş. Görürmüş, gözlermiş. Beyin oğlunun evine gidermiş, hizmetçilik yaparmış. Karısı, günlerden bir gün kış olmuş.

Beyin oğlu at dağıtmaya çıkmış herkese bir at verirmiş. Yaza kadar bakmaya. Kız demiş ki yaşlı kadına,

“Anne demiş, bir at da sen getir demiş”

“Beyin oğlundan. Biz de besleyelim bir at demiş.”

Gitmiş demiş ki yaşlı kadın:

“Beyim bir at da bize ver demiş.”

“Kime?”

“Sen ne yapacaksın nine?”

“Akşama kadar buradasın senin kimin bakacak demiş.”

“Benim bir kızım var o bakacak demiş.”

“Haydi demiş şurada uyuz at var onu da sen götür demiş.”

“Yazın gönlünü verir sana demiş.”

Ondan sonra götürmüş. Sonra ona bir bakmış bir bakmış. Günlük tımar etmiş. Suyunu vermiş. Yemini vermiş. Sonra at bir at olmuş ki, kimseyi yanına yaklaştırmazmış. Sonra yaz olmuş, herkes atını getirip, teslim etmişler.

“Nine atın gönlünü getir demiş.”

“Ne diyorsun beyim sen demiş.”

“Atın yanına gelebilir misin demiş.”

“Gülmüş Bey, şakayla. Koca karının evine gittiğinde atın gönlünü getirin demiş.”

“Gitmişler bakmışlar buyurun işte içeride demiş.”

“Görmüşler ki ata da tembih etmiş ‘altına geleni tekmele, önüne geleni ısır, hakkımı helal etmem demiş.”

At pek anlarmış. Atı çözecek olmuşlar. İmkân mı var. Atın yanına gelebilen yok. Yanına gideni itermiş. Altına gideni tekmelermiş. Beyin oğluna gitmişler demişler ki:

“Böyle böyle bir at olmuş tayın yanına koymaz bizi demişler.”

“Allah Allah demiş.”

“Gülmüş.”

İnanmış ya kendi gitmiş bakmış. Yanına varmış. Yanaşması imkânsız ya. Bir kişner ki önüne gideni yanına gideni tekmeler der.

Nine:

“Kızın gelsin de şu atı gelip çeksın de versın demış.”

Gitmiş demış ki kız:

“Buraya yere, ayağımın altına halı döşesın demış.”

“O yere gidene kadar alıp çözerim demış.”

Beyin oğlu o yerden halı döşetmiş dama gidene kadar. Neyse kız gelmiş atın yanına ‘hoşt meret’ demış.

“Sahibinden ne hayır gördüm ki sende ne hayır görecekim demış ata.”

Bir laf sokmuş o yerde Beyin oğluna. Atı çözmüş.

“Al beyim hayrını gör demış.”

Gitmiş. Beyin oğlunun içine bir şey düşmüş.

“Nine bunu nerden aldın. Ne yapacaksın ne yapacaksın bunu nerden aldığımı al işte, Allah verdi demış.”

“O kızı bana ver demış.”

“Nine vermiş.”

Neyse kıza kırk gün kırk gece düşün yapmış. Kendi karısına demış ki:

“Kırk kısrağ mı istiyorsun, kızgın demir mi?”

Kızgın demir yeni karına basılsın. Ben kırk kısrağ isterim demış. Çıkarmışlar kırk kısrağı, birbirine bağlamışlar. Kırk kısrağın üzerine de karısı bindirmişler. Haydi yallah. (2)

1.1.4. K z n  Bergen G zel

Masalın Konusu: Bir kızı, bir üvey anne bir de üvey annenin kızı varmış. Bu kişilerin evlerine bir kadın gelirmış ve saçının taranmasını istermış. Üvey anne ve kızı taramazmış. Kız tararmış. Kadın bir gün kızı demiş ki: Bir gün şurdan bir su gelir sabah erken kalk ve beyaz suyu yüzüne, kırmızı suyu dudaklarına, kara suyu saçlarına gözlerine s r demiş. Üvey kardeşine tam tersini yapmasını söylemiş. Kız o kadar güzelleşmiş ki Bey'in oğlu kızı istetmiş. Üvey anne, bu durumu çekememiş ve kızı yolda giderken tuzlu kalakay yedirmiş. Kız çok suya yıncaya gözünün tekini vermesini istemiş, tekrar yola çıkılmış ve kız tekrar susamış ve kızıdan öteki gözüne istemiş ve kız öteki gözünü de vermiş. Üvey anne, kendi kızını Bey'e beğendiğin kız diyerek vermiş. Bey, duruma şaşırmış ve sen benim beğendiğim kız değilsin demiş. Güzel kız, kuşdilini biliyormuş ve kuşların konuşmasından gözlerinin yerini öğrenmiş ve közlerini yerini takmış. Güzel kız bir kavak ağacına tırmanmış ve görüntüsü şeşmeye yansımış. Bey, kızı görünce tanımış ve kızı almış ve üvey kardeşini kovmuş.

Masal kahramanları: Kız,  vey anne ve üvey kız kardeş, Bey

K z n  Bergen G zel Masalının Motifleri

F 575.1. Çok güzel kız

Kız çok güzelmiş.

V 50. Dua

Kıza dua ediyormuş.

S 31. Zalim  vey anne

Üvey anne kendi kızını koruyormuş,

B 211.1.5. Konuşan inek

İnek o kızı hiç ağlama demiş.

(T) T 130.1. D n r olma

G zel kızı dünür geliyormuş. Beyin oğluna vermişler.

F 600.7. Hayvanların olağanüstü arkadaşlığı

Kızın inek ile arkadaş olması

W 181. Kıskaçlık

Üvey annesi kızı kıskanır.

F 900. Kerametler ve olağanüstü hadiseler

İneğin konuşarak kızı yardım etmesi.

F 950. Olağanüstü tedaviler

Sağ cebinden sol gözünü sol cebinden sağ gözünü alıp yerine koymuş, kuşlardan düşen kanatla gözünü okşamış ve kızın gözleri iyi olmuş.

F 960. Harikulade hüneler (marifetler)

Kuşların konuştuklarını kızın anlaması.

K 1870. Aldatma

Üyev anne kendi kızını, güzel kız diyerek Bey ile evlendirir.

T 100. Evlilik

Bey ile kız evlenir.

Z 71.1. Formülistik sayı 3

Bir gün beyaz su, bir gün kara su, bir gün kırmızı su gelir.

Yemek kültürü: Kalakay

Başlangıç formeli: Bir kız barken anası ölgen.

Bağlayış formeli

Bitiş Formeli: O kıznan üylengen apakayını boşagan öteki kızını kuvgan.

Gözünü Veren Güzel Masalı, sınıflandırılması itibariyle Tılsımlı Masallar içerisinde yer almaktadır.

Közünü Bergen Gözel (Kırım Türkçesi)

Bir kız barken. Anası ölgen. Babası üstüne üylengen. Ana kızda bir güzelken bir güzelken. Bir apakay barken. Künde keleyken. Kızlarga, bir başımni karasanız diyeken. Analığın kızı: "karamayman başını diyeken."

Ana kızını oturtayken başını karatayken. Anavunun oda kızga dua eteyeken. Bir gün degen ki:

"Kızga sabah erte tur degen."

"Beyaz suv akgan yerge bar degen."

"Beyaz bir su kelir degen al degen elini kolunu betini cuv degen azsuv kelir degen."

"Ondan sonra birden kırmızı suv kelir degen al degen dudaklarına betine cak degen."

"Artından da kara suv kelir degen. Ondan da kaşlarına közlerine cak degen."

Kız erkenden turgan, ketgen, bargan kız. Kız zaten güzelken ana kızga da aytgan ki:

“Erkenden ket degen bir kara suv kelir degen betine kolunu cuv degen.”

“Birde beyaz suv kelir degen kaşına saçına cak degen.”

“Kara suvnan betini kolunu cuvgan kapkara bolgan.”

“Bir kırmızı suv kelir degen al közlerine cak degen algan közlerine cakgan. Közleri kıpkırmızı bolgan beyaz suvnuda kaşına saçına caksan, kızın kaşları saçları bimbiyaz bogan.”

Gözel kızga bir dünür keleyken. Beyin ulu bunu bergenler bergenler yaaa! Analık özünün kızını siyeteyken. Analık arpaynan ekini koşgan bir çuval.

“Yavurun kızı men kelgesi bunu ayıkla birbirinden degen.”

Güzel kız cılayken cılayken anasının bir ineği barıken. Inek ana kızga heç cılama degen: (Allah'ın takdiri konuşayken)

“Şimdi men sana bütün tavadaki kuşları ketiriyim degen. Bunu ayırt eterler degen.”

Ketgen kuşları algan kelgen. Kuşlar arpanı bi yakga ekini bi yakga ayırt etkenler. Karınlarını da toyurganlar. Çıkgan ketgenler. Apakay kelgen. Karagan. Arpanan ekinni ayırgan.

“Birden vayyy yavurun kızı bunu da mı ettin degen.”

Bir künde bir sürü cip ketirgen men kelgeşi bir topnu meydanga çıkar degen. Ana kız cılap oturayken anasının ineği kene kelgen inek cılama degen:

“Avzuma kaptır benim degen.”

“Avzuna kaptırgan arkadan çıkgan ketgen.”

“Kıyıgan tokugan çıkarken al degen. Kegende çıkar ber degen.”

Kelgen analık:

“Bunu da mı ettin yavurun kızı degen.”

Onday bunday boyuna kızga eziyet eteyken gayri. Bunun toyu bolacak. Bir tuzlu kalakay⁹salgan otga. Kızını kelin etgenler. Bindirgenler, salganlar, özünü kızını da algan yanına. Onu da algan yanına keteykenler.

“Mına kalakaydan aş a illa aşayacaksın aş.”

Aşagan susagan. Tuzlu kalakay asarda susamaz mı?

“Su verin candım degen”

“Közünü oyup berde bir közünü beriyik bir tas suv beriyik degen.”

---

⁹ Kalakay: Kırım Tatar Türklerine ait Hıdırellez günü yapılan bir börek çeşidi.

Kız ne kadar susagan közünün birini oyup Bergen. Bir tas su bergen. Ketgenler ketgenler

“Kara degen pek susadım.”

“Ana bir közünüde ber degen.”

“Bir tas suv bereyim degen.”

O közünüde bergen bir tas suvda öyle bergen. Gayli keteykenler. Şiyde atganlar, aşağıya gayli közü her şeyi kördü kateren onu. Özünün kızının aketeyken gayli(endi) onu atganlar öylece. Birde kuşlar kelgen anlayken kızda kuşlarnın tilinden. Kuşlar konuşaykenler:

“Vahh vahh diyekenler. Ah bilsede sağ közü sol cebinde sol közü sağ cebinde alsada yerine salsada közlerini cebinden birisinden diyekenler kuşlar.”

“Bizden de bir kanat tüşüp kalır onunlada mınaday sıypasa anasından tuvgan gibi tuvar diyeken kuşlar.”

Kız anlagan tavda. Karagan cebinden algan. Sağ cebinden sol közüne sol cebinden sağ közüne salgan közü körge. Bir kanat tüşgen onunanda sıypayken kız. Aruv bolgan ondan sonra aketgen şiyne gayli anası tavda yaa. Aketgen kelini tüşürge aşatgan. Kara suyu işgen kapkara bolgan kaşı saçı bimbıyaz közleri kıpkırmızı kızın.

“Saga ne boldu bulay degen”

“Sen gözeldin degen.”

“Bu ne böyle degen beyin ulu.”

“Sana cılay cılay közlerim kıpkırmızı boldu degen.”

“Beyim sana cana cana saçım kaşlarım agardı degen.”

Sonra ketgen güzel kız. Çeşmenin başına kavak barken kavaknın başına bingen. Beyin ulu at sulamaga kelgen kızın şalvesi suya tüşeyken. At karayken ürkeyken, içmeyken sunu. Alla degen bu neyin nesi. Karaseki suyun içinde bir güzel kız şiyi körüne(şalvesi) dogrulup karaseki kavagın başında otura.

“Beyin ulu sen necisin in aşağıya degen.”

“Inmem degen kız.”

O kıznan üylengen apakayını boşagan öteki kızını kuvgan.(2)

Gözünü Veren Güzel (Türkiye Türkçesi)

Bir kız varmış, anası ölmüş. Babası üstüne evlenmiş. O kız da bir güzelmiş, bir güzelmiş. Bir kadın varmış her gün gelirmiş. Kızlara bir başımı bakar mısınız dermiş. Analığın kızı bakmam başına dermiş.

Öyle böyle sürekli kıza eziyet edermiş. Artık bunun düğünü olacak, bir tuzlu kalakay koymuş ateşe. Kızı gelin yapmışlar bindirmişler. Koymuşlar. Kendi kızını da almış yanına, onu da almış yanına gidiyolarmış.

“Bu kalakaydan ye illa diye ısrar etmiş, yemiş.”

“Yemiş susamış. Tuzlu kalakay olur da susamaz mı?”

“Su verin yandım demiş.”

“Gözünü oyup ver de bir gözünü ver bir tasta verelim demiş.”

“Kız ne kadar susamış, gözünün birini oyup vermiş; bir tas su vermişler. Gitmişler gitmişler.”

“Bak demiş pek susadım.”

“Öteki gözünü ver demiş.”

“bir tas su vereyim demiş.”

O gözünü de vermiş, bir tas su da öyle vermiş. Artık giderlermiş. Şey de söylemişler aşağıya artık. Gözü her şeyi gördü. Getirin onu. Kendi kızını götürmüş artık. Onu söylemişler öylece. Bir de kuşlar gelmiş. Anlarmış kız da kuşların dilinden. Kuşlar konuşuyorlarmış:

“Vah vah derlermiş. Ah bilse de sağ gözü sol cebinde, sol gözü sağ cebinde. Alsa da koysa gözünü cebinden derlermiş kuşlar.”

“Bizden de bir kanat düşüp, onunla da gözlerini okşarsa anasından doğmuş gibi doğar diyormuş kuşlar.”

Kız anlamış dağda. Bakmış cebinden almış. Sağ cebinden sol gözüne, sol cebinden sağ gözüne koymuş gözü. Görmüş. Bir kanat düşmüş. Onunla da gözlerini okşamış. Kız iyi olmuş. Ondan sonra gitmiş şeyle. Artık anası da dağda ya! Götürmüş gelini düşürmüş. Yedirmiş. Kara su içmiş. Kapkara olmuş. Saçı, kaşları bembeyaz. Gözleri kıpkırmızı kızın.

“Sana ne oldu böyle demiş.”

“Sen güzeldin demiş.”

“Bu ne böyle demiş Beyin oğlu.”

“Sana ağlaya ağlaya gözlerim kıpkırmızı oldu demiş.”

“Beyim sana yana yana saçlarım, kaşlarım ağardı demiş.”

Sonra gitmiş güzel kız çeşmenin başına. Kavak varmış. Kavağın başına binmiş. Beyin oğlu at sulamaya gelmiş. Kızın görüntüsü suya düşmüş. At bakarken ürkmüş. İçmezmiş suyu. Allah demiş bu neyin nesi. Baksa ki suyun içinde bir güzel kız görüntüsü. Doğrulup baksa ki kavağın başında oturur.

“Beyin oğlu sen necisin in aşağıya demiş.”

“İnemem demiş kız.”

O kızla evlenmişler, karısını da boşamış. Öteki kızını kovmuş.

1.1.5. Helvacı Güzel

Masal konusu: Bir hacı bir hoca ve bir kız varmış, hacı haca gitmek için hazırlanmış ve ailesini hoca'ya teslim ederek haca gitmiş. Hoca, Hacı'nın kızını bir ihtiyar kadını, ayarlayarak hamama götürterek hamamı kapattırılmış. Yıkanan kız karşısında Hoca'yı görünce afallamış ve niyetini anladıktan sonra Hoca'yı kandırarak iyice bir dayak atarak, hamamdan çıkmış. Hoca, Hacı'ya senin kızın kötü yola düştü diyerek mektup yazmış. Hacı, kızının öldürmesini istemiş. Kızın annesi bu durumu razı olmamış ve kızı dağa bırakması için erkek kardeşine tembih etmiş. Erkek kardeşi, kızı dağa bırakmış dağda Padişah'ın oğlu kızı görmüş ve almış. Kız, kocasından annesini görmek istediğini söylemiş. Padişah, veziri ile birlikte kızı göndermiş ve vezir'de padişahın karısına sahip olmak istemiş. Kız vezir'i de kandırmış. Kılık değiştirerek helvacı dükkânını çırak olmuş. Ülkede o kadar ünlenmiş ki Hacı, Hoca, Padişah, Vezir hepsi birlikte helvacı dükkânına helva yemeye gelmişler. Kız, şart koşarak helva vereceğini söylemiş hepsi tamam demiş. Sonra kız başından geçenleri anlattıkça hepsinin karnım ağrıyor diyerek çıkmak istemiş kız şartlara uymadıklarını söyleyerek karşı çıkmış. Sonunda kız padişaha herşeyi anlatmış. Padişah oradakilerin başını kestirmiş.

Masal kahramanları: Hacı, Hoca, Kız, Anne, Erkek kardeş, İhtiyar kadın, Hamamcı, Çoban, Padişah, Vezir, Helvacı.

Z 11. Zalim baba

Kızının soysuz olduğunu düşünen baba kızının kanlı gömleğini ister.

J 1115.11. İmam (Hoca)

Hoca gâvurluk düşünüyor.

(T) V 37. İslam'ın emri olarak Hicaz'a gitme

Hacı, hacı olmaya gidecek.

Z 71.1. Formülistik sayı 3

Üç ay yayan gitmişler, üç ayda gelmişler.

K 2110. İftira

Hoca, Hacı'ya mektup yazarak senin kızın soysuz çıktı diyerek iftira atar.

F 960. Harikulade hüneler (marifetler)

Kuşların konuştuklarını kızın anlaması.

F 900. Kerametler ve olağanüstü hadiseler

Elini uzatmasıyla suyun gelmesi.

V 50. Dua

Kız Allah'a dua eder.

(T) V 56 Namaz

Namaz kılar.

F 575.1. Çok güzel kız

Ayın on beşi gibi bir kız.

Z 71.12.0.1. Formülistik sayı 40

Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar

P 110. Padişahın vezirleri

Vezirde vereyim der.

V 254. Selamlaşma

Kadın, çobana selam verir.

P 412. Çoban

Çobana, sana bir kese altın vereyim. Sen bana bir koyun ver.

K 1810. Hile ile kıyafet değiştirme

Kız çobanın kıyafetlerini alır. Ve koyunun karnını başına geçirerek keloğlan olarak kıyafet değiştirir.

P 414. Avcılık

Padişahın oğlu da ava gidiyormuş, o yerde bir çeşme varmış.

(T) P 417. Dükkâncı

Varıyor ki, Helvacı dükkânı fakir bir adam.

N 825.2. Yardımcı ihtiyar

İhtiyar zaten, ihtiyar bir adam.

K 2015. Evlat sahibi olma

Padişahın bir evlat sahibi olur

P 10. Krallar ve padişahlar

Kız padişahın oğlu ile evlenir.

Q 211. Öldürerek cezalandırma

Padişahın oğlu, Hacı, Hoca ve Vezir'i kılıç ile öldürtür.

T 100. Evlilik

Kız padişahın oğlu ile evlenir.

Başlangıç formeli: Bır kız bar eken.

Bağlayış formeli: men hiçbır şiy togulmen degen senni menni yaratgan Alla'nın kuluman, yattsın yatsın yukusunu alsın kalksın muradını alsın bastığı dallar kurusun, kapıga eşik et memedime beşik et, astına kelgenni tep aldına kelgenni ısır.

Bitiş Formeli: kırk kün kırk kece toy etgen, kırk kısarak mı istiysin kızgın temir mi?

Helvacı Güzeli masala, sınıflandırması itibariyle Satirik masal içerisinde yer almaktadır.

Helvacı Güzeli

Zamanın birisinde hacıyanan hoca varmış hoca şeye hacınan arkadaşlar. O kadar samimiler ki diy ki hoca. Hacı hacilikke ketecek. Eeee bundan beş yüz bin sene evvel padişahların zamanında bu hekayede Gaz dağlarında yani Edremit' te işte Balıkesir 'in o dağlarında üyerlerde bogan. Hatta Sarı Kız Tekkesi var diyki Hacı diyki:

“Men hacilikke ketecem hoca benim üyüm yetişik kızım bar. Bunların bazarlığını yasacan karacan ihtiyaçlarını körecen ondan sonra bana mektup yazacan.”

Tabi üç ay cayav keteykenler. Üç ayda keleykenler. Altı ayda hacilikten keleykenler. Anca üç ayda keteykenler yayan. [Mesela Hacı Akay dedemiz bar oda üç ay ketgen. O zamanın behrinde cayav.] Bir de Hacı kete helallaşalar.

“Tamam” diy.

Hoca:

“Sen ket diy aklında bomasın diy men kararım. Üyünü de kızını da balanı da.”

Bir de ulan balası bar. Hocanın bir kızı bir ulu. Kız yetişik olan ondan biraz güccük aradan zaman keşe Hacı ketince Hoca yavurluk tüşüne kızı şiyete. Kocakarının Birisine bi avuç altın bere diy.

“Hacının kızını maga kandır ketir.”

Hamamını kiralayık bana bir avuçda altında şiyeye bere hamamcıga bugün hamamını bana berecen diy. Mına altın bi kese bar oda bir avuç. Kocakarıda ketire kızını kandıra diyki kel. Anasınıda kandıra diyki:

“Kızını aketiyimde bi hamamda cuvunsun. Yavrum bu bi yerde otura otura ne bolacak. Ketsin körsün.”

Anası da bunu cibere ne bilsin. Gavurluk yasacağını hocanın. Kete kız ana bara sayıdan hamamga kirince bi de şeytan hoca şıka meydanga. Hoca vayyıtı..

“Ne oo!”

Ooooo kaçamay kız. Kolundan tuta. Tutamay Hoca diyki:

“Menle bolacan. Gavlen ne etsen Hoca sen kuturdun mu yapma dese de yok.”

Eee diy. Kapısını da hamamcı kitlep kete kocakarıda paranı alıp kete. Altınlarını. Aşgam saat beşte kel aş diy. Neyse Hoca. Hocaya diyki kız akıllı tabi.

“Hoca seni iyice bi yıkayımda ondan sonra diy.”

“Tamam” diy.

Göbek taşına otura sabunnu başına caga. Hocaya bi zopa hocaya bi zopa. Başını közünü şala her yerini haşat ete öltüre öldü diy. Taşlay hoca bağırınca ondan sonra kız uyerden şiy. Hamamcı diyki aşayımda karayım diy bu hoca kattı. Hamamcı aşınca kız hemen şıka kete. Heş bişey bomagan day kuycağında astına bara. Anasına da aytmay. Kardaşına bişey aytmay. Hoca baygun. Hocanı aketeler hamamcı üyüne taşlay.

Hoca ezannı okumay Hoca namaz kılmay. Hoca ne boldu Hoca hasta diyler. Saklay apakayı. Neyse bu arüvleşe neyse. Caraları arüv bola. Eee iyice haşat ete yaa. Bir de arüv bola dur bakalım sana diy kızga.

Babasına bir mektup yaza ki. Hacı diy senin kız soysuz çıktı. Mallenin zibidilerinen oynay şöyle oldu böyle oldu. Aman men bargaşi onun ganlı gömleğini isterim diy. Menim aldıma şıkarın diy. Ulaa! Tekrar mektup yaza Hacı. Men üyge bargaşi üyde körünmesin diy. Kanlı gömleğini isterim diy. Bi de Hacı kele kaber bereler Hacı kele. Tabi önceden millet hacilerge meraklı edi. Üş künlük coldan karşılaylar. Hacı köyü. Köy mü? Şeher mi? Hacı kele bir de kız ondan sonra. Kız kelmeden anası diyki:

“Böyleyken böyle ne yapamaz” hoca okuy diy.

Hoca yavurluk ete. Etme ana dese de yok sen yavrum ket. Kardaşına diyki tabi gardaş. Güccük gardaşına:

“Bunu aket Gaz dağlarının tepesine taşla uyerden ayular, kurtlar, aşasın ketsin diy yavv.”

“Bizni maskara etti bizni.”

Kardaşı da diyki:

“Hadi gardaşım bacım ketiyik Gaz dağlarından ağaç toplayık şiy etiyik.”

Edremit' te de yırak Gaz dağları üç dört saat bar. Beş saat on saat mesela yüksek bir tav tavin depesine şıkınca kardaşı kaşa. Taşlay bunu. Kız kala tavin işinde u yakga cılay bu yakga cılay. Gız ki çok temiz ondan sonra yana yana cılay.

Bunun yanına geyikler kele, guşlar kele, tillene ondan sonra kız Alla' nın şiyi duva ete duvası kabul bola. Kolunun uzata Akçay bar, Edremit'ge yakın. Deniz bar. Koluna suv kele abdestini ala. Namazını kıla. Aşay, işe gız. O tavlarda. O zamanın behrinde padişahın ulu da avga keleyken avdan keteyken ketireyken u yerden bir şeşme bar. Şeşmeden suv işerken boyuna atını sulayken karayken ağaştan bi şavlesi körüne. Ağaştan suvda. Ayvan bir korka. Ayvan, ne karasın ayın on beşi dayna bir kız. Ondan sonra padişahın ulu kızı çerkisine ala kete.

“İnmisin, cinmisin” diy.

Ağaştan bunu endire.

“Emi in men emi cin men diy. Seni beni yaradan Allanın kuluyum” diy.

Karayki melek gibi bir kız. Padişah tabi şişe padişahın ulu. Bunu atın terkisine ata kete. Sarayga bara o zamanın padişahı sarayında ona kırk gün kırk keşe toy eteler. Ulanan kızga. Şiy ete bir ulu bola birde kızı bola mesela bu hekaye çok uzun. Ondan sonra kız bolunca şiy padişahın şiyi ulu avga kete kız cılay bilesin mi? Merhametli tabi anası babası aklına tüşe. Babam Hacı bolganedi Hoca böyle etti diy. Gendi gendine cılay ulan padişahın ulu diyki kocası yav sen cılaysın. Aşaganın aldında aşamagının yanında bi kuş sütü eksik çok zenginimiz dünya bizim. Sen ise çok güzelsin ve lakin ne desek o gadar güçlü padişahın uluman ordular emrimde her şey emrimde sen dertin barda cılaysın.

“Ahh padişahım, şehzadem sorma” diy.

“Menim bir babam baredi.” diy.

“Hee babam hacilikge ketti” diy.

“Ondan sonra böyle böyle şiy etti. İftira ettiler meni işte kaştım.”

“Kardaşım meni tavga taşladı.”

“Sende işte Alla rast ketireceken ketirdi.”

“Sende iyi bir adamikensin Alla işimi rast ketirdi. Böyle böyle işte.”

“Balamız boldu, kızımız boldu neyse Alla müstahını bersin.”

“Ne cılaysın. Korkma” diy.

“Sana bi alay asker berirmen, bu kadar para beriyim, eşyanı alayım her şiyini. Ket” diy.

“Ne ne iken” diy.

“Hazırlan” diy.

Padişah tabi emir bereki diy

“Alay asker bereyim.”

Vezire de bereyim diy.”

“Keteler.”

Eski adamlar ep iyi adamlarken temiz adamlarken. Padişahın ulu kendi kemiy vezirnen cibere apakayını, vezirede yavuriken mesela atlarla keleler. At arabalarıyla vezirin közü tüşe kıza:

“illa benimle evlen” diy.

Padişahın apakayına

“Sultanım ille benimle olucan” diy.

“Kuturdun mu diy vezirge.”

“Padişah kaydan körececek diy.”

Ketecekler bunlar, apakay babasının memleketine ketecek anasını babasını körececek. Balları da ufak. Birisi yedi yaşında. O kadar güzel çocuklar ki.

“Balanı öltürürüm” diy.

“Öltürürsen öltür” diy.

Ben senden birşiy istiyim diy. O kadar askeri şiyi bar zavallının. Biraz daha keteler

“Ulunu öltürürüm” diy.

Onuda öltüre kapir adam. Şiyge baralar. İlle şiy etecem diy. Askerlerge emir bereler. Ana askerler aldında keteler. Bunlar ardında kallalar. At arabaynan yaylıynan. Mesela o zamanlar taksi yok şiy yok. Başlarına bir kölgelik şiy çadır. Biraz sonra ille şiy etecem diy.

Vezir buna musallat bola. Vezirge diyki

“Durun ben bir çipni parmağına baylayım diy. Ben bi ufak su dökecem diy. Sen şiy et kelirim yetişirim” diy.

Ula o zamangaşe tamam diy padişahın atlarını toktata. Vezir tavın işinde ana kız kayıp bola ağaçga baylay çipni. Tarta tarta kemiy. Bir de enip karasaki ne karasın kimse yok. Anaaa! Bir de baraki tongur tongur davar yayıla. Balada çoban

“Çobanga selam bere”

“Aleykümselam”

Çobanga diyki:

“Sana bir kese altın bereyim.”

“Maga bir koy berecen diy koyun etini saga berecem.”

“Karnını bana verecen.”

“Kesecem aha saga bir avuş altın çoban” diy.

“Dünyalığın bolur” diy.

“Alla Alla çoban veriyim” diy.

“Koynu keseyim, karının bokunu tökeler. Kız yalnız üstünüde berecen” diy.

“Elbiselerini bana berecen. Benim elbilerimi sana verecem. Seninkini ben alacam. İster giy ister at. Olur diy çobanda.”

Çobanda. Çobanda iyiki... Elbiselerini bere çoban karını da kese. Karını başına caba. Kel oğlan bola bilesin mi? Elbiselerini de kiye ulan balası bola kete. Ondan sonra askerler şiyeteler ki vezir diyki:

“Nere ketesiniz yavv” diy.

Tavın işinde ormanda kaçtı ketti padişahın apakayı. Şehzadenin apakayı nasıl bolur diyler yavv askerler karan diyler askerler. Karay maray yok. Keloğlan bola üstünü kiye karını başına caba. Kete biraz para ala ballarının ikisini de kese Vezir. Öltüre kapir. Ondan sonra keteler nasıl şiyetir demiy padişahda. Alla Alla tavidan kelgen, tavga keter. Ne olacak!

“Men onu zaten tavidan taptım diy padişahın uluda.”

“Bir ağacın başından taptım diy.”

“Atını sulayedim, oluktan bu işgende pık pık etti karasam ki ayın on beşi dayna bir kız. Küzelliğine vurulganedim yaa ama demekki soysuz eken” diy.

“Huyu kötü eken” diy.

Gayli Vezir gandıra padişahı. Bu keloğlan bola. Bu yakga kete iş kıldıra iş yok. Devlette fakireken. Baraki helvacı tükani bir fakir adam.

“İlle helvacı tükani bekleyim diy men karın tokluğuna çalışayım sana” diy.

“Çok zengin bolacan sana bir helva yasacam tükani temizliyim. Menim karnımı toyur. Tükani da yatıym. Temizliğini yasarm men fakırman işte böyle böyle”

“Helvacı diyki men kendi karnımı toyuramayman. Senin... Yok diy sen meni alda nasıl köstereyim” diy.

Helvacıyı sonra kandıra helvacını yalvara yakara dayanamay yavv diy çalış diy helvanıda yasa diy kendi kete gavede otura. İhtiyar zaten ihtiyar bir adam. Bu helva yasay ama öyle helva

millet aşagan tillerine destan bola yav. Filanca yerde mesela Manisa'da yahut Bursa'da bir helavacı bar.

Bütün padişahlar bütün hükümet adamları bütün zenginler bunun helvasını aşamaga keleler. Hacıynan Hocada tuya bunun namını. Hacıynan Hoca padişahını alalar o şiyge keleler. Bursa'da helvacı tükanına keleler soray soray baralar. Karayki kız haa babası Hocada körüne Hocaynan ekevi arkadaşlar ya padişahın uluda kele. Onlarga helvanı aşatalar. Millet karınca dayna o kadar helva meşhurki herkes aşayken. Helvacı o kadar zengin boganki diller destan mesela Bursa'nın en meşhur helvacısı meşhur dünya çapında. Öyle adamlar keleki çift devletlerden adamlar kele. Helvacı güzeli salalar atını. Helvacı güzeli şöyle helvacı güzeli böyle. Eee diyler herkeş aşay bunlarda aşay. Padişahın aldına helvanı sala oda aşay.

“Ulan diy ne helvaymış” diy.

“Ben böyle helva hiç yemedim hiç görmedim” diy.

“Ulan keloğlan ne güzel yapmışsın nerden belledin bunu padişah soray kocası.”

“Eee padişahım Alla ömürler bersin kendi kendime belledim” diy.

Ondan sonra Hoca şiyete o da aşay bu kadar güzel helva görmedim yemedim diy. Hacı da öyle diy helvacı güzeline. Hem aşaylar, işeler. Padişahın ulu diyki kocası.

“Keloğlan helvan çok meşhur kendinde iyisin ama bir hekaye söyleyecen ondan sonra burdan dağılacak” diy.

“Padişahım hekayeyi söylerim amma şu şartla söylerim diy.”

“Nasıl söylerim burdan helvayı yedikten sonra diy helvanızı yersiniz yersiniz ben söylerim hekayeyi ondan sonra hekaye bitmeyince dışarı çıkma yok.”

“Bundan sonra” diy.

“Bi de gaz bişirecem size” diy.

“Gazıda bişirecem gavuracam yiyeceksiniz. Hem helvayı hem gazı hem de barmaklarınızı ısıracaksınız” diy.

“Kabul mü” diy.

“Padişah tamam ne güzel memnun olurum diy.”

Hacı Hoca zaten. Ooy Hoca bolgannı süye olmam mı yavv diy vezirde var sayı.

Vezir:

“Oo padişahım benim için daha iyiy dinlerim zevkle dinlerim” diy.

Haa hacıda öyle babasıda keloğlan hemi karıştırı kafasını masus kışiy kafasında helvanı pişire onu aşata bir seger gaznı pişire.

“Eee keloğlan” diyeler.

“Başla bakalım hekayeye.”

“Başlayım” diy.

“Tamam” diy.

“Herkeş dışarı çıksın ihtiyacını körsün” diy.

“Bu hekaye çok uzun diy. Belki üç saat sürer belki beş saat diy belki zabaya kadar diy.”

“Padişah, Hoca ooo bizim tam aradığımız yer “diy.

“Peki” diy.

Başlay bu herkeş ihtiyacını köre kele.

“Başla Keloğlan” diyeler.

“Çevirince kaz yanmasın kerı dışarı çıkan olmasın” diy.

“Sözde kılıf bolmasın” diy.

Zamanın birinde diy Hacı ile Hoca varmış diy.

“Hoca hemen anlay karay ulaa” diy.

“Eee keloğlan” diy padişah.

“Hacı hacilige ketmiş” diy.

Ondan sonra hocaya diy. Evimin ihtiyacını gör; garım, kızım, oğlum sana emanet. Bunların bazarını her şeyini kör tabi diy. Hacıнын gittiği yerde bi şehirimiz diy. Mesela diy. Eee keloğlan sonra diy. Böyle olmuş deyince Hoca hemen garnım gariyo hastayım diy.

“Ben dışarı şıkayım” diy.

“Yoooo” diy.

“Çevirince gaz yanmasın dışarı çıkan olmasın” diy.

O zamangaşi bu sefer diy Hacı hacilige gidince diy. Hoca gâvurluk yapmış diy. Evlerinin ihtiyacını görecedi yaa diy. Getmiş hamamcıya bi kese altın vermiş hamamcıya gızı çağırmişlar goca gariya bir kese. Gâvurluk yapmişlar. Hoca kızını kandırmiş hamama götürmüş diy. Gız akıllı tabi diy. Eee sonra Keloğlan diy padişah kocası.

“Hemen padişahım acele etme” diy.

“Bitsinde” diy.

“Hekaye bitene kadar bana müsaade edin. GONUŞACAM ONDAN SONRA DAĞILACAKSINIZ” diy.

“Tamam” diyeler.

Ondan sonra şey diyki vezir.

“Benimde karnım ağırıdı benimde şey oldu yavv bi sancı girdi karnıma yok diy sancı mancı degel” diy.

“Hekaye bitsinde ondan sonra çıkacaksınız” diy.

Keloğlan bir de şey ki şey diy hacıya mektup yazmış kızın soysuz çıktı böyle oldu şöyle oldu gıza iftira etmiş diy. Gızı gardaşı götürmüş dağa bırakmış diy. Eee sonra sonra dağda diy geyiklerle gONUŞMUŞ ONDAN SONRA ALLAYA YALVARMİŞ DUASI KABUL OLMUŞ DİY. Namaz gılmış dua etmiş. Denize elini uzatmış su gelmiş. Abdest almış ne yapacak dualar. Kabul olunca bu sefer padişahın ulu kelmiş su şeyetirken diyo. Zamanın padişahı. Gızı görmüş sevinmiş. Padişah diyo ki bu Alla Alla bu bana talep olan diy.

“Dur padişahım” diy.

Bu sana değil bu hekaye diy.

“Bu zamanında olmuş” diy.

“Padişahta şeyete sus” diy.

Ondan sonra şey diyki.

“Hacı diyki susun” diy.

“Herkes dinlesin şimdi” diy.

“Sonunda ne çıkacağı belli” diy.

“Ben sana tabi bi gızı bi oğlu olmuş” diy.

Padişahdan diy.

Düğün yapmışlar kırk gün kırk gece Alla'nın emriyle almış diy gızı. Ama iyileşmiş diy yedi yaşında bi ulu beş yaşında bi gızı bunlar ağlayamaya başlamışlar. Padişah oğlu demiş ki ne ağlıyon yavv. Böyle böyle. Ulan padişahın balası sabırlana diy. Gayli seninkiler kaşmaga başlacaklar Vezirnen Hoca.

“Padişahın ulu diyki” durr!

Aha burda gılıç bar görüyon yaa diy kılıçnı ala kapının aldına dinele kümse şıt demesin diy.
“Bitirsin hekayeyi keloğlan” diy.

Eee keloğlan” diy.

Vezirde çocukların ikisini öldürgen ille benimle olacan diy. Vezirgede teslim olmamış diy. Ondan sonra gitmiş çobandan koyun almış garnını gevmiş diy.

“Keloğlan hekayesi de bitmiş” diy.

Başından postu kaldırıp ata ki başı altın gibi bir gız.

“Padişahım hekayemiz bitti.”

“Eee macerada bitti.”

“Benim babam diy hacige şu şerefsizin lapına inandı” diy.

“Bu da benim gocam. Sen niye sormadın vezire? Namussuza benim çocuklarıma ne oldu dağlarda askere beni arattır tarattır” diy.

Böyle böyle deyince padişah vezirin kafasına bir kılıç vura. Kese. Ana birevinin kafasını da hadi bagalım apakayını da ala doğru yeyip içip ovoidan keşeler. Keloğlanda helvacı güzeli bola.(1)¹⁰

---

¹⁰ Bu masal Türkiye Türkçesine yakın bir dil özelliği kullanarak aktarıldığı için ikinci kez aktarım yapılmamıştır.

1.1.6. Nar Nar Kamış

Masalın konusu: Bir adamın karısı ölmüş ve kızına demiş ki ben seni alayım demiş. Kız bu durumdan kaçmak için kamışlığa giderek kamışa bir sihirli söz söyleyerek kamışın içerisine girmiş. Babası kızın yanını giderek burada nişanlım var diyerek kamışın açılmasını istemiş olmamış. Kızın, kız kardeşi gitmiş kamışta yengem var diyerek kamışın açılmasını istemiş kamış açılmamış, kızın küçük kardeşi bu sefer gitmiş ve kamışın içerisinde benim kardeşim var deyince kamış açılmış. Kız ve kardeşi yola düşmüşler, kız kardeşini uyuyarak yoldaki hayvanların izlerindeki suların içmemesini söylemiş, küçük kardeş bunu dinlememiş ve bir koyun izindeki sudan içmiş ve koyun olmuş. Sonra bir çeşme kenarına gitmişler kız kavak ağacını çıkmış ve o sırada Bey'in oğlu atını sulamaya gitmiş. Çeşmede kızın görüntüsünü görmüş ve kızı beyitler söyleyerek indirmiş ve evlenmişler.

Masal kahramanları: Baba, kız, ortanca ve küçük kız kardeş, Beyin oğlu.

Nar Nar Kamış Masalının Motifleri

K 1870. Aldatma

Kızın babası kamışlığa giderek kızı kandırmaya çalışır.

D 1835. Sihirli kuvvetlerin kazanılması

Kızın kamışlığa giderek bazı sözler söylemesi sonucu kamışın yarılıp içine girmesi.

D 1242.1. Sihirli su

Kuzu izinden biriken sudan içen kız kardeş kuzu olur.

F 715. Olağanüstü ırmak (su)

Sudan banyo yaptıklarında leylek olmuşlar.

D 100- D 199 İnsanın hayvana dönüşmesi

Kuzu izinden biriken sudan içen kız kardeş kuzu olur.

W 181. Kıskançlık

Beyin karısı, kızı kıskanır.

Z 71.12.0.1. Formülistik sayı 40

Kırk kısrak mı kızgın demir mi istersin?

T 100. Evlilik

Kız Beyin oğlu ile evlenir.

Z 11. Zalim baba

Kızı ile evlenmek ister.

Başlangıç formeli: Bir akayın apakayı ölgen.

Bağlayış formeli:

Bitiş Formeli: kırık kısraak mı istiysin kızgın temir mi istiysin

Nar Nar Kamış (Kırım Türkçesi)

Bir akayın apakayı ölgen. Kızana degenki men seni alayım degen. Onun başında şiyi bardır da. Aman kız! Bir onday eki onday bu kez şiy sayıdan etgen bekitlegen akay kızını. Bu kızını bir kızı kamışlık bareken ketgen kamışka kamış carılğan ortasından ne anlatıysa ne dediyse kamışın işine kirgen kız. Kız kamışka kavuşgan. Baraken akay

“Nar nar kamış nar kamış

Carılsana bır karış

Bunun işinde benim

Nişanlım barımış

Diyeken” kızına. Ondan sonra kızıda u yaktan

“Nar nar kamış nar kamış

Ne carılsın bu kamış

Babası da kızına

Nişanlım da der mi emiş?”

Diyeken. O da aketip aytamaymanda şiyi bareken bacısı, gardaşı.

“Nar nar kamış nar kamış

Carılsana bır karış

Bunun işinde benim

Cengem barımış”

Diyeken” bacısına.

“Nar nar kamış nar kamış

Ne carılsın bu kamış

Bacısına da cengem

Degen bar mı emiş”

Diyeken kız. Kamış carılmayken alayı barganlar neyse aytganlar, uzatmayık bir küçük bacısı bareken o bargan

” Nar nar kamış nar kamış

Carılsana bir karış

Bunun işinde benim

Bacım barımış”

Degen. Çattt edip kamış ayrılgan dışına şıkgan bacım degenimen. Hemen bacısını yanına algan colga tüşken bu. Eki bacı keteykenler kız diyeken ki:

“Bek yaman susadım aba diyeken.”

“Sakin işme colda sulardan diyeken.”

Ondan sonra keteyken bir şiyin ızından işsen o bolursun. Atın ızından işsen at bolursun. Nenin ızından işsen o bolursun diyeken. Kız ketgen ketgen abasına köstermeden bir kozunun ızından işgen suv, bir kozu bolgan boot ettirip ablasının artına tüşken vayı!

“Bacım men sana işme demedim mi degen.”

Kozunun ızından işgen suvnu kozu bolgan. Kozu bolgan artına tüşken o keteyken o keteyken ketgenler bir yerge bir şeşmenin başına barganlar. Kız bir kavak barıken kavağın başına şıkgan kız kozuda kavağın tibinde turayken tolanıp.

Bir de Beyin ulu at sulamaga kelgen at karay suvnun şeşmenin olukga turayken, suvnu işeyken, at ürkeyken. Geri Alla at niye işmiy bu suvnu. At işgen şiyin işine karaganki suvnun işinde bir kız resmi bar pırıl pırıl parlay. Şalvesi tüşken suvun üstüne dogrulup karaganki kavağın başında bir kız bar. O kavağın başına bir şiyler ayta ya yavrum işte unitkanman köbüsünü. Kızga bir maniler ayta kızga. O kızını u yerden tüşüre üyüne akete Beyin ulı üyüne akete bir apakayı barıken tastavken diyekenler oga da.

Amanın bu katmege bilmiyken şatlaycak ondan sonra şiyini degenki bu buncaz togol bu bek aruvde ah becerebilsem unitkanman köbüsünü aytamayman. Oga degen kırık kısarak mı istiysin kızgın temir mi istiysin? Kızgın temir apakayının kötüne basılsın degen. Kırık kısarak istiymen kırık tane atnı ketirgen mindirgen birevünün üstüne atlarını birbirine baylagan bir kamış urgan. Haydi hep başkasın bir tavga atgan atlarını hepsi bir yakga ketgenler. Üyge kelgen ongan apakayınan ongan ösgen kalganlar buncaz tögül bu becerip aytganım bu kadar.(2)

Nar Nar Kamış (Türkiye Türkçesi)

Bir adamın karısı ölmüş. Kızına demiş ki ben seni alıyım demiş. Onun başında şeyi vardır da. Aman kız! Bir öyle iki öyle bu kez şey gerçekten yapmış bekitlegen adam kızını. Bu kızını bir

kamışlık varmış, gitmiş kamışlığa kamış yarılmış ortasından ne söylediye ne dediye kamışın içine kirmiş kız. Kız kamışa kavuşmuş. Gidermiş babası

“Nar Nar Kamış Nar Kamış

Yarılsana Bir Karış

Bunun İçinde Benim

Nişanlım Varımış”

Dermiş Kızına. Ondan Sonra Kızıda O Taraftan

“Nar Nar Kamış Nar Kamış

Ne Yarılısın Bu Kamış

Babasıda Kızına

Nişanlım Da Der Miymiş”

Dermiş. O da iyi bir şekilde söylemiyorumda şeyi varmış bacısı, kardeşi

”Nar nar kamış nar kamış

Yarılsana bir karış

Bunun içinde benim

Yengem varımış”

Dermiş. Bacısına;

”Nar nar kamış nar kamış

Ne yarılısın bu kamış

Bacısına da yengem diyen varımıymış”

Dermiş kız. Kamış yarılmıyormuş herkes gitmişler neyse söylemişler uzatmayalım bir küçük bacısı varmış o varmış.

“Nar nar kamış nar kamış

Yarılsana bir karış

Bunun içinde benim

Bacım varımış” demiş. Çattt! Edip kamış ayrılmış dışına çıkmış bacım demesiyle. Hemen bacısını yanına almış. Yola düşmüş bu iki bacı. Gidiyormuşlar kız dermiş ki:

“Pek yaman susadım abla diyormuş.”

“Sakın içme yolda sulardan diyormuş.”

Ondan sonra gidermiş bir şeyin izinden içsen o olursun. Atın izinden içsen at olursun. Neyin izinden içsen o olursun dermiş. Kız gitmiş gitmiş ablasına göstermeden bir kuzunun izinden içmiş su bir kuzu olmuş baaat ettirip. Ablasının arkasından gitmiş vaayy!

“Bacım ben sana içme demedim mi Demiş?”

Kuzunun izinden içmiş suyu kuzu olmuş. Kuzu olmuş arkasına düşmüş o gidermiş gidermiş bir yere bir çeşmenin başına varmışlar. Çeşmenin başına varmışlar kız bir kavak varmış kavağın başına çıkmış kız. Kuzuda kavağın dibinde duruyormuş dolanıp.

Bir de Beyin oğlu at sulamaya gelmiş. At bakar suyun, çeşmenin oluğa tutuyormuş suyu içermiş at ürkermiş geri Allah at niye içmiyor bu suyu. At işmiş şeyin içine bakmış ki suyun içinde bir kız resmi var parıl parıl parlar. Görüntüsü düşmüş suyun üstüne doğrulup bakmış ki kavağın başında bir kız var. O, kavağın başına bir şeyler söyler ya! Yavrum işte unutmuşum çoğunu. Kıza bir maniler söyler kıza. O, kızını o yere düşürür evine götürür Beyin oğlu evine götürür. Bir karısı varmış. Başı kelmiş derlermiş ona da.

Amanın! Bu ne yapmayı bilmezmiş, çatlayacak. Ondan sonra şeyini demiş ki bu bu kadar değil. Bu pek iyide ah becerebilsem unutmuşum çoğunu söyleyemiyorum. Ona demiş kırk kısırak mı istiyorsun kızgın demir mi? Kızgın demir karının gö...e basılsın demiş. Kırk kısırak istiyorum. Kırk tane atı getirmiş bindirmiş birisinin üstüne atları birbirine bağlamış bir kamış vurmuş haydi! Hepsi bir başka dağa gitmiş atları hepsi bir tarafa gitmişler. Eve gitmiş mutlu olmuş karısıyla. Mutlu mesut olmuşlar bu kadar değil bu becerip söylediğim bu kadar.

1.1.7. Legelek

Masalın konusu: Bir adam çalışmak için gurbete gider. Adamın arkadaşları hadi dönelim derler. Bir sudan yıkanır ve leylek olurlar. Adam evinin bacasına konar. Karısı evi leylek dadandı diyerek maşayı fırlatır ve leyleğin gözünü çıkarır. Leylekler hadi geri dönüyoruz diyerek su ile yıkandıkları yere gelirler. Orada yıkanır tekrar insan olurlar. Adam memleket gitmek için yola düşer ve bir arkadaşla yola devam eder. Adamın yol arkadaşı hiç konuşmaz, adam sürekli onunla konuşmasını söyler. Yol arkadaşı adama üç nasihat söyleyerek yok olur. Adam yola devam eder. Gece su kenarına gelir ve nasihatı tuturak kurtulur. Kervancılarla yola düşer, yine yol arkadaşının nasihatini dinleyerek kurtulur. Köyüne döner ve karısının bir delikanlının başını okşadığını görür ve bu duruma çok sinirlenir. Karısını öldürmek ister fakat üçüncü nasihat aklına gelir ve gerçeği öğrenmek için köylülerin yanına gider. O delikanlının kendi oğlu olduğunu öğrenir ve karısıyla tekrar kavuşurlar.

Masal kahramanları: Adam, karısı, yol arkadaşı, kervancı, oğlu.

Legelek Masalı Motifleri

D 1242.1. Sihirli su

Sudan banyo yaptıklarında leylek olmuşlar.

F 715. Olağanüstü ırmak (su)

Sudan banyo yaptıklarında leylek olmuşlar.

D 100- D 199 İnsanın hayvana dönüşmesi

Sudan banyo yaptıklarında leylek olmuşlar.

L 111.1 Gurbete gidiş ve dönüş

Adam çalışmak için gurbete gider, leylek olarak geri döner.

S 165. Çıkarılan gözler

Kadın maşayı atarak, leyleğin(kocasının) gözünü çıkarır.

D 300- D 399 Hayvanın insana dönüşmesi

Leylek olarak tekrar o sudan yıkanması sonucu insana dönüşür.

Z 71.1. Formülistik sayı 3

Üç öğüt verir.

W 26. Sabır-tahammül

Gece sudan geçmeyip sabahı beklemiş, tepe yatması sonucu selden kurtulması, karısının erkek bir kişinin başını okşamasını görmesi ve bu duruma sinirlenmesine rağmen sabır etmesi ve o erkeğin oğlu olduğunu öğrenmesi.

N 851. Yardımcı tüccar

Kervancıya rast gelmişler, kervancılarla yola devam etmiş.

V 254. Selamlaşma

Köy odasındaki kişilerle selamlaşır.

K 335. Hırsızlıklar

Karısının gümüş kuşağını çalar.

Başlangıç formeli: Bir akay barıken.

Bağlayış formeli: Az ketgen uz ketgen, keşe suvdan keşme, derede catma tepede cat, sabır tibi sarı altın.

Bitiş Formeli: Ongan ösgen kalganlar.

Legelek (Kırım Türkçesi)

Leylek masala sınıflandırılması itibariyle Tılsımlı masallar içerisinde yer almaktadır.

Bir akay barıken. Şalışmaga ketgen. Şalışmaga ketgen az ketgen uz ketgen bir iş tapılğan yok bir memleketge bargan. Ondan sonra memlekette degenler ki:

“Senin köyüne ketemiz sende ketesin mi? Degenler.” Arkadaşları.

“Ketiym degen.”

Hazır onların degen. Köynü bilmiyken ızını biliyken ketgen. Kelgenler kelgenler bir suvdan şimgenler legelek bolğanlar. Ondan sonra kelgenler bu akayın köyüne legelek bolup hepsi. Ondan sonra legelek bogan. Kelgen. Üyünün şatısına bir yuva yasagan. Üyünün töbesine. Üyüne keleyken künde, üyüne keleyken ana legelek üyüne keleyken. Ana apakayka bu legelek üyge tadandı dep. Maşanı alıp cibergenki legelegin közünü şıkargan. Közü maşa ondan sonra o, aşuvlangan apakayının kümüz baş kuşağı onu alğan yuvasına aketgen salğan legelek. Ondan sonra legelek onun kocasıya işte onday bolğan.

Sonra bu kene legelekler degenki: “hadi memleketge ketemiz geri.”Geri ketgen onların kene o suvdan cuvunganlar. Kişi bolğanlar ketgenler memletlerine onday bu akay kene kalğan öyle. Bu degen çaresi yok bunun yavaş yavaş ketiyim men degen akay. Colga tüşken yavaş yavaş keleyken. Bir arkadaşı rast kelgen yanına hiç in demiyekenler, keleykenler arkadaş degen:

“Konuşsana!”

“Konuşa konuşa ketiyik degen.”

Sonradan yanına bir arkadaş kegen.

“Keşe suvdan keşme” degen.

Ondan kene kelgenler. Başka bir şiy aytgan yok kene keleykenler keleykenler. Kene akay keveze eken men turalgan yok eken. Arkadaş:

“Konuşsana!”

“Konuşa konuşa ketiyik degen.”

“Derede catma tepede cat” degen.”

Onday degen kene keleykenler kene konuŝmayken arkadaş. Kene aytgan. Arkadaş:

“Konuşsana!”

“Laplay laplay keteyik degen.”

“Lap eterek ketiyik degen.”

“Sabır tibi sarı altın” degen.”

Arkadaş kayıp bolup ketgen. O, kelgen bir arkadaş keşe cüre cüre keleyken bir suvga rast kelgen vayy! Degen kayelerinden keşiti bar acep keşsem mi kayerden keşsem, kayerden keşsem. Maga degen arkadaş degen. “Keşe suvdan keşme degen edi degen.” Keşmiyim degen. Saba da hayr ola suvun ana yağında catgan. Erte turgan ki, koca suv derya hiç keŝilecek yeri yok eken. Keşiyim degen. Bosa suvga keteceyken. Ondan kıldırğan keşit yerini tapgan keşgen keleyken gayrı.

Bir kervancılara rast kelgen. Arkadaş boganlar kervancılardan keleyken. Bir derege kelgenler bir derege otırganlar bir tulday yerge ot cakganlar. İşte ökmek hazırlaganlar. Ökmek aşaganlar o yerde. Derede otıraykenler bu da yanlarına arkadaş bolgan. Ondan arkadaş degen yukarı şıkayıkta tepede catayık degen. Tepede catılır mı bu şu sovuksa degenler. Bu yer tulda degenler. Onlardan evelli katırınan atınan taşirekenler evelli şiyin sultan Sülümanın parasını evelli araba yok şiy yok. Ondan yüklerinde hep altın bariken para. O, akayın özü şıkğan tepede catgan onlar kalganlar derede keşe bir cavun cavgan, bir sel kelgen atlarını katırlarını özlerini hepsini algan ketgen. Bir şiy kalgan bir denklere kalgan katırın bir yağı, bir torba para kalgan derede.

Akay erte turgan ki o, catgan bolsa derede onuda alıp keteceyken “Derede catma tepede cat “degen ya! Akayın arkadaşı ondan sonra kelgen karaganki heçbir şiy yok bir torba altın kalgan onu algan. Gayli colga tüşken keleyken. Kele kele kelgen, köyüne kelgen. Onu köyünün kıyısına bir yerge saklagan aşağı engen üyüne bargan.

*Üyünün penceresinden karagan bir delikanlıyı başına yatırgan apakayı başını karayeken vayyy!
Degen:*

“Ne biyim nesine ettiğim yavur kızının oynası bar degen.”

Atayım, urayım şunu degen.

“Tur degen.”

Maga degen:

“Sabır tibi sarı altın” degen edi arkadaş.

“Sabır tibi sarı altın degen edi.”

Sabır etiyim tokta degen. Ketiyim men oda ketiyim. (Eveli köy odası bolur edi. Akşam boldumudı. Delikanlılar bir odaga, yaşlılar bir odaga toplanır ediler, odada konuşur ediler. Sizin köyde bar mı edi. Üş dört tane oda barıdı bizim köyde. Odaya toplanırdılar.) Bargan odaga: “selamün Aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

Tanrı misapiri neyse oda da:

“Arkadaş hoş keldin,”

“Boş keldin,”

“Ne yerden, kaydan keldin,”

“Kayda ketesin?”

“Menim degen bu köyde bir arkadaşım barıdı degen.”

Özünü soray.

“Ondan sonra degen epeydir körmüymen.”

“O, degen tura mı?”

“Mında mı?”

“Öldü mü?”

Birevü degen ki:

“Ooho degen onun süyekleri sürme boldu degen.”

“Kaç sene boldu degen”

“Apakayı hamiledi degen.”

“Bir ulu boldu, delikanlı boldu degen.

” Taa akay yok degen.”

"Mektupta yok, haberde yok, sav bolsa bir haber keliredi degen."

"Haa degen! Urgan bolsam ulumu uracagkenmen degen."

"Turgan turgan degenki:

"Men o akayman işte degen."

"O, nasıl lap bir de kelip elin üyüne mi karacaksın degenler."

"Sen şimdiyeşi kaydaydın degenler?"

"İşte bunday bunday başına kelgenlerni aytkan akay."

Apakayımdan degen soranız degen. Legelegin birden bunday boldu. Legelek bolduk keldik bu köyge men üyüme kirdim. Apakayım maşanı attı közümü şıgardı mende aşuvlandım. O, kümüş baş kuşağını akettim. U yerin töbesine yuva yasagan edim. Yuvaga saldı. İnanmazsanız şıkta karayınız.

Eğer yuvada kemer yoksa men yalancı şiyetiniz. İnanmazsanız degen. Apakayına kelgenler:

"kocan keldi müjde degenler."

"Hayır degen. Men kabul etmem. Bu seneden sonra koca degen."

"Bir de elin adamı kelipte mağa kocanın tep."

"Menim yanımamı kelecik degen."

"Menim kocam şimdiyeşi kayda kalgan degen."

Neyse degenler ki bunday bunday bolgan.

"Sen bir legelek keldi mi üyüne?"

"Kirdi mi?"

"Hee!"

"Maşanı attın mı?"

"Hee!"

"Közünü şıkardın mı?"

"Hee!"

"Ondan sonra kümüş baş kuşağın coytuldu mu?"

"Hee!"

Ondan sonra o degen. İşte senin kocan eken. Legelek bolup bulay bulay bolganlar. Kelgen. Suvdan şimgenler legelek bolganlar kelgenler. Sende közünü şıkargansın. Kümüş baş kuşağını aketken, yuva yasagan, üyün töbesine yuvaga salgan degen. Şıkganlar karaganlar ki apakayınin kümüş baş kuşağı u yerde tura. Ondan sonra apakay razı bolgan. Akaynı alganda üyüne. Paranıda ketirgen. Ongan ösgen kalganlar. (2)

Leylek (Türkiye Türkçesi)

Bir adam varmış. Çalışmaya gitmiş. Çalışmaya gitmiş, az gitmiş uz gitmiş bir iş bulamamış bir memlekete varmış. Ondan sonra memleketten demişler ki:

“Senin köyüne gidiyoruz sende geliyormusun? Demişler arkadaşları.

“Gideyim demiş.”

Hazır onlarla demiş. Köyü bilmezmiş yerini bilmezmiş gitmiş. Gitmişler gitmişler bir suda yıkanmışlar leylek olmuşlar. Ondan sonra gelmişler bu adamın köyüne leylek olup hepsi. Ondan sonra leylek olmuş gelmiş. Evinin çatısına bir yuva yapmış, evinin başına. Evine gelirmiş günde evine gelirmiş o leylek evine gelirmiş. O, apakaya bu leylek eve dadandı deyip. Maşayı alıp fırlatmışki leyleğin gözünü çıkarmış. Gözünü maşa. Ondan sonra o, sinirlenmiş karısının gümüş kemeri varmış şu yerde takılı. Gümüş baş kuşağı onu almış yuvasına götürmüş koymuş leylek. Ondan sonra leylek onun kocası ya! İşte öyle olmuş.

Sonra bu yine leylekler demişler ki hadi memlekete gidiyoruz geri. Geri gitmiş onlarla yine o sudan yıkanmışlar, kişi olmuşlar, gitmişler memleketlerine öyle. Bu adam yine kalmış öyle bu demiş çaresi yok bunun yavaş yavaş gidiyim ben demiş adam. Yola düşmüş yavaş yavaş gelirmiş. Bir arkadaşına rast gelmiş yanına hiç in demiyorlarmış. Geliyorlarmış arkadaş demiş:

“Konuşsana!”

“Konuşa konuşa gidelim demiş.”

Sonradan yanına bir arkadaş gelmiş

“Gece sudan geçme demiş.”

Sonra yine gelmişler. Başka bir şey söyleyen yok. Yine geliyorlarmış geliyorlarmış. Yine adam gevezeymiş duramamış. Arkadaş:

“Konuşsana!”

“Konuşa konuşa gidelim demiş.”

“Derede yatma tepede yat demiş.”

Öyle demiş. Yine geliyorlarmış yine konuşmuyormuş. Arkadaş yine söylemiş. Arkadaş:

“Konuşsana!”

“Laflayıp laflayıp gidelim demiş.”

“Laflayarak gidelim demiş.”

”sabır dibi sarı altın demiş.”

Arkadaş yok olup gitmiş. O, gelmiş bir arkadaş gece yürüye yürüye gelirmiş. Bir suya rast gelmiş. Vayy demiş neresinde geçit var acep. Geçsem mi? Neresinden geçsem? Bana arkadaş demişti. Gece sudan geçme demişti. Geçmeyim demiş. Sabah ola hayır ola suyun öteki tarafında yatmış erken kalkmış ki, koca su derya hiç geçilecek yeri yokmuş. Geçmiş olsa idim suya girecekmişim. Sonra aramış geçit yerini bulmuş. Geçmiş geliyormuş artık.

Bir kervancıya rast gelmiş. Arkadaş olmuşlar. Kervancılarla gelirmiş. Bir dereye gelmişler. Bir dereye oturmuşlar. Bir rüzgârsız düzgün yere oturacakmışlar işte ekmek hazırlamışlar. Ekmeği yemişler o yerde. Derede otururlarmış. Bu da yanlarına arkadaş olmuş. Sonra arkadaş demiş yukarı çıkalım tepede yatalım demiş. Tepede yatılır mı bu soğukta demişler. Bu yer düz rüzgârsız demişler. Evveli katırla atlarla taşımışlar. Evveli şeyin Sultan Süleyman’ının parasını. Evveli araba yok şey yok. Sonra yüklerinde hep altın varmış, para. O, adamın kendi çıkmış tepede yatmış onlar kalmışlar derede gece bir yağmur yağmış, bir sel gelmiş. Atlarını, katırlarını, kendilerini hepsini almış gitmiş, bir şey kalmış eşyaları, döşekleri kalmış. Katırın bir tarafı, bir torba para kalmış derede.

Adam erken kalkmış ki o, yatmış olsa derede onuda alıp gidecekmış.” Derede yatma tepe yat” demiş ya! Adam arkadaşını ondan sonra gelmiş bakmış ki hiçbir şeyi yok bir torba altın kalmış onu almış artık. Yola düşmüş gelirmiş. Gele gele gelmiş. Köyüne gelmiş. Altını köyünün kıyısına bir yere saklamış. Aşağı inmiş, evine varmış.

Evinin penceresinden bakmış bir delikanlının başına yatırmış apakayı başını okşuyormuş. Vayy demiş:

“Ne biliyim nesine ettiğim gâvur kızının oynası var demiş.”

“Atayımda vurayım şunu demiş.”

“Dur demiş.”

Bana demiş:

“Sabır dibi sarı altın” demişti arkadaş.

”Sabır dibi sarı altın demişti.”

Sabır edeyim dur demiş. Gidiyim ben odaya gidiyim. Evveli köy odası olurdu. Akşam olunca delikanlılar bir odaya, yaşlılar bir odaya toplanırlardı. Odada konuşurdular. Sizin köyde de varmıydı? Üç dört tane oda vardı bizim köyde. Odaya toplanırlardı. Gitmiş odaya:

“Selamünaleyküm.”

“Aleykümselam.”

Tanrı misafiri neyse oda da:

“Arkadaş hoş geldin, boş geldin”

“Ne yerden, nereden geldin?”

“Nereye gidersin?”

“Benim demiş bu köyde demiş bir arkadaşım vardı.”

Kendini soruyor.

“Ondan sonra demiş epeydir görmüyorum.”

“O, duruyor mu?”

“Burada mı?”

“Öldü mü?”

Birisi demiş ki:

“Oohoo demiş onun demiş kemikleri sürme oldu demiş.”

“Kaç sene oldu demiş.”

“Karısı hamileydi demiş.”

“Bir oğlu oldu, delikanlı oldu demiş.”

“Daha adam yok.”

“Mektupta yok, haber de yok sağ olsa bir haber gelirdi demiş.”

“Haa demiş vurmuş olsam oğlumu varacaktım.”

“Durmuş durmuş demiş ki ben o adamım işte.”

“O, nasıl laf bir de gelip elin evine mi yerleşeceksin demişler.”

“Sen şimdiye kadar neredeydin demişler.”

“İşte böyle böyle başına gelenleri söylemiş adam.”

Karımdan sorun demiş. Leyleğin birden böyle oldu. Leylek olduk, geldik, bu köye ben evime girdim. Karım maşayı attı gözümü çıkardı. Bende sinirlendimi, o gümüş baş kuşağını götürdüm. O yerin başına yuva yapmıştım. Yuvaya koydum. İnanmazsanız çıkında bakın.

Eğer yuvada kemer yoksa ben yalancı çıkarım. İnanmayın demiş. Karısına gitmişler kocan geldi:

“Kocan geldi müjde demişler.”

“Hayır demiş. Ben Kabul etmem. Bu seneden sonra koca demiş.

“Bir de elin adamı gelipde bana kocanım deyip.”

“Benim yanımamı gelecek demiş.”

“Benim kocam şimdiye kadar nerede kalmış demiş.”

Neyse böyle böyle olmuş.

“Sana bir leylek geldi mi evine?”

“Girdi mi?”

“Hee.”

“Maşayı attın mı?”

“Hee.”

“Gözünü çıkardın mı?”

“Hee.”

Ondan sonra gümüş baş kuşağını kaybettin mi? Hee. Ondan sonra o, işte senin kocanmış. Leylek olup böyle böyle olmuşlar. Gelmiş. Sudan yıkanmışlar leylek olmuşlar, gelmişler. Sende gözünü ıkarmışsın. Gümüş baş kuşağını götürmüş yuvaya koymuş. Evin başına yuvaya koymuş. ıkımlar bakmışlar ki karısının gümüş baş kuşağı orada durur. Ondan sonra karısı razı olmuş. Kocasını almışda evine, parayıda getirmiş mutlu bir şekilde yaşamışlar.

1.1.8. Nasreddin Hoca

Masalın konusu: Timur'un kız kardeşini geceleri cadılar alıp kaçıyorlarmış bunu öğrenen Timur kardeşine kaçırdıkları yerden bir eşya getir demiş. Kız kardeşi oradan bir lahana getirmiş. Timur'un memleketinde lahanayı bilen yokmuş. Lahananın adının ne olduğunu bilene dünyalığını vereceğim diyerek tellal bağırttırmış. Sivaslı bir adam bunun Sivas'ta yetişen lahana olduğunu söylemiş ve Timur, Sivas'ı işgal etmiş. Sonra Konya'yı almış Timur fillerini beslemiş için halka dağıtırmış. Konya halkı Nasreddin Hoca'yı Timur'a elçi olarak göndermiş ve kendilerine fil verilmemesini istemiş. Nasreddin Hoca'yı Timur kabul etmiş. Hocanın sarığını gören Timur'un kız kardeşinin ağzı açılmış ve Timur Konya'ya fil vermemiş.

Masal kahramanları: Timur, Kız kardeşi, cadı, Sivaslı kişi, Yıldırım Beyazıt, Nasreddin Hoca.

Nasreddin Hoca Masalı Motifleri

G 200. Büyücü (cadı)

Cadılar Timur'un kardeşini geceleri kaçırlar.

N 825.3. Yardımcı yaşlı kadın

Timur, yaşlı kadına kız kardeşinin derdini öğrenmesi için gönderir.

F 900. Kerametler ve olağanüstü hadiseler

Cadılar Timur'un kardeşini geceleri kaçırlar

Q 10. Ödüllendirilmiş işler

Sebzenin adını bilene dünyalığını vereceğim der.

P 10. Krallar ve padişahlar

Timur devri.

Q 200-399. Cezalandırılmış işler

Kardeşinin oynatıldığı memleketi öğrenen Timur, o ülke ile savaşır.

W. 35. Cesaret

Timur ile korkudan kimsenin görüşmemesi, sonucu Nasreddin Hoca'nın görüşmesi

Başlangıç formeli: Bir bacısı varımış.

Bağlayış formeli: bunu bilgenin dünyalığını berecem.

Bitiş Formeli: Kele gendi memleketine böyle bola.

Nasreddin Hoca

Nasreddin hoca masalı sınıflandırması itibariyle Tarihi masallar içerisinde yer almaktadır. Ayrıca masalın içerisinde Nasreddin Hoca'nın fil ve kaz fıkrasına atıf yapılmıştır.

Bir bacısı varmış. On sekiz yirmi yaşında bacısı ağzı kapalıymış. Şöyle ucu şey kadar bi delik varmış oradan süt içiyomuş başka bişey içmiyomuş. Bacısı yetişmiş on yedi on sekiz yaşında Timur'un bacısı. Ondan sonra şeyde bundan Sivas'dan tılsımınan getiriyomuşlar. Cazılar eskiden tılsım yaparlarmış küpe biner bundan dey irusya'ya Moskova'ya giderlermiş. Nasıl gidiyorsa okuyomuşlar böyle atdağ şimdi bazı şeylerde yapıyolar ya! Bunlarda tılsımınan Timurleng bacısını götürüyomuşlar oynadıyomuşlar, oynadıyomuşlar ketire taşıykenler. Timurleng' de Semerkang' da. Mesela dünyaya hüküm vermiş böyle bir hükümdar ondan sonra kocakarıya degenki:

"Bu bacıma ne bola saralıp sola hastamı bir sora diy." Timurleng.

Kocakarı kele diyki:

"Sen hasta mısın netesin aytmaysın sende ne bardiy."

Timurleng Bacısı diyki:

"Meni keşeleysin alıp keteler. Oynatalar oynatalar saba boldumu ketire ışımadan başlaylar diy."

"Yataganıman diy."

"Eee!"

Timurlengge diyki senin bacını böyle böyle oynatekenler, bilmiyim kaysi memleketge aketeyseler. Eee oynata sonra da ketire taşıykenler."

"Dur bakalım öyleyse demiş Timurleng."

"O yerge ketgende diy."

Timurleng çok akıllı demekki o yerin emmaresini ketir: Bağda mı oynatalar, bahşada mı o memleketin. Bacısına tembete o kocakarı.

"Ketiriyim diy."

Keşeleysin aketeler bir şiye kapuska tarlasına mesela. Ketireler. Gocabaş diyekenler. Mesela şimdi kara kelem bar yaa o da Sivas'ta kop bolayken. Onu hemen orda kara kelemni kopara koynuna tıka. Zabalayın bola.

"Ketirgen mi? diy."

"Ketirgen diy."

Ketire karaylarki bu haaa! Timurlengin memleketinde bomay mesela. Tatarlarda bilmiy. Timurleng de o zaman en büyük devlet. Osmanlı Devleti dayna bu da bi de diyki bunu diy küm bile acaba diy. Padişahım diyler:

“Bunu bilecek adamnın dünyalığını berecem de tabılır başka tabılmaz.”

Timurleng bunu şıkagara. Bunun bilgenin dünyasını berecem diy. Şu gadar altın berecem, şu gadar sedef berecem. Timurlengin sarayının aldından keşecek. Herkes keşe keşee. Sivas’tan da bir adam kele. Ketgen anda çalışmaga Sivas’lyken. Karagan ki bu alabaş¹¹ degen. Alla Alla! Ne alabaşını diyeken. Sen ne dersin ben şiyden keldim diy. Osmanlı Devletinden işte. Şiyden Sivas’tan ne kıdrasın mında diy. Şalışaman diy. Kariplik işde. Alla Alla diyler. Osmanlı Devleti kayar. Şiy timurleng Semerkan’ta yerleşgen Asya’da. Bu ne diy. Bunun bilesin mi diy? Onu biliyim padişahım diy. O diy şiy alabaş derik biz ona, anda alabaş demek ne demek diy? İşte Sivas’ da diy. Bizim Türkiyede bu bolur diy. Bizim memlekette bolur fazla diy. Sivas’ta diy. Bizim tarlalarda bola bunu satarlar. Egeler köylüler, çiftçiler. Aaa tamam diy.

Timurleng emir bereki askerine azırlanacan develerni, pillerni sonra ordularını en cigit devlet, zengin. Piller, piller arp eteler, atnan, at, pil ondan sonra keleler. Erzurumga keleler. Satırla kalemlerni kırallar. Siz benim bacımı oynatasınız. Sivasa’ga kele sivasın üstü tüvenlerle kireler. Adamlarını hep kırallar. O yerde çorum’ ga kele, Alacaya kele. Alaca bolacak kara. O yerden Çorum’ga kele fitne bağları bareken. Askerler anda çadır kuralar. Diylerki bu topallın sözünen keldik. Dünyayı kırdık. Sivasını, Erzurum’nu, Kars’ını şunu bunu Alaca’nı ondan sonra şimdi Çorum’nu onda Timurleng de erişgen bir adam eken. Hemi padişah hem şiy adam eken. Kalkın dep askerlerge bakıra. Ne o? Siz bu yerge fitnelik yasamaga mı keldiniz? Harp etmege mi keldiniz?

Çorum’un fitne bağlarının u yerden yürüte onlarını tursata. Sür bakalım Angara’ga u yerden Şıbıkga kele. Şıbıkını da fethete. Timurleng. Ondan sonra askerinen, ordunan, devesinen ondan sonra pilinen o gadar kuvvetli ordunan kele Angara’ga. Angara’da da Sincanda işte. Yıldırım Beyazıt’la harp eteler. Yıldırım Beyazıt’ nı orada Kara Tatarlar bariken. Nogaylarda, Yıldırım Beyazıt’ge şiy ete koyalar. Kara Tatarler cenileler şiyde. Osmanlı Devleti’ni ceneler. Osmanlı Devleti cenince padişah Yıldırım Beyazıt’ nı teslim ala şiy Timurleng. Ala eteş ete. Ateş etince şiy ete. Gayli Konya ovasına kele bi yerlerini hep fetete. Gonya ovasına bara. Bacısı da yanında. Ondan sonra sade bir süt işe. Cuvaldıznan bere delik bar ağzında. O yerden. Gonyaya barınca Akşehirge baralar. Nasrettin hocanın şehrine. Akşehirge baralar diyki. Hoca diy ket şiyge Timurlengge yagıp şıkıp kele bizni bu yerge pilde bermesin devede bermesin, askeri de kelmesin mında. Bizni bağışlasın biz ona karşı kelemek ondan sonra şiyge bara. Hoca kele diyki. Şiyge. Padişahım diy. Timurleng’ge

“Bizim memleketge tiyme diy.”

---

¹¹ Alabaş; kelem de olarak ifade edilen, lahanın diğer adıdır.

“Askerimizge ondan sonra fakir diy.”

Her memleketge de her köygede pil bere. Topal Timurleng. Develerge, atlarga herkeş askerge o gadar guvvetli, askerleri bar. O gadar kop. Bizim memleketge tiyme pilde istemiymiz atta istemiymiz. Biz kendimiz fakırmız diy. Ondan sonra bi de diyki siz bana bir kaz pişirinde diy aketeyim diy. Timurlengge beriyim gonuşayım onla beni apetir diy.milletge bir kaz pişirte. Hoca. Ketgende gazın ayağına bir şıbık tarta hocanın bogazıda şiy eken. Boğaztar eken. Hemen tarta kopara şiyini aşay ayağın birisini. Padişahın aldına sala şiyini. Topal Timurlengge buna diy. Hoca diy. Ne bolacak diy. Gaz diy aş diy. Gazın ayağını aşay. Bacısı karap çibereki goca bir sarık bar başında Nasrettin Hoca. Fırkadan külünce avzu cırtıla tam bir yerge kele.

Ondan sonra bacısı kıvana abicigim:

“Apet diy.”

“Bunlarga tiyme diy.”

Padişah seni apettim diy. Topal Timurleng. Avzu cırtıla kurtula. Diyki:

“Eee! Hoca diy madem öyle diy apettim yaa diy.”

Ahşehirge gadar bara. Gonyanın. Akşehir baraken.

“Bir gazın ayağının birisi kayda ketti diy.”

Mademki diy. Gazın ayaklarından birevü kölden şıkgan ayaklarının üstüne şıkgan ayaklarının birevüsünün üstüne tura diy. Bi ayakta. Padişahım diy:

“Görmüyon mu ayakları diy. Yok, işte bızım yaknın gazları tek ayak bola diy.”

Öyleyse diy. Şu alay davulcusunu şakıralar bana diy Timurleng. Timurleng vur bakalım davulcu diy bi tokmak diy. Tokmak vurunca gazlarga diyler cuvurup kele iki ayak bolalar.

“Eee kana diy tek ayak edi bu gazlar. Bak eki ayak boldu diy.”

Padişahım diy:

“O tokmaknı saga vursak sen dört ayaklanırsın diy.”

“Ondan sonra padişah apete bundan sonra Gonya’ga tiymeyecem diy. Selbest.

“Gonyanın adamını asamayım, kesemeyim diy.”

Ondan sonra Yıldırım Beyazıt esir kala. Şiy ete yüzüğünü yalay zehir bareken. Ondan sonra Osmanı Devletini padişah. Timurlengin bacısında kurtula kele gendi memleketine böyle bola.(1)¹²

---

¹² Bu masal Türkiye Türkçesine yakın bir dil özelliği kullanarak aktarıldığı için ikinci kez aktarım yapılmamıştır.

1.1.9. Beş Salkım Ağa

Masalın konusu: Bir Değirmenci varmış ve her sene bağından beş salkım üzüm çıkıyormuş bu üzümleri Tilki yiyormuş. Bir gün yanına Tilki gelmiş ve yanında çalışmak istediğini söylemiş. Değirmenci kendi karnını zor doyurduğunu söylese de Tilkiye tamam demiş. Tilki ben sana padişahın kızını alacağım demiş. Beş Salkım Ağa git şurdan diyerek Tilkiyi dışlamış. Belli bir aradan sonra Tilki, padişahın yanına giderek kızına dünür olmuş. Benim efendim şöyle benim efendim böyle diyerek Beş Salkım Ağa'yı öve öve bitirememiş. Tilki padişahın çinik istemiş ve altına altın yapıştırarak padişaha geri götürmüş padişah ta çiniğin altına bal yapıştırmış ve altın bölüştüklerine inanmış. Sonra Beş Salkım Ağa'nın üstün başını yırtmış ve soyulduğunu söylemiş, padişah beş salkım ağa'ya kıyafet diktirmiş ve beş salkım ağa kıyafetlere sürekli bakınca padişah bu hiç görmemiş gibi bakıyor demiş Tilkiye? Tilki padişahım o beyenmedi demiş. Sonra terziye yeni bir kıyafet diktirmiş her yerine iğne yaptırmış Beş Salkım Ağa put gibi durmuş. Padişah ölmüş Beş Salkım Ağa padişah olmuş. Tilki Beş Salkım Ağa'ya gelerek ben öldükten sonra beni zembille yukarı as demiş. Beş salkım ağa tamam demiş. Tilki öldü numarası yapmış. Beş Salkım Ağa atın bunu çöpe dediği sırada Tilki ayaklanmış ve seni yalancı ben sana bu kadar iyilik yaptım mükâfatı bu mu demiş? Daha sonra Tilki ölmüş ve Beş Salkım Ağa, Tilkiyi Zembille yukarı astırmış.

Masal kahramanları: Beş Salkım Ağa, Tilki, Devler, Padişah, kızı

Beş Salkım Ağa Masalının Motifleri

B 211.2.5. Konuşan Tilki

Tilki Beş Salkım Ağa ile konuşmaktadır.

B 582.1.1. Hayvanlar efendisini eş sahibi yapar

Tilki, padişahın kızını Beş Salkım Ağa'ya alır.

B 582.2. Hayvanlar, kahramanın prensesle evlenmesine yardım eder.

Tilki, padişahın kızını Beş Salkım Ağa'ya alır.

M 244. Hayvanlar ve insanlar arasında anlaşma

Beş Salkım Ağa ve Tilki, padişahın kızını alma konusunda anlaşma yaparlar. Tilki öldükten sonra kendisini zembille asacağı konusunda Beş Salkım Ağa ile anlaşır.

P 443. Değirmenci

Beş Salkım Ağa, değirmencidir.

(T) T 130.1. Dünür olma

Tilki, padişahın kızına dünür olur.

K 1870. Aldatma

Padişaha Beş Salkım Ağa'yı çok zengin gibi tanıtarak aldatırlar.

Tilki ölüm numarası yapar ve Beş Salkım Ağa zembile asmayın atın diyerek Tilki'yi aldatır.

Tilki, Devleri kuyuya girmeleri gerektiğini padişahın onları öldüreceğini söyleyerek aldatır.

T 100. Evlilik

Padişahın kızıyla evlenir.

P 10. Krallar ve padişahlar

Padişahın kızını Beş Salkım Ağa'ya isterler.

Z 71.1. Formülistik sayı 3

Üç gün altın bölüşecekler.

Z 71.12.0.1. Formülistik sayı 40

Kırk gün düğün yaparlar.

F 92. Kuyu giriş

Tilki, Devleri kuyuya girmeleri gerektiğini padişahın onları öldüreceğini söyler.

G 501. Aptal dev

Tilki, devleri kandırarak padişahın askerlerine öldürtür.

G 500. Yenilen dev

Tilki, devleri kandırarak padişahın askerlerine öldürterek yener.

Başlangıç formeli: Zamanın birinde bir şey varmış.

Bağlayış formeli: Söz bir Alla bir. Kırk gün sona toy etermiz, Kırk gün Kırk gece toy etermiz.

Bitiş Formeli: Oda aşayıp işip keze. Muradına ere.

Beş Salkım Ağa

Beş Salkım Ağa masalı sınıflandırılması itibariyle Tılsımlı masallar içerisinde yer almaktadır.

Zamanın birinde bir şey varmış. Tirmenşi. Tirmenşinin de hiç bişeyi yok. Ebedi tirmenine nömötü yok gelmiyo garnı doymuyo. Fakır temelli. Üstünde yok, başında yok. Perişan! Beş salkım Ağanın kütüğünden senede beş salkım üzüm çıkaeken. O zamanın behrinde Tilki bareken. Bide Tilki varıyo. Tilki kele tirmenşiğe calvara.

“İlla men sana şey olacam diyo.”

“Etme diy beni azat tut diy.”

Tirmenşi diy ki:

“Git lan! Men aş garnımı toyuramayman seni nasıl toyurayım, sana nerden alayım diy.”

“Yavvv sen ne yapacan meni tut, u yerde men keşinirmen diy.”

Tirmenini de kararım diy. Tilki bunu kandıra Beş Salkım Ağanı. Ondan sonra peki öyleyse diy. Aşgam tirmeninde catarım diy. U yerde men keşinirmen diy. Bi kaç gün sonra Ağa'ya diy Tilki.

“Men seni everecem, padişahın kızını alacam diy.”

“Ulan git tilki beni mi öldürtecen padişaha. Beni ni yapsın padişahın gızı üstümde yok başımda yok param yok, evim yok, barkım yok.”

“Ben everecem gorkma sen diy.”

Olurdu olmazdı padişahın şeyine gızına düngür gidecem diy. Gızıyo mızıyo yaa Tilki düngür ketiyo. Padişahın üyüne bariyo, padişahın sarayına. Padişahın sarayının önünde de daş bariken. Daşın üstüne kim çıksa, çıkıp otursa padişahın gızına düngür geldiği belli bolayken. Oraya bariyo, otura daşın üstüne. Bi bakıyo ki bilek daşında bi Tilki otura. Padişah hemen emir bere. Vurun bunu yakalayın, Tilki'yi yakalayıp ketireler. Tilki'ye de işte. Ne o?

Ben diyo padişahım senin gızına düngür boldum. Ne düngürü yavvv. Filanca yerde bi Ağa'm bar. Bu gadar zengin şu gadar zengin. Yaylası bar, tarlası bar, tapanı bar, çiftçisi bar, Ondan sonra develeri bar. Hannı bar, hamamları bar. Ooooo metetiyo, metetiyo tamam diy. Tilki diy. Yalnız diy padişahım diy.

“Çeriği berecen diy. Şeriğinen altın ölşecekler, bölüşecekler diy.”

Menim ağam diy. Kaydan bu gadar altın Alla Alla diy. Men padişah bolup diy çeriğinen altın bölmedim diy. Senin ağan nasıl bulur di? Ketirin diy. Üç gün sonra ketiririm Şeriği diy Tilki. Üç gün bölüşecekler. Padişah tüşüne yavv. Tilki'ye bere, töne töne hekaye bu yaa. Bunu akete Tilki. Tilki bunu akete şeriğın kötüne bi tane altın tıka ketire. Geçmiş üç gün sonra. Padişah bölüştüler mi Tilki diy:

“Bölüştüler padişahım diy.”

“O kadar çokedi ki üç günde zor bölüşüp bitirdiler diy.”

“Çok zenginler diy.”

“Alla alla diy.”

Ondan sonra eee diy. Üç gün sonra şeriği de akete.

“Senin kızga da düngür boldum diy. Benim Ağa' ya!”

“Ula Tilki diy böyle zengin ağa bolurda men vermem mi gızımı vereyim diy.”

“Söz bir Alla bir.”

Padişah buna inana. Hemen şeriğin kötüne karayın hele diy. Şeriğin kötüne bi tane gıstırılmış. Altını bula. Tamam, padişahım diyeler. Aaa altın. Sayıdan altın bölüşgenler diyeler. Hemen şeye diy ki padişaha.

“Ben gene kelirmen. Bi kaç gün sona kelirim diy.”

Bi kaç gün sona keke ne aytasın padişahım diy.

“Berecekmen kızını diy.”

“Tamam, söz bir Alla bir.”

“Böyle zengin bi adam bulganman men diy padişah bolup da böyle altını kayerde körüyüm diy.”

“Herşiyini hazırlasın toynu işte. Kırk gün sona toy etermiz. Kırk gün kırk gece toy etermiz. Böyle şöyle şanlı şerefli bi toy bolur diy.”

“Tamam diy padişahım diy.”

Kırk gün sona. Şeye diy ki:

“Beş Salkım Ağa'ya söznü aldım diy.”

“Kızını körmeye ketecek diy.”

“Eeee ondan sona benim aytganımı yasacaksın diy.”

Tilki'ge kıza Beş Salkım Ağa.

“Menim ne halım barda padişahnın gızını alacakman.”

“Sen gorkma yavv.”

“Men saga apakayını ketirecekmen diy.”

“Yalınız sen gorkma diy.”

Variyolar hadi bakalım Beş Salkım Ağa zaten kırk camalıklı elbisesi bar. Heç birşiyi yok zavallının. Üstü başı perperişan keke.

“Kir bakalım şu göle kire”

“Şamırla üstünü bulaştırı şamura.”

Ondan keke diy ki:

“Padişahım bunu soydular işte eşgıyalar. Üstünü başını ondan sonra şiy ettiler. Parasını soydular işte kelirken.”

“Buna elbise ondan sona siy eteçekmiz.”

“Amamga aketek.”

“Amamdan sona alsın.”

“Çabuk bunu atın aketin diy. Amamga,”

“Elbisesini alın diy.”

“Parasını versinler.”

Alalar elbise Beş Salkım Ağa gayli amamdan çıka elbiseyi kiye. Körmegen akay heç. Canı elbiseler körmegen. Bi o yanlı karay bi bu yanlı karay. Alla Alla şaşıra ne yasaycak bi yandan da korka. Bu tilki meni öldürtecek padişahga diy. Padişah meni asar, keser diy. Tilki diy ki:

“Heç gorkma sen yavv.”

Padişah:

“Tilkige diy ki senin ağan görmegen mi ne diy. Üstüne başına perişan perişan baka diy.”

“Ahh padişahım diy!”

“O begenmedi diy üstündekileri.”

“Men ona bi elbise diktireyim de sen kara diy”

“Peki, öyleyse diy.”

“Öyleyse yarın diy ona bi kaç elbise kestirek diy.”

“Tamam diy men kestireyim.”

Terzige bara ki diy ki:

“Bunun koltuğunun astına bi iğne, orasına bi iğne, böğrüne bi iğne her tarafga bi iğne dolduracakmız.”

Böle dikilecek eykel dayna. O demiş bi daha egilmesin. Aşağıya. Padişahga ondan sona keteler. Ertesi günü elbisesini kiye. Padişahnın gızını köre. Neyse kırk gün sona toy eteçekler yaa. Beş Salkım Ağa korka, ödü çatlay bu akay meni öltürtecek diy. Bara devlerge diy ki padişah sizni öltürtecek, öltürecek. Sapık mısın? Kuyuga kirin saklanın.

Padişahnın askerlerine tilki diy ki:

“Menim önüme arkama tüşeceniz diy. “

Şoo çiftçileri köresiniz mi 50-100 dene hep Beş Salkım Ağa' nın. Şorda davar Beş Salkım Ağa' nın. Sığır Beş Salkım Ağanın yazı da yaban da hep Beş Salkım Ağa' nın.

“Ulan diyler na gadar zenginimiş şu Beş Salkım Ağa.”

Padişahdan da zengin hükümetten de zengin. Ondan sona baralar ki şeyge devlerin kuyusuna.

Tilki:

“Devlere diy ki: aman diy padişah topunan, topunan askerlerinden kele diy devlerge. kuyuga kirin saklanın. Ondan sona devler saklana.”

“Askerlerge de diy ki onlarını da öyle şey ete.”

Padişahın sarayına da padişahın kızını ketire. Oraya kelin indire. Ondan sona yeyip işip cata. Ondan biraz sona diy ki yavv Tilki bak diy. Beş Salkım Ağa'ya:

“Saga padişahın kızını aldım. Senin hiç birşiyin yokedi. Seni zengin ettim şimdi her şeyin bar. Sarayın bar, devlerni öltürttüm heş yoktan zengin boldun.”

“Meni ne yapacan diy.”

Beş Salkım Ağa:

“Seni zembilinen yıkatacam zembilinen, altın zembilinen üstüne yukarga takacakman sarayın köşesine.”

Beş Salkım Ağa ondan sona şey eteler. Bi hafta sona Tilki masustan öle Tilki. Ölgen cata. Baka Beş Salkım Ağa Tilki boku.

“Aketin atak diy yavv. O diy buralarını pisler yavv diy.”

Ondan sonra padişahın kızınan kaldırıp atacaken de tilki haplayıp ayağa tura.

“Vayy geçmişi boklunun Beş Salkım Ağa'sı men seni akay ettim. Adam ettim.”

Padişah gızı diy ki demek hiç birşiyi yokedi Beş Salkım Ağa'nın. Hemen kaşacaksın padişahın gızı.

“Yoook sende bi aptalın gızısın.”

“Yaa ketme diy.”

Beş Salkım Ağa'nın Tilki'ni yaparsan yap bi daha aytmayacakman. Bi daha ölürsen temelli sabunnan yıkayacakman, altın zembile koyacakman baş uşuma takacakman, yukarda turacak. Beş Salkım Ağa tilki ölünce onu yıkaylar yıkaylar. Altın zembile koyalar. Baş uşuna taka. Oda aşayıp işip keze. Muradına ere.^(1¹³)

---

¹³ Bu masal Türkiye Türkçesine yakın bir dil özelliği kullanarak aktarıldığı için ikinci kez aktarım yapılmamıştır.

1.1.10. Çıt Çıt Ağacı

Masalın konusu: Bir yaşlı kadının üç kızı varmış. Padişahın memleketinde de gece ışıkların açık olması yasakmış. Bu üç kız gece ışıkları kapatmadan sohbet ederken, büyük olan ben padişahın karısı olsam ordusunun çadırını dokurum demiş. Ortanca olanı yemeğini pişirim demiş. Küçük olanı ise ben ona altın dişli sırma saçlı bir çocuk dünyaya getiririm demiş. Padişah emir vermiş ve kızların üçüyle de evlenmiş. Büyük kıza hadi çadır doku demiş aman padişahın artık dokuyamam demiş. Ortancasına hadi yemek pişir demiş ondan da aynı cevabı almış. Küçüğe hadi bakalım altın dişli sırma saçlı çocuk doğur demiş ve kız dokuz ay sonra altın dişli sırma saçlı bir çocuk dünyaya getirmiş. Kardeşleri küçük kızı çekememiş ve çocukları alıp yerine köpek eniği koymuşlar padişah buna kızmış karısını göndermiş. Kocagarı çocukları alıp nehre bırakmış orada bunları bir değirmeci bulmuş büyütmüş. Kardeşler daha sonra şehre yakın bir yere gitmişler burda bir kocagarıyla karşılaşmışlar. Kocagarı, kıza devlerin bir çıt çıt ağacı var onu gettirt kardeşine demiş. Devlerin yanına gitmiş aslanın önündeki otu ata, atın önündeki eti aslana atmış ve kardeşi çıt çıt ağacını getirmiş, gül ağacı var getir demiş getirmiş. Sonra çocuk padişahın önündeki geyiği vurmuş padişah çocuğu yemeğe davet etmiş. Kardeşi kedi ne yerse sen onu ye demiş ve çocuk kedi ne yediyse onu yemiş. Çocuk daha sonra padişaha kendisinin oğlu olduğunu söylüyor ve teyzelerini cezalandırıyorlar.

Masal kahramanları: Anne, üç kız, padişah, padişahın oğlu ve kızı, devler, kocagarı

Z 71.1. Formülistik sayı 3

Üç kız kardeş.

P 30. Şehzade

Padişahın bir şehzade oğlu varmış.

P 414. Avcılık

Padişahın oğlu her gün ava gidiyormuş.

(T) P 416. Seyis

Yanında işte bi seyisleri, ondan sonra korumaları böyle şehri gezermiş.

Q 200-399. Cezalandırılmış işler

Padişahın oğlu bizi görürse cezalandırır.

P 10. Krallar ve padişahlar

Padişahın oğlu da geceleyin boyuna gezermiş.

P 252.2. Üç kız kardeş

Padişah üç kız kardeşin söylediklerini duyunca üçüyle de evlenir.

T 145.0.1. Birden fazla eşle evlilik

Padişah üç kızla birden evlenir.

W 181. Kıskançlık

Diğer kız kardeşler küçük kızı kıskanır.

D 1150. Sihirli eşyalar

kocakarı küpün içine girip uçarmış tılsımla.

G 500. Yenilen dev

Oğlan devin bahçesindeki gül ağacını, çit çit ağacını getirir.

B 211.1.3. konuşan at

At, deve benim önüme et koyuyordun bu delikanlı ot koydu tutmam ben onu der.

B 211.2.2. konuşan aslan

Aslan, deve benim önüme ot koyuyordun bu delikanlı et koydu tutmam ben onu der.

C 755. Bir işi belirli bir zamanda yapma

Padişah, şehirde ışık yakılmasını yasaklar.

F 565.2. Fevkalade güçlü kahraman

Oğlan güçlü bir kahramandır.

W 33. Cesaret

Oğlan oldukça cesaretlidir.

H 1563. Hüner imtihanları

Padişah üç kızın hünerlerini imtihan eder.

K 335. Hırsızlık

Kocakarı, küçük kızın doğurduğu çocukları çalar.

K 1812. Tebdil-i kıyafet gezen padişah

Padişah geceleri şehri gezermiş.

K 1870. Aldatma

Küçük kızın ablaları padişahı aldatır.

K 2015. Evlat sahibi olma

Padişah ve küçük kız iki evlat sahibi olur.

K 2110. İftira

Padişahın küçük karısı köpek yavrusu doğurdu diye iftira atarlar.

Q 2. İyiler ve kötüler

Küçük kız iyi, ablaları ise kötüdür.

Q 200-399. Cezalandırılmış işler

Teyzelerine katır mı satır mı istiyorsunuz?

T 100. Evlilik

Padişah, üç kızla evlenir.

W 136. Sahtekarlık/ yalancılık

Küçük kızın, ablaları sahtekârdır.

Başlangıç formeli: Bir kocakarının üç dane kızı varımış.

Bağlayış formeli: İns misin cins misin?

Bitiş Formeli: katır mı istiyonuz satır mı?

Çıt Çıt Ağacı

Çıt Çıt Ağacı, masalı sınıflandırılması itibariyle tılsımlı masallar arasında yer almaktadır

Bir kocakarının üç dane kızı varımış biliyon mu? Üç dane kızı varımış. Padişanında bir şehzade bi oğlu varımış. Tabi padişa zengin! Padişahın oğluda künde şeye gidiyo ava. Atınan ava gidermiş. Eski padişahlar sade avcılık, ok atmak, yarış etmek, güreş yapmak padişahların ilm-i zanaadi. [Şimdikilere bakma sen kuru kuruya top oynuyorlar.] [Güreş yapsanınız a bi! Koca Yusuf gimi, Alico gimi, Yaşar Doğu gimi... Bizim pehlivanlar var Yerlikaya, Hamit KAPLAN, Yiğitarıslanlar.] Diyo ki padişah: Oğluna, oğlum diyo sen diyo... Ne yapacan yok diy baba ava gidecem.

Ondan sonra padişahın oğluda geceleyin boyuna gezermiş. Yanında işte bi seyisleri, ondan sonra korumaları böyle şehri gezermiş İstanbul'da. Geceleyinde ışık yakmak yasakedi evveleyin. Şimdiki gibi ışık yok. Gaz yağı, lambaynan oturuyo millet şırayınan oturuyo.[Atatürk son zamanlarında, Halk parti zamanında biz idareyle otururduk, şehirlede idare yogudu.]¹⁴

¹⁴ Kaynak Kişi, yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal olaylarını masal içerisinde yer vererek anlatmış konu bütünlüğünü bozmamak için atılmamıştır.

Lamba vardı. Işık da yogudu bi de. Diyo ki: Padişahın oğlu geziyo kimin ışığı yanıyo, kimin yanmıyo. Bi de varıyorlar ki bi kocagarının evinde üç dane kız anası diyo ki:

“Yavrum diyo yatın diyo padişah oğlu adamları bizi görürse bizi cezalandırır zaten fakırım bi de siz başımıza iş getirmen.”

“Amann ana diyo!”

“Sen ona mı yanacan yat sen uykunu uyu diyo.”

“Padişahın oğlu beni alsa, padişahın çadırlarını dokurum, ordularına çadır dokurum diyo. Benim gibi şeyi nerde bulacak diyo.”

Ortanca kız da diyo ki:

“Aman ana diyo sen yat da uyu diyo!”

“Padişahın oğlu beni alsa diyo. Ordularına yemek yapar bişiririm, yetiştiririm diyo. Keşkem padişahı oğlu beni alsa diyo.”

Küçük kız:

“Aman ana heç düşünme diyo!”

“Sen uykunu uyu diyo biz diyo.”

“Beni diyo padişahın oğlu alsın diyo sırma saçlı altın dişli oğlan doğururum olurum diyo”

Aman padişahı oğlu bunu duyuyo hemen emir veriyo ki:

“Yarın bu kocagarının kızlarının üçünüde getirin бага.”

Tabi padişah emir veriyo! Şehzade emir veriyo! Dutup getiriyolar. Tamam diyo üçünü de alacam diyo. Alıyo bunları. Ondan sonra biraz geçiyo bir sene oluyo büyük gıza diyo ki:

“Hani çadır dokuyacadın ordularıma?”

“Askerlerimin ihtiyacını göreceyin? Çadır ihtiyacını?”

Diyo ki yav men diyo:

“O zamanındaydı men gayli çadır mı dokuycam. Koca padişahın, karısı oldum diyo.”

Ortanca kızı diyo:

“Hani yemek bişireceydin hünerini göstereceydin.”

“O da diyo aman padişahım! O da zamanındaydı..”

Eeee Güccük gızı geliyo! O da üçünü de alıyo ya!

“Hani sen oğlan doğuracacın altın dişli, sırma saçlı”

Ondan sonra eyi peki diyo:

“Allah izin verirse zamanı gelince doğuracam diyo.”

“Altın dişli, sırma saçlı diyo. Oğlan diyo altın dişli, sırma saçlı olacak diyo.”

Bi oğlan bi kız doğuracam diyo.”

“Allah Allah diyo.”

“Dokuz ay on gün sonra gelecek diyo.”

Dokuz ay on gün sonra bi de güccük kız oğlan doğuruyo padişahın oğlu! Altın dişli, sırma saçlı; kızı da öyle dünya güzeli. Ooo! Diyo bacıları istemiyolar. Çabuk diyo üç tane it eniği getirin diyo. Bunun altına! Loğusa karının altına itleri koyuyolar, it eniğini koyuyolar, it enikleri emiyo emiyolar. Sepete koyuyolar bi kocagariya bi avuç altın veriyolar. Götür bunu kaybet bunları. Kocagari bunları alıyo götürüyo bi şeye. Sepetin içine alıyo götürüyo bi ırmağa atıyo. Irmağa atınca öte yannı alıp götürüyo götürüyo... Ağacın dibine çekiyolar ki bi adam! “Allah Allah diyo!”

“Bu ne diyo yav!”

Sepetin içinde çocuklar ..... yatıyolar diyo. Hemen bunları sepetten alıyo evine götürüyo. Adamın da çocuğu yokmuş. Bunları büyüdüyolar, karısıynan beraber okuduyolar. Şey oluyo. Padişahın gızınan oğlu büyüyolar. Ondan sonra ikisi de yaşına geliyo yetişiyolar. Padişahın öteki garılar diyo ki?

“Gocagari onları bulmuş sırma saçlı altın dişli oğlanı bulmuş!”

“Bacısı da sağmış ged onları öldür diyo!”

“Nasıl öldürcem?”

Devlerin çit çit ağacı varmış onu getir dersen. Devlerin çit çit ağacına varır devler onun kafasını keser. Aman diyo! Peki diyo. Gocagari geliyor ki küpün içine giriyor ki uçarmış tılsımınan. Tılsımınan uçan şeyler varmış eskiden şimdi yok ki! Vario ki ne varsın. Oturuyor o gocagari yolun ortasında.

“Vay yavrum ben yolda kaldım.”

“Ben burda kaldım beni götürün.”

“Ben burda kaldım beni götürün.”

“Ne yapıyon gocagari sen burda!”

“İns misin cins misin? “

“Yav Allahı’ın Tanrımisafiriyim.”

“Beni götür diyo. Tanrımisafiriyim.”

“Götürüyüm diyo padişahın oğlu”

“Bunu alıyo götürüyo şeye.”

Yok, oğlan padişahın oğlan. Varıyo diyo ki bacısına

“Bi gocagarı getirdim diyo.”

“Buna bak diyo sana şenlik olur diyo”

“Bacısı diyo ki..... bu cadı gariyi nerden getirdin?”

“Niye getirdin?”

“Şu yolun üstünde ağlıyodu getirdim yüregem acıdı diyo.”

“Bunun bana faydası olmazda zararı olur gardaşım diyo.”

Gocagarı şöyle böyle ertesi günü gocagarı gıza diyo ki:

“Devlerin çıt çıt ağacı var ged onu getir. Çıt çıt sana şey olur. Şenlik olur.”

“Gardaşına diyo ki”

“Ged devlerin çıt çıt ağacı varmış onu getir.”

“Allah Allah etme bacım!”

“Ben nerden getiriyim devlerin yanına varılır mı yoooo!”

“Getirecen!”

“Peki diyo.”

Kılıcını alıyo gidiyo. Devlerin ordan çıt çıt ağacını getiriyo. Dikiyolar. Bir hafta sonra ağlayan ayva ile gülen nar varmış onu da getiriyo. Velasır kelam padişahın oğlu. Şey onu getiriyo nar ağacını da getiriyo, gül ağacını da getiriyo. Ondan sonda diyo ki:

“Devleri önünde şey varmış diyo”

“Aslanın önünden otu, atların önünden eti gediyo onu da getiriyo.”

Atların aldından eti aslana atıyo, aslanın önünden otu atlara atıyo. Dev bağıriyo ki:

“Ata diyo ki dut diyo!”

“Atlar diyo ki devlere neye dutacam sen bana et yedirdin!”

“Aslana bağıriyor devler dut diyo.”

“Arslan diyo ki sen bana ot yedirdin insan bana et yedirdi niye dutacam diyo.”

Onu da getiriyo. Padişahın oğlu. Velahasır kelim hepisini getiriyo. Ondan sonra diyo ki. Bacıları oğlan yaşıyormuş. Padişah İstanbul'un ormanlarında gezerken. Padişahın önündeki geyiği vurmuş oğlan. Gocagarıyı kovuyolar. Padişaha diyolar ki bu genci davet ettek. Ged diyo gocagarıyı gönderiyolar. Bacısına diyo ki. Davet ediyolar seni padişahın evine. Ondan sonra. Padişah davet ediyo bunu. Bacısı diyo ki: yanına kediyi götür. Kedi diyo yerse onu ye, yemezse onu yeme. Yediği yemeği yeme seni zehirlecekler diyo. Bacısı.

Variyo daveti kabul ediyo. Padişah götürüyo bunu. Yemek döküyolar yediriolar. Kedinin önüne yemeği koyuyo, ne yapıyon sen diyo yav! Benim kedim yerse ben onu yerim. Oğlanın yemegene zehir koyuyolar padişahın yemegene koymuyolar. Öldürecekler onu. Kedi yemegence o da yemiyo. Kedinin önüne koyanı kedi yiyo, o da yiyo. Oday yapıyolar. Ondan sonra. Padişahın oğlu onu söylüyo.

"Eee diyo padişahım diyo!"

"Söyle bakalım diyo."

"Sen diyo anamı it eniğini koydun diyo."

Karısı da it eniğini emiyo yedi senedir çocuklar böyüyo. Garıda çok güzelmiş onun.

"Sen diyo bunların lafına inandın da benim anamı böyle ettin eee diyo!" Bu diyo benim anam diyo bunlar senin karın diyo. Ondan sonra padişah diyo ki çıkarın bunun anasını diyor. Teyzelerine de katır mı istiyonuz satır mı diyo. Teyzeleride katırın başını yesin satırılıyorda satırılıyorlar. Bu da öyle olmuş bu hikâyede.(2¹⁵)

---

¹⁵ Bu masal Türkiye Türkçesine yakın bir dil özelliği kullanarak aktarıldığı için ikinci kez aktarım yapılmamıştır.

1.1.11. Hırsız Ođlan¹⁶

Masalın konusu: Bir kadın ve oğlu varmış, kadın oğluna küçük yaştan itibaren hırsızlık yapmasını istemiş ve çocuk büyüyünce eşkiya olmuş. Padişah, bu eşkiyaların yakalanmasını istemiş ve eşkiyalar yakalanmış. Eşkiya başına son isteğini sormuşlar annemin tatlı dilini öpmek istiyorum demiş ve padişah annesini getitirmiş. Annesi dilin uzatmış çocuk annesinin dilini ısırarak kopartmış. Padişah neden bunu yaptığını sormuş? Çocuk ne yaptıysam annemin tatlı dili yüzünden yaptım demiş. Padişah çocuğu haklı bulmuş ve affetmiş.

Masal kahramanları: Anne, oğul, Padişah

K 335. Hırsızlık

Komşunun yumurtasını getir şeyini getir.

Q 200-399. Cezalandırılmış işler

Annesinin dilini ısırarak kopartıyor.

P 10. Krallar ve padişahlar

Padişah oğlanın yakalanması için emir veriyor.

Q 2. İyiler ve kötüler

Çocuk iyi, annesi kötüdür.

Başlangıç formeli: Bi gocagarı bi oğlu varmış.

Bağlayış formeli:

Bitiş Formeli: Böyle bir hekaye olmuş.

Hırsız Oğlan

Hırsız Oğlan masalı, Anamas Dağı efsanesinin, masal'a uyarlanmış halidir. Anlatıcı; efsaneyi masal şeklinde anlatmıştır. Sınıflandırması itibariyle Satirik masallar içerisinde yer almaktadır.

Bi gocagarı bi oğlu varmış. Oğlan çocuğu gayli yedi-sekiz yaşına geliyo. Gocagarı fakır, kimsesi yok, yiyecek yok, içecek yok. Şimdisi gimi. Gocagarı diyo ki:

“Oğluna oğlum diyo!”

“Gayli .... komşunun Yumurtasını getir diyo”

¹⁶ Anamas Dağı efsanesinin masal şeklidir.

“Getiriyo.”

“Komşunun kazını getir diyo,”

“Getiriyo.”

Çalıyo yiyolar! Gayli bu öyle bir eşkiya oluyor ki. Elini bi silah alıyo çıkıyo dağa. Vuruyo, gırıyo. Bu şeye gadar gidiyo Adana’ya gadar. Sonra ünlü eşkiya oluyo. Gocagarı’da diyo ki yav! Padişah bi alay asker gönderiyo. Bunun ölüsünü dirisini getirin! Diyo ki yav! Peşine düşüyolar askerler. Gocagarının oğlu eşkiya oluyo. Padişah diyo ki bunun ölüsünü dirisini getireceniz! Bi alay asker düşüyo peşine jandarmalar Adana’nın Toros dağlarında kısdarıyolar. Bakıyo ki kavurma yapıyo yiyecek zamanı basıyo jandarmalar bunu alıyolar. Alıyolar. Padişahın huzurunu getiriyolar. Padişah:

“Eyy diy!”

“Yol kestin,”

“Bel kestin”

“Bu kadar adam öldürdün,”

“Bu kadar davar yedin, sığır yedin.”

“Şunu yedin bunu yedin!”

“Soy sopunu söyle bagalım diyo”

“Seni asacağız seni diyo. “

“Senin cezan büyük!”

Padişahım tabi diyo:

“Benim cezam büyük! “

“Öyle mi diyo”

“Öyle diyo”

Bende Biliyom diyo:

“Eee! Diyo”

“Benim soy sopum diyo.”

“Benim bi anam vardı diyo ben onun dadlı dilinden öpecem.”

“Ondan sonra beni asın diyo.”

“Tamam diyo.”

Benim çok büyük cezam diyo.

Padişah:

“Anasını getirin bunun diyo.”

“Nerde?”

“Ana filanca yerde mesala. Konya’da mı, Adana’da mı? Gocagarıyı getiriyolar.”

Diyolar ki oğlun seni çağırıyo! Ondan sonra helallaşacak seninlen. Yalan dünyadan ölmeden bi görüyüm dedi. Padişahın emri! Hadi bakalım alıp götürüyolar jandarmalar. Varıyo padişahın huzuruna:

“Geldi mi geldi.”

“Hadi oğlum diyo gör diyo padişah.”

“Ananı gör, bakalım helallaş, elini öp ne edeceğsen. Konuş diyo.”

“Tamam, padişahım diyo.”

Tabi bunları elleri bağlı, ayakları bağlı zencir gayli bunun boynuna girecek ya! Sen diyo yaklaş anam yaklaş, yaklaş anam yaklaş anası yaklaşıyo. Ana diyo:

“Dadlı dilinden bi öpecem diyo. Dilini çıkariyo. Dadlı dilini çıkariyo anasının öpecem diye dilini ısırp anasının dilini koparıp atıyo.”

Anası bayılıp düşüyo. Padişah diyo ki:

“Ne yaptın oğlum sen ananı öpecem dilini öpecem.”

“Ahh padişahım diyo!”

Anamın bu dadlı dili olmasaydı ben burda idam olmayacadm diyo.”

“Ben diyo yetim edim diyo.”

Beş yaşımda, Yedi yaşımdayken beni hırsızlığa alıştırdı. Komşunun yumurtasını getir getir getir. Getirdim. Komşunun tavuğunu çal çaldım. Komşunun parasına çaldım. Ondan sonra elime silah aldım. Ormana çıktım. Onun öküzünü yedim, bunun parasını yedim. Elbisesini... eeee!

“Cezayı bunun dadlı dili yaptı diyo.”

“Ne demek oluyo oğlum bu diyo ne demek.”

“Benim şuşum yok diyo şuş. Bu gocagarının diyo.”

“Anamın şuşu diyo.”

Padişa dŝŝnŝ dŝŝnŝyo dŝŝnŝyo.

“Ula oğlum haklısın? Ben sana bir şey diyececeğiyo.”

“Bundan sonra hırsızlık yapmayaceğiyo.”

“Yapmayaceğiyo.”

Bundan sonra kŝtŝlŝk yok! Bundan sonra bende alıŝaceđiyo. Padişahın sarayında çalışıyo, ak ediyo. Padişah! Gocagarı da dilsiz yaŝıyo. Bŝyle bir hekaye olmuş.(3¹⁷)

---

¹⁷ Bu masal Tŝrkiye Tŝrkesine yakın bir dil ŝzelliđi kullanarak aktarıldığı için ikinci kez aktarım yapılmamıştır.

1.1.12. Gençlikte mi İhtiyarlıkta mı?

Masalın konusu: Bir padişah gece rüyasında sana bir zarar vereceğim gençlik te mi veriyim ihtiyarlık ta mı vereyim demektedir. Bir kaç kez aynı rüyayı görür. Karısına söyler karısı gençlikte ver demesini söyler. Rüyada gençlikte ver der padişah. Ver dedikten sonra padişahın hiçbir şeyi kalmaz ülkesi yok olur çocuklarını sel alıp götürmüştür. Padişah, çoban olarak bir Beyin yanına girer, Bey Padişahın karısına zorla sahip olur. Çocukları bir değirmenci bulur büyütür. Çocuklara anne ve babalarını aramaya çıkarlar. Çocuklar anne ve babalarını bulurlar ve ağayı öldürürler. Babası tekrar padişah olur.

Masal kahramanları: Padişah, karısı, rüyadaki kişi, erkek ve kız çocuk, değirmenci, ağa.

Gençlikte mi İhtiyarlıkta mı? Masalının Motifleri

P 10. Krallar ve padişahlar

Padişahın kızı hikâye o.

F 1068. Realist rüya

Padişah'a gençlikte mi vereyim ihtiyarlıkta mı? Gençlikte ver deyince padişahın memleketi elinden gider.

Z 71.1. Formülistik sayı 3

Padişah üçüncü günü diyor ki.

P 443. Değirmenci

Çocukları değirmenci bulup büyütür.

P 412. Çoban

Padişah, Ağa'nın yanında çoban olarak işe başlar.

V 254. Selamlaşma

Padişah, Ağa'ya selam verir.

Q 2. İyiler ve kötüler

Padişah ve karısı iyi, Ağa kötüdür.

F 900. Kerametler ve olağanüstü hadiseler

Padişahın, memleketi afet sonucu yok olur. Padişahın sürekli aynı rüyayı görmesi ve rüyanın gerçekleşmesi.

Q 211. Öldürerek cezalandırma

Ağa'nın kafası kesilerek öldürülür.

P 461. Asker

Padişahın oğlu subay olur.

L 111.1 Gurbete gidiş ve dönüş

Padişah, karısı, kızı ve oğlu tekrar memleketlerine dönerler.

W 33. Kahramanlık

Padişahın oğlu kahramandır.

Başlangıç formeli: Bir padişah varmış.

Bağlayış formeli: Ben sana bir zarar verecem amma ihtiyarlığında mı vereyim gençliğinde mi? Gelelim padişaha!, ! Peri midir cin midir ins midir cins midir.

Bitiş Formeli: Yeyip eçip gedyolar o da öyle oluyo.

Gençlikte mi ihtiyarlıkta mı? Masalı tılsımlı masallar sınıfı içerisinde yer almaktadır.

Gençlikte Mi İhtiyarlıkta Mı?

Padişahın kızı hekaye o. Bir padişah varmış vadettin(ben), [Ridvan. Zamanın birinde o gadar zengin o gadar hükümdar yani. Bizim Erdoğan gimi.] Kapdan köke hüküm ediyö. [Erdoğan şimdi hemi şimdi Türkiye'nin Cumhurbaşkanı hemi Başbakanı, hemi Suriye'nin, hemi Arapların bakalım şimdi de Tiflis'e gidecek gayli de Kafkasların hükümdarı olacak.]¹⁸ Öyle hüküm veriyomuş padişah. Padişah saltanatına güveniyomuş vay diyomuş benden dünyada benden zengin adam yok! Akıllı adam yok! Ondan sonra çok da güzel meşhur garısı varmış bu adamın ak, temiz, dünya güzeli garısı varmış. Padişah kendini şey etmiş, dünyaya gaptırmış gayli kendini şey ediyö diyo. Kibirleşmiş. Allah göstermesin dünyada adamı şaşırđımışı. Padişa yatıyomuş bu gün demiş ki rüyasında kalk demiş! Rüyasında türtmüşler şeyine yorganına kalk! Ondan sonra ben sana bir zarar verecem:

“Ya gençlik de mi vereyim, ihtiyarlıkta mı?”

Padişa da kırk, kırk beş yaşında daha yiğit zamanları ondan sonra hükümdar.

“Allah Allah diyo.” O yannı bakıyo bu yannı geri yatıyo. Ertesi günü gine öyle yatıyo karısına da söylemiyo. Padişa üçüncü günü diy ki garı diyo ben yatıyom uyuyom gece yarısında birisi geliyo Beni kaldırıyor yataktan kalk!

“Sana bi zarar verecem gençlikte mi vereyim ihtiyarlıkta mı diyo?”

---

¹⁸ Kaynak Kişi, yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal olaylarını masal içerisinde yer vererek anlatmış konu bütünlüğünü bozmamak için atılmamıştır.

Bende korkuyom uyanıyom bir şey göremiyom! Peri midir cin midir ins midir cins **midir** anlayamadım diyo? Allah Allah! Garısı da diyo ki:

“Mademki diyo o öyle diyosa de: Gençliğim ver ihtiyarlıkta ben ne yapacam elim ayağım tutmaz! Ne verecesen gençliğim de ver de.”

“Peki diyo.”

Yatıyolar kaliyolar gece yarısında ertesi günü gene geliyo. Diyo ki:

“Ben sana bir zarar verecem amma ihtiyarlığında mı vereyim gençliğinde mi?”

“Allah Allah diyo!”

Padişa diyo ki:

“Ben ihtiyarlayınca ne yapacam, bana verecesen gençliğim de ver de; iyilik mi verecen kötülük mü verecen zenginlik mi verecen yokluk mu verecen görüyüm diyo?”

“Haaa öyleyse diyo!”

“Tamam diyo.”

İki üç gün sonra padişahın memleketine:

“Bi Tolu Yağıyo,

Fırtına Oluyo,

Fortum Oluyo,

Dereler Taşıyo,

Irmaklar Taşıyo;

Gök Gürlüyor,

Dereler Sel Oluyo,

Yazı yaban göl oluyo.”

Padişahın sarayı, altın sarayında yaşıyomuş. Eskiden bu padişahlar daha şeyli imiş, her şey elinde! Altından sarayı varmış, sarayı da marayı da altını da heç bi şeyi kalmıyo bi garıyla kendisi kaliyo. Ondan sonra bi gızı varmış bi de oğlu onlarda kucakta yani biri üç yaşında biri bir yaşında. Onları da saraydan nasıl bi kaptıysa bi pırtına işte şey alıp götürüyo.

Bi de değermenci varmış, değermen fakır zavallı heçç bi şey öğütmüyor. Künde aç künde aç! Yarı aç yarı tok değermenci diyo ki:

“Yav bu sel pırtına ne oldu dünya böyle olup.”

Degermene çıkıp bakıyo ki ne baksın degermenin arkına çocukları getirmiş bi kız bi oğlan! Nur topu gibi çocuklar diyo ki yav bu! Allah Allah! Degermencinin de Allah'tan heç çocuğu olmamış. Çocuk değen bu ne diyo yav seviniyo! Hemen bunları alıyo degermeni kitliyo doğru eve! Hebesine çocukları koyuyo, çocukları getiriyo.

“Müjde müjde garı sana müjde!”

“Ne var diyo?”

“Allah tarafından bana çocuk verdi.”

“Eki dane diyo bi oğlan bi kız nasıl olur diyo”

“Herif diyo sen kudurdun mu diyo!”

“Allah Allah diyo.”

“İnanman mı Allah verdi diyo.”

“Allah Allah”

“Açıp bakıyo ki garı da.”

“Allah Allah!”

“Tam Allah vergisi diyo böyle çocuk görmedim hiç.”

Çocukları seviyolar. Okuduyolar, böyüdüyolar. Çocuk okuyo, okula gidiyo. Kızı da öyle böyüdüyolar. Degermenci karısıyanan. Gelelim padişaha! Padişahın heç bi şeyi kalmıyor. Tangur tungur, garıyı yanına alıyo. Garısınan canını kurtarıyo, gediolar memleket bize haram oldu gidek. Ordan gidiolar başka bi memlekete varıyolar ki! Bi memlekette sürüyle davarlar, sığırlar zengin bi memleket! Padişada diyo ki:

“Buraya gidek avrat!”

Garıyla oraya varıyolar. Diyorlar bi aga var:

“Beşyüz bin kişi çalışıyo zengin.”

Padişada diyo ki:

“Bende çoban olacam, çalışacam bu adamın evini bana gösterin diyo.”

Gidiolar diyo ki Aga! Aganın evini gösteriyolar bi konakda oturuyor oooo! Reçberler ona çalışıyo. Ağaları, beyleri hepisi o! Bi de padişah varıyo

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselem.”

“Bey diyo ben sana çoban olacağım, azab olacağım.”

“Bana iş ver ben işsizim, açım! Fakırım heç bi şeyim kalmadı.”

“Böyle böyle başıma iş geldi. Sel oldu yel oldu beni pırtına aldı götürdü, buraya getirdi.”

“Heç bi şeyim kalmadı, canımı zor kurtardım.”

“Olur diyo seni çoban ederim diyo.”

“Bu da diyo hanımım diyo.”

“Anammm!”

“Bi çobanın böyle garısı olur mu yav diyo!”

Padişah olduğunu bilmiyo, padişahım demiyo. Padişahım dese bunu işe de almayacak, kovacak.

“Başıma iş geldi diyo fakırım işte diyo.”

“Bi de diyo ki garında diyo hanımıma yardım etsin.”

“Tamam diyo.”

Onu da öyle alıyo. Çalışıyolar, şobana diyo ki:

“Altı ay davar güdecen günün dolunca paranı alacan diyo.”

“Tamam.”

“Altı ay oluyo çoban geliyo.”

Aga:

“Padişanın garısına illa bana varacan diyo. Benimle evlencen diyo.”

“Yokkk!”

“Sen bi çobanın garısısın, ben zenginim, Agayım.”

Zorun beli bükülmezmiş. Padişahın karısını da alıyo. Padişah geliyor ki ne gelsin! Şoban, Aga diyo ki sen get diyo sen gene şobansın! Padişahın garı diyo ki:

“Bu adam beni garı etti.”

“Allah Allah!”

“Deme böyle oldu! “

Peki! Ula bunun çocukları okuyo. Oğlan subay oluyo. Büyük yüzbaşı ondan sonra bu memlekete paşa oluyo. O gızda okuyo gine öyle. Akıllı çocuklar bunlar şey oluyo. Gardaşınan ikisi birleşiyolar. Burda babam varımış. Arıyolar yitiğini. Buraya bi şoban geldi. Bu yüzbaşı diyo ki bu şobanla buluştur. Beni bi konuşak. Şobanan konuşuyolar ki babası olduğunu anlıyo. Anası

da çalışıyo zavallı! Kadınları besleme yani. Aganın beslemesi oluyo. Garısına hizmet ediyö, bulaşığını yıkıyo.

Bi de diyo ki! Anasını da buluyolar. Gız çocuğunan padişahın oğlu. Babalarını kurtarıyolar. Gel bagalım diyo şeye Agaya! Zengine! Bunun kafasını uçuruyo. Anasını babasını alıyo doğru memleketine. Orda yeniden padişah oluyolar. Yeyip eçip gediolar o da öyle oluyo. Bunu Kalecikkayalı bi .... Vardı Kemal vardı. Sen bilmen. Baban bilir. Onun babası anlatıyodu. Eski adamlarda çok hekaye varıdı. Tatarca mı anlatıyodu bunu? Hee Tatarça anlatıyodu. Yakub Akay rametlik.¹⁹²⁰

---

¹⁹ Gençlikte mi Kocalıkta mı masalının diğer bir varyantıdır.

²⁰ Bu masal Türkiye Türkçesine yakın bir dil özelliği kullanarak aktarıldığı için ikinci kez aktarım yapılmamıştır.

1.1.13. Fermana Bakma Dermana Bak

Masalın konusu: Ayı ile Tilki arkadaş olurlar ve bir üzüm bağında karınlarını doyurmak isterler. Tilki, bağ sahibinden ferman aldığını ve üzümü yemelerinde sıkıntı olmadığını söyler. Ayı ile birlikte bağa girerler ve tıka basa yerler. Bağ sahibi bunları görür ve Tilki delikten kaçır fakat ayı kaçamaz. Ayı, bağ sahibine fermana bak der. Tilki ise fermana bakma dermana bak der.

Masal kahramanları: Ayı ile tilki

Fermana Bakma Dermana Bak Masalı Motifleri

B 211.2.3. Konuşan ayı

Ayı insan gibi konuşur.

B 211.2.5. Konuşan tilki

Tilki insan gibi konuşur.

W 136. Sahtekârlık/ yalancılık

Ben bağ sahibiyile de anlaştım diyor.

Q 200-399. Cezalandırılmış işler

Ayı'nın arka dışarda, kafayı sokuyor. Vuruyo bağcı, vuruyor.

Başlangıç formeli: Ayı ile Tilki arkadaş oluyorlar.

Bağlayış formeli:

Bitiş Formeli: Fermana bakma, dermana bak diyor.

Fermana Bakma Dermana Bak

Fermana bakma dermana bak masala, sınıflandırılması itibariyle hayvanların hayatından alınan masallar içerisinde yer almaktadır.

Ayı ile Tilki arkadaş oluyorlar. Tilki diyor ki:

“Ben seni bir üzüm bağına götürüyüm ki diyo.”

Öyle ki diyor : “Sahibini elinde silah oku var diyor.”

Ancak diyor: “Ben diyor oraya bir iyilik düşündüm diyor.”

Bağ kanalının altından, delikten giriyorum diyor, oradan beni hiç görmüyor üzümünü yoluyom geliyom diyor.

İyi peki diyor: “Ben bunun karşılığında sana ne yapacağım diyor.”

Tilki diyor ki: "Bunun karşılığında sen beni diğer hayvanlara karşı koruyacağın diyor."

Peki, o zaman diyor gidelim diyor

"Bağaya gidelim diyor."

Yalnız diyor sen diyor o delikten girerken iyice bak diyor bi kaç dane bağın orda diyor çıkış şeyleri var diyor. Efendim aynı girdiğin delikten çık diyor. Yoksa sığmazsın diyor.

Ben diyor: "Sana yine de bir ferman yazıyım diyor."

Bağ sahibi yakalarsa,

"Ben bağ sahibiyle de anlaştım diyor."

Diğer şeyleri, şey yaparken efendim! O deliği göstermedim diyor

Bana dedi ki diyor:

"Tamam, sen orayı gösterme istediğin kadar ye dedi diyor."

Bunlar yine beraber Ayı'yla geliyorlar. Oradan giriyorlar. İyice şişiyorlar, ayı şişiyor iyice!

Tilki ferman yazıyor diyo ki:

"Yani bu enayi Tilki'nin sözüne inanıp da o delikten girmezdi diyor."

"Buna gerekli cezayı verin diye."

Fermanda Ayı'nın elinde! Sakın diyor okuma, adamın karşısında okuycan! Eğer okursan tılsım bozulur diyor.

Bunlar ikisi de giriyorlar üzümü yiyorlar iyice bağda. Şey yaparken Ayı da iyice şişiyor ya! Yine girdiği delikten çıkacak o şeyden kanaldan. Şişince çıkamıyor. Çıkamayınca. Ayı'nın arka dışarda, kafayı sokuyor. Vuruyo bağcı, vuruyo.

Diyor ki: "Fermana bak, Fermana bak diyor."

Tilki oradan bağıyor!

Ayı da: "Fermana bakma, dermana bak diyor."(4)

1.1.13. Dosdoğru Arkadaş İsterim

Masalın konusu: Bir yılan suyun kenarında yatıyormuş, Tilkiye yiyecek mi arıyorsun diye soruyor. Tilki evet diyor. Beni karşıya geçirirsen bende senin yemek bulmana yardımcı olurum diyor. Yılan, Tilkiyi karşıya geçirdiği sırada yılan dn bir güzel gözlerini göreyim diyor. Yılan döndüğü sırada yılan başından yakalıyor. Yılan böyle anlaşmamıştık diyor. Tilki, ben böyle eğri büğrü arkadaş istemem diyor. Dosdoğru arkadaş isterim diyor.

Masal kahramanları: Tilki ile yılan

Dosdoğru Arkadaş İsterim

B 211.2.5. Konuşan tilki

Tilki insan gibi konuşur.

B 211.6.1. Konuşan yılan

Yılan insan gibi konuşur.

W 136. Sahtekârlık/ yalancılık

Sen beni karşıya geçirirsen, ben sana yiyeceğin bi çok Şeylerin, nerede olduğu bilirim! Ben çok geziyorum, her tarafı söylerim diyor.

M 201. Söz ve antlaşmaların yapılması

Yılan: Senle böyle mi anlaştık diyor.

Başlangıç formeli: Bir gün yılan suyun kenarında .....

Bağlayış formeli: Bağlayışı formeli bulunmamaktadır.

Bitiş Formeli: Ben diyor böyle dosdoğru arkadaş isterim diyor. Böyle kıvrımlı, eğri büğrü arkadaş istemem diyor.

Dosdoğru Arkadaş İsterim

Dosdoğru arkadaş isterim masalı, sınıflandırılması itibariyle hayvanların hayatından alınan masallar içerisinde yer almaktadır.

Bir gün yılan suyun kenarında ..... Tilki de orda yatıyomuş. Yatarken.

Yılan diyor ki: "Tilki gardaş diyor."

"Ne geziyon buralarda diyor."

"Yiyecek mi arıyon diyor?"

Tilki:

“He yiyecek arıyom da diyor.”

“Karşıya geçecem diyor.”

“Karşıya geçmek içinde ben çok yüzme bilmiyom diyor.”

Yılan büyük yılan!

“Sen beni karşıya geçirirsen, ben sana yiyeceğin bi çok şeylerin, nerede olduğu bilirim! Ben çok geziyom, her tarafı söylerim diyor.”

Yılan:

“Tamam, gardaş diyor.”

Bin sırtıma diyor. Yılanın sırtına biniyor. Irmaktan geçiyorlar. Az bi şey kalıyor. Kalınca!

Tilki diyor ki:

“Yav, dönde şu güzel gözlerine bi bakıyım diyor. Yılana!

Hem yüzüyor sırtında, yılan dönünce! Tilki, tam Yılanın kafasından tutuyor, boynundan tutunca.

Yılan:

“Senle böyle mi anlaştık diyor.”

Sona geldi ya! Çayın! Dışarı çıkınca kafayı da bırakmıyor. Çekiyor.

Tilki:

“Ben diyor böyle dosdoğru arkadaş isterim diyor. Böyle kıvrımlı, eğri büğrü arkadaş istemem diyor.”(4)

1.2. Halk Hikâyesi

Boratav, Halk hikâyelerini destanileşmiş masallar veyahut da destaniliklerini kaybetmiş, masallar olarak ifade etmektedir. Halk hikâyeleri on yedinci asırdan sonra ortaya çıktığını ve bunları yaratan halk şairlerinin divan edebiyatının etkisi olduğunu değerlendirmektedir. (1984 s.19).

“Halk hikâyeleri; Dede Korkut gibi destan yollu hikâyelerden sonda doğmuş; zamana, çevreye göre gelişerek sözlü bir gelenek halinde sürüp giden; destan tipi hikâyelerde akıcı bir ruh, halk hikâyelerinde sosyal bir karakter vardır. Öncekiler dıştaki çarpışmaların, sonrakiler de içteki çatışmaların hikâyesidir” (Güney, 1971 s. 41).

Halk hikâyesi, göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsulleridir. Aşk, kahramanlık vb. Konuları işleyen, kaynağını ise Türk, Arap-İslam, Hint-İran’dan alan genellikle âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım nesir karışımı anlatılardır. (Alptekin, 2011 s.18)

O. Spies, Türk halk hikâyelerinin ilk meydana geliş çağını, tahmini XVII. Asrı gösteriyor. XVIII. ve XIX. asır da Avrupalı seyyahların Anadolu’da halk hikâyelerinin anlatıldığını ifade ederek; kaynak olarak ise 1831’de basılmış, F.A.J. Arundell adlı bir Avrupalının bir halk hikâyesine dair verdiği malumatı nakletmektedir. (Boratav, 1982 s. 214)

Türk dünyasında hikâye’ye verilen adları aşağıda sıralayalım:

Türkiye: Halk hikâyesi.

Azerbaycan: Dastan, hekâye.

Türkmenistan: Dissan, halk dissanı, epos, gahrımançılık epos, gahrımançılıkçı dissan, erteki epos, avtorlı dissanlar, halk eposı.

Özbekistan: Dastan, halk dastanı.

Kazakistan: Epos, arhaik epos, köne epos, batırlık epos, kaharmandık epos, liro-epos, ğaşıktık epos, romandık epos, batırlık ertegi, cır, batırlar cırı, tarihi cır, ğaşıktık cır, epostık cır, liro-epostık cırlar, liro-epikalık cırlar, dastan, anız.

Kırgızistan: Comok, epos, dastan, epik dastan, baatardık epos, baatardık comok, miftik köönö baatırdık epos, köönö epos, arhaik epos.

Tataristan: Dastan (kahramanlık ve sevgi konulu hikâyeler)

Irak Türkleri: Destan.

Kırım Tatarları: Destan.

Başkurtlar: Kobayır, yır, cır (hikâye manzum olduğu için).

Uygur Türkleri: Dastan, hikâye.

Gagauzlar: *Annatmak (halk hikâyeleri masallaştığı için).*

Balkan Türkleri: *Hikâye, masal (halk hikâyeleri masallaştığı için).*

Altay Türkleri: *Kay çörçök (kahramanlık destanları için kullanılır).*

Tuva Türkleri: *Tool, Toolcu (destan, masal ve hikâye karşılığı olarak kullanılmıştır).*

Hakas Türkleri: *Nımah masal karşılığı olarak kullanılmıştır), alıptıg nımah (kahramanlık destanı karşılığı olarak kullanılmıştır).* (Alptekin, 2011 s.20-22)

Halk Hikâyesinin Özellikleri

Boratav, halk hikâyelerini, Sevgi ve Kahramanlık hikâyeleri diyerek ikiye ayırmaktadır.

Sevgi hikâyeleri: Gerçekten yaşadıkları kesinlikle bilinen ya da yaşamış olduklarına inanılan âşıkların (halk şairlerinin) romanlaşmış hayatlarını anlatan hikâyelerdir.

Kahramanlık hikâyeleri: Kahramanlık konularını işlemiş hikâyelerdir. Genellikle bir sevgiliyi elde etmek için girişilen savaşları konu almaktadır. (1969 s.57-60)

Şekil özellikleri

Halk hikâyeleri, nazım ve nesir karışımı anlatmalardır. Halk hikâyelerinde, kalıplaşmış sözler de görülebilir. Sözlü varyantlarda sade ve anlaşılı olmasına rağmen yazmalarda biraz ağır olabilmektedir. Yazma halka hikayeri sözlü varyanlarına göre daha uzundur. Güzellerin ve çirkinlerin tasviri, tıpkı masalarda olduğu gibi kalıplaşmış cümlelerle ifade edilir. Halk hikâyelerinde kahramanların bir yere gidişleri, bir olaydan başka bir olaya geçişleri, kalıplaşmış sözlerle ifade edilir. Halk hikâyelerinin içeriğinde masal, efsane, fıkra, dua, beddua, deyim, atasözü, bilmece, vb. örneklere rastlanabilir. (Alptekin, 2011 s.28-31)

Muhteva içerik özellikleri

Halk hikâyelerinin konuları genellikle aşk ve kahramanlıktır. Halk hikâyelerinde olağanüstü olaylar olabilmektedir. Kahramanlar genellikle ailenin tek çocuğu olup olağanüstü bir şekilde dünyaya gelir. Halk hikâyelerinin kahramanları değişik şekillerde birbirlerine âşık olurlar. Kahramanların en büyük yardımcısı, Hazreti Hızır ve atlarıdır. Halk hikâyeleri yaşamış veya yaşadığı riyaset edilen âşıkların hayatlarını konu almaktadır. Kahramanların dua ve beddualarının gerçekleştiğini görülmektedir. Halk hikâyelerinde mekân, yaşanan dünyadır. Halk hikâyeleri millidir. Halk hikâyeleri mutlu sonla biter. Sonu çok kötü bitenler de vardır (Sakaoğlu, 2011 s.8-12).

1.2.1. Âşık Garip /Karip

Halk hikâyesinin konusu: Âşık Garip, Anadolu ve Türk dünyasının hemen yerinde karşımıza çıkan halk hikâyelerindedir. Âşık Garip, bir aşk hikâyesidir. Âşık Garip ve Şahsenem'in kavuşmasını anlatmaktadır. Hikâyenin diğer kahramanları ise Âşık Garip'in annesi, kız kardeşi, Şahsenem ile evlenmek isteyen Şalevit, Kervancılar ve Hızır bulunmaktadır. Derlenen halk hikâyesi manzum mensur karışık olarak anlatılmıştır. Çorum Sungurlu'da yaşayan Kırım Tatar Türklerinden derlenmiştir. Kırım Tatar Türkçesinden, Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır.

Halk hikâyesinin kahramanları: Âşık Garip, Şahsenem, Âşık Garip'in annesi ve kız kardeşi, Şalevit.

A Hazırlık Epizodu

1. Zaman:

Anlatıcı hikâyede zamandan bahsetmemiş, masal giriş formeli kullanmıştır.

2. Mekân:

Hikâyede mekân olarak Âşık Garip ve Şahsenem'in köyü, Âşık Garip'in çalışmaya gittiği Hicaz ve Halep olarak geçmektedir.

3. Anne-baba (Ailenin tanımı):

Halk hikâyesinde verilen üçüncü unsur ise aile ve anne-babanın tanıtılmasıdır. Derlediğimiz halk hikâyesinde; Şahsenem, Âşık Garip'in sevdiği kızdır. Şalevit ise Şahsenem'e nişanlanan kişidir. Âşık Garip'in annesi ve kız kardeşinin olaylarda adları geçmektedir. Hz Hızır'da Âşık Garip kendisini denize atacağı sırada yardıma gelmiştir.

4. Çocuksuzluk:

Derlenen halk hikâyesinde çocuksuzluk olayı bulunmamaktadır.

5. Eğitim:

Âşık Garip, eğitim aldığı bilgisi bulunmamaktadır. Derlenen halk hikâyesinde Âşık Garip evlenmek için çalışmaya gitmektedir.

B Âşık olma Epizodu

1. Saz çalma ve şiir söyleme kabiliyetini kazanma:

Âşık Garip, Şahsenem'in düğünün başlanacağını öğrendikten sonra sazı alır ve hem çalar hem ağlar. Saz çalma ve şiir söyleme kabiliyetini Şahsenem'in düğünü olacağını öğrendikten sonra kazanır.

2. Kahramanın sevgilisini araması:

Âşık Garip, Şahsenem'in düğünün olacağını öğrendikten sonra köyüne nasıl gideceğini düşünür ve Şahsenem'in yanına nasıl gideceğinin çaresini aramaya başlar.

C Sevgiliyi isteme ve Engeller Epizodu

1. Sevgiliyi isteme:

Derlenen Âşık Garip halk hikâyesinde sevgiliyi isteme epizodu bulunmamaktadır.

2. Vade kesme:

Derlenen Âşık Garip halk hikâyesinde vade kesme epizodu bulunmamaktadır.

3. Kahramanın memleketten ayrılması (Gurbete gitme):

Âşık Garip, fakirdir evlenebilmesi için para kazanması lazımdır. Para kazanmak için Halep şehrine çalışmaya gitmiştir.

4. Sevgilinin başkasıyla evlendirilmek istenişinin kahramana haber verilmesi:

Şahsenem, başkasıyla nişanlanmasının ardından sarayında otururken yoldan geçen kervancılara seslenerek nereye gittiklerini sorar? Halep şehrine gideceklerini öğrendikten sonra Şahsenem onlara bir tas ve bir mektup verir. Bu tasla ballı boza dağıtmalarını ister. Kim ballı bozayı içtikten sonra koynuna tası basarsa bu mektubu ona vermelerini söyler. Halep'te ballı boza dağıtan kervancılardan Âşık Garip, ballı boza içer. İctikten sonra tasın içinde Şahsenem'in adı yazılıdır. Âşık Garip tası koynuna basar. Kervancılar mektubu Âşık Garib'e verir ve Âşık Garip, Şahsenem'in evleneceğini öğrenir.

5. Kahramanın geri dönüşü:

Âşık Garip, düğün haberini aldıktan sonra köyüne dönmenin çaresini aramaya başlar. Ama atı arabası yoktur. Çaresizlik içindedir düğüne yetişemeyeceğini anlar ve denizin kıyısındaki kayalıklara çıkar. Kendini denize atacağı sırada arkasından biri tutar. Arkasındaki kişi söyle derdini yiğit der: Âşık Garip derdini anlatır ve arkasındaki kişi Hz Hızır'dır. Gözlerini yummasını söyler ve gözlerini açtıklarında köylerinin kıyısında bulunan çeşmenin yanındadırlar.

D Sonuç (Düğün veya ölüm) Epizodu

Âşık Garip, köyüne geldikten sonra çeşmede kardeşi ile karşılaşır ve kardeşinden su ister. Kardeşi suyu kendisinin almasını söyler. Âşık Garip, garip kardeşinin başı için dedikten sonra tası alır ve tasta yazılı ismi görür ve hemen Şahsenem'e haber vermeye gider ve Şahsenem, Âşık Garib'in geldiğini öğrenir. Hz Hızır annesinin gözlerini kaybettiğini ve atının ayağının altındaki toprağı su ile karıştır ve annenin gözlerine sür! Sürdükten sonra annenin gözleri açılır. Âşık Garip sonra düğüne gider ve orada sazı boynuna takar, yoldan geçen biri sazına değer. O, kişi burada bir âşık var der ve saz çalmasını ister. Âşık Garip başından geçenleri sazıyla anlatır. Sonra düğünde kavga başlar. Şahsenem'i Âşık Garib'e; Âşık Garib'in kardeşini Şalevit'e verirler.

Âşık Garip Halk Hikâyesinin Motifleri

D 935. Sihirli toprak

Hazreti Hızır'ın atının altındaki toprak sihirlidir.

(T) F 884. Olağanüstü toprak

Hazreti Hızır'ın atının ayağının altındaki toprak, Âşık Garip'in annesinin kör gözlerine sürüldüğü zaman, gözlerini açmaktadır.

H 11.1. Baştan geçenleri hikâye etme.

Hazreti Hızır'a başından geçenleri anlatır. Düğünde saz eşliğinde başından geçenleri anlatır.

L 111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Âşık Garip, evlenmek ve para kazanmak için Halep şehrine gider. Şahsenem'in evleneceğini duyduğu için köyüne döner.

M 300. Kerametler

Hazreti Hızır, Âşık Garip'i göz açıp kapayıncaya kadar Halep'ten köylerinin kıyısındaki çeşmeye getirir. Atının ayağındaki toprak ile annesinin gözlerini açar.

N 848.0.1. Yardımcı Mukaddes adam

Hazreti Hızır, Âşık Garip'i göz açıp kapayıncaya kadar Halep'ten köylerinin kıyısındaki çeşmeye getirir. Atının ayağındaki toprak ile annesinin gözlerini açar.

P 431. Tüccar

Şahsenem'in verdiği tas ve mektubu, Âşık Garip'e ulaştırırlar.

T 100. Evlilik

Âşık Garip ve Şahsenem evlenirler.

Âşık Garip Hikâyesi (Kırım Türkçesi)

Âşık Garip barıken oda kaysını birevini süveyken. Şalışmaga, pakır eken, ondan sonra şalışmaga ketgen. Şalışayım keleyimde üyleneyim degen. Ondan sonra ketgennn ondan sonra Hicazda yeddi sene şalışgan. Yedi tolap toldurgan. Şakmak taşu bolgan tolaplarnı. Avzu kırtli turaken. Keteceydik. Biz arabanen kettik ziyaretine de. Hacılar bir başsız bolaki tarman tagın boldu ketti, her birisi bi yakka Halep'te toplanıpta ketip köremadık. Neydi. Bir keçe şalışa şeyin atını tapamayman Şahsenem kızın atı, Şahsenem, oğlanın atı da Şalevit. Köyde Şahsenem. Şalevit onnu süyede kız onu süymeyken. Bunu ona bereler. Kız barmam dese de Şalevitge bereler. Birevi oturayken sarayında Şahsenem, kervancı ketiyatırken pencereni aşgan.

"Ugur ola kervancı degen."

“Şiyin nere degen,”

“Kayda ketesin degen?”

Kervancı:

“Halepge ketemen degen adam.”

Âşık Karip’te Halep’te şalışa eken.

Şahsenem:

“Bir degen şiyim bar hediyem bar aceb kötürür müsün degen?”

“Kötürürük değenler.”

“Bır mektup yazgan, bir de tası barıken işinde atı yazıken Şahsenem.”

“Bunu degen bu tası al.”

“Bu mektupnu koynuna sal.”

“Orda bar ballı boza tağıt.”

“Sat.”

“Nöreceniz orda degen,”

“Ballı boza satacaımız degen.”

Ondan sonra,

“Bunu degen kim alır da okursa. Koynuna korsa bu tası. Bu mektupnu da ona ber degen”

Halepge ketgen ballı boza sataykenler, Âşık Karip rastkelgen:

“Bir tasta manga ber degen. “

Bir tası algan onun tasınan satayken Şahsenem’in tasınan. Algan işgen işine karaganki Şahsenem’in atı yazı. Süygen kız. Koynuna salgan.”

“Kusura bakma bunu nerden aldın bu tası degen.”

Bu tas sennin mi degen?”

“Bu tas benim degen.”

“Şu mektupta sennin o zaman degen.”

Mektupnu bergen. Şiyetken, okugan karagan ki bir apta kalgan toyga başlanacak.

At yok, araba yok, kâtip keleşek Âşık Karip! Saz barıken Algan sazı. Salgan aytkan cılagan aytkan, cılagan aytgan. Bir beyitleri bar bir beyitleri bar? Aytgan cılagan ketiyim degen tenizge

atayım özümü degen. Başka çaresi yok! Katiyim degen yetişemem men köyge! Ondan sonra kelgen bir kayanın başına şıkgan teniz kıyısında o yerden mınadayna atacak zamanda artında birevü tutgan. Artına tönüp karagan ki!

“Söyle yiğit meramın ne degen?”

“Kendini atasın tenizge degen.”

“O da oturgan böyle böyle benim bir sevdiğim barıdı. Sevmediğine bermişler hatta düğünü başlanıyomuş.”

“Bana mektup salmış, haber cibergen ki yetişsin ha yetişsin dep!”

Men nasıl yetişeyim at yok araba yok!

“Cum közünü degen.”

“Hızır eken!”

“Közünü Cuma. Aş közünü degen. aşsa ki!”

Köylerinin kıyısında bir şeşme barıken.

“Nere bura degen?”

“Köyümüzün kıyısında şeşme degen.” O zaman degen:

“Menim atımın ayağının altından bir avuş toprak al degen”

“Anan ağlayı ağlayı közleri kör oldu degen.”

“Toprağı suya koy anayın közüne tamit, közü aşılır degen.”

Hikâye bunlar işte eveliki şiyler. Bir avuş toprak algan oturayken şeşmenin başında bir de bacısı barıken Âşık Karip o kelgen suvga tasni uzatgan. (Ne boldu lan! Baston tüştü, haa tüşsün adam tüşsün bastonumunda ağaşını bilmezsin bil haydi? Gül ağacı mı? Heç bir kimse bilemedi bunun ağaşını minyeri kümüz tolanı, minyeri kiyik boynuzu anam ölürse anamın bastonunu men alacam hatıra bolacak dep Şevket. Anavı da kümüz.) Ondan sonra bu kelgen kızga degen ki?

“Şu tasni alda manga bir suv ber degen.”

“Şeşmenin başına kelip oturmanı bilesinde aşığı inip de işmeni bilmiysin mi degen bacısı?”

“Karip kardaşının başı uşun ber degen.”

Olay diyince kardaşının atı Karip eken. Tasni algan işine karagan ki Şahsenem'in atı yazılı. Toyu bolgan kızın o da onun hizmetcisi eken. Ondan sonra hemen tasni suvnu bergen ona. Suvnu algan ketgen.

“Sana bir müjdem bar degen.”

“Şeşmenin başına bi yiğit gelmiş oturmuş degen,”

“Manga sennin bir tasın bardı nerde o tasın degen.”

“Kayda degen.”

“Kaybettim degen.”

“Şeşmenin başına bir yiğit gelip oturmuş degen.”

Manga tasını uzattı sennin ismin yazılı işinde degen.”

“O zaman kardaşın kelmiştir degen.”

Neyse akşam bogan üyüne kelgen. Anasının közleri körmey eken. Suvnu toprakga, topraknı suvga koygan. Suvnuda anasının közünü tamızkan anasının közü aşılğan! Bozuk eken ondan sonra.

“Vay yavrum sen misin degen anası neyse sarıl külüm.”

Neyse akşam bogan bacısını alğan toyga ketgenler. Anda saz şala eken. Saznı böyle boynuna takğan colun üstüne turgan, sazın böyle uzatğan. Kelip ketgen birevinin ayağı tiyken. Tınkay etken degen ki bir yerde de bir saz bar degen, bir âşık bar bu yerde degen. Haydi! sen de şal sende şal buga. Bu başğan gayri işte bulay etti de bulay boldu. Başladı ayaktan başga kelgenni aytğan. Şiyini Allam bir kanat berdi de uştum da keldim degen.

Şiyini de Şalevetlini de tıraş eteykenler. Yok, ananın közünü sıçtında keldin degen. Şalavet. Anlagan anavnın şiyini. O zamangayşi birbirine kavuşğanlar. Kavga etgenler, milleti ayırganlar. Neyse ondan sonra Karibin bacısını Şalevetge bergenler. Şahsenem’ni de Âşık Karib’ge bergenler. Şahsenem’in kolunada bir şiy kolunda bulay tutup oturayken. Şalavet keke konuşa eken. Zehir! Şiy diyeken barmam diyeken menimsin diyeken. Sonra apakayı süygenine kavuşkan. Bulay dep aytaydı eveli Hüsniye ebem aytaydı bizde dınlar otururduk.

Şahsenemni Şalavete verseler

Tüşmanlarım şad olsalar külseler

O zaman bükülür Karip’in beli degen

Sazla sazla şala eken. Ondan sonra kelgenni aytğan:

“Alla bır kanat berdi uştum da keldim degen.”

O da degen ki anayakta tıraş bolayken:

“Yok, ananın közünü sıçtında keldin degen. “

Zoruna ketgen. O zamangışı birbirine kavga etgenler. Millet ayırganlar. İşte onun şiyini Şalavaetge bergenler, Şahsenemni de Âşık Karipge bergenler kavuşğanlar.

Âşık Garip/Karip (Türkiye Türkçesi)

Âşık Garip varmış oda hangisini, birini seviyormuş. Çalışmaya, fakir imiş, ondan sonra çalışmaya gitmiş. Çalışıyım geleyim de evleneyim demiş. Ondan sonra gitmiş ondan sonra Hicazda yedi yıl çalışmış. Yedi dolap doldurmuş. Çakmak taşı olan dolapları, ağız kilitli duruyormuş. Gidecektik. Biz arabayla. Biz arabayla gittik ziyaretine de. Hacılar bir başsız oluyor ki darman dağın oldu gitti. Her birisi bi tarafa Halep de toplanıp da gidip göremedik. Ne idi? Bir gece çalışa şeyin adını bulamıyorum. Şahsenem kızın adı Şahsenem. Oğlanın adı da Şalevit. Köyde Şahsenem, Şalevit onu seviyor da kız onu sevmiyormuş. Bunu ona veriyorlar. Kız varmam dese de Şalevit'e veriyorlar. Biri oturuyormuş sarayında Şahsenem, kervancı geliyormuş pencereyi açmış.

“Uğurlar ola kervancı demiş.”

“Şeyin nere demiş.”

“Nereye gidiyorsun demiş?”

Kervancı:

“Halep'e gidiyorum demiş adam.”

“Âşık Garip'te Halep'te çalışıyormuş.”

Şahsenem:

“Bir demiş şeyim var, hediyem var acaba götürür müsün demiş?”

“Götürürüz demişler.”

“Bir mektup yazmış, bir de tası varmış içinde adı yazılıymış Şahsenem'in.”

“Bunu demiş bu tası al.”

“Bu mektubu koynuna koy!”

“Oraya var ballı boza dağıt!”

“Sat!”

“Ne yapacaksınız orada demiş.”

“Ballı boza satacağız demiş.”

Ondan sonra,

“Bunun demiş kim alır da okursa. Koynuna korsa bu tası. Bu mektubu da onu ver demiş.”

Halep'e gitmiş ballı boza satıyorlarmış, Âşık Garip'e rast gelmiş.

“Bir tasta bana ver demiş.”

Bir tası almış onun(Şahsenem'in) tasıyla satıyormuş Şahsenem'in tasıyla. Almış içmiş içine bakmış ki Şahsenem'in adı yazılı. Sevdiği kız. Koynuna koymuş.

"Kusura bakma bunu nerden aldın bu tası demiş."

"Bu tas senin mi demiş?"

"Bu tas benim demiş."

"Şu mektup da senin o zaman demiş."

"Mektubu vermiş. Şey yapmış, okumuş, bakmış ki bir hafta kalmış düğün başlayacak.

At yok araba yok nasıl gidecek Âşık Garip! Saz varmış almış sazı. Koymuş, söylemiş, ağlamış söylemiş, ağlamış söylemiş. Bir beyitleri var bir beyitleri var. Söylemiş ağlamış gideyim demiş, denize atayım kendimi demiş. Başka çaresi yok! Ne yapayım demiş yetişemem ben köye! Ondan sonra gelmiş bir kayanın başına çıkmış teniz kıyısında o yerden şöyle atacakken arkasından bir kişi tutmuş. Arkasına dönüp bakmış ki!

"Söyle yiğit meramın ne demiş?"

"Kendini atıyorsun denize demiş."

"O da oturmuş böyle böyle benim bir sevdiğim vardı. Sevmediğine vermişler hatta düğüne başlanıyormuş."

"Bana mektup salmış, haber göndermiş ki yetişsin ha yetişsin deyip!"

"Ben nasıl yetişeyim at yok araba yok!"

"Yum gözünü demiş."

"Hızır'mış."

"Gözünü yummuş. Aç közünü demiş, açmış ki!"

Köylerinin kıyısında bir çeşme varmış!

"Nere bura demiş?"

"Köyümüzün kıyısında çeşme demiş." O zaman demiş:

"Ben atımın ayağının altından bir avuç toprak al demiş."

"Anan ağlaya ağlaya gözleri kör oldu demiş."

"Toprağı suya koy annenin gözüne damlat, gözü açılır demiş."

Hikâye bunlar işte evvelki şeyler. Bir avuç toprak almış oturuyormuş çeşmenin başında bir de bacısı varmış Âşık Garip o gelmiş suya tası uzatmış. (Ne oldu lan! Baston düştü, ha düşsün bastonumun da ağacını bilebilir misin? Bil haydi! Gül ağacı mı? Hiçbir kimse bilemedi bunun

ağacını burası gümüş dolanıyor. Burası geyik boynuzu. Anam ölürse anamın bastonunu men alacağım hatıra olacak deyip Şevket. Burası gümüş.) Ondan sonra bu gelmiş kıza demiş ki?

“Şu tası alda bana bir su ver demiş.”

“Çeşmenin başına gelip oturmayı biliyorsun da aşağı inip de içmeyi bilmiyor musun demiş bacısı!”

“Garip kardeşinin başı için ver demiş.”

Öyle deyince kardeşinin adı da Garip imiş. Tası almış içine bakmış ki Şahsenem'in adı yazılı. Toyu olan kızın o da onun hizmetçisi imiş. Ondan sonra hemen tası suyu vermiş ona. Suyu almış gitmiş. “Sana bir müjdem vardı nede o tasın demiş.”

“Bana tası uzattı senin ismin yazılı içinde demiş.”

“O zaman kardeşin gelmiştir demiş.”

Neyse akşam olmuş evine gelmiş. Annesinin gözleri görmüyormuş. Suyu toprağa, toprağı suya koymuş. Suyu da annesinin gözüne damlatmış. Annesinin gözleri açılmış! Bozuk imiş ondan sonra vay yavrum sen misin demiş annesi neyse sarılmışlar gülüşmüşler. Neyse akşam olmuş bacısını almış düğüne gitmişler. Orada saz çalıyormuş. Sazı böyle boynuna takmış yolun üstüne durmuş, sazı böyle uzatmış. Gelip gitmiş birinin ayağına değmiş. Tınlamış. Demiş ki bir yerde de bir saz var demiş. Bir âşık var bu yerde demiş. Haydi, sende çal sen de çal buna. Bu başlamış artık işte böyle etti de böyle oldu. Başladı ayaktan başına geleni söylemiş. Şeyi Allah bir kanat verdi de uçtum da geldim demiş.

Şeyi de Şalevet'i de tıraş ediyorlarmış. Yok, annenin gözüne sıçtında geldin demiş. Şalavet. Anlamış onun şeyini. O zamana kadar kavuşmuşlar. Kavga etmişler, milleti ayırmışlar. Neyse ondan sonra Garibin bacısını Şalevit'e vermişler. Şahsenem'i de Âşık Garip'e vermişler. Şahsenem'in kolunda da bir şey kolunda böyle tutup oturuyormuş. Şalevet geliyor konuşuyor imiş. Zehir! Şey diyormuş varmam diyormuş, benimsin diyormuş! Sonra karısı sevdiğine kavuşmuş. Böyle deyip söylerdi önceden Hüsnüye Ebem söylerdi bizde dinler otururduk.

Şahsenem'i Şalevet'e verseler

Düşmanlarım şad olsalar gülseler

O zaman bükülür Garib'in beli demiş

Sazla sazla söylüyormuş. Ondan sonra geleni söylemiş:

“Allah bir kanat Verdi. Uçtum da geldim demiş.”

O da demiş ki o tarafta tıraş oluyormuş.

“Yok, anne Annenin gözüne sıçtında geldim demiş.”

Zoruna gitmiş. O zamana kadar birbirleriyle kavga etmişler. Millet ayırmış. İşte onun şeyini Şalavet'e vermişler. Şahsenem'i de Âşık Garip'e vermişler, kavuşmuşlar.

1.2.2. Sürmeli Bey

Halk hikâyesinin konusu: Sürmeli Bey, Telli Senem'i sever ve evlenirler. Bir gün Sürmeli Bey, Telli Seneme küser ve ortadan kaybolur. Sürmeli Bey'in eniştesi Arif, Sürmeli Bey'i aramaya gider ve bulur. Gidelim der ama Sürmeli Bey, gitmez ve orada ölür. Bu duruma Telli Senem çok üzülür ve sürekli ağlar. Arif'in de karısı ölür. Belli bir zaman sonra Arif ve Telli Senem evlenirler.

A Hazırlık Epizodu

1. Zaman:

Anlatıcı hikâyede zamandan bahsetmemiş, masal giriş formeli kullanmıştır.

2. Mekân:

Anlatıcı hikâyede mekândan bahsetmemiştir.

3. Anne-baba (aile tanımı)

Anlatıcı halk hikâyesinde geçen kişileri Sürmeli Bey, sevgilisi Telli Senem, Eniştesi Arif olarak vermiştir.

4. Çocuksuzluk:

Halk hikâyesinde çocuksuzluk kavramı bulunmamaktadır.

5. Eğitim:

Anlatıcı halk hikâyesinde, kahramanların eğitiminden bahsetmemiştir.

B Âşık olma epizodu

1. Saz çalma ve şiir söyleme kabiliyetini kazanma:

Anlatılan halk hikâyesinde, sevgilinin hasretinden şiir söyleme kabiliyeti kazanıyor.

2. Kahramanın sevgiliyi araması:

Sürmeli Bey, Telli Senem'i aramaktan ziyade ondan uzaklara gitmiştir.

C Sevgiliyi isteme ve engeller epizodu

1. Sevgiliyi isteme:

Sürmeli Bey, Telli Senem'i alır ve onunla güzel vakit geçirir.

2. Vade kesme:

Hikâyede vade kesme bulunmamaktadır.

3. Kahramanın memleketten ayrılması (Gurbete gitme)

Sürmeli Bey, belirli bir zaman sonra Telli Senem'e küserek ondan uzaklaşmış ve başka bir şehre gitmiştir.

4. Sevgilinin başkasıyla evlendirilmek istenişinin kahramana haber verilmesi:

Hikâyede bu bölüm bulunmamaktadır.

5. Kahramanın geri dönüşü

Hikâyede Sürmeli Bey, memleketine dönmemektedir.

D Sonuç (Düğün veya ölüm) epizodu

Arif, Telli Senem'e dönmesi için Sürmeli Bey'in yanına gelir fakat Sürmeli Bey kabul etmez ve Sürmeli Bey belli bir zaman sonra ölür. Arif ve Telli Senem tek başlarına kalırlar ve ikisi evlenirler.

Sürmeli Bey Motif

L 111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Sürmeli Bey, Telli Senem'den uzaklaşmak için gurbete çıkar.

Arif, Sürmeli Bey'i bulmak için gurbete çıkar.

T 100. Evlilik:

Arif ve Telli Senem evlenirler.

T 300- T399 Namus ve bakirelik

Bana lazım değil bozulmuş bağların diyor. Eniştesi Arif. Oda söylüyor söylüyor yemin ediyor. El değmedi Sürmeli' den ziyade diyor.

Halk Hikâyesinin Kahramanları: Sürmeli Bey, Telli Senem, Arif, Cennet.

Sürmeli Bey (Kırım Türkçesi)

Sürmeli Bey bir bacısı barıken. Bir de eniştesinin adıda arip. Bacısı Telli Senemni süygen. Senemni süvgen Sürmeli Bey. Cengesinin bacısını. Neyse bunu alganlar bergenler. Bunlarda ekevi bulay işte. Alıp bergende bir gül ağaşı barıken onun tipinde oturganlar işte keyip etgenler kop şiyleri de sonra küsge bu ne küstüyse ketgen kayıp bolgan bu Sürmeli Bey. Arip artına tüşken kardaşını öltürmüge. Ketse barsaki bir tereğın aralığında yatayken hastalağan. Kardaşım ne yatasın keteyik ille tur keteyik telli Senem senni beklıy.

Menim o dağlarda dağlarım mı bar

Könüllü çubuklu bağlarım mı bar

Arkamdan ah edip ağlarım mı bar

Gitmem kardaş gitmem sılaya doğru

Bek kopte şiyi bar. Beyiti. Hayde ede yok kelmiz bu. O yerde öle Sürmeli Bey. Keri keke bu şiy eniştesi Arip. Telli Senem ayta bulay bulay. Neyse cana cılay. Biraz turunca Arip'in apakayıda öle Cennetken onun atı da. Cennet'te öle. Bira Eniştesinen Telli Senem kalalar. Telli Senem kaytsin. Eniştesi diyki? Biz bari diy ekevmiz evleneyik diy. Bulay bey ayta. Şiy diyki ayta ayta Telli Senem.

Banna ilazım değil bozulmuş bağların diy. Eniştesi Arip.

Oda ayta ayta ayta yemin ete El değmedi Sürmeli'den ziyade diy. Kop şiyi de.

Böyle böyle işte üyleneler ekevi sonra ekevi kalalar. Eniştesinen kalalar. Telli Senem.

Bir de aklımdaki ketti yavaş yavaş coltulalar.

Sürmeli Bey (Türkiye Türkçesi)

Sürmeli Bey bir bacısı varmış. Bir de eniştesinin adı da Arif. Bacısı Telli Senemi sevmiş. Senem sevmiş Sürmeli Bey. Yengesinin bacısını. Neyse bunu almışlar vermişler. Bunlarda ikisi öyle işte. Alıp verdiklerinde bir gül ağacı varmış onun dibinde oturmuşlar işte keyif etmişler çok şeyleri de... Sonra küsmüş bu ne küstüyse gitmiş kayıp olmuş bu Sürmeli Bey. Arif arkasına düşmüş kardeşini öldürmeye. Gitse varsa ki bir ağacın aralığında yatıyormuş. Kardeşim ne yatıyorsun gidelim hadi kalk gidelim! Telli Senem seni bekliyor.

Benim o dağlarda dağlarım mı var

Gönüllü çubuklu bağlarım mı var

Arkamda ah edip ağlarım mı var

Gitme kardaş gitmem sılaya doğru

Pek çok şeyi var beyiti. Hayde ede gelmiyor bu. O yerde ölüyor Sürmeli Bey. Geri geliyor bu şey eniştesi Arif. Telli Senem söylüyor böyle böyle. Neyse yanıyor, ağlıyor. Biraz zaman geçince Arif'in karısı da ölüyor. Cennet'miş onun adı da. Cennet'te ölüyor. Eniştesiyle Telli Senem kalıyorlar. Telli Senem ne yapsın! Eniştesi diyor ki! Biz bari diyor ikimiz evlenelim diyor. Böyle böyle söylüyor. Şey diyor söylüyor söylüyor Telli Senem.

Bana lazım değil bozulmuş bağların diyor. Eniştesi Arif.

Oda söylüyor söylüyor yemin ediyor. El değmedi Sürmeli' den ziyade diyor. Çok şeyi de.

Böyle böyle işte evleniyorlar ikisi sonra ikisi kalıyorlar. Eniştesiyle kalıyorlar. Telli Senem. Bir de aklımda ki gitti yavaş yavaş kayboluyorlar.

1.3. Efsane

Efsane, gerçek veya hayali muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan bir hikâyedir. Grimm kardeşlerin efsane tanımı böyledir. Efsanelere Türk dünyasında oldukça çok rastlanmaktadır. Efsaneler anlatıcının tarihi zaman kavramına uygundur. Gerçek ve hayali hadise ile birleştirilmiştir. Efsaneler gerçek ve hayali şahsiyetleri birleştirmektedir. Efsane, anlatanın coğrafi alan kavramına uygundur. Efsaneler hakiki hikâyeler olup anlatan ve dinleyen de gerçek olduğu düşünülmektedir.(Sakaoğlu, 1980, s.4)

Kırım Tatar halk edebiyatının en eski türlerinden biri efsanedir. Kırım Tatarları genel olarak efsane terimini kullanmaktadırlar. Efsaneler küçük hikâyeler gibi oluşturulmuş, sade bir yapıya sahiptirler. Abartma, benzetmeler sık görülmektedir. Kırım Tatar efsanelerinin konuları: Tarihi vak'a ve tarihi şahıslar, yerler hakkında efsanelere rastlanılmıştır. (Karadavut, 2013, s.226-227)

Çalışmamızda ki efsane örnekleri Kazan şehrinin adının nereden geldiği, Ejderhaların, dünyaya nasıl geldiği ve Albastı efsanesi yer almaktadır.

1.3.1. Kazan

Kazan efsanesinin konusu: Kazan, annesinden ateş gibi doğmuştur. Belli bir yaşa geldikten sonra Ruslarla savaşmıştır. Yine bir gün Rusların geldiğini öğrenen Kazan atını denize sürmüş ve Rusları kısıtıp öldürüyüm demiştir. Kazan, denize düşerek boğulup ölmüştür. Kazan, sadece su ile ölür başka hiçbir şey Kazan'ı öldüremez. Kazan, efsanesi, Kırım Tatar Türkleri arasında anlatılan Çora Batur destanıyla benzerlikler taşımaktadır. Çora Batur da aynı kazan gibi ateş gibi doğmakta, su ile ölmektedir.

Kazan efsanesinin kahramanları: Kazan ve annesi

Kazan efsanesinin motifleri

Kazan efsane sınıflandırması içinde tarihi efsanelerin, Meskûn yerlerin menşeleri şehir adlarının verilmesi tasnifi içinde yer almaktadır.

F 500-599. Olağanüstü insanlar

Kazan, doğarken ateş gibi doğar.

F 565.2. Fevkalade güçlü kahraman

Kazan, rusları öldürmek için atını denize sürer ve bir vuruşta birçok Rus'u öldürür.

W 32. Cesur

Kazan, çok cesurdur.

W 33. Kahramanlık

Kazan, Ruslara karşı tek başına savaşmaktadır. Kahramandır.

P 233. Anne ve oğul

Kazan annesi birliktedirler.

F 900-F1099. Olağanüstü olaylar

Kazan, ateş gibi doğar ve yalnız su ile ölür.

Kazan Efsanesi

Kazan, Urusya'nın şehri işte Kazan Tatarı, Kazan degen bir şehir varmış şehrin adı da Kazan. Oğlanın adıda Kazan koymuş. Anası doğurmuş ateş gibi doğurmuş ateş gibi doğurmuş ondan sonra iki yüz dene Urusu öldürmüş kılışı eline aldımıcı kimse yavaşamazmış. Demişler ki anasına oraya Kazanın korkusundan şehrede oralarada yavurlar gelemiyomuş. Uruslar heç kelememiş. Bir de demişler ki yav Kazan yavurlar keldi demişler. Ne yavurlar! Kazan bu sefer ata binmiş kır atı sürmüş denizin işinden Kazan. Denizde varmış denizden urup gedyim şunlarını

tepeleyim demiş. Gebertiyim kâfirleri. Denizden nasıl urduysa atınan beraber denizde boğulmuş Kazan.

Demişler anasına senin oğlun öldü Kazan. Ne oldu? Menim oğluma, heç kimsenin gücü yetmez. Dedim ya ateş gibi doğurdu. Onu kılış kesmez, ona kurşun işlemez. O, nasıl oluyoda ölüyo demiş. Yav demişler. Senin oğlun şehit oldu işte. Atınan barabar denize düştü. Şıgamadı denizden, boğuldu demişler. Yavurlarını öldüreyim kökünü batırayım şunlarını kızıp gedişodu. Magarlandı demişler. Allah tarafından şehit oldu işte öldü demişler. Denizden cesedini şıkardık. Ula anası demişki tamam yavrurum demiş. O zaman inanırım demiş. Menim oğlum ancak suvunan boguldu desenize demiş. Suva boguldu demiş. Denizde boğuldu demiş. Başka demiş kimsenin gücü yetmez Kazan' da öyle olmuş. İşte Kazan Tatarı bizim şiy kalecikkaya Hacı Ömer enişte bardı. Derviş vardı. Derviş Hacı Ömer Kazan'dan onların akrabaları vardı. (1)

1.3.2. Ejderha

Ejderha efsanesinin konusu: Avcı Osman, bir gün ormada avlanırken yağmur yağar, ormanda yürüyen Avcı Osman yerde kavak ağacı gibi yatan bir nesne görür ve etrafında dolaşmaya başlar. Dört bir tarafını dolaştığı sırada ön tarafa gelince, gözleri ıslık ıslık yanan ejderha'yı görür ve korkusundan hemen kaçarak evine döner. Ejderhalar yağmur yağdığı zaman gökten düşerlermiş.

Ejdeha efsanesinin kahramanları: Avcı Osman

Ejderha efsanesi Tabiatüstü şahıslar ve varlıklar üzerine efsaneler içerisinde Cinler, periler, ejderhalar vb. tabiatüstü güçte yaratıklar tasnifi içerisinde yer almaktadır.

B 11. Ejderha

Sağına dolanıp bakmış ki gözleri ıslık ıslık eden ejderha' mış!

F 900-F1099. Olağanüstü olaylar

Gökten yağmur ile birlikte ejderhaların yeryüzüne düşmesi.

Geçtiği yere yar gibi yarıp gitmesi.

Ejderha (Kırım Türkçesi)

Menim öyle bilmegen şeyim yok ki! Ayşe ebemin, babamın anasının dayısı avcı eken. Hökümattan şeyli avcı eken. Gece avcısı bir kün tepeden tepeden cüreken. Bir de eveli kırsızlar barken. Şimdi şimdi diyliyer ya! Oturganlar şevrilip oturganlar et pişirekenler. Aş aşayekenler. Kırsızlar. Karagan karagan... Beş dene ekenler. Ol görüp bır hesap beşevini ketire algan yok! Avcı eken, şey avcı atganı vura eken. Anday Avcı. Ondan sonra beşevini bir hesapga ketire algan yok! Atgan son! Üçevünü vurgan. Ekevi muna togru algan cuvurganlar. O kaşgan onlar cuvurganlar artından. Neyse muna beşe talgan yoklar üyge kelgen ya! Kan ter işinde kalgan. Mana degen heç seslenmeniz degen. Men özüme catayım degen. Kelgen özünü atgan catgan. Catgan catgan sonra turgan degenki böyle böyle böyle boldu degen. Pılan yerde degen. O ekevi kayga kettiye zahir kayda kettiler. He hem kaşgan hem atgan o ekevinde de vurgan colda. O kadar avcı eken. Hem kaşayken hem atgan. ekevinde de vurgan. Pılan yerde birevi, pilan yerde birevi degen. Üşevüde üşevüde şeyin başında degen. O yerde de degen. Öteleri berileri eşyaları bar ketip alınız degen. Karanız alanız degen. Kümge aytıysa. Onday avcıyken. Bir künde keşe keleyken. Bır tavda uzunnnn bir kavak catayken. Allah Allah degen! Kavak bu yerde yogdu! Degen. Bu kavak nenin nesi bu yerde degen. Sağına dolangan kötüne dolangan. Üstünden atlacak bogan. Üstünden atlagan yok! Zor atlagan. Kalın bir kavak. Sağına dolansada közleri ıslık ıslık ete diy ejderha eken! Cavın cavdı mı eveli ejderha tüşer eken kökten. Koca kavakday bola eken. Bunun şeyi bardır. Bunun şeyi bardır. Men şey etmeni bilmiyem. Bunun yazısı da bardır. Ondan sonra. Keşe tüşken bu ejderha! Karagan bu ejderha degen bilgen. Avcı Osman eken atı. Ondan kelgen degen ki böyle böyle degen. Pılan yerde degen. Ejderha tüşken degen. Üstünden atlacak boldum. Athyamadım.

İşte boyuda buadar, sağına dolandım. Aldına dolandım. Kızları ısl ısl ete ketiniz karanız. Netecesiniz! Köyge kelip aytgandır. Kümge aytıysa! Hökümatga mı ayttı! Ketgenler karaganlar ki. Catgan yeri mınaday şiyetip ketgen carday mına üstte tüşken, ketgen yerni carday cargan ketgen. Turup ketgen geri. Kökten tüşeyken.(2)

Ejderha (Türkiye Türkçesi)

Benim bilmediğim bir şey yok! Ayşe ebemin, babamın annesinin dayısı avcı imiş. Hükümetin şeyli(izinli) avcı imiş. Gece avcısı bir gün tepeden tepeden yürürken. Bir de eskiden hırsızlar varmış. Şimdi şimdi diyorlar ya! Oturuyorlarmış çevrili bir şekilde oturuyormuşlar et pişiriyorlarmış. Yiyormuşlar yiyormuşlar hırsızlar. Bakmış bakmış... Beş tane imişler. Onları görüp bir hesap yapmış. Beş tanesini de bir araya getiremiyormuş. Avcı imiş! Şey avcı attığını vuruyormuş. Öyle avcı. Ondan sonra beşini bir araya getiremiyormuş. Atmış. Üçünü vurmuş. İki ona doğru koşmuşlar. O kaçmış onlar koşmuş arkasından. Neyse buna bırakmış. Eve gelmiş ya! Kan ter içinde kalmış. Bana seslenmeyin demiş. Ben kendim yatayım demiş. Gelmiş kendini atmış yatmış. Yatmış yatmış sonra kalkmış demiş ki böyle böyle oldu demiş. Falan yerde demiş. O ikisi nereye gittiyse, nereye gittiler. He hem kaçmış hem atmış o ikisini de vurmuş yolda. O kadar avcı imiş. Hem kaçıyormuş hem atmış. İkisini de vurmuş. Falan yerde birisi, falan yerde birisi demiş. Üçü de üçü de şeyin başında demiş. O yerde de demiş. Öteleri berileri eşyaları var gidip alınız demiş. Bakın alın demiş. Kime söylediye! Öyle avcıymış. Bir günde gece geliyormuş. Bir dağda uzun bir kavak yatıyormuş. Allah Allah demiş! Kavak bu yerde yoktu! Demiş. Bu kavak neyin nesi bu yerde demiş. Sağına dolanmış, arkasına dolanmış, üstünden atlayacak olmuş. Üstünden atlanmıyormuş! Zor atlamış. Kalın bir kavak. Sağına dolandığında kızları ısl ısl ediyormuş. Ejderhaymış! Yağmur yağınca eskiden ejderha düşüyormuş gökten. Kocaman kavak gibi oluyormuş. Bunun şeyi vardır. Bunun şeyi vardır. Ben şey söylemeyi bilmiyorum. Bunun yazılı şekli de vardır. Ondan sonra gece düşüyormuş bu ejderha! Bakmış bu ejderha demiş bilmiş. Avcı Osman imiş adı. Ordan gelmiş demiş ki böyle böyle demiş. Falan yerde demiş. Ejderha düşmüş demiş. Üstünden atlamak istedim, atlayamadım. İşte boyu bu kadar. Sağına dolandım. Önüne dolandım. Gözleri ısl ısl ediyor gidin bakın demiş. Ne yapacaksınız? Köye gelip söylemiştir. Kime söylediye! Hükümete mi söyledi? Gitmişler bakmışlar ki! Yattığı yeri şöyle yapıp, gitmiş, yar gibi böyle düştüğü yeri. Gittiği yeri yar gibi yarmış gitmiş. Kalkıp gitmiş geri. Gökten düşmüş.

Ejderhanın başka bir adı var mı?

Bilmiyorum. Ejderha diyorlarmış. He ejderha diyorlar. Başka bilmiyorum.

1.3.3. Albasgan/Albastı

Albasgan efsanesinin konusu: Albasgan, doğum yapan kadınların gelerek ciğerleri götürüp yıkayıp öldürdüğüne inanılan efsane kahramanıdır. Albastı'yı doğum yapan kadının ciğerini yıkadığı sırada yakalanır. Ciğeri yerine koyması istenir. Albastı, çok geç kalındığını koyamayacağını söyler. Albastı'nın saçından bir parça alınarak Kur'an-ı Kerim'in arasına konur. Albastı, hizmetçi gibi çalıştırılır. Evin çocuğunu kandıran Albastı, Kur'an-ı Kerim arasından saçını aldırır ve çocuğu pişmiş sütün içine koyarak öldürür ve evden uzaklaşır.

Albastı, Türk dünyasında çeşitli adlarla anılmaktadır: Albastı, Albasgan, Alvastı, Abası, Alkarası vb. albastı, Türk kavimlerinde aynı şerir ruhun ismidir ve aynı şekilde bütün lohusa kadınlara musallat olmaktadır. (Karahana, 2017 s.164)

Albasgan efsanesinin kahramanları: Albastı, Logusa kadın, evin kişisi, evin çocuğu.

Albasgan

Tabiatüstü şahıslar ve varlıklar üzerine efsaneler içerisinde, Hastalık ve sakatlık getiren varlıklar tasnifi içerisinde yer almaktadır.

F 200-F699. Olağanüstü Yaratıklar

Loğusa, kadınları öldürdüğüne inanılan yaratıktır.

F 900-F1099. Olağanüstü olaylar

Albastı loğusa kadının ciğerini yıkadığı sırada yakalanır ve Kur'an-ı Kerim'in arasına saçı koyularak alıkonur ve hizmetçi gibi kullanılır.

Q 200-399. Cezalandırılmış işler

Albastı loğusa kadının ciğerini yıkadığı sırada yakalanır ve Kur'an-ı Kerim'in arasına saçı koyularak alıkonur ve hizmetçi gibi kullanılır.

Q 211. Öldürerek cezalandırma

Kendisini alıkoyan kişilere karşı evin çocuğunu kandırarak Kur'an-ı Kerim'den saçını aldırır ve çocuğu süt kazanına koyarak öldürür.

K700. Aldatma vasıtasıyla kaçma

Çocuğu aldatarak Kur'an-ı Kerim'den saçını aldırır ve çocuğu süt kazanına koyarak öldürür ve kaçır.

K 955.1. Kaynar suda öldürme

Çocuğu aldatarak Kur'an-ı Kerim'den saçını aldırır ve çocuğu süt kazanına koyarak öldürür.

P 360. Hizmetçi

Albastı, hizmetçi gibi evin işlerini yapmaktadır.

R 100. Esirlikten kurtulma

Albastı, Çocuğu aldatarak Kur'an-ı Kerim'den saçını aldırır ve çocuğu süt kazanına koyarak öldürür ve esirlikten kurtulur.

w. İntikam alma

Albastı, kendisini tutsak eden kişilerden çocuklarını süt kazanında öldürerek intikam alır.

Albasgan (Kırım Türkçesi)

Kara şimdi Biyan nenengilin akrabası eken bilesin mi? Apakay! Sonra tapganda ölgen! Albasgan! Kelgen albasgan. Ölgen! Sonra Albasdının da, kegen akrabalarından birevide şaşından sarılğan! Ciğerini cuvğanda sarılğan! Ciğerini şayga aketip ölecek apakayın ciğerini alğan ya loksanın bilesin mi? O'nun ciğerini suvurgan alğan doğru şayga aketgen. Cuvğan şayda. Albastı albastı! O zaman şaşına sarılğan bargan.

Ondan sonra degen ki: "O ciğerni degen o şaşına sarılğan. Aketecegen yerine salacagan! O kelinin yerine salacagan degen! "

"Ah degen cuvduum degen!"

"Cuvmagaydım degen."

"Cuvdum paydası bomaz gayli degen".

"Cuvmaydım degen."

Sonra degen ki: "sen benim kapımda işçi bolacan degen. "

"Ben seni cibermem degen."

Şaşını alğan kesgen kur'anın arasına salğan şaşını albastının. Sonra iş köreyken, üyün kişisin day iş köreyken. Bir kazan sütnü salğan. İnekni savğan, otga salğan. O üyün sabısında bir yerde ketgen. Sütge balanı otuturgan ketgen! Sıcak sütge! Catır catır cakğan! O işte benim ki o! Ölmeden de balaga degen ki: şiy etmeden. Degen ki şaşımı alıp ber degen. Balaga degen ki benim şaşımı alıp berecen degen, o da netsin! Aşgan Kur'annı şaşını alğan ona bergin. Bunu da sütnün işine salğan ketgen. Cangan bala. Menim tuyғанım böyle. (3)

Albastı (Türkiye Türkçesi)

Bak şimdi Beyhan nenenin akrabası varmış biliyor musun? Kadın! Sonra doğurmuş ölmüş! Albastımış! Gelmiş Albasmış. Ölmüş. Sonra Albasdının da, gelmiş akrabalarından birisi de saçında sarılmış! Ciğerini yıkarken sarılmış! Ciğerini çaya götürüp kadının ciğerini almış ya lohusanın biliyor musun? O'nun ciğerini çekip almış doğru çaya gitmiş. Yıkamış çayda. Albastı Albastı! O zaman saçına sarılmış varmış.

Ondan sonra demiş ki: O ciğeri demiş o saçına sarılmış. Götüreceksin yerine koyacaksın demiş!
O gelinin yerine koyacaksın demiş!

“Ah demiş yıkadım demiş!”

“Yıkamasaydım demiş,”

“Yıkadım faydası olmaz artık demiş.”

“Yıkamasaydım demiş.”

Sonra demiş ki: “Sen benim kapımda işçi olacaksın demiş.”

“Ben seni göndermem demiş.”

Saçını almış kesmiş Kur’anın arasına koymuş saçını Albastı’nın. Sonra iş yapıyormuş evin kişisi gibi iş yapıyormuş. Bir kazan sütü koymuş. İneği sağmış, ateşe koymuş. Evin sahibide bir yere gitmiş. Süte çocuğu oturtarak gitmiş. Sıcak süte! Çatır çatır yakmış! O işte benim ki o! Ölmeden de çocuğa demiş ki: “Şey etmeden saçı mı alıp ver demiş.”

Çocuğa demiş ki: “Benim saçımı alıp vereceksin demiş.” O da ne yapsın! Açmış Kur’anı saçını almış, ona vermiş. Bunu da sütün içine koyup gitmiş. Yanmış çocuk! Benim duyduğum böyle.

1.4. Fıkra

Fıkra karışılığı olarak Divanü Lügat-it Türk' te kög ve külüt sözcükleri verilmiştir. Geçmişten günümüze doğru ise; latife, nükte, mizah, saka, erteki, anız, yomak, değişme, şorta söz, küldirgi vb adlar almıştır. (Aça, Ekici, 2010 s.196)

Halk fıkraları, halkın mizah gücüyle yarattığı sözlü ürünlerdir. Her olayda gülünç olanı görebilmek ve onu şaşırtıcı bir şekilde anlatabilmek ayrı bir kabiliyettir. Fıkralarda fikirler mizahın süzgecinden geçtiği için seviliyor ve benimseniyor. (Güney, 1971 s. 137)

Fıkra, hayattan alınmış, bir fikrin ortaya konulduğu kısa ve yoğun anlatımlı, gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç olayların çarpıklıklarını, kusurlarını, çatışmalarını ince bir mizah ve istihza yoluyla yansıtan; bir fıkra tipine bağlı nesirle anlatılan sözlü edebiyatın epik ve dram türündeki gerçekçi hikayelerine verilen isim olarak tanımlamaktadır. (Yıldırım, 1999, s. 12).

Hiciv ve mizah içeren anlatımlar, Kırım Tatar folklorunda eskiden beri canlı olarak yaşamaktadır. Nasreddin Oca, Özenbaşı, Ahmet Akay Kırım Türklerinin en önemli fıkra tipleridir. Mizah Kırım Tatarlarının hemen hemen bütün eserlerinde rastlanmaktadır fakat latifelerde mizahın daha fazla yer aldığı söylemek mümkündür. (Karadavut, 2013 s.270)

Dursun Yıldırım'ın fıkra tasnifi şu şekildedir:

1. Ortak şahsiyeti temsil yeteneği kazanan ferdi tipler:

a. Türkçe' nin konuşulduğu coğrafi alanlar içinde ve dünyada ünü kabul edilen tipler:

Nasreddin Hoca.

b. Türk boyları arasında tanınan tipler: İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Esenpulat, Ahmet Akay, Kemine.

c. Türk boyları arasında halkın ve zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan tipler: Bektaşî, Aldar Köse.

ç. Aydınlar arasından çıkan tipler: Haşmet, Koca Ragıppaşa, Mirali, Nasreddin Tusi, Keçecizade İzzet Molla.

d. Mahallî tipler

e. Belli bir devrin kültürü içinde yaratılan tipler: Karagöz.

2. Zümre tipleri: Mevlevî, Yörük, Terekeme, Tahtatacı.

3. Azınlık tipleri: Yahudi, Rum.

4. Bölge ve yöre tipleri: Kayserili, Çemişgezekli, Andavallı, Karadenizli.

5. Yabancı fıkra tipleri: Behlül, Karakuşi Kadı.

6. Gündelik fıkra tipleri

a. Aile fertleri ile alâkalı tipler: Ana–baba, karı–koca, kaynana–gelin, baba–çocuk, anne–çocuk.

b. Mariz ve kötü tipler: Deli, hasis, cimri, kör, topal, sağır, dilsiz, hırsız, dolandırıcı, eşkiya, yankesici, bıçkın.

c. Sanat ve meslekleri temsil eden tipler: Ressam, şair, doktor, avukat, bezirgan, bakkal, kasap, molla, imam, kadı, asker.

7. Moda tipler

Çalışmamızda, derlenen fıkralar “mahalli fıkra” içerisinde yer almaktadır. Fıkraların Kırım Tatar Türkçesi ve Türkiye Türkçesi aktarımı verilmiştir.

1.4.1. Şıgbörek(Kırım Türkçesi)

Bir kün eki Tatar yan yana kelgenler, biri sorgan diğlerine:

“Bir oturuşta kaç kıygaşa²¹ aşaysın?”

Anavı değen ki: “Ben bir oturuşta on tane aşayman”,

“Sen kaç tane aşaysın?”

O da degenki: “Men bir oturuşta on eki on üç tane aşayman.”

Peki degen: “Sen bir oturuşta kaç tane kaç ulkum²² aşaysın?”

Anavı degen ki: “Men bir oturuşta yigirmi tane aşayman degen.”

“Sen kaç tane aşaysın?”

O da degen ki: “Men bir oturuşta otuz tane aşayman.”

Peki degen: “Sen bir oturuşta kaç şıgbörek aşaysın?”

Anavının közleri tolgan oyyyyy degen.

“O mübarekge toyur mu heç degen!”(8)

²¹ Kırım Tatar Türklerine ait bir yemek.

²² Kırım Tatar Türklerine ait bir yemek

Çiğbörek (Türkiye Türkçesi)

Bir gün iki Tatar yan yana gelmişler, biri diğerine sormuş:

Bir oturuşta kaç kıygaşa yiyorsun?

Öteki demiş ki: Ben bir oturuşta on tane yiyorum.

Sen kaç tane yiyorsun?

O da demiş ki: Ben bir oturuşta on iki, on üç tane yiyorum.

Peki demiş: Sen bir oturuşta kaç tane ulkum yiyorsun?

Öteki demiş ki: Ben bir oturuşta yirmi tane yiyorum.

Sen kaç tane yiyorsun?

O da demiş ki: Ben bir oturuşta otuz tane yiyorum.

Peki demiş: Sen bir oturuşta kaç tane çiğbörek yiyorsun?

Ötekinin gözleri yaşla dolmuş oyyyy demiş

O mübareğe doyulur mu hiç demiş.

1.4.2. Kamil Akay(Kırım Türkçesi)

Bir kün Kamil Akay turgan, üyünden tarla ekmege ketecek eken. Apakayına degen ki: "Öküzlerini azırla men tarlaga ketecegim degen."

Apakayı da: Tamam Akay azırladım kel aket degen."

Kamil akay, öküzlerin aldında öküzler artında tarlaga ketgenler. Kamil Akay tarlaga ketgen sıra koluna kavını algan, birbirine vurayken ama kav tutuşa bilmey eken. Epiy uğraşgan son kav birden ateş algan. Kamil Akay sevingen hayy soyka degen:

"Nasıl da çakı çakmazda alibere degen."(8)

Kamil Akay (Türkiye Türkçesi)

Bir gün Kamil Akay kalkmış, evinden tarlayı ekmeğe gidecekti. Karısına demiş ki:

Öküzleri hazırla ben tarlaya gideceğim demiş.

Karısı da: Tamam Bey hazırladım gel götür demiş.

Kamil Akay, öküzlerin önünde, öküzler arkada gidiyorlarmış. Kamil Akay tarlaya gittiği sırada eline çakmak taşını almış, birbirine vuruyormuş ama çakmak taşı tutuşmuyormuş. Epey zaman uğraştıktan sonra çakmak taşı birden alev almış. Kamil Akay sevinerek hay soyka demiş:

Nasıl da çakar çakmaz alevlendi demiş.

1.4.3. Kamil Akay ve Ali Çavuş (Kırım Türkçesi)

Kamil Akayın köyünde bir Akay bar eken bu akay künde saba ezanında turup tarlaya şalışmaga kete eken. Kamil Akay'ın karısı da kocasına:

Sen üyde otur aman ketme tarlaya diyeken.

Kamil Akay köylüsene içten içe kızayken bu adam bizge örnek bola yav diyeken. Kene bir kün, Kamil Akayın köylüsü erte turgan kağnıga öküzlerini koşgan tarlaya keteyken. Kağnını sesini tuygan apakay yine akayına şığışgan.

Sen üyde otur daha aman ketme tarlaya diyeken. Kamil Akay artık dayanamagan köylüsünün artından bağırğan:

“Ali Çavuş, Ali Çavuş sidikligin tursun, Ali Çavuş sidikligin tursun.” Köyge örnek bolasın degen.

Aradan epiy geçgen bir kün Ali Çavuş'un sidikligi turgan. Durumu öğrenen Kamil Akay,

“Men sanga köyge örnek bolma dep aytmay mı edim.”

“Alla cezani berdi al işte degen.”(8)

Kamil Akay ve Ali Çavuş (Türkiye Türkçesi)

Kamil Akayın köyünde bir adam varmış. Bu adam her gün sabah ezanında kalkıp tarlaya çalışmaya gidiyormuş. Kamil Akay'ın karısı da kocasına:

Sen evde otur aman tarlaya gitme diyormuş

Kamil Akay köylüsüne içten içe kızıyormuş bu adam bize örnek oluyor yav diyormuş. Yine bir gün, Kamil Akay'ın köylüsü erkenden kalkmış kağnıya öküzleri koşmuş tarlaya gidiyormuş. Kağnının sesini duyan karısı yine kocasına'a çıkışmış.

Sen evde otur daha aman gitme tarlaya diyormuş. Kamil Akay artık dayanamamış köylüsünün arkasından bağırılmış:

Ali Çavuş Ali Çavuş sidikliğin dursun, Ali Çavuş sidikliğin dursun. Köye örnek oluyorsun demiş.

Aradan epey zaman geçmiş, bir gün Ali Çavuş'un sidikliği durmuş. Durumu öğrenen Kamil Akay:

Ben sana demedim mi köye örnek olma deyip söylemedim mi?

Allah cezani verdi al işte demiş.

1.4.4. Tolmuştan Tüşken (Kırım Türkçesi)

Bir kün apakay'ın birevü tolmuşğa mingen tolmuş ketgen ketgen. Tatar tolmuştan inecek bolğan şöperge degen ki:

Men mında tüşecekmen

Şöper de tüşmezsın teyze otur diyeken

Tolmuş başka turakğa yaklaşgan. Apakay tekrar turgan kene degen ki:

Men mında tüşecekemen

Şöper de canıdan tüşmezsın tizi otur degen.

Apakay kene oturgan, tolmuş başka turakğa yaklaşgan son. Kene ayakğa turgan.

Men mında tüşecekmen degen

Şöper de tüşmezsın, tüşmezsın teyze otur degen.

Apakay bu durumğa bek aşuvlangan şöperge bağırğan:

Men tüşecekmen diyemen, sen meni tüşürmeysin, men tüşecekmen diyemen sen düşürmeysin degen.(8)

Dolmuştan Düşmüş (Türkiye Türkçesi)

Bir gün kadının birisi dolmuşa binmiş. Dolmuş gitmiş gitmiş. Kadın dolmuştan inecek olmuş şoföre demiş ki:

Ben düşeceğim(ineceğim)

Şoför de düşmezsın teyze otur demiş

Dolmuş başka durağa yaklaşmış. Kadın tekrar kalkmış yine demiş ki:

Ben burada düşeceğim(ineceğim).

Şoför de tekrar düşmezin teyze otur demiş.

Kadın yine oturmuş, dolmuş başka durağa yaklaşmış. Yine ayağa kalkmış.

Ben burada düşeceğim(ineceğim) demiş.

Şoför de düşmezsın, düşmezsın teyze otur demiş.

Kadın bu duruma pek sinirlenmiş. Şoföre bağırmış:

Ben düşeceğim(ineceğim) diyorum, sen beni düşürmüyorsun(indirmiyorsun), Ben düşeceğim(ineceğim) diyorum, sen beni düşürmüyorsun(indirmiyorsun) demiş.

1.4.5. Kapkara Tuman Şıkğan (Kırım Türkçesi)

İki apakay köyde tarlada şalışa ekenler. Bir yakdan da öşekni ala bereykenler, biri arkasına töngen karagan ki kökyüzenden arkasından kapkara tuman şıkğan bir şiy üstüne kele.

Kız degen: karasana mınyakka! Kapkara bir şiy kele degen.

Apakay döngen karagan ki kapkara bir şiy üstlerine kele. Korkğan!

Apakaylar korkğanlarından birbirlerine sarılğanlar. Apakaylar kaçtıkça kara tuman munların üstüne kele eken. bunlar kaçtıkça kara tuman munların üstüne kele eken.

Keri keri ketgen son birden apakaylar töpeden aşşığı yakka togru cuvarlanıp tüşkenler.

Akayın birevü bunlarını körgeñ, arkalarından bağırgan:

Korkmanız! Kormanız! Korkmanız! Degen.

Bu teyyare degen,

Apakay sinirlengen degenki

Yavurun akayı men altıma sıymeden aytaberiydin ya degen.(8)

Kapkara Duman Çıkılmış (Türkiye Türkçesi)

İki kadın köyde tarlada çalışıyorlarmış. Bir taraftan da dedikodu yapıyorlarmış, birisi arkasına dönmüş bakmış ki gökyüzünden arkasından kapkara duman çıkan bir şey üstlerine geliyormuş.

Kız demiş: Baksana bu tarafa! Kapkara bir şey geliyor demiş.

Kadın dönmüş bakmış ki kapkara bir şey üstlerine geliyor. Korkmuş!

Kadınlar korktuklarından birbirlerine sarılmışlar. Kadınlar kaçtıkça kara duman bunların üstüne geliyormuş. Kadınlar kaçtıkça kara duman bunların üstüne geliyormuş.

Geri geri gittikten sonra birden kadınlar tepeden aşağı tarafa yuvarlanıp düşmüşler.

Erkeklerden biri bunları görmüş, arkalarından bağırmış

Korkmayın! Korkmayın! Korkmayın! Demiş.

Bu uçak demiş.

Kadın sinirlenmiş demiş ki:

Gâvurun adamı men altıma işemedem söyleseydin ya demiş

2. BÖLÜM

HALK ŞİİRLERİ

Halk şiiri, milletimizin duygusunu, zevkini, neşesini, inancını kelimelerle ifade ettiği ürünlerdir. Halk şiirlerinin ilk söyleyeni belli değildir. Milletimizin ortak malıdır. Geçmişten günümüze kadar nesilden nesile aktarılan zengin bir anlatıma sahip olan ve halkın yaşadığı aşk, acı, sevinç, hüznü, gurbet... Duyguların söze vurulmuş halidir.

Yaptığımız bu çalışmada halk şiirlerinden, mani, şın/çın, türkü, ninni ve bilmece örneklerini vermekteyiz.

2.1. Mani

“Halk edebiyatımızın en eski ve umumi bir şeklini teşkil eden yedi heceli ve dört mısra’ dan meydana gelen şeklin, Kutadgu Bilig’ den başlayarak klasik edebiyatımız üzerinde de şiddetle tesirli olduğunu, Kutadgu Bilig’ de bu cins dörtlülere “Ma’ni” ismi verildiğini görüyoruz; buna nazaran “Mani” kelimesinin “Ma’ni” den bozulmuş olduğuna pek kolaylıkla hükmedebiliriz” (Köprülü, 1982 s.273).

Gerek dil, gerek gelenek ortaklığı bakımından çok geniş bir alana yayılmış olan mani, yedi heceli ve aaba düzeninde uyaklı bir dörtlük olarak tanımlanabilir. Manide anlatılmak istenen duygunun, düşüncenin özünü taşıyan son iki dize ile birinci veya ilk iki dize arasındaki tutarsızlığın sebebinin bu türün irtical ile söylenen bir halk şiiri olmasından kaynaklanmaktadır. Manici duyguyu, düşünceyi en özlü biçimiyle anlatacak sözleri ve uyakları arayıp düzenlemek için vakit kazandıran bir basamaktır. Manici düzeceği maninin ilk iki dizesinde kullanabileceği, her yerde geçerli olan birtakım söz kalıplarını dağarcığında hazır tutar; sırası geldiğinde bunları kullanır. (Boratav, 1969 s. 185-189)

“Mani, anonim halk edebiyatı ürünlerinin en yaygın olanlarından biridir. Maniler, genellikle hece veznin 7 ve 8’li ölçüsüyle meydana getirilen 4 dizeli nazım şeklidir. Mani söyleme geleneği yüzyılların deneyiminden süzülerek biçimlenmiş belirli kuralları olan, kuşaktın kuşağa aktırılarak günümüze kadar ulaşmıştır. Manilerde Anadolu insanının düşünce yapısını, beğenisini, dertlerini, kıskançlıklarını, özlemlerini, sevgilerini vb. ortak kültürünün sergilenişini görürüz”.(Artun, 2012 s.7)

Doğan Kaya mani türünü şu şekilde tanımlamıştır: *“Az sözlerle çok anlamların ifade edildiği, sevda konusu ağırlıkta olmak üzere hemen her konuda söylenmiş, yedi heceli, müstakil dörtlülükli anonim şiirlere mani denir” (Kaya, 1999 s. 10).*

Mani anonim halk şiirinin en küçük nazım biçimidir. Anadolu’da ve Anadolu dışında çok geniş bir Türklük coğrafyasına yayılmış ve çeşitli adlarla bilinmektedir. Anadolu’da maniye: Mana, değişleme, meani, hoyrat, meni, ficek, karşıberi; Anadolu dışında ise şu şekilde adlandırılmaktadır: beyati, mani, meni, mahnı, mahna, hoyrat, çing, çinile, çır, aşule, aytıpa, kayın ölenk, törtsap, aytıspa, törlik, martifal vb. isimler verilmektedir.

Acem manisi: Bu sözü Evliya Çelebi kullanmış olup Acem sözü Azeri anlamında kullanılmıştır.

Akısta: Kars yöresinde zincirleme mani metinlerinin eklenmesiyle oluşan şekillere bu ad verilir.

Ala gözlüm-kömür gözlüm: Eğin yöresinde 11 heceli düz manilere bu ad verilir.

Arandak-aşule: Saadettin Nüzhet Ergun, İslamiyet'ten önce maninin bu adlarla adlandırıldığını belirtir.

Bayati: Doğu Anadolu yöresinde kullanılan cinaslı manilere verilen addır. Bir türkünün, bir deyişin arkasına eklenerek söylenir.

Berete: Halay çekilirken karışıklı söylenen mani yapıları türkülerdir.

Cır: Kırım Türkleri arasında kullanılır.

Döndürme: Doğu Anadolu'nun bazı yörelerinde kullanılır.

Dörtleme: Dört dizeden oluştuğundan mani için bu ad da kullanılır.

Peşrevi: Kars yöresinde halk hikâyelerinin türkü bentleri arasına sıkıştırılan manilere bu da verilir.

Şin: Gagavuz Türkleri arasında kullanılır. (Artun, 2012 s.7-8)

Yapılarına Göre Maniler

Yapılarına göre başlıca dört tip mani vardır. Bunlar şu şekildedir.

Düz Mani: Dört dizeden oluşan, 7 heceli, kafiye düzeni aaxa olan ve kafiyeleri genellikle cinasız olan manilerdir. Bunlara "tam mani" de denir.

Kesik Mani: Birinci dizenin hece sayısı 7' den az olan, uyakları cinaslı olduğu için " cinaslı mani" de denilen manilerdir..

Artık Mani: 4 dizeli düz maninin sonuna, aynı uyakta başka dizeler eklenerek söylenen manilerdir.

Deyiş: iki kişinin karşılıklı olarak söyledikleri manilere deyiş adı verilir. Bu tür manilere "karşılıklı mani" de denir. (Artun, 2012 s.7-8)

Doğan Kaya manileri üç gruba ayırmıştır. Yapılarına göre maniler kendi içerisinde iki başlık altında incelemiştir: Hece sayısına ve mısralarına göre maniler. Hazırlanmış ve uygulamalarına göre manileri kendi içerisinde yedi başlı altında toplamıştır: niyet, katar, karşılıklı, iş yaparken söylenen, saya, bayraktar, soru-cevap manileri. Konularına göre manileri ise yirmibeş başlık altında toplamış, sevda, şehir, ramazan, mektup, askerlik, tatlı, meslek, mezartaşı, politik, fotoğraf arkası maniler... Sıralamıştır. (Kaya, 1999 s.30-32)

Mani Söyleme Geleneği

Mani söyleme geleneği eski çağlardan bu yana devam etmekte olup, eskiye oranla önemi kaybedip azalmaya başlamıştır. Yine de kızlar, kadınlar ve erkekler, ekin ekerken, davar güderken. Hasat kaldırılırken, bayramlarda, şenliklerde, kına gecelerine, gelin başında, sünnet törenlerinde, Hıdırellez, Nevruz, saya gezerken, çömçe gelin vb. çalıp oynanarak söylenir.(Artun, 2012 s.9)

Çalışmamızda derlemiş olduğumuz maniler genellikle sevda, aşk, gurbet konularını içermektedir.

-1-
Of tavından kelemen
Of temesem ölemen
Kınaman dostlar meni
Ta cürekten canaman(3)

-2-
Baga bardım budangan
Baga bülbül tadangan
Cahil edim bilgenim yok
Yarim elge tadangan(3)

-3-
Armut talda dal cerde
Bülbül öter her cerde
Felek bizni ayırdı
Her bırımız her cerde(3)

-4-
Hu dedim keklık uştu
Sesim tavlarga tüştü
Felek bizni ayırdı
Süvgülüm ellerge tüştü(6)

-5-
Teyyaranin kanadı
Minarege şarpıldı
Toyumuz bolmadan
Mezarımız kazıldı(3)

-6-
Bır minare boy uştu
Şayır şimenge tüştüm
Bin liralık kız edim

Ömürsüz yarge tüştüm(7)
-1-
Of dağından geliyorum
Of demesem ölüyorum
Kınamayın dostlar beni
Ta yürekten yanıyorum

-2-
Baga vardım budanmış
Bağa bülbül dadanmış
Cahil idim bildiğim yok
Yârim ele dadanmış

-3-
Armut dalda dal yerde
Bülbül öter her yerde
Felek bini ayırdı
Her birimiz her yerde

-4-
Hu dedim keklık uçtu
Sesim dağlara düştü
Felek bizi ayırdı
Sevdiğim ellere düştü

-5-
Uçağın kanadı
Minareye çarpıldı
Düğünümüz olmadan
Mezarımız kazıldı

-6-
Bir minare boy uçtu
Çayır çimene düştüm

Bin liralık kızdım
Ömürsüz yâre düştüm

-7-

Garibmen vetanım yok
Bülbülmen ötgenim çok
Kaldım gurbet ellerde
Kolumdan tutanım yok(7)

-8-

Anterim üçtür benim
Tenim kümüştür benim
Kaysı tavga kavuşsam
Emegim boştur benim(3)

-9-

Bükün üşküdür yarım
Kalım müşküldür yarım
Töbemde beynim kaynar
Senin eşkindir yarım(3)

-10-

Elif tedim be tedim
Yarım sanga ne tedim
Ağaçlar kalem bolsa
Yazılmaz benim terdim(3)

-11-

Hu tedim keklik uştu
Sesim tavlarga tüştü
Yar şapganın kölgesi
Bizim avluga tüştü(7)

-12-

Keterim elinizden
Kurtulam tilinizden

Yeşil başlı ördek bolsam
Suv işmem kölünüzden(6)

-7-

Garibim vatanım yok
Bülbülüm öttüğüm yok
Kaldım gurbet ellerde
Elimden tutanım yok

-8-

Anterim üçtür benim
Tenim gümüştür benim
Hangi dağa kavuşsam
Emegim boştur benim

-9-

Bugün üç gündür yarım
Halim müşküldür yarım
Başımda beynim kaynar
Senin aşkıdır yârim

-10-

Elif dedim be dedim
Yarım sana ne dedim
Ağaçlar kalem olsa
Yazılmaz benim derdim

-11-

Hu dedim keklik uçtu
Sesim dağlara düştü
Yar şapkanın gölgesi
Bizim avluya düştü

-12-

Giderim ilinizden
Kurtulayım dilinizden

Yeşil başlı ördek olsam
Su içmem gölünüzden

-13-

Hele helesi küzel
Pancar selesi küzel
Anbarında unu yok
Kırışması kop küzel(3)

-14-

Ücede başındaman
On eki yaşındaman
On eki yaşdan belli
Bir kızın peşindemen(7)

-15-

Of tedin uydun meni
Kemikten soydun meni
Ne süydün ne aldın
Caralı kuydun meni(7)

-16-

Manige maraz derler
Küzelge kiraz derler
Ne kötü kuyum bar
Bu dert sana az derler(3)

-17-

Ketemen kelemeymen
Colu terk edemeymen
Ne acayıp kuyum bar
Yari terk etemeymen(6)

-18-

Aşağıdan aşşı suvlar aşşılar
Yukarıdan kanı gıcılar

Elleri bastolu ketgen yolcular
İşinizde nazlı yarım bar mı ola(7)

-13-

Hele helesi güzel
Pancar selesi güzel
Anbarında unu yok
Kırışması çok güzel

-14-

Yücede başındayım
On iki yaşındayım
On iki yaşından beri
Bir kızın peşindeyim

-15-

Of dedin oydun beni
Kemikten soydun beni
Ne sevdin ne aldın
Yaralı koydun beni

-16-

Maniye maraz derler
Güzelle kiraz derler
Ne kötü huyum var
Bu dert sana az derler

-17-

Gidiyorum gelemiyorum
Yolu terk edemiyorum
Ne acayıp huyum var
Yari terk edemiyorum

-18-

Aşağıda accı sular acılar
Yukarıdan kanı gıcılar

Elleri bastonlu giden yolcular
İçinizde nazlı yarım var mı ola

-19-

Üyelerinin önnü ardınç tiken
Caktın vücudumu kuruttun meni
Aytmayım dedim ayttırdın meni
Ne aytayım böyle keşen dünyaga(7)

-20-

Endim nane bışmaga
Egildim suv içmege
Yar geliyor deyip
Kanatlandım uçmaga(7)

-21-

Masal masal maliki
Oğulşığı on eki
Masal başınnı baylagan
Döne döne ağlagan(3)

-22-

Ulan adı ismayıl
İsmine boldum nayıl
Meni sana bermezler
İster öl ister bayıl(3)

-23-

Ulan adı irecep
Kün mü buldun kelecek
Ne sabırsız kuyun bar
İste anası berecek(3)

-24-

Armud daldan tüşer mi
Künden yanı bışer mi

Süyüp süyüp ayrılmanız
Şanınızga tüşer mi(6)

-19-

Evlerinin önü ardınç diken
Yaktın vücudumu kuruttun beni
Söylemeyim dedim söyledin beni
Ne söyleyim böyle geçen dünyaya

-20-

İndim nane biçmeye
Eğildim su içmeye
Yar geliyor deyip
Kanatlandım uçmaya

-21-

Masal masal maliki
Oğulcağı oniki
Masal başımı bağlamış
Döne döne ağlamış

-22-

Oğlan adı ismail
İsmine oldum nayıl
Beni sana vermezler
İster öl ister bayıl

-23-

Oğlan adı recep
Gün mü buldum gelecek
Ne sabırsız huyun var
İste anası verecek

-24-

Armut daldan düşer mi
Günden yana pişer mi

Sevip sevip ayrılmanız
Şanınıza düşer mi

-25-

Üyleri üst yakta
Mendilim kaldı taşta
Mendilimi alırken
Akıl kalmadı başta(6)

-26-

Kara kara kazanlar
Kara yazı yazanlar
Cennet yüzü görmesin
Aramızı bozanlar(6)

-27-

Men armudnu tişledim
Üstünü kümüşledim
Men yarimin ismini
Dikoltama işledim(7)

-28-

Mavi çember maşalla
Yar bızımdır inşalla
Kelecek bayramlara
Kavuşuruk inşalla(3)

-29-

Menim babayım özlüdür
Yarım möhür közlüdür
Ekevmızın sevdası
Can üyümde kizlidir.(6)

-30-

İncerdim pidan boldum
Bilmiyem neden boldum

Bir kötü yar işün
Gice yukumdan boldum(3)

-25-

Evleri üst tarafta
Mendilim kaldı taşta
Mendilimi alırken
Akıl kalmadı başta

-26-

Kara kara kazanlar
Kara yazı yazanlar
Cennet yüzü görmesin
Aramızı bozanlar

-27-

Ben armutu dişledim
Üstünü gümüşledim
Ben yarimin ismini
Geceliğime işledim

-28-

Mavi çember maşallah
Yar bizimdir inşallah
Gelecek bayramlara
Kavuşuruz inşallah

-29-

Benim babam özlüdür
Yarım möhür gözlüdür
İkimizin sevdası
Can evimde gizlidir

-30-

İnceldim fidan oldum
Bilmiyorum neden oldum

Bir kötü yar için
Gece uykumda
-31-
Ketme ketgenlerle
Boyu pidanlarla
Ne bar bir selam ciber
Ketip ketgenlerle(79)

-32-
Yumurtanın sarısı
Yerge tüşdü yarısı
Tıngır mıngır kete
Doktor Bey'in karısı(6)

-33-
Hey ılıcak ılıcak
Kolumda yeşil salıncak
Ne kız boldum ne kelin
Ateşşe candım ancak(7)

-34-
Minder altı tozludur
Yarım möhür gözlüdür
Ekevmızın sevdası
Can üyünde gizlidir(7)

-35-
Serpili sandığım yar
İsmine candığım yar
Eki din taşır emiş
Evliya sanganım yar(7)

-36-
Suv akar bulanarak
Korayı tolanarak

Buna can mı tayanır
Yar keşti sallanarak(7)
-31-
Gitme gidenlerle
Boyu fidanlarla
Ne var bir selam gönder
Gidip gelenlerle

-32-
Yumurtanın sarısı
Yere düştü yarısı
Tıngır mıngır gidiyor
Doktor Bey'in karısı

-33-
Hey ılıcak ılıcak
Elimde yeşil salıncak
Ne kız oldum ne gelin
Ateşe yandım ancak

-34-
Minder altı tozludur
Yarım mühür gözlüdür
İkimizin sevdası
Can evinde gizlidir

-35-
Serpili sandığım yar
İsmine yandığım yar
İki din taşırılmış
Evliya sandığım yar

-36-
Su akar bulanarak
Bahçeyi dolanarak

Buna can mı dayanır
Yar geçti sallanarak

-37-

Evleri közler yarım
Döneri takın yarım
Tüşmanlar baş kaldırgan
Özünü sakın yârim(7)

-38-

Oşak başında pekmez
Men aşasam yarimge yetmez
Yarimin kazançıda
Menin süsüme yetmez(7)

-39-

Raptaki siniler
Kol tiymeden iniler
Kurbetteki yarimin
Kulakları şiniler(7)

-40-

Bagga kirdim üzümge
Üzümnü attım avzumga
Yar aklıma tüşünce
Tüzüldü bogazımgâ(6)

-41-

Mendilim yok cele
Men tüştüm kurbet elge
Yeddi mendil cürüttüm
Közyaşım sile sile(6)

-42-

Anterimge beden yok
Şu yozgatga ketgen yok

Künde bir donga kirsem
Senni kabul etgen yok(7)

-37-

Evleri gözler yârim
Döneri takın yârim
Düşmanlar başkaldırmış
Kendini sakın yârim

-38-

Ocak başında pekmez
Ben yesem yârime yetmez
Yârimin kazancı da
Benim süsüme yetmez

-38-

Raftaki siniler
Kol değmeden iniler
Gurbetteki yarimin
Kulakları çınlar

-39-

Bağa girdim üzüme
Üzümü attım ağzıma
Yar aklıma düşünce
Dizildi boğazıma

-41-

Mendilim yok yele
Ben düştüm gurbet ele
Yedi mendil çürüttüm
Gözyaşım sile sile

-42-

Elbiseme beden yok
Şu yozgata giden yok

Günde bir dona girsem
Seni kabul eden yok

-43-

Kapım eki kanatlı
Yarım elma yanaklı
Bır sen ayt bır men
Hangimiz bek meraklı(7)

-44-

Dam başı taşlı melek
Közleri yaşlı melek
Müslümanı bırakıp
Yavur oynaşlı melek(7)

-45-

Kaleden endim bukün
Elimde altın göğüm
Künde kördüğüm yarı
Ne dün kördüm ne bukün(7)

-46-

Kaşların arasına
Mil kuydum arasına
Acıcık mektup colla
Ayrılık yarasına(69)

-47-

Kayalar kayır kayır
Külnü tikenden ayır
Ne yapayım süydüğüm
Canaman cayır cayır(7)

-48-

Eş punar eşme punar
Derdimi teşme punar

Yarım mından keçerse
Mensiz konuşma punar(3)

-43-

Kapım iki kanatlı
Yârim elma yanaklı
Bir sen söyle bir ben
Hangimiz çok meraklı

-44-

Dam başı taşlı melek
Gözleri yaşlı melek
Müslümanı bırakıp
Gavur oynaşlı melek

-45-

Kaleden indim bugün
Elimde altın güğüm
Günde gördüğüm yâri
Ne dün kördüm ne bugün

-46-

Kaşları arasına
Mil koydum arasına
Azıcık mektup yolla
Ayrılık yarasına

-47-

Kayalar kayır kayır
Gülü dikenden ayır
Ne yapayım sevdiğim
Yanıyorum cayır cayır

-48-

Eş pınar eşme pınar
Derdimi deşme pınar

Yarım buradan geçerse
Bensiz konuşma pınar

-49-

Tavlar meni kar meni
Kasivetim bar meni
Kölpınarın işinde
Orta boylu yar meni(6)

-50-

Kalecikten köyümüz
Enggin akar suyumuz
Kölpınardan yar süymek
Oda bizim huyumuz(7)

-51-

Kölpınar baldır bacak
Kalecik cıkılacak
Kalecigin kızları
Kölpınarga kalacak(7)

-52-

Cavun cavar kar cavar
Kamışlar buzlar
Kızların kötüne
Toygarlar kozlar(7)

-53-

Kişe tavugum kişe
Başından külün tüşe
Tüşmanlar kuyu kazgan
İnşalla özleri tüşe(7)

-54-

Men bir kümüş makasım
Açtım yarin yakasın

Aldılar yarin elinden
Ne keriden karaysın(3)

-49-

Dağlar beni kar beni
Kasvetim var beni
Gölpınarın içinde
Orta boylu yar beni

-50-

Kaleciktir köyümüz
Engin akar suyumuz
Gölpınardan yar sevmek
O da bizim huyumuz

-51-

Gölpınar baldır bacak
Kalecik yıkılacak
Kaleciğin kızları
Gölpınar'a kalacak

-52-

Yağmur yağar kar yağar
Kamışlar buzlar
Kızların g.,ne
Serçeler yumurtlar

-53-

Kişe tavuğum kişe
Başından gülün düşe
Düşmanlar kuyu kazmış
İnşallah kendileri düşe

-54-

Ben bir gümüş makasım
Açtım yârin yakasın

Aldılar yârin elinden
Ne geriden bakıyorsun

-55-

Bukün ayın on dördtü
Kız saçınmı küm ördü
Ördüyse yar ördü
İsbat ketirin küm kördü(7)

-56-

Ay katında bir cıldız
Ay balası
Altın tastañ suv içgen

Bay balası(7)

-55-

Bugün ayın ondördü
Kız saçını kim ördü
Ördüyse yar ördü
İsbat getirin kim gördü

-56-

Ay katında bir yıldız
Ay çocuğu
Altın tastañ su içen
Zengin çocuğu

2.2. Şın-Çın

Kırım Tatar Türkleri sözlü ürünleri arasında yer alan türlerden birisi de Şın veya Çın olarak adlandırılan, iki mısradan oluşan, kafiyesi ve uyağı olan genelde on birli hece ölçüsüyle söylenen bir türdür.

Çınlar düğünlerde, özel toplantılarda, Tepreşlerde, Hıdırellezde, topluca kutlanılan yerde karşılıklı olarak söylenen şiirlerdir. Çınlar Kırım'ın Çöl ve Ortayolak bölgelerinde, manileri ise Yalıboyu ve dağ eteği bölgelerinde yaygın olarak söylenmektedir.

Çınlar delikanlılar ve genç kızlar arasında bazen birer birer, bazende gruplar halinde karşılıklı söylenir. Çınlar ve maniler çoğu lirik konuları işlemekte olup, birçok yönden halk türkülerini andırmaktadır. Lirik şiirler gibi küçük, anlamı tam anlatan yüksek edebi değere sahip eserlerdir.

Kaşık börek²³ imanım kavza dinim

Kaş oynatıp göz kımp cürgen künüm(7)

**

Kaşık börek imanım kavza dinim

Kaş oynatıp göz kırıp yürümüş günüm

**

Kaşık börek men içmem bal katmasan

Karaltını cagarman söz katmasan(7)

**

Kaşık börek ben içmem bal koymasın

Gölgeni yakarım söz katmazsan

**

Şın degenin nedir o geliştiren

Şından şekmen tokurman eliştiren(2)

**

Şın dediğin nedir o geliştiren

Şından ceket dokurum eliştiren

Şın degenin nedir o bir eki tokmak

Şından şekmen bolur mu hey gidi akmak(3)

²³ Kaşık börek; Kaşık börek Kırım Tatar Türkleri tarafından yapılan mantıya benzer bir yemektir.

Şın dediğin nedir o bir iki tokmak
Şından ceket olur mu hey gidi akmak

**

Col boyunda bostorgay cem serpsemde aşamay
Sızın yaknın kızları bizim yakga uşamay(2)

**

Yol boyunda serçe kuşu, yem atsamda yemiyor
Sizin tarafın kızları bizim tarafa benzemiyor

**

Bızım köyde terek kop başında karga
Sızın köyün kızları hepsı corga(3)

**

Bizim köyde ağaç çok başında karga
Sizin köyün kızları hepsi kötü

**

Bır korazım bar edi bastımda soydum
Altmış kudaka kart boldu özümde toydum(3)

**

Bir horozum vardı kestimde soydum
Altmış dünür yaşlı oldu kendimde doydum

**

Koraz bosa da yarayeken bir terekge
Altmış okka may şıkdı şığ böregge²⁴(3)

**

Horuz olsa da yarıyormuş bir ağaca
Altmış okka yağ çıktı çığ böreğe

**

Kaşık böreg imanım kavzedir benim
Kaş oynatıp köz kırıp kelgen künüm(3)

**

Kaşık böreg imanım kavzedir benim
Kaş oynatıp köz kırıp gelmiş günüm

---

²⁴ Şığ böreg; Kırım Tatar Türklerine ait bir yemek türüdür.

*Kaşık börek men içmem bal katmasan
Haraldını cakarmın söz katmasan(3)*

**

*Kaşık börek ben içmem bal katmasan
Hararetini yakarım söz katmazsan*

**

*Haveyliymen haveyli konamayman
Avzundan bir cevap alamayman(3)*

**

*Havalyım havalı konamıyorum
Ağzından bir cevap alamıyorum.*

**

*Aklı kiyme üşürsün küzellikte meşhursun
Bekde güzel kuyun bar bek tatlı konuşursun(3)*

**

*Beyaz giyme üşürsün güzellikte meşhursun
Çokta güzel huyun var çok tatlı konuşursun.*

**

*Aklı kiyme kirlenir güzel sevme türlenir
Seversen esmeri sev geçtikçe dilberlenir(3)*

**

*Beyaz giyme kirlenir güzel sevme çeşitlenir
Seversen esmeri sev geçtikçe güzelleşir.*

**

*Boyun uzun el yetme sevdan derinden ketme
Sennin bana ettiğin din ayrı yavur etme(3)*

**

*Asker boldum piyade bugün aşkım ziyade
Evlilerin sevdası bekarlardan ziyade(3)*

**

*Asker boldum vetana ketiyorum kıtama
Menden selam aytın sevgili yarime(3)*

**

*Asker oldum vatana gidiyorum kıtama
Benden selam söyleyin sevgili yarime*

*Kara bulut kelir cavmay ketmez
Kuda degen namusuz almay ketmez (7)*

**

*Kara bulut geler yağmaz gitmez
Dünür denen namussuz almadan gitmez*

**

*Cobanın kavalı yeddi telikli
Cobanın süydüğü ince belikli (7)*

**

*İki başlı üyüm ortası tandır
Kel anama kelin bol otlı tandır(7)*

**

*İki odalı evim ortası tandır
Gel anama gelin ol otlı tandır*

*İki başlı üyüm ortası kiler
Menim adım şıkarganlar özümküler(7)*

**

*İki odalı evim ortası kiler
Benim adımlı çıkaranlar kendiminkiler*

**

*İki başlı üyüm ortası sındırmalı
Cevabını cevabga kondurmalı(7)*

**

*İki başlı evim ortası sındırmalı
Cevabı cevaba kondurmalı*

**

*Ulan keter öküze dal boyun süze süze
Heş bir manan yogise suv içmege kel bizge(7)*

**

*Oğlan gider öküze dal boyun süze süze
Hiçbir manan yoksa su içemeye gel bize*

**

*Ulan keter odunga Ali derler adına
Men ulanga bararman köylünün inadına(7)*

Oğlan gider oduna Ali derler adına
Ben oğlana varırman köylünün inadına

**

*Akşam saba çıkarman Yüz elli koyga
Kişgeneden meraklıman Sizin soyga(2)*

**

Akşam sabah çıkarım yüz elli koyuna
Küçüklükten meraklıyım sizin soyunuza

**

Kapımızın önnü zerdali talı
Pencereden kördün kınalı kolu(7)

**

İstanbulga üş para od keter
Hanımlarga deste bolup kül keter(7)

**

*Kolunda saatge cel kurayım kurayım
Haftalar sekkiz boldu yar men turayım(7)*

**

Elindeki saate gel kurayım kurayım
Haftalar sekiz boldu yar ben durayım

**

*Bir örkende beş kavun bağarı pütün
Avzunu burnunu kokutup içmese tütün(2)*

**

Bir sepette beş kavun bağırı bütün
Ağzını burnunu kokutup içmese tütün

**

*Bir örkende beş kavun bağarı pütün
Canıkını canık söndürür içeyik tütün(2)*

**

Bir sepette beş kavun bağırı bütün
Yanığı yanık söndürür içelim tütün

Ulan

*Eki başlı üyüm bar, ortası tandır
Gel anama kelin bol, otlı tandır(2)*

Ulan

*Kara şekmen üstünde bit bolayım
Aa kız senni almazsam it bolayım(2)*

Ulan

*Çitlevi şubugunu iydirirmem
Aaa kız senin astına siydirirmen(7)*

Ulan

*Tavga bardım tav kestim tartmadı tanam
Borça desen bir kız al dedi anam(7)*

Erkek

*İki odalı evim var, ortası tandır
Gel anneme gelin ol otlı tandır*

Erkek

*Kara ceket üstünde bit olayım
Aa kız seni almazsam it olayım*

Erkek

*Çitlerin çubuğunu eğdiririm
Aaa kız senin altına işetirim*

Erkek

*Dağa vardım dağ kestim çekmedi danam
Borça desen bir kız al dedi anam*

Kız

*İki başlı üyüm bar ortası kiler
Menim atımı çıkargan özümün kiler*

Kız

*Kara şekmen üstünde bit bolayım
Ulan saga barırsam it bolayım*

Kız

*Şitlevinin şubugunu piştırırman
Ulan senin avzuna sıştırırman*

Kız

*Tavga bardım tav kestim tarttı tanam
Borça desen kız mı bolur alt ettsin anan*

Kız

*İki odalı evim var ortası kiler
Benim adımı çıkaran kendiminkiler*

Kız

*Kara ceket üstünde bit olayım
Oğlan sana varırsam it olayım*

Kız

*Çitlerin çubuğunu biçtiririm
Oğlan senin ağzına sıçtırırım*

Kız

*Dağa vardım dağ kestim çekti danam
Borca kız mı olur haltetsin anan*

2.3. Türkü

“Türkü, Türklerin “Türkmani”, Türkmenlerin “Varsağı” varsakların hususi besteleriyle söylenen parçalardır; yoksa edebi şekil olarak bütün bunların dörtlüklerden yani mani dediğimiz dört mısralık parçaların birbirine eklenmesinden vücuda geldiği pek açıktır.” (Köprülü, 1982 s.273)

Halkın sözlü geleneğinden oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içeriğinde olsun, biçiminde olsun değişikliklere uğrayabilen ve her zaman bir ezgiyle söylenen şiirlere “türkü” adı verilmektedir. (Boratav, 1969 s.62-63)

Türküler kıtalar biçiminde, duraklı veya duraksız, 7 ve 15 heceli kalıplarla yazılmaktadır. Türküler, yapı bakımından iki bölümden oluşur. Birinci bölüm türkülerin asıl sözlerinin bulunduğu “bent”tir. İkinci bölüm ise bendin sonunda tekrarlanan “nakarat” ya da kavuşta’dır. Bentler kavuştaklar kendi aralarında kafiyelenmektedirler. (Artun, 2012 s.31-32)

Türkçe söylenmiş şiir anlamına gelen “Türkü” nün “Türki” sözünden geldiği kabul edilmektedir. Türk kelimesine Arapça “i” ilgi ekinin getirilmesiyle oluşturulmuştur. Türk’e has anlamına gelen bu söz halk ağzında Türkü şeklini almıştır.

Doğan kaya, Türküyü şu şekilde tanımlamıştır: *Halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı hadiseleri yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört mısralı bentlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle, söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlere türkü denir.* (Kaya, 1999 s.131-132)

Ne Küzel Ulan Boynuma Tolan

Ulan ulan ulan kalk keteyik

Meni sana seni mana nikah etiyik

Ne küzel ulan boynuma tolan

Ne küzel ulan boynuma tolan

Ulanın cebinge mendil oyayım

Kaynanamın avzuna biber kuyayım

Ne küzel ulan boynuma tolan

Ne küzel ulan boynuma tolan

Telgrafın tellerini arşınlamalı

Yarüstünge yar süyeni kurşunlamalı

Ne küzel ulan boynuma tolan

Ne küzel ulan boynuma tolan

Kaynanam kara tarak başınga batar

Kayınatam kara köpek kapıda catar
Ne küzel ulan boynuma tolan
Ne küzel ulan boynuma tolan

Ne Güzel Oğlan Boynuma Dolan

Oğlan oğlan kalk gidelim

Beni sana seni bana nikah edelim

Ne güzel oğlan boynuma dolan

Ne güzel oğlan boynuma dolan

Oğlanın cebine mendil koyayım

Kaynanamın ağzına biber koyayım

Ne güzel oğlan boynuma dolan

Ne güzel oğlan boynuma dolan

Telgrafın tellerini arşınlamalı

Yarüstüne yar seveni kurşunlamalı

Ne güzel oğlan boynuma dolan

Ne güzel oğlan boynuma dolan

Kaynanam kara tarak başıma batar

Kayınatam kara köpek kapıda yatar

Ne güzel oğlan boynuma dolan

Ne güzel oğlan boynuma dolan

Ne güzel oğlan boynuma dolan

2.4. Ninni

Anne ile çocuğun, yakınlığını ve uyumunu sağlayan ninniler tarih boyu hemen her toplumda var olmuş müzik değeri taşıyan edebi örneklerdir.

Türk ninnileri üzerine ilk çalışmayı Ignacz Kunoş yapmıştır. Türk ninnileri adıyla yayınlanmıştır. Anadolu' da ve diğer Türk boylarında kullanılan ninni-nenni kelimesinin ne zamandan beri kullanıldığına dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ninni, Divan-ü Lügati't Türk' te "balu balu" sözü ile karşılanmış ve açıklamasına; "kadınlar beşikte çocuğu uyutmak için söylerler" karşılığı verilmiştir.

Diğer Türk topluluklarında ninni şu şekilde adlandırılmıştır;

Azeri Türkleri: *Layla, laylay*

Başkurtlar: *Sangildak*

Çağataylar: *Elle*

Çuvaşlar: *Nenne*

Kazak Türkleri: *Besik jırı, eldim, eldiy*

Kerkük Türkmenleri: *Leyle, leyley, leylev*

Kırgızlar: *Aldey-aldey, beşik ırları*

Kırım Türkleri: *ayya, (nanıy, nenni)*

Kosava Türkleri: *Nina*

Özbekler: *Alla*

Tatarlar: *Bişik cırı. (Kaya, 1999 s.339)*

Huuu yu nenni çalayım

Sanga kurban bolayım

Bir zamanlar hönnükledim beledim

Bir zamanlar emşek emdin eledim

Bir zamanlar beşiklerge belledim

Huuu yu nenni çalayım

Sanga kurban bolayım

2.5. Bilmece-Tapmaca

Bilmece üzerine araştırma yapanlar da bilmecelerin kaynağının Doğu olduğu düşüncesi yaygındır. İlk yazılı örneklerine kutsal kitaplarda karışımıza çıkmaktadır. Türk edebiyatında ise en eski bilmece metinleri Kuman dilinde yazılmış olan Codex Cumanicus' ta karşımıza çıkmaktadır. Codex' te 46 bilmece bulunmaktadır. Bilmeceler eğlence aracı olmakla birlikte, kişilerde muhakeme gücünü ve düşünme derinliğini geliştirmektedir. (Kaya, 1999 s.463)

Bilmece, soyut-somut varlıklar ile kavramları uzak-yakın ilişki ve çağrışımlarla insanın düşünce ve dikkatine sunarak bunları açıklamayı veya buldurmayı amaçlayan kalıplaşmış sözlerden oluşan anonim halk edebiyatı türüdür.

Bilmece karşılığı olarak;

Azeriler ve Kerküklüler: Tabmaca, tappaca

Kaşgarlılar: Tabzuğ

Altay Türkleri: Tapkır, tavisak

Kırgızlar: Tapcang-nımah

Türkmenler: Matal

Kırgız, Kazak, Karakalpaklar, Başkurtlar: Cumbak, yumak (Artun, 2012 s.109-110)

Kırım Türklerinde: Tapmaca

Anadolu Türklerince bilmece olarak adlandırılan halk edebiyatı türüne Kırım Tatarları tapmaca demektedir. Kırım Tatar bilmeceleri şekil olarak bir tür özelliği göstermez; manzum olmakla birlikte kalıplaşmış bir yapıları yoktur. Bazen iki mısradan oluşan bilmece, zaman zaman 7-8 mısra kadar uzayabilmekte ve vezin olarak olarak da standartlaşmamıştır. (Karadavut, 2013 s.310)

Tavdan Kelir

Tav Dayna

Eğilir Suv İşer

Bağırır Ulak Dayna

(kağrı) (4)

Tavdan kelir

Taştan kelir

Kötü aşık

Enişten kelir

(keçi) (4)

Tavdan kelir

Taştan kelir

Cularsız

Arslan kelir

(sel) (4)

Et metiy temir kuşşak

(yüzük) (1)

Tapmacamın tabı yok

Kaşığım sabı yok

(bilmece) (1)

Kat kat katlamaşık

Katlamadan apbaşık

(kelem, lahana) (3)

Mini mini küşük sini

(mercimek) (3)

3. BÖLÜM

HALK BİLİMİ UNSURLARINDAN BİRKAÇI

Bir milletin var olabilmesi için ortak bir kültüre sahip olması gerekmektedir. Halk bilimini içinde taşıdığı masal, hikaye, efsane, inanışları, oyunları, düğünleri yazılı ve sözlü kültürünü içine alması nedeniyle milli kültürün en önemli temel taşıdır. Türk milletinin geçmişinden aldığı bilgi, birimi gelecek nesillere aktarımını sağlanmalı ve kültürün devamlılığı sağlanmalıdır.

Milli kültürün, aktarımı sağlanmaması durumunda, çocuklarımız kültürüne, kimliğine yabancılaşacak ve nesiller arasındaki bağ kopacaktır. Halk bilimi, burada devreye girmekte ve milli kültür kayıt altına alınmaktadır.

3.1. Toy (Kırım Türkçesi)

Evvəlki düğünler Abdi Akay baredi eskiden. Onu çağırırlardı. Akşam. Köyün kâhyası bolurdu. Filancanın kızına seni dünür ciberecekmiz. Ket gızga dünür bol. Keterdi o kız üyüne dünür bolurdu. Kelirdi yarı keşede bosun ulan üyüne aytıp keterdi. Şimdi bosan yasanmaz. Bir baralar eki baralar ondan sonra söz bereler. Ondan sonra buluşma bereler hazırlanalar. Ondan sonra yemek pişireler. Ulan yağıda kız yağıda şakıralar komşularını hep, herkesni. Bir mendilge para tüyeler içine de ekin kuyalar. Sonra hazırlaylar. Kız yakga keteler buluşmaga kız yağıda bir sürü öteberi hazırlay, yemek hazırlay eki başta. Kız başı bir sürü bohşa hazırlay.

Ulan üyüne bi sürü hediye hazırlay kiveyge salalar, kaynanaga salalar başörtüsü salalar kayın babaya çorap salalar, mendil çevre salalar. Süyüp saydıklarına hediye salalar, emmisine, dayısına, cengelere, erkek kardeşine, bacısına, herkesge birer bohşa. Ondan sonra ketireler ulan üyüne salalar köydeki akaylar(kudalar) ulan üyüne keteler. Ökmek aşaylar dua eteler bohşanı ala keleler. Ulan yağına. Ulan yağında da sofra serili. Ondan sonra ketirgenler hediyelerini hep cayalar üyge.

Mınavı filanga mınavı filanga dep. Üst üstü köklüyer senin payını, onun payını, bunun payını, benim payımı, dağıtalar o olay geçiyo. Kayli kız başına tanışmaga ketecekler, kiyev kaşa kız kaşa kız ulan kız ulan birbirlerini hiç körmey tanışmaga keteler şiyini(kudagiy) şakıralar başta ulan tanışa. Toylarda yemekleri düğün sahibinin akrabaları yapıyor düğün masalarını da akrabaları hazırlay. Yemek dağıtımını da akrabalar yasaylar. Ulanın sagdıçı bola. Artık toy bolacak. Satuvga ketecekler kız yağının alacağını alalar. Önceden kız alış verişe gitmezmiş ulan tarafı ne alırsa onu kabul edermiş.

Ulan tarafı kele satuvun üstüne sen salasın bir bohça, o sala bir bohşa men salaman bir bohşa satuv köbüye(elbiselik kumaş oluyormuş bohçaların içinde). Kız tarafına aketeler. Ulan yağından ketgen yolu kız tarafında dağıtıyorlar. Ondan sonra düğün dernek kurula. Düğün başladı ya akşam kızları çağırılar, köyün ballarını toplaylar, köynü hep çağırılar. Ballar tüşerler ellerinde bir tayak köynü hep çağırılar kız tüşecek dep. Bugün kız tüşecek dep. Toplaşıp keleler cılaşalar mılaşalar kızını koltuklaylar da keteler senin üyüne, başkasının üyüne aketeler ana köşege oturtalar. Kızlar birikeler kızın başına üç kün başında catalar oynuyalar küleler gelinin başında turan kızlara ulan üyünden, kız üyünden yemek kele. Köyün kızları üç kün kelinin başından ayrılmaylar. Orada oynaylar küleler yemek aşaylar. Toylar Perşembe künü başlay. Perşembe künü sogum soyula kız evine aketeler bazende eki tarafga keççi süslenir boynuzlarına elma takıla, boynuna altın takıla o şekilde ulan üyüne aketele(keçi süslemesine süysün denile) bu süysün kesile eti yemeklikte kullanıla, boynuzu anda kala. Sini içersinde katlama, şaşuv kuyalar, şay, şeker, çerez kuyalar ulan üyüne aketeler. Bu tepsiyi davul, zurna eşliğinde karşılaylar.

Başlarında siniler hazırlaylar. İşinde şi börek, katlama ortasında cemiş bola. Bu tepsilerni köyün genç ulanları taşıylar. Kelinin kıyafetleri kelinliği ayrı bir sinide başka bir çaş tarafından taşına. O sinilerin üstünde kıvrak cabalar.(pullu yemeni) kız yakına katlama, çay, şeker, kuruyemiş, sandık işinde aketeler. Bu sandıkta davul zurna ile karşılanı. Birevünün sırtında kız yakına akaeteler. Mögedek yasala. Kız yakına araba hazırlana. Çeten yasala. Kenarlarını çıtıp salalar kıyılarına. Kızı akettikleri üyden alalar. Araba oraya kete. Apakay andan mine arabaga mögedek yasaylar.

Cengeler mine kız mine. Ulan yağına ketireler. Bundan önce camini tolandırılar, mezarlıkga aketeler mögedekle. Mezarlıkta dua eteler. Caminin etrafını salavatla tolandırılar. Sonra ulan üyüne aketeler. Kızını akaylar körmesin dep perde tutalar. Mögedekni taa üyün aldına aketeler. Kelinni o yerge tüşüreler. Kimse körmüy. Üye sokalar kelini. Üyün bir köşesine perde tutalar. Kelin anda tek başına kiyev kelgeşi otura. Akşam kiyev kelene kadar. Eski kıyafetlerinen otura. Kiyev kelecekte kızını kiyindireler Cengeler. Bir cenge kızının yanında tura. Bir cenge kelinin yanında tura.

Eki cengede kızının perdelerin köşesinde tura. Bir cengede kapanın aldında tura. Ulannı bekleyler. Kiyevin ayağının astına pasma koyalar. Kiyev kapını beklegen cengeye para bere(pasma serilir, kilim serilir kiyevin ayağının astına kelinin aldına kadar). Cumruklaylar kiyevni dışarıdan ketireler. Yanlarında hoca bola. Ulannı kızının elini birbirlerine tutturalar. Kiyevnin sağdıçıda yanında bola. Kiyev sağdıçla barabar namaz kıla. Sağdıç haydi Allah'a emanet dep şıka. Kiyev sağ taraftaki cengeye para bere. Soldaki cengeye para bere. Eki yakdaki cengelerden kurtula. Gayri perdenin işine kire.

İşindeki cengelerede para oranıda kurtara. Onlarda kıznan ulannın kollarını birbirine tutturalar. Perdenin işine tüşek salalar sonra şıka keteler. Allah'a selamet diyeler şıka keteler. Ondan sonra saba bola. Beş cenge kele. Kol tuturgan cenge. Kapını aştırı, tüşeğini cıya. Tüşeğin işine de para atıla.(o para kızının anasına kete). Tüşeğin işindeki çarşafını ulanın anasına köstereler. Sonra

yeddi komşu şağıralar. Ballarını şağıralar. Artık duvak açılacak. Yine katlama, ulkum, pişirile. Kızını ketirip salalar. Kiyindirilip, kuşandırılar şıkartalar kelini. Sonra castığın üstüne oturtalar. Şerbet ketireler kaynana başlay bir özü işe bir keline işire; bir özü işe bir kelinge işire. Sonra cenge barsa cenge işe körümce barsa o işe. Teker teker işeler. Bir kelin bir cenge bir körümce bir kelin işe. Kalan cemaatge dağıtıla. Kelinin betini aşalar. Mınaday aşalar tura kelin. Ardından bir cenge bola. Kol öptüre hepsinin. Sonra kelin ana yerde tinele. Gayli kız anasını bar cengesimi bar bohçalarını aşalar. Kaynananın başına cabalar.

Kaynanaga eki tane birevi kaldırıldı payı. Birevi cemaat payı bir kaldır cagalar(cabarlar). Kayınbabasına. Kaynanaga eki tane cabalar. Eltilere, cengelere, körümcelere cabalar. Sonra da cemaatge cabalar. Onlarda keline para bereler. Kollarını öptüreler. Sonra dağılıp keteler. Kelin kala üyde. Kiyev kele. Kelin odasına ketmiy otura o yerde(bı yakta). Eki üç kün otura şakıralar kartlarını, akrabalarını neni. Kelin danıştıracaklar. Yemek falan hazırlaylar. Kaynana kayınbabanın kolunu öpecek gayli kelin. Yemek ne aşalğan sonra kelinni şıkaralar.

Kelin alayının kolunu öpe(erkeklerin elini öpüyor artık) onlarda para bereler. Kelin kelken akaylarga kümüsüne havlu, kümüsüne mendil, bere. Şırak yasala. Kelin perdenin astına otura tursun. Kiyevnin başında bola. Kiyevni bir yerge aketeler. Bir toplantı eteler delikanlılar. Konuşma yasaylar. Birevi kartagası ol bey, sol bey ayakca bey cümle cemaat. Kop kartaboz Kop kartoboz kart ağasının kötünü şışan teşgen katran tenekesini ketirin. Mışıkni ketireler. Ketirin şışan tutsun onuda. Kapıdan kirip kele atınız şunu diy kartağlası. Atınız şunu tışarı.

Anavnu atalar tışarı. Anavu kete oyun şıkartalar. İşte şu ne biliyim bişiyinin alasin kelesin. Kapıdan kiresin. Selamün aleyküm ol bey, sol bey, ayakça bey cümle cemaat. Kart ağasına ne biliyim şunu ketirdim. Kart ağası anı yerde otura. Birevini yanış ayttımıydı onun. Atınız şunu tışarı. Yeniden kete. Eki bereüş kere kete, atalar tışarı. Birevini yanıştımıydı. Yanaşmadan aytacan. Kapıdan kiresin. Selamün aleyküm ol bey, sol bey, ayakça bey, cümle cemaat. Kartağasına ne biliyim şunu ketirdim. Kartağası anı yerde otura. Birevi yanış ayttımı dı onu, atınız şunu tışarı, yeniden kete.

Eki kere üç kere kete, atalar tışarı. Birevini yanıştımıydı. Yanışmadan aytacan. Kapıdan kire selamun aleykümol bey, sol bey ayakça bey cümle cemaat onday bola işte. Kapıdan kele katran tenekesini alğan oyun ketire, tışarı atğan kişi tangur tungur katran tenekesini alğan kişi. Selamun aleyküm ol bey, sol bey, ayakça bey, cümle cemaat kart ağasının kötünü şışan teşgen de diy, mışık ketirdim. Al o şalvarın işine tığın mışıkni. Miyav miyav dep bakıra. Oynatalar ortalıkta kelgenni tışarda. Onday eki üç sefer oynatalar onu. Onsay sonra atınız onu tışarığa.

Atınız birevini onlardan birevi yanış aytsın. Onların birevini. Başta işle cemaat şiyden başlay. Kapıdan kire selamün aleyküm. Ol bey, sol bey cümle cemaat. Ondan sonra kartagasına kelesin. Ondan atınız şunu tışarığa ondan kete birevini toga alıp kete. Birşey ketire. Katran tenekesini alğan tangur tungur alıp ketgen. İşte ayta bunlarını. Takınız boynuna oynasin mına yerde. Tenekeni boynuna takalar. Tangur tungur mına yerde oynay. O şiy mına yerde tura, şırak telliyler. Sininin üstünde koraz otura mına yerde.

Avzunda tütüy sigara koraz telliyler. Mina yerde masanın üstüne salalar koraz otura üyerde. Ondan sonra o ketgen kişigede onday oynatalar oynatalar. Son zamanı çemiş ketire onuda salalar masanın üstüne tola işte herkeş ne ketirse. Oynata oynata saba bola. Toga kiyev tıacıklar. Koroznu aşagayşi ondan sonra neyse kiyevni ketireler. Ondan sonra toplanalar alıp keteler. Salavatlay salavatlay kiyevni akateler. Mumlarını cağalar kollarına alalar. Salavatlay salavatlay kiyevni akateler, kapıga baralar.

Yanıdaki kız cigit bolursa(kelin) şiy ettirmiy kolsalay. Ondan sonra kiyevni tıklar yanında bir şiyi bolur edi namazını kıldıra,(toynu bu lloy etip etelerdi). Kiyevni akateler keleler gayri oturalar çemişni bölüşeler. O koraz nı aşaylar. O telli koraznı, koraz mını yerde tura sininin üstünde telli. Pişireler türlü türlü kağıtman kelinniklen tüylüyer. Şyili koraznı. Türlü türlü kelinliklen süsleyler. Boynuna bi şöp tıklar, mınaday koraznın. Başını kesip pişirmiyler. Kafası tura böyle kankayıp avzunada bir sigara kaptıralar. Türlü türlü kağıtman kuyruk yasaylar telliyler. O koraz mını yerde otura. Ondan sonra aşaylar işeler çemişni bölüşeler. Dağılalar keteler işte bulay bolaydı eski toylar.(2)

Düğün (Türkiye Türkçesi)

Eski düğünler Abdi akay vardı eskiden. Onu çağırırıldı akşam. Köyün kâhyası olurdu. Filancanın kızına sen dünür göndereceğiz. Git o kıza dünür ol. Giderdi o kızın evine dünür olurdu. Gelirdi yarı gece olsun oğlan evine söyler giderdi. Şimdi olsa kimse yapmaz. Bir varırlar iki varırlar ondan sonra söz alırlar. Ondan sonra buluşma verirler hazırlanırlar. Ondan sonra yemek pişirirler. Oğlan tarafı da kız tarafı da çağırır komşuları hep. Herkesi bir mendile para bağlarlar, içine de ekin koyarlar sonra hazırlarlar. Kız tarafına giderler konuşmaya. Kız tarafı da bir sürü öteberi hazırlar. Yemek hazırlar iki tarafta. Kız tarafı bir sürü bohça hazırlar.

Oğlan evine bir sürü hediye hazırlar. Damada koyarlar, kaynanaya koyarlar. Başörtüsü koyarlar. Babaya çorap koyarlar. Mendil, çevre koyarlar. Sevip saydıklarına hediye koyarlar. “Emmisine, dayısına, yengelere, erkek kardeşe, bacısına herkese birer bohça”. Ondan sonra giderler oğlan evine koyarlar. Köydeki adamlar oğlan evine giderler, yemek yerler, dua ederler, bohçayı alır gelirler oğlan tarafına. Oğlan tarafında da sofraya serili. Ondan sonra getirmişler hediyeleri. Hep sermişler eve. Şu filana şu filana deyip. Üst üstüne koyarlar. Senin payını, onun payını, bunun payını, benim payımı dağıtırlar. O olay böyle geçer. Artık kız tarafına tanışmaya gidecekler.

Damat kaçır kız kaçır. Kız ve oğlan birbirlerini hiç görmez, tanışmaya gideler. Dünürleri çağırırılar. Başta oğlan tanışır. Düğünlerde yemekleri düğün sahibinin akrabaları yapar. Düğün masalarını akrabaları yaparlar, yemek dağıtımını akrabaları yaparlar. Oğlanın sağdıcı olur. Artık düğün olacak. Hediyelik eşya almaya gidecekler kız tarafına. Alacaklarını alırlar. Önceden kız alışverişe gitmezmiş. Oğlan tarafı ne alırsa onu kabul edermiş. Oğlan tarafı gelir. Hediyelik eşyaların üstüne sen koyarsın bir bohça, o koyar bir bohça, ben koyarım bir bohça. Hediyelik eşya çoğalır. Kız tarafına götürülür. Oğlan tarafından gitmiş yolu kız tarafına dağıtırlar. Ondan sonra düğün dernek kurulur. Düğün başladı ya akşam kızları çağırırılar, köyün çocuklarını hep

toplarlar. Köyü hep çağırırlar. Çocuklar çıkarlar, ellerinde bir değnek köyü hep çağırırlar kız inecek deyip.

Bugün kız inecek deyip toplaşıp gelirler. Ağlaşırlar mağlaşırlar. Kızı koltuklarlar. Giderler senin evine. Başkasının evine götürürler. O köşeye oturturlar. Kızlar birikirler kızın başına. 3 gün başında yatarlar. Oynarlar gülerler gelinin başında. Gelinin başında duran kızlara oğlan evinden, kız evinden yemek gelir. Köyün kızları 3 gün gelinin başından ayrılmazlar. Orada oynarlar gülerler yemek yerler. Düğünler Perşembe günü başlar. Perşembe günü hayvan kesilir, kız evine götürülür. Bazen de iki tarafta da keçi süslenir. Boynuzlarına elma takılır. Boynuna altın takılır. O şekilde oğlan evine götürülür.

Keçinin süslenmesine süysün denilir. Bu süysün kesilir. Eti yemekte kullanılır. Boynuzu da orada kalır. Sini içerisinde kaplama, şaşuv koyarlar. Çay, şeker, çerez koyarlar. Oğlan evine götürürler bu tepsiyi. Davul zurna eşliğinde karşılarlar. Başlarında siniler hazırlarlar. İçinde çiğ bökrek kaplama ortasında yemiş olur. Bu tepsileri köyün genç oğlanları karşılarlar. Gelinin kıyafetleri, gelinliği ayrı bir sinide. Başka bir genç tarafından taşınır. O sinilerin üzerinde pullu yemeni(kıvrak) kız tarafına kaplama çay şeker kuru yemiş sandık içinde götürülür. Bu sandık da davul zurna ile karşılanır. Birisinin sırtında kız tarafına götürülür.

Mögedek (gelin arabası) yapılır. Kız tarafına araba hazırlanır. Çeten yapılır. Kenarlarını yırtıp koyarlar kıyılarına. Kızı götürdükleri evden alırlar. Araba oraya gider. Kız oradan biner arabaya mögedek yaparlar. Yengeler biner, kız biner oğlan tarafına giderler. Bundan önce camiye dolandırılır. Mezarlığa götürürler mögedekle kızı. Mezarlıkta dua ederler. Camiinin etrafını salavatla dolandırılır. Sonra oğlan evine giderler. Kızı erkekler görmesin diye perde tutarlar. Mögedeği taa evin önüne götürürler. Gelini oraya indirirler. Kimse görmez. Eve sokarlar gelini. Evin bir köşesine perde tutarlar. Gelin orda tek başına damat gelene kadar oturur.

Akşam damat gelene kadar. Eski kıyafetleriyle oturur. Damat gelecek sıra kızı giyindirirler yengeler. Bir yenge kızın yanında durur. Bir yenge gelinin yanında durur. İki yenge de kızın perdelerinin köşesinde durur. Bir yenge kapının önünde durur. Oğlanı beklerler. Damadın ayağının altına basma koyarlar. Damat kapıyı bekleyen yengelere para verir (basma serilir, kilim serilir. Damadın ayağının altına, gelinin önüne kadar). Yumruklarlar damadı dışarıdan gelenler.

Yanlarında hoca olur. Oğlanla kızın ellerini birbirlerine tutuştururlar. Damadın sağdıç da yanında olur. Damat sağdıçla beraber namaz kılar. Sağdıç haydi Allah'a emanet deyip çıkar. Damat baş taraftaki yengeye para verir. Soldaki yengeye para verir. İki taraftaki yengelerden kurtulur. Artık perdenin içine girer. İçerdeki yengelere de para verir kurtulur. Onlar da kızla oğlanın ellerini birbirine tutuştururlar. Perdenin içine döşek koyarlar. Sonra çıkar giderler. Allah'a emanet deyip çıkar giderler. Ondan sonra sabah olur. 5 yenge gelir. Kol tutturana yenge kapıyı açtırır. Döşeği düzeltir. Döşeğin içine para atılır (o para kızın annesine gider). Döşeğin içindeki çarşaf oğlanın annesine gösterilir.

Sonra 7 komşu çağrılır, çocukları çağrılır. Artık duvak açılacak. Yine katlama ulkum pişirilir. Kızı getirip koyarlar. Giyindirip kuşandırır. Çıkartırlar gelini. Sonra yastığın üzerine oturturlar. Şerbet getirirler. Kaynana başlar. Bir kendi içer bir geline içirir. Bir kendi içer bir daha bir geline içirir. Sonra yenge varsa yenge içer, görümce varsa görümce içer. Teker teker içerler. Bir gelin bir yenge bir görümce. Bir gelin içer. Kalan cemaate dağıtılır. Gelinin yüzü açılır. Şöyle açarlar durur gelin. Arkasında bir yenge olur. El öptürür hepsinin. Sonra gelin o yerde dinelir.

Artık kız anası mı var yengesi mi var bohçaları açarlar. Kaynananın başına örterler. Kaynanaya 2 tane birisi kaldırıldı payı, biri cemaat payı. Bir kaldır örterler. Kayın babasına kaynana 2 tane örter. Eltilere yengelere görümcelere örterler sonra da cemaate örterler. Onlar da geline para verirler. Ellerini öptürürler. Sonra dağılıp giderler. Gelin kalır evde. Damat gelir. Gelin odasına gitmez oturur o yerde. 2-3 gün oturur. Çağırırlar yaşlıları, akrabaları. Gelin tanıştıracaklar. Yemek hazırlarlar. Kaynanayla kayınbabanın elini öpecek artık gelin. Yemek yenildikten sonra gelini çıkarırlar. Gelin herkesin elini öper. Onlar da para verirler. Gelin, gelen adamlara kimisine havlu kimisine mendil verir. Şırak yapılır. Gelin perdenin altında otura dursun. Damadın başında olur. Damadı bir yere götürürler. Bir toplantı yapar delikanlılar. Konuşma yaparlar. Birisi kart ağası.

Ol bey sol bey ayakça bey cümle cemaat kop kartobos kart ağasının g...nü fare deşmiş. Katran tenekesini getirin. Kediye getirirler. Getirin fare tutsun. Onu da kapıdan girip gelir. Atınız şunu der kart ağası. Atınız şunu dışarı. Ötekiler atarlar dışarı. Başkası gider oyun çıkartırlar. İşte şu ne bileyim bişeyin alasin gelesin. Kapıdan giresin. Selamun aleyküm ol bey sol bey ayakça bey cimle cemaat. Kart ağasına ne bileyim şunu getirdim. Kart ağası şu yerde oturur.

Birisi yanlış söyleyince. Atınız şunu dışarı. Yeniden gelir. 2 verir 3 verir gider. Atarlar dışarı. Birisi yanlış söyleyince, yanılmadan söyleyeceksin kapıdan girersin. Selamun aleyküm ol bey sol bey cümle cemaat kart ağasına ne bileyim şunu getirdim. Kart ağası şu yerde oturur. Birisi yanlış söyleyince atınız şunu dışarı. Yeniden gider. İki kere üç kere gider atarlar dışarı. Birisi yanlış söyleyince yanılmadan söyleyeceksin. Kapıdan gelir katran tenekesini almış, oyun getirir dışarı atılmış kişi.

Tangur tungur katran tenekesini almış kişi. Selamun aleyküm. Ol bey, sol bey, ayakça bey, cümle cemaat kart ağasının g...nü fare deşmiş de der. Kedi getirdim. Al o şalvarın içine sokun kediyi. Miyav miyav deyip bağırır. Oynatırlar ortalıkta gelini dışarıda. Böyle 2-3 sefer oynatırlar onu. Ondan sonra atınız onu dışarıya. Atınız birisini. Onlardan biri yanlış söylesin. Onlardan birisini. Başta işte cemmaat şeyden başlar. Kapıdan girer. Selamun aluyküm. Ol bey, sol bey, ayakça bey, cümle cemaat. Ondan sonra kart ağasına gelirsin. Atınız şunu dışarıya. Ondan gider birisini. Toga alıp gider. Bir şey getirir. Katran tenekesini almış tangur tungur alıp gitmiş. İşte söyle bunları takınız boynuna oynasın şu yerde. Tenekeyi boynuna takarlar. Tangur tungur o yerde oynar. O şey şu yerde durur. Şırak tellerler. Sininin üstünde horoz oturur şu

yerde. Ağzında tütün sigara horoz tellerler. Şu yerde masanın üstüne koyarlar. Horoz oturur o yerde.

Ondan sonra o gitmiş kişiye de öyle oynatırlar, oynatırlar. Son zamanı yemiş getirirler. Onu da koyarlar masanın üstüne. Dolar masanın üstü işte. Herkes ne getirdiyse. Oynaya oynaya sabah olur. Toga damadı tıkaçlar. Horozu yiyene kadar. Ondan sonra neyse damadı getirirler. Toplanırlar. Alıp giderler. Salavatlayıp salavatlayıp damadı götürürler. Mumları yakarlar, ellerine alırlar. Salavatlayıp, salavatlayıp damadı götürürler. Kapıya varırlar. Yanındaki kız yiğit olursa, damadı dövdürmez. Sonra damadı tıkarlar, yanında bir şeyi olurdu. Namazı kıldırır.

Damadı götürürler, gelirler. Artık otururlar. Yemişi bölüşürler. O horozu yerler. O telli horozu, horoz o yerde durur sininin üstünde telli. Pişirirler türlü türlü kâğıtla. Süslerler horozu. Türlü türlü kâğıtla süslerler. Boynuna bir çöp tıkarlar şöylece horozun. Başını kesip pişirmezler. Kafası durur öyle. Ağzına da bir sigara koyarlar. Türlü türlü kâğıtlarla kuyruk yaparlar, tellerler. O horoz o yerde oturur. Ondan sonra yerler, içerler, yemişi bölüşürler. Dağılırlar giderler, işte böyle olurdu eski düğünler.(3)

3.2. Köy Seyirlik Oyunu

“Köylülerin uzun kış aylarında ve hususiyetle düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenleyip oynadıkları dram karakterli temsillerdir. Köy seyirlik oyunları konuları bakımından Dinsel-büyüsel ve din dışı olarak ikiye ayrılmaktadır.” (Aça, Ekici, 2010 s.196)

3.2.1.Torta (Kırım Türkçesi)

Şimdi bak rahmetli Akif torta olurdu. Şan takaredi. Koca koca bilesin mi? Şan derlerdi. Onu takar edi. Sonra karnına yastığı salaredi, kötüne yastıknı salaredi. Abanı da kiyeredi. Üstüne kayışını baylaredi. İki dene de kelini boluredi. Akaylar kelin bolalar. Elbise kiyeler. Ondan sonra birevü de kasnakçı bolurdu. Topal Mustafa'da kasnağı takaredi. Betine de küyelerdi. O da şiy eteredi. Oynar edi. Oynar edi. Yanındaki kelinleri seyirciler alıp kaşar edi. Cuvura cuvura keter edi torta. Onları kamışlar edi. Tura anda çaputtan şey yasaylar urmaga. Onları urar edi. Kelinleri alıp kelir edi. Alıp karaganlarda keri kelirediler. Ondan bı yaktaki de alıp kaşaredi. Onu da öyle eterdiler. Ondan sonra bir daha oynar ediler. Kayerde büyük bar onun aldına devrilir edi torta. Üyge kirerdi. Yatsa bile devrilir edi. Onun üstüne varıp, o da ne verirse, para verir edi. Ana birevlerde bulgur, un, yağ satar ediler. Bir kelinlerime küpe deredi. zamerinin on beşinde, akşam oluredi. Torta keliyatırganda tir tir titrer ediler. Zangır zangır şanlar bögründe takılı kelir edi. Fenerlan tolaşalar. Köyde ne kadar cahil bosa, akaylar üylüsüde gezer. Kaç üy zaten üyümüz. Adet edi.(3)

Torta (Türkiye Türkçesi)

Şimdi bak rahmetli Akif torta olurdu. Çan takardı, koca koca biliyor musun? Çan derlerdi. Onu takardı. Sonra karnına yastığı koyardı, g...nede yastığı koyardı. Elbiseyide giyerdi, üstüne kayışı bağlardı. İki tane gelin olurdu. Erkekler gelin olurlar, elbise giyerler. Ondan sonra birisi de kasnakçı olurdu. Topal Mustafa'da kasanağı takardı, yüzünü külle karaya boyardı. O da oynardı oynardı. Yanındaki gelinleri seyirciler alıp kaçardı. Koşa koşa giderdi torta. Onlara kamışla vururdu. Durur orada çaputtan şey yaparlar vurmaya. Onlara vururdu. Gelinleri alıp gelirdi. Alıp kaçanlarda geri gelirdiler. Sonra bu taraftaki de alıp gelirdi. Onu daöyle yapardılar. Ondan sonra bir daha oynardılar. Nerede büyük var onun önüne devrilirdi torta. Eve girerdi. Yatsa bile devrilirdi. Onun üstüne varıp o da ne verirse para verirdi. Ötekilerde bulgur, un, yağ satardılar. Gelinlerime küpe derdi. Zahmerinin(kışın ortasında) on beşinde, akşam olurdu. Torta geldiğinde tir tirt titrerdiler. Zangır zangır çanlar, belinde takılı gelirdi. Fenerle dolaşırlar. Köyde ne kadar cahil varsa, erkekler, evlside gezer. Kaç ev zaten evimiz. Adet idi.

3.3. İnanışlar

Halk İnanışları, bir milletin veya toplumun kendi ana kültürleri yanında karşılaştıkları farklı din, inanç ve kültürlerden de etkilenecek ortaya çıkan inanışlardır.

Kültürün önemli bir parçası olan bu inanışlar, halkın dindarlık anlayışında farklı düzeyde ve içerikte kendisine yer bulabilir. Halkın kutsallığına inandığı her nesne halk inanışlarının inceleme konusudur. İnsan yaşamının doğum, evlilik ve ölüm gibi hemen her dönemi kendine özgü uygulama ve inanışlara sahne olur. Kutsal zamanlar, ziyarete konu kutsal mekânlar, nesnelere, nazar, büyü, uğur, uğursuzluk, sihir, sağaltma ocakları, rukye, tılsım, fal, burçlar, sayılar, atalar ruhu, kurban, manevi veya ruhani varlıklar etrafında çok geniş folklor örneklerine rastlanır. Halk inanışları çoğu zaman dini inançlarla ilişkilidir. Yalnızca kırsal kesimdeki halk arasında değil, şehirlerde de yaygın ve etkili olan bu inanışlar hem Anadolu kültüründe hem de diğer

Türk toplulukları arasında büyük ortaklıklara ve benzerliklere sahiptir. Halk inanışları, içinde yaşadığımız kültürü bütün yönleriyle tanımak, sağlıklı bir din anlayışı elde edebilmek, geleneksel inanışların etki ve izlerini sürebilmek için oldukça önemlidir.

Bir milletin kendi kültürlerinden ya da karşılaştıkları kültürlerden etkilenecek din, inanç, gelenek, göreneklerinde ortaya çıkan inançlardır.

Halk inanışları, toplumun farklı şekilde ve içerikte olabilir. Halkın inandığı ve kutsal olarak saydığı her şey halk inanışları içerisine girmektedir. Halkın doğumdan ölümü kadar kendine has ritüelleri olmaktadır.

- ✓ Kapı eşiğinde oturulmaz.
- ✓ Geceleri tırnak kesilmez.
- ✓ Cuma günleri ekmek yapılmaz, ev süpürülmez, çamaşır yıkanmaz.
- ✓ İkinci vaktinde ev süpürülmez.
- ✓ Kerahat vaktinde yemek yenmez. Akşam ezanından sonra yenir.
- ✓ Ayva, kurt meyvesi çok olursa o kışın sert geçeceğine inanılır.
- ✓ Kulak kaşınınca yağmur yağacak demektir.
- ✓ Ay'ın etrafında çember olursa yağmur yağacak demektir.
- ✓ Bayramlarda, bayram namazı kılıp bitinceye kadar çeşmelerden zembem aktığına inanılır.
- ✓ Akşam ezanından sonra kimseye yoğurt, süt, turşu verilmez.
- ✓ Kadınlar erkeklerin önünden geçmezler.
- ✓ Elinde Kur'an-ı Kerim olanın önünden geçilmez.
- ✓ Hamile kadınların önünden geçilmez.

- ✓ Dalıp gidince misafir geleceğine inanılır.
- ✓ Kavak ağacının yaprakları yukarıdan dökülmeye başlarsa kış erken gelir, aşağıdan dökülmeye başlarsa kışın geç geldiğine inanılır.
- ✓ Akasya ağacının çiçekleri çok olursa kışın sert geçeceğine inanılır.
- ✓ Gelin evden çıkarken ayakkabısının içine ekin koyulur. Bereketli olsun diye.
- ✓ Gelin evden çıkarken erkek tarafından birisi tabakla kaşığı birbirine vurarak gider. Kötü huyları kırılсын diye.
- ✓ Gelin arabaya binince gaz lambası yakılır, ayna tutulur.
- ✓ Gelin erkek evine gelince çanak kırılır. Gelin kapıya yağ sürer, çivi çakar. Evine bağlı olsun diye.
- ✓ Gelinin kucığına erkek çocuk verilir.
- ✓ Cenaze olan ev sahiplerine, üç gün boyunca hiçbir iş yaptırılmaz.
- ✓ Cenazenin yıkandığı yerde üç gün lamba yakılır.
- ✓ Üç gün boyunca cenaze evine yemek getirilir.
- ✓ Bir evde cenaze olunca diğer evlerdeki su dolu kaplar dökülür. Azrail(a.s) kılıcının kanı yıkansın diye.
- ✓ Cenaze evinde yedi gün boyunca lamba açık durur.
- ✓ Aşure gününden evvel temizlik yapılır. Aşure günü temizlik yapılmaz.
- ✓ Aşure ayında yemekten önce ve sonra Hz Hasan-Hüseyin Efendimizin canına değsin denilir.
- ✓ Çocuğa yukarıdan bakılmaz,(5)

SONUÇ

Kırım Tatar Türkleri, 93 Harbi olarak da bilenen Osmanlı-Rus savaşından itibaren kitleler halinde göç etmeye başlamışlardır. Kırım'ın çeşitli bölgelerinden hicret eden insanlar başta Türkiye, Romanya Dobruca bölgesine göç etmişler. Rumeli'nin Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmasıyla birlikte Anadolu'ya olan göç yeniden başlamıştır.

Kırım Tatar Türkleri, yaptıkları göçün neticesinde farklı kültürlerle etkileşime girmiş ve farklı kültürleri de etkilemiştir. Kırım Tatar Türkleri'nin akrabalık bağları kuvvetli ve sağlamdır. Kültürlerini, gelenek ve göreneklerini yaşatmak için kapalı bir toplum olmuşlar yakın zamana kadar da başka Türk boyları ile kız alıp vermemişlerdir.

Kırım Tatar Türkleri, zengin bir geçmişe ve kültüre sahiptir. Gelenek ve göreneklerini yaşatmaktadırlar. Pandemi öncesi her sene Tepreç adı altında şenlikler yapılır, uzak yakın bütün köylüler, akrabalar toplanır ve birlik-bütünlük sağlanmış olurdu.

Çorum/Sungurlu' da yaşayan Kırım Tatar Türkleri kültürlerini, dillerini, gelenek ve göreneklerini yaşamaktadırlar. Evlerde yaşlı insanlar genelde Kırım Tatar Türkçesi konuşmaktadırlar. Gençler ise Kırım Tatar Türkçesini anlamakta fakat konuşamamaktadırlar. Kırım Tatar Türkçesi'ni konuşan insanların yaş ortalaması yetmişli yaşlardır. Bu insanların ebediyete irtihal etmeleri üzerine, Sungurlu'da yirmi yıl sonra Kırım Tatar Türkçesi konuşulamayacak hatta unutulacaktır.

Tez konusu belirlememizin en önemli sebeplerinden birisi de bu yaş ortalamasındaki kişilerin giderek azalmasından kaynaklanmıştır. Kırım Tatar Türkçe'sinin UNESCO tarafından kaybolma tehlikesi altındaki diller arasında yer alması bunun açık örneğidir.

Tez aşamasında öncelikle kaynak kişiler tespit edilmiştir. Kaynak kişiler ise çevremize sorarak "bu kişi her şeyi bilir", "bilirse o bilir", "git ona sor o bilir" şeklinde cevaplar alınmış ve kaynak kişilerle görüşme yapılmıştır.

Başta ben bir şey bilmiyorum ile başlayan görüşme, kurulan bağ sayesinde nine-torun ilişkisine dönmüştür. Karşılıklı kurulan bağ sonucu "Bilmiyorum." şeklindeki ifadeler, "Benim bilmediğim bir şey yok..." şekline dönüşmüştür.

Tez aşamasında yaşanan Covid-19 salgınından dolayı çeşitli zorluklarla karşılaştık. Karışlaştığımız en büyük zorluk ise derleme yapacağımız kaynak kişilerin ileri yaşta olmaları idi. Görüşme talebinde bulunduğumuz kişiler görüşmeyi ya reddetmekte ya da yapılacak olan görüşmeyi ileriki bir tarihe ertelemek istemektedirler. Ayrıca bu süreçte vefat eden kişiler de olmuştur.

Tez çalışması sonucunda; Çorum Sungurlu' da yaşayan Kırım Tatar Türklerinin kültürlerini, gelenek ve göreneklerini ve en önemlisi de dillerini kaybetme noktasına gelecekları değerlendirilmektedir.

Kırım Tatar Türkçesinin varlığını sürdürebilmesi için, yaşlı neslin bildikleri kayıt altına alınmalıdır. Evlerde, gençlerin yanında Kırım Tatar Türkçesi ile konuşulmalı, gençlerin dilini öğrenmeleri sağlanmalıdır.

Kırım Tatar Türkleri arasında birlikteliği artırıcı faaliyetleri içerisinde yer alan düğün, sünnet, tepreç, nevruz (navrez) vb. toplumsal dayanışmanın olduğu yerlerde gelenek, görenek ve adetler yaşatılmalı, yapılamıyorsa toplu ortamlarda eski adetler ve gelenekler genç nesillere anlatılmalıdır.

Yapılan çalışma neticesinde, Çorum Sungurlu'da yaşayan Kırım Tatar Türklerinin sözlü ürünleri derlenmiştir. Metin Merkezli Halk Bilimi Kuram Yöntemlerine göre derlenen ürünler incelenmiştir. Masalların Kırım Tatar Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Ayrıca masalların başında konu, kahramanlar ve motifler verilmiştir.

Derlenen halk hikâyeleri başında konu kısaca anlatılmış, halk hikâyelerinin epizotları, kahramanları ve motifleri incelenerek Kırım Tatar Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Efsanelerinde motifleri bulunmuş, Kırım Tatar Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır.

Kırım Tatar Türklerinde göç ile birlikte gelenek, görenek, adet ve kültürlerinde meydana gelen değişim, etkileşim örneklerle açıklanmıştır.

İlgililere ve araştırmacılara kolaylık sağlayabileceğini düşündüğümüz, Kırım Tatar Türkçesi ve Türkiye Türkçesinden meydana gelen bir sözlük hazırlanmıştır.

Çalışmamızın, bilim dünyasına katkısı, Çorum Sungurlu'da yok olacağı değerlendirilen Kırım Tatar Türkçesi, ses özelliklerine bağlı kalınarak kayıt altına alınıp yazıya aktarılmıştır. Derlenen, sözlü ürünler, araştırmacılara yardımcı olacaktır.

Son söz olarak, Kırım Tatar Türkleri zamana ve yaşadığı topluma uyum sağlayan, gelenek, görenek ve kültürlerini korumaya çalışan ve kültür değişimlerine açık olan bir topluluktur. Kültürün taşıyıcısı olan dilin ne yazık ki yavaş yavaş yok olacağı değerlendirilmektedir. Yok olmamak için Kırım Tatar Türkleri dillerine, kültürlerine sımsıkı sarılmalı ve dillerini kültürlerini yaşatmalıdır.

Yaşanan pandemiye rağmen görüşme talebimi çevirmeyen Fevzi AFACAN'a, Kerime AFACAN'a, annem Mukkades ALÇAKIR'a, Baki ÇAĞATAY'a, rahmetli Hüsniye ALTUN'a, Ayşe SEÇİR ve babaannem Naime ALÇAKIR'a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Allaha kalanlara uzun ömür, ahirete göçenlere ise rahmet dilerim.

KAYNAKÇA

- Aça, M. ve Ekici, M. ve Yılmaz, A. M. (2010). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Akpınar, Y. (2015). *Seçilmiş Eserleri 3 İsmail Gaspıralı Dil-Edebiyat-Seyahat yazıları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Artun, E. (2012). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı Edebiyat Tarihi/Metinler*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Ateş, Ş. (2014). *Bandırma İlçesine Bağlı Orhaniye Köyünde Yaşayan Kırım Tatarlarının Ağzı* (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakırcı, N. (2010). *Kırım Tatar Masalları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Boratav, P. N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P.N. (1982). *Folklor ve Edebiyat II*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Boratav, P.N. (1984). *Köroğlu Destanı*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Boratav, P.N. (2000). *Tekerleme*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Çetin, İ. (2020). *Türk Halk Hikâyeciliği Türkiye Sahası*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çobanoğlu, Ö. (2019). *Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dağcı, C. (2012). *Yansılar 3*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Ekici, M. (1989). *Dede Korkut Tesiriyle İle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*. (Yüksek Lisan Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekici, M. (2018). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Fisher, A. (2009). *Kırım Tatarları*. İstanbul: Selenge Yayınları.
- Gökalp, Z. (2017). *Türk Medeniyeti Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Günay, U. (2008). *Türkiyede Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güney, E. C. (1971). *Folklor ve Halk Edebiyatı Özellikleri, Sözlü gelenekleri ve yazılı örnekleri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Inalcık, H. (2002). Kırım maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Inalcık, H. (2017). *Kırım Hanlığı Tarihi Üzerine Araştırmalar (1441-1700)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- İnan, A. (2017). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karadavut, Z. (2013). *Kırım Tatar Folkloru*. Konya: Kömen Yayınları.
- Kaya, D. (1999). *Anonim Halk Şiiri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Keskin, K. (2015). *Kırım Tatar Türklerinin Kültürel Hayatı (XX, Yüzyıl ve Sonrası)*, (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kırım, M.K. (2019). *Amasya İhsaniye Mahallesi Kırım Tatarlarının Topluluklarını ve Aidiyetlerini Yeniden Üretişleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kırımlı, H. (2002). *Kırım hanlığı, Rus idaresi Dönemi maddesi. İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kırımlı, H. (2010). *Kırım Tatarlarında Milli Kimlik ve Milli Hareketler (1905-1916)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Köprülü, F. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.
- Kurat, A. N. (1972). *IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Laçiner, A. (2019), *Lehçeler Arası Temas Açısından Polatlı ve Çevresinde Yaşayan Kırım Tatar Türkleri*, (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oral, S. H. (2019). *Kültürel Değişmeleri Açısından Türkiye'ye Yerleşen Kırım Tatarları (Eskişehir-Ankara Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Örnek, S.V.(2018) *Türk Halk Bilimi*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Parlatır, İ. (2009). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi
- Sakaoğlu, S. (1980). *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Masallar, Türk Dünyası ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi. C.II*, Ankara: AKM Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2011). *Halk Hikâyeleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Sakaoğlu, S. (2012). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sami, Ş. (1989). *Kamus-i Türki*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Savran, H. (2008). *Kırım Tatar Türkçesi*. Balıkesir: Karesi Yayınları.
- Şamilkızı, G. (2018). *Kırım Ateşi Bir işgalin Anatomisi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Şamlıoğlu, E.S. (2013). *Kırım Tatar Masalları Üzerine Bir İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuncel, R. (2018), *Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesi Emiryakup Köyü Kırım-Tatar Ağzı Metinler ve Çekim ekleri incelemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Useinova, F. (2016), *Sözlü Gelenekte Kırım Tatar Türklerinin Muhacereti ve Sürgünler*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uslu, B. (2020). *Kırım Tatar Halk Edebiyatı Türlerinde “Yurtsuzluk” ve “Halk Benliği” (Destan, Halk Hikâyesi, Masal-Efsane Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Yıldırım, D. (1999). *Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları*. Ankara: Akçağ Yayınevi.

Yılmaz, M. (2010). *Tarihi, Siyasi ve Kültürel Yönleriyle Türklerin Dünyası ve Türkiye'nin Dış Türkler Politikası*. Ankara: Kripto Kitaplar.

Yolaçan, M. (2019). *Kırım Tatarlarının Tarihsel Süreçte Örf, Adet ve Gelenekleri (Konya ve İlçeleri Örneği)*, (Yüksek Lisan Tezi), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yolcu, M.A, (2015). *Diaspora ve Kimlik*. Konya: Kömen Yayınları.

SÖZLÜK

-A-		Aketip	: Götürüp
Abanı	: Elbise	Aketiyimde	: Götüreyimde
Abdi	: Abdi	Aketken	: Götürmüş
Acep	: Acep	Akettikleri	: Götürdükleri
Adamlarını	: Adamları	Akettim	: Götürdüm
Adamının	: Adamın	Akgan	: Akmış
Aga	: Ağa	Aklı	: Beyaz
Agacın	: Ağcın	Akrabalarını	: Akrabalarını
Agaçga	: Ağaca	Al	: Almak
Agaçtan	: Ağaçtan	Ala	: Alıyor
Aganın	: Ağanın	Alabaş	: Kelem
Agardı	: Rengi Solmak	Alabaşını	: Kelemi
Agası	: Ağacı	Alacakman	: Alacağı
Agasını	: Ağacını	Alalar	: Alıyorlar
Agaştan	: Ağaçtan	Alamayman	: Alamıyorum
Agaya	: Ağaya	Alınız	: Alınız
Agayım	: Ağayım	Alayım	: Alıyorum
Ah	: Ah	Alayının	: Hepsinin
Ahşehirge	: Akşehir'e	Albasdının	: Albastının
Ak	: Beyaz	Albasgan	: Albasmış
Aketeler	: Götürüyorlar	Aldın	: Önün
Akay	: Erkek, Koca	Aldına	: Önüne
Akayı	: Kocası	Aldında	: Önünde
Akayın	: Erkeğin	Aldından	: Önünden
Akayına	: Kocasına	Algan	: Almış
Akaylar	: Erkekler	Alganda	: Aldığında
Akaylarga	: Erkeklerle	Alganlar	: Almışlar
Akayman	: Erkeğim	Alıbere	: Alıvermiş
Akaynı	: Erkeği	Alın	: Al
Aket	: Götür	Alınız	: Alınız
Akete	: Götürüyor	Alla	: Allah
Aketecegen	: Götüreceksin	Allam	: Allah'ım
Aketek	: Götürek	Allanın	: Allah'ın
Aketele	: Götürsene	Allaya	: Allah'a
Aketeyim	: Götüreyim	Almay	: Almıyor
Aketeyken	: Götürecekmiş	Amamdan	: Hamamdan
Aketeyseleler	: Götürüyorlarsa	Amamga	: Hamama
Aketgen	: Götürmüş	Ana	: Anne
Aketin	: Götürün	Anağın	: Üyev Anne

Analık	: Üyev Anne	Apbaşık	: Tekerleme Anlamsız İkili
Anam	: Annem	Apet	: Affet
Anama	: Anneme	Apete	: Affediyor
Anamas	: Anamas Dağı	Apetir	: Affeder
Anamı	: Annemi	Apettim	: Affettim
Anamın	: Annemin	Apta	: Hafta
Anan	: Annen	Arabaga	: Arabaya
Ananı	: Anneni	Arabanen	: Arabayla
Ananın	: Annenin	Arabaynan	: Arabayla
Anası	: Annesi	Ardında	: Arkasında
Anasımı	: Annesi mi	Ardından	: Arkasından
Anasına	: Annesine	Arip	: Arif
Anasından	: Annesinden	Arip'in	: Arf
Anasını	: Annesini	Arkına	: Su Yolu
Anasınıda	: Annesini De	Arp	: Harp
Anasının	: Annesinin	Arpanan	: Arpayla
Anavı	: Öteki	Arpanı	: Arpayı
Anavının	: Ötekini	Arpaynan	: Arpa Ile
Anavnu	: Ötekini	Arşınlamalı	: Ölçmeli
Anavu	: Öteki	Artına	: Arkasına
Anavunun	: Ötekini	Artında	: Arkasında
Anayakta	: O Tarafta, Şu Tarafta	Artundan	: Arkasından
Anayın	: Annenin	Aruv	: İyi
Anda	: Orada	Arüv	: İyi
Andan	: Oradan	Arüvleşe	: İyileşir
Anday	: Öyle	Askerinen	: Askerle
Anı	: Hani	Askerlerge	: Askerlere
Anlagan	: Anlamış	Askerlerinen	: Askerlerle
Anlareken	: Anlarmış	Astına	: Altına
Anlay	: Anlıyor	Aş	: Yemek
Anlayken	: Anlıyormuş	Aşa	: Ye
Apakay	: Kadın, Eş	Aşagan	: Yemiş
Apakayı	: Kadını, Eşi	Aşaganın	: Yediğinin
Apakayıda	: Kadını Da	Aşaganlar	: Yemişler
Apakayım	: Eşim	Aşagayşi	: Yiyene Kadar
Apakayın	: Kadının	Aşalar	: Yüksek Bir Yeri Geçmek
Apakayına	: Eşine	Aşalgan	: Yenilmiş
Apakayını	: Eşini	Aşamaga	: Yenilmeye
Apakayının	: Eşinin	Aşamagının	: Yemediğinin
Apakayka	: Kadına	Aşamay	: Yemiyor
Apakaylar	: Kadınlar	Aşasın	: Yesin
Apakaynı	: Kadını	Aşata	: Yediriyor

Aşatalar	: Yediyorlar	Atlarga	: Atlara
Aşatgan	: Yedirmiş	Atlıyamadım	: Atlayamadım
Aşay	: Yiyor	Atnan	: At ile
Aşayacaksın	: Yiyeceksin	Atnı	: Atı
Aşayekenler	: Yiyorlarmış	Atnın	: Atın
Aşayımnda	: Yeyimde	Avga	: Ava
Aşayıp	: Yeyip	Avrat	: Kadın
Aşayken	: Yiyormuş	Avzu	: Ağzı
Aşaylar	: Yiyorlar	Avzuma	: Ağzıma
Aşayman	: Yiyorum	Avzuna	: Ağzına
Aşaysın	: Yiyorsun	Avzunada	: Ağzında
Aşgam	: Akşam	Avzunda	: Ağzında
Aşgan	: Çıkmış	Avzundan	: Ağzından
Aşılğan	: Açılmış	Avzunu	: Ağzını
Aşılır	: Açılır	Ay	: Ay
Aşınca	: Açınca	Ayırğan	: Ayırmış
Aşsa	: Açsa	Ayırğanlar	: Ayırmışlar
Aşşığı	: Aşağı	Ayirt	: Ayırmak
Aştıra	: Açtırıyor	Ayrılmaılar	: Ayrılmıyorlar
Aşuvlandım	: Sinirlendim	Ayta	: Söylüyor
Aşuvlangan	: Sinirlenmiş	Aytaberiydin	: Söyleyiverin
Atacaken	: Atakmış	Aytacan	: Söyleceksin
Atak	: Atalım	Aytasın	: Söylesin
Atalar	: Atıyorlar	Aytaydı	: Söylüyordu
Atasın	: Atıyorsun	Aytgan	: Söylemiş
Atayım	: Atay	Aytgandır	: Söylemiştir
Atga	: Ata	Aytganımı	: Söylediğimi
Atgan	: Atmış	Aytın	: Söyleyin
Atganlar	: Atmışlar	Aytip	: Söyleyip
Atganını	: Atdiğını	Aytiysa	: Söylediyse
Atı	: Adı	Aytkan	: Söylemiş
Atıla	: Atılıyor	Aytmay	: Söylemez
Atımı	: Adımı	Aytmayacakman	: Söyleyeceğim
Atımın	: Adımın	Aytmaysın	: Söylemiyorsun
Atın	: Adın	Aytsın	: Söylesin
Atınan	: Atla	Ayttı	: Söyledi
Atınca	: Atı	Ayttımı	: Söyledi mi
Atını	: Adını	Ayttımıydı	: Söyledi mi idi
Atınınız	: Çıkarınız	Ayular	: Ayılar
Atınız	: Çıkarınız	Ayvan	: Hayvan
Atlacak	: Atlayacak	Azab	: Irgat
Atlagan	: Atlamış	Azat	: Bırakmak

Azırla	: Hazırla	Barken	: Varmış
Azırladım	: Hazırladım	Barkım	: Bar İkileme
Azırlanacan	: Hazırlanacaksın	Barmaklarınızı	: Parmaklarınızı
		Barmam	: Varmam
-B-		Barsa	: Varsa
Babalarımı	: Babalarımı	Barsaki	: Varsaki
Baga	: Üzüm Bağı	Bastımda	: Basarak
Bagarı	: Önü	Başga	: Başa
Bagırgan	: Bağırılmış	Başımga	: Başıma
Bagırınca	: Bağırınca	Başımını	: Başımı
Bahşada	: Bahçede	Başlay	: Başlar
Balada	: Çocukta	Başlaylar	: Başlarlar
Balanı	: Çocuğu	Baygun	: Baygn
Balası	: Onun Çocuğu	Baylaganlar	: Bağlamışlar
Ballar	: Çocuklar	Baylaredi	: Bağlıyordu
Balları	: Çocukları	Baylay	: Bağlıyor
Ballarımı	: Çocuklarımı	Baylayım	: Bağlayayım
Ballarının	: Çocuklarının	Bekde	: Pek De
Ballarını	: Çocuklarını	Beklegen	: Beklemiş
Bar	: Var	Bekleyler	: Bekliyorlar
Bara	: Varır	Bekliy	: Bekliyor
Barabar	: Beraber	Beledim	: Sarmak
Baraken	: Varımış	Ber	: Ver
Baraki	: Varyor Ki	Berde	: Verde
Baralar	: Varyyorlar	Berdi	: Verdi
Bararman	: Varyyorum	Bere	: Veriyor
Barda	: Var Da	Berecekmen	: Vereceğim
Bardı	: Vardı	Berecem	: Verecem
Bardım	: Vardım	Berecen	: Verecen
Bardır	: Vardır	Bereki	: Veriyor Ki
Bardiy	: Var Diyor	Bereler	: Veriyorlar
Baredi	: Vardı	Bereyim	: Vereyim
Bareken	: Varmış	Bereyken	: Veriyormuş
Bargan	: Varmış	Bereykenler	: Veriyormuşlar
Barganlar	: Varmışlar	Bergen	: Vermiş
Bargannı	: Vardığında	Bergende	: Verdiğinde
Bargaşı	: Varana Kadar	Bergenler	: Vermişler
Bargaşi	: Varana Kadar	Berir	: Verir
Barıdı	: Vardı	Berirmen	: Veririm
Barıken	: Varımış	Beriyik	: Verelim
Barınca	: Varınca	Beriyim	: Veriyim
Barırsam	: Varırsam	Bermesin	: Vermesin

Bermişler	: Vermişler	Bişiyinin	: Bir Şeyinin
Bersin	: Versin	Bizge	: Bize
Beşevini	: Beşini	Bizni	: Bizi
Beşiklerge	: Beşiklere	Bogan	: Olmuş
Betine	: Yüzüne	Boganki	: Olmuş Ki
Betini	: Yüzünü	Boganlar	: Olmuşlar
Bey	: Bey	Boğaztar	: İştahı Fazla
Bır	: Bir	Bohşa	: Bohça
Bızım	: Bizim	Bohşanı	: Bohçayı
Bızını	: Bizi	Bolacak	: Olacak
Bilesin	: Bil	Bolacan	: Alacan
Bilesinde	: Biliyorsunda	Bolaki	: Olaki
Bilgen	: Bilmiş	Bolalar	: Olalar
Bilgenin	: Bildiğin	Bolasın	: Olasın
Biliyken	: Biliyormuş	Bolaydı	: Olsaydı
Bilmegen	: Bilmediğim	Bolayım	: Olayım
Bilmen	: Bi	Bolayken	: Oluyormuş
Bilmey	: Bilmiyor	Boldu	: Oldu
Bilmiy	: Bilmiyor	Bolduk	: Olduk
Bilmiyim	: Bilmiyorum	Boldum	: Oldum
Bilmiyken	: Bilmiyormuş	Boldumu	: Oldu mu
Bilmiyem	: Bilmiyorum	Boldumudı	: Ol
Bilmiysin	: Bilmiyorsun	Boldun	: Oldun
Bimbeyaz	: Bembeyaz	Bolgan	: Olmuş
Bindirgenler	: Bindirmişler	Bolganedi	: Olmuşdu
Biner	:	Bolganlar	: Olmuşlar
Bingen	: Binmiş	Bolgannı	: Olduğunu
Birevi	: Birisi	Bolma	: Olma
Birevide	: Birisi De	Bolmasın	: Olmasın
Birevini	: Birisini	Bolsa	: Olsaydı
Birevinin	: Birisinin	Bolsam	: Olsam
Birevlerde	: Birileri De	Bolunca	: Olunca
Birevü	: Birisi	Bolup	: Olup
Birevünün	: Birisinin	Bolur	: Olur
Birevüsünün	: Birisinin	Bolurda	: Olur Da
Birikeler	: Birikiyorlar	Bolurdu	: Olurdu
Birşiy	: Bir Şey	Boluredi	: Olurdu
Birşiyi	: Bir Şeyi	Bolursa	: Olursa
Birşiyin	: Bir Şeyin	Bomagan	: Olmamış
Bişirecem	: Pişireceğim	Bomasın	: Olmasın
Bişireceydin	: Pişirecektin	Bomay	: Olmuyor
Bişiririm,	: Pişiririm	Bomaz	: Olmaz

Borçka	: Borca	Catalar	: Yatalar
Bosa	: Olsa	Catarım	: Yatarım
Bosan	: Olsan	Catayık	: Yatalım
Bostorgay	: Serçe Kuşu	Catayım	: Yatayım
Bosun	: Olsun	Catayken	: Yatacakmış
Boşagan	: Boşamış	Catgan	: Yatmış
Bulay	: Böyle	Catılır	: Yatılır
Bulganman	: Bulmuşum	Catma	: Yatma
Buluşmaga	: Buluşmaya	Cavdı	: Yağdı
Bunday	: Bunun Gibi	Cavgan	: Yağmış
Bunı	: Bunu	Cavın	: Yağmur
Bunlarga	: Bunlara	Cavmay	: Yağmaz
Bunlarını	: Bunları	Cavun	: Yağmur
Buralarını	: Buraları	Cayalar	: Seriyorlar
		Cayav	: Yayan
-C-		Cebinge	: Cebime
Caba	: Kapatmak	Cel	: Yel
Cabalar	: Kapatıyorlar	Cem	: Yem
Caga	: Sürmek	Cemaatge	: Cemaate
Cagalar	: Sürüyorlar	Cemini	: Yemini
Cagarman	: Yakarım	Cemiş	: Yemiş
Cak	: Yak	Ceneler	: Yeniyorlar
Cakarman	: Yakarım	Cenge	: Yenge
Cakgan	: Yakmış	Cengede	: Yengede
Cakganlar	: Yakmışlar	Cengeler	: Yengeler
Caksan	: Yaksan	Cengelerden	: Yengelerden
Calvara	: Yalvara	Cengelere	: Yengelere
Camalıklı	: Yamalıklı	Cengelerede	: Yengelerede
Cana	: Yanıyor	Cengesimi	: Yengesi mi
Candım	: Yandım	Cengesinin	: Yengesinin
Canı	: Yeni	Cengeye	: Yengeye
Canıdan	: Yeniden	Cenileler	: Yeniliyorlar
Camık	: Yanık	Cenince	: Yenince
Canıklı	: Yanığı	Cevabga	: Cevaba
Canımı	: Yeni mi	Cevabını	: Cevabını
Caraları	: Yaraları	Cılgan	: Ağlamış
Carday	: Yar Gibi Tarla İçin Kullanılır	Cılama	: Ağlama
Cargan	: Yarmış	Cılap	: Ağlayıp
Castığın	: Yastığın	Cılaşalar	: Ağlaşıyorlar
Caş	: Genç	Cılay	: Ağlıyor
Cat	: Yat	Cılayken	: Ağlıyormuş
Cata	: Yata	Cılaysın	: Ağlıyorsun

Cırtıla	: Yırtılıyor
Cıya	: Seriyor
Cibere	: Gönderiyor
Ciberecekimiz	: Göndereceğiz
Cibergen	: Göndermiş
Cibergenki	: Göndermişki
Cibermem	: Göndermem
Cigit	: Yiğit
Cip	: İp
Col	: Yol
Colda	: Yolda
Coldan	: Yoldan
Colga	: Yola
Coltulalar	: Kayboluyorlar
Colun	: Yolun
Corga	: Kötü, Çirkin
Coytuldu	: Kayboldu
Cularsız	: Yularsız
Cum	: Yum
Cumruklaylar	: Yumrukluylar
Cuv	: Yıka
Cuvaldıznan	: Çuvaldızla
Cuvarlanıp	: Yuvarlanıp
Cuvdum	: Yıkadım
Cuvgan	: Yıkamış
Cuvganda	: Yıkadığında
Cuvmagaydım	: Yıkamasaydım
Cuvmaydım	: Yıkamazdım
Cuvunganlar	: Yıkanmışlar
Cuvunsun	: Yıkansın
Cuvura	: Koşuyor
Cuvurganlar	: Koşuyormuşlar
Cuvurup	: Koşup
Cüre	: Yürüyor
Cüreken	: Yürüyormuş
Cürgen	: Yürümüş

-Ç-

Çağırılar	: Çağırıyorlar
Çalışmaga	: Çalışmaya
Çemiş	: Yemiş
Çemişni	: Yemişni

Çeriğinen	: Çerikle
Çerkisine	: Atın arka tarafı
Çeten	: Sepet
Çıkaeken	: Çıkıyormuş
Çıkargan	: Çıkarmış
Çıkarman	: Çıkarım
Çıkgan	: Çıkmış
Cibereki	: Gönderiyorki
Çipni	: İpi
Çokedi	: Çoktu

-D-

Dagılalar	: Dağılıyorlar
Dagıtalar	: Dağıtıyorlar
Daş	: Taş
Day	: Gibi
Dayanamagan	: Dayanamamış
Dayanamay	: Dayanamıyor
Dayna	: Gibi
Degel	: Değil
Degen	: Demiş
Degenin	: Dediğin
Degenki	: Demişki
Degenler	: Demişlerki
Degermenci	: Değirmenci
Degermene	: Değirmene
Demiy	: Demez
Demiyekenler	: Demiyormuşlar
Dep	: Deyip
Depesine	: Tepesine
Deredi	: Derdi
Derege	: Dereye
Dertin	: Dertin
Develerge	: Develere
Devesinen	: Devesiyle
Devlerge	: Devlere
Devlerni	: Devleri
Dinele	: Ayakta Durmak
Diy	: Der
Diyliyeler	: Derlerki
Mışık	: Kedi
Dolangan	: Dolanmış

Durumga : Duruma

-E-

Eken : Miş

Ekenler : Mişler

Ekevi : İkisi

Ekevini : İkisini

Ekevmiz : İkimiz

Eki : İki

Ekinni : Ekini

Emşek : Meme

Endire : İndiriyor

Engen : İnmiş

Ep : Hep

Epiy : Epey

Eteğken : Ediyormuş

Eteler : Ediyorlar

Etelerdi : Ederlerdi

Eterdiler : Ederdiler

Eteredi : Ederdi

Eterek : Ederek

Eterler : Ederler

Etermiz : Ederiz

Eteyeken : Edermiş

Eteyken : Edermiş

Eteykenler : Edermişler

Etgen : Etmiş

Etgenler : Etmişler

Etince : Edince

Etini : Etini

Etip : Edip

Etiyik : Edelim

Etiyim : Edeyim

Etken : Etmiş

Etkenler : Etmişler

-F-

Fakır : Fakir

Fakırım : Fakirim

Fakırman : Fakirim

Fakırmız : Fakiriz

Fakireken : Fakirmiş

Fenerlan : Fenerle

Fortum : Hortum

Gılıç : Kılıç

Gıstırılmış : Kıstırmış

Gocabaş : Şekerpancarı

-H-

Hacıynan : Hacıyla

Hacilerge : Hacılara

Hacilige : Hacılığa

Hacilikke : Hacılığa

Haptalar : Hafta

Haraldını : Hararetini

Haveyli : Havalı

Haveyliymen : Havalıyım

Hazırlaganlar : Hazırlamışlar

Hazırlana : Hazırlanır

Hazırlay : Hazırlıyor

Hazırlaylar : Hazırlarlar

Hebesine : Heybesine

Heç : Hiç

Hekaye : Hikâye

-I-

Izını : İzini

Inangan : İnanmış

Işerde : İçeriye

Işerken : İçerken

Işgen : İçmiş

Işgende : İçmiş De

Işip : İçip

Işire : İçiriyor

-K-

Kaber : Haber

Kaçamay : Kaçamıyor

Kagnıga : Kağnyıya

Kagnını : Kağnyı

Kakayken : Kakiyormuş

Kakgan : Kakmış

Kakış : Başına Kakmak

Kalakay : Kırım Tatarlarına Ait Bir Börek

Kalalar	: Kalıyorlar	Katiyim	: Na Yapıyım
Kalemlerni	: Kalemleri	Katlama	: Kırım Tatarlarına Ait Bir Börek
Kalgan	: Kalmış	Katti	: Ne Yaptı
Kalganlar	: Kalmışlar	Kav	: Ateş
Kandıra	: Kandırıyor	Kavakday	: Kavak Gibi
Kapıga	: Kapiya	Kavaknın	: Kavağın
Kaptırgan	: Kaptırmış	Kavzedir	: ?
Kapuska	: Kelem	Kaybet	: Gıybet
Karagan	: Bakmış	Kayda	: Nerde
Karaganki	: Bakmışki	Kaydan	: Nerden
Karaganlar	: Bakmışlar	Kaydaydın	: Neredeydin
Karaltını	: Gölgeni	Kayer	: Neresi
Karamayman	: Bakmıyorum	Kayerde	: Nerede
Karan	: Bakın	Kayerden	: Nereden
Karanız	: Bakınız	Kayerinden	: Neresinden
Karap	: Bakıp	Kayli	: Hayla
Kararım	: Bakarım	Kaysını	: Hangisini
Karasaki	: Baksaki	Kaysi	: Hangisi
Karasam	: Baksam	Kaytsin	: Na Yapsın
Karasana	: Baksana	Kegen	: Gelmiş
Karasanız	: Baksanız	Kegende	: Geldiğinde
Karaseki	: Baksaki	Kel	: Gel
Karasın	: Baksın	Keldi	: Geldi
Karatayken	: Baktıyormuş	Keldik	: Geldik
Karay	: Bakıyor	Keldim	: Geldim
Karayeken	: Bakıyormuş	Keldin	: Geldin
Karayım	: Bakayım	Keldiniz	: Geldiniz
Karayın	: Bakın	Kele	: Gelir
Karayınız	: Bakınız	Kelebilin	: Gelibirisin
Karayken	: Bakıyormuş	Kelecek	: Gelecek
Karayki	: Bakıyor Ki	Kelecekde	: Gelecekte
Karaylarki	: Bakıyorlar Ki	Keleki	: Gelirki
Kardaş	: Kardeş	Keleler	: Gelirler
Kart	: Yaşlı	Kelemezmiş	: Gelemezmiş
Kartaboz	: ?	Kelemni	: Kelemi
Kartagası	: Düğünden Sorumlu Kişi	Kelene	: Gelene
Kartiy	: Yaşlı	Kelesin	: Gelesin
Kartlarını	: Yaşlıları	Keleyimde	: Geliyimde
Kasnağ	: Kasnak	Keleyken	: Gelirmiş
Kaşayken	: Kaçıyormuş	Keleykenler	: Gelirmişler
Kaşgan	: Na Yapıyım	Kelgen	: Gelmiş
Katip	: Yapıp	Kelgenler	: Gelmişler

Kelgenlerni	: Gelmişleri	Keşkem	: Keşke
Kelgenni	: Gelmiş	Keşmiyim	: Geçmeyim
Kelgeşi	: Gelene Kadar	Keşsem	: Geçsem
Kelin	: Gelin	Ket	: Git
Keline	: Geline	Kete	: Gider
Kelini	: Gelini	Ketecegim	: Gideceğim
Kelinin	: Gelinin	Ketecegken	: Gidecekmiş
Kelinlerime	: Gelinlerime	Ketecek	: Gidecek
Kelinlerni	: Gelinleri	Ketecekler	: Gidecekler
Kelinliği	: Gelinliği	Ketecem	: Gidecem
Kelinliklen	: Gelinlikle	Keteceydik	: Gidecektik
Kelinni	: Gelini	Keteceyken	: Gidecekmiş
Kelip	: Gelip	Keteeki	: Giderki
Kelipte	: Gelip De	Keteler	: Gideler
Kelir	: Gelir	Ketemen	: Giderim
Kelirdi	: Gelirdi	Ketemiz	: Gideriz
Keliredi	: Gelirdi	Keter	: Gider
Kelirediler	: Gelirdiler	Keterdi	: Giderdi
Kelirim	: Gelirim	Ketesin	: Gidersin
Kelirken	: Gelirken	Ketesiniz	: Gidersiniz
Kelirmen	: Gelirim	Keteyik	: Gidelim
Keliştirsen	: Geliştirsen	Keteyken	: Gidermiş
Keliyatırganda	: Geliyorduğunda	Keteykenler	: Gidermişler
Kelmeden	: Gelmeden	Ketgen	: Gitmiş
Kelmesin	: Gelmesin	Ketgende	: Gitmişde
Kelmiş	: Gelmiş	Ketgenler	: Gitmişler
Kelmiştir	: Gelmiştir	Ketgennn	: Gitmiş
Kelmiy	: Gelmiyor	Ketince	: Gidince
Kelsinde	: Gelsinde	Ketinde	: Gidinde
Kemiy	: Gelmiyor	Ketiniz	: Gidiniz
Kervancılara	: Kervancılara	Ketip	: Gidip
Kervancıların	: Kervancılarla	Ketir	: Getir
Keşe	: Geçe	Ketirdi	: Getirdi
Keşecek	: Geçecek	Ketirdim	: Getirdim
Keşede	: Geçede	Ketire	: Getirir
Keşeler	: Geçeler	Ketireceken	: Getirecekmiş
Keşeyin	: Geceliyin	Ketirecekmen	: Getireceğim
Keşgen	: Geçmiş	Ketireler	: Getirirler
Keşinirmen	: Geçinirim	Ketireyken	: Getirmiş
Keşit	: Geçit	Ketirgen	: Getirmiş
Keşiti	: Geçiti	Ketirgenler	: Getirmişler
Keşiyim	: Geçeyim	Ketirin	: Getirin

Ketirip	: Getirip	Kişniy	: Kişnemek
Ketiririm	: Getiririm	Kitlep	: Kilitleyip
Ketirirse	: Getirirse	Kiveyge	: Damada
Ketiriyim	: Getiriyim	Kiye	: Giyer
Ketiyatırken	: Geliyorduğunda	Kiyeler	: Giyerler
Ketiyik	: Gidelim	Kiyeredi	: Giyerdi
Ketiyim	: Gideyim	Kiyev	: Damad
Ketiyo	: Gidiyor	Kiyevin	: Damadın
Ketiyorum	: Getiriyorum	Kiyevni	: Damadı
Ketme	: Gitme	Kiyik	: Elbise
Ketmez	: Gitmez	Kiyindireler	: Giyindirirler
Ketmiş	: Gitmiş	Kiyindirilip	: Giyindirilip
Ketmiy	: Gitmez	Kiyme	: Giyme
Ketse	: Gitse	Kol	: El
Ketsin	: Gitsin	Kollarına	: Ellerine
Ketti	: Gitti	Kollarını	: Ellerini
Kettik	: Gittik	Koltuklaylar	: Koltuklarının arasın almak
Kettiler	: Gittiler	Koluna	: Eline
Kettiyse	: Gittiyse	Kolunada	: Eline De
Keveze	: Geveze	Kolunda	: Elinde
Keyip	: Keyif	Kolundan	: Elinden
Keze	: Gezer	Konamayman	: Konamıyorum
Kıdıra	: Arıyor	Kop	: Çok
Kıdırasın	: Arıyorsun	Kopara	: Koparıyor
Kıdırgan	: Aramış	Kopte	: Çokta
Kılıcını	: Kılıcını	Koraz	: Horoz
Kılmay	: Kılmaz	Korazım	: Horozum
Kırtli	: Kitli	Korazını	: Horozu
Kısraknı	: Kısrakı	Korkgan	: Korkmuş
Kıvana	: Övünüyor	Korkganlarından	: Korktuklarından
Kıygaşa	: Börek adı	Korkmanız	: Korkmayın
		Koyga	: Kuzu
Kirdim	: Girdim	Koygan	: Koymuş
Kire	: Girer	Koymay	: Koymaz
Kireler	: Girerler	Köbüye	: Çoğalıyor
Kirerdi	: Girerdi	Köklüyer	: Kökleme
Kiresin	: Giresin	Kökten	: Gökten
Kirin	: Girin	Kökyüzenden	: Gökyüzünde
Kirince	: Girince	Kölden	: Gölden
Kirip	: Girip	Kölgelik	: Gölge
Kişgeneden	: Küçüklükten	Könlünü	: Gönünü
Kişigede	: Kişiye	Köre	: Görür

Körecek	: Görecek	Kuymayeken	: Koymazmış
Körecem	: Görecem	Kuyuga	: Kuyuya
Körecen	: Görecen	Küleler	: Gülerler
Köremadık	: Göremedik	Külgen	: Gülmüş
Köresiniz	: Göresiniz	Külseler	: Gülseler
Körge	: Görmüş	Külüm	: Gülüm
Körge	: Görmüş	Külünce	: Gülünce
Körge	: Görmüşlerki	Küm	: Kim
Körmege	: Görmemiş	Kümge	: Kime
Körmesin	: Görmesin	Kümse	: Kimse
Körme	: Görmez	Kümüsüne	: Kimisine
Körme	: Görmeye	Kümüş	: Gümüş
Körmü	: Görmez	Kün	: Gün
Körmümen	: Görmüyorum	Künde	: Günde
Körsün	: Görsün	Künlük	: Günlük
Körümce	: Görümce	Künü	: Günü
Körümcelere	: Görümcelere	Künüm	: Günüm
Körüne	: Görünür	Küsge	: Küsmüş
Körünmesin	: Görünmesin	Küşük	: Küçük
Körüyüm	: Görüyüm	Küzel	: Güzel
Köstereler	: Gösterseler		
Köstereyim	: Göstereyim		
Köşege	: Köşeye	-L-	
Kötürür	: Götürür	Lambaynan	: Lambayla
Köyge	: Köye	Lapına	: Lafına
Köz	: Göz	Laplay	: Laflayıp
Közleri	: Gözleri	Legelegin	: Leylegin
Közlerim	: Gözlerim	Legelek	: Leylek
Közlerine	: Gözlerine		
Közlerini	: Gözlerini	-M-	
Közü	: Gözü	Magarlandı	: Gururlandı
Közümü	: Gözümü	Mallenin	: Mahallenin
Közüne	: Gözüne	Manga	: Bana
Közünü	: Gözünü	May	: Yağ
Közünüde	: Gözünüde	Men	: Ben
Közünün	: Gözünün	Mende	: Bende
Kuda	: Dünür	Menden	: Benden
Kudagiy	: Dünürcü	Mendilge	: Mendile
Kudaka	: Dünürcü	Meni	: Beni
Kudalar	: Dünürcüler	Menim	: Benim
Kuluman	: Kuyulum	Menimle	: Benimle
Kuyalar	: Koyuyorlar	Menimsin	: Benimsin
Kuyayım	: Koyayım	Menni	: Beni

Meraklıman	: Meraklıyım	Oturtalar	: Oturtuyorlar
Metiy	: Yoğurt kabı	Oturdayken	: Oturtuyormuş
Meydanga	: Meydana		
Mezarlıkga	: Mezarlığa	-Ö-	
Mınaday	: Böyle	Ölgen	: Ölmüş
Mınadayna	: Böylece	Öltür	: Öldür
Mınavı	: Öteki	Öltüre	: Öldürür
Mında	: Burada	Öltürecek	: Öldürecek
Mını	: Bunu	Öltürtecek	: Öldürdecek
Mınyakka	: Bu Tarafa	Öltürttüm	: Öldürttüm
Mışıkni	: Kediye	Örkende	: Sepet
Mindirgenler	: Bindirmişler	Ösgen	: Büyümüş
Mine	: Biner	Öşekni	: Dedikodu
Mingen	: Binmiş	Öz	: Kendi
Minyeri	: Burası	Özlerini	: Kendilerini
Misapiri	: Misafir	Özü	: Kendi
Mögedek	: Gelin Arabası	Özümde	: Kendimde
Mübarekge	: Mübareğe	Özüme	: Kendime
		Özümküler	: Kendiminkiler
-N-		Özümü	: Kendimi
Namaz Künü	: Kandil Günü	Özümün	: Kendimin
Nenni	: Ninni	Özünü	: Kendini
Netecesiniz	: Ne Yapacaksınız	Özünün	: Kendinin
Netesin	: Ne Yapıyorsun	-P-	
Nogaylarda	: Tatarların Farklı Bir Boyu	Pırtına	: Fırtına
Nömötü	: Nöbet	Pıstırırman	: Biçtirmek
-O-		Pil	: Fil
Od	: Ateş	Pilinen	: Fille
Okugan	: Okumuş	Pillerni	: Pilleri
Okumay	: Okumaz	Pişire	: Pişirir
Okuy	: Okur	Pişirekenler	: Pişirmişler
Onday	: Öyle	Pişireler	: Pişirirler
Ongan	: Olmuş	Pişirile	: Pişirilir
Onlarga	: Onlara	Pişirinde	: Pişir
Ot	: Ateş	Pişirmiyler	: Pişirmiyorlar
Otga	: Ateşe	Pişirte	: Pişirtir
Otrganlar	: Oturmuşlar	Pütün	: Bütün
Otlu	: Ateşli	Rastkelgen	: Rastgelmiş
Oturayken	: Oturuyormuş		
Oturgan	: Oturmuş	-S-	
Oturganlar	: Oturmuşlar	Saatge	: Saate

Saba	: Sabah	Sizni	: Sizi
Sabı	: Sapı	Sogum	: Dügünler Hayvan Kesme Sogum Soyma
Sabunnan	: Sabunla	Sopunu	: Sopu
Sabunnu	: Sabunu	Sora	: Sorar
Sahabından	: Sahibinden	Soranız	: Sorun
Saklagan	: Saklanmış	Soray	: Sorar
Saklana	: Saklanır	Sorgan	: Sormuş
Saklay	: Saklar	Sovukta	: Soğukta
Sal	: Gönder	Soyga	: Soya
Sala	: Gönderir	Söznü	: Sözü
Salacagan	: Koyacakmış	Sözünen	: Sözle
Salalar	: Koyarlar	Sulamaga	: Sulamaya
Salaman	: Gönderirim	Sulayedim	: Sulardım
Salaredi	: Gönderirdi	Sulayken	: Sularmış
Salasın	: Göndersin	Susagan	: Susamış
Saldım	: Gönderdim	Suva	: Suya
Salgan	: Göndermiş	Suvda	: Suvda
Salganlar	: Göndermişler	Suvdan	: Sudan
Salkım	: Serin	Suvga	: Suya
Salmış	: Göndermiş	Suvnan	: Suyla
Salsa	: Gönderse	Suvnu	: Suyu
Sanga	: Sana	Suvnuda	: Suyu da
Sarayga	: Saraya	Suvun	: Suyun
Sarılgan	: Sarılmış	Suvunan	: Su Ile
Sarılganlar	: Sarılmışlar	Suvunu	: Suyu
Satacakmız	: Satacağız	Süsleyler	: Süslerler
Satalar	: Satarlar	Süveyken	: Severmiş
Satayken	: Satıyormuş	Süvgen	: Sevmiş
Sataykenler	: Satarmışlar	Süydüğü	: Sevdığı
Satuv	: Dügün Bohçası	Süye	: Severmiş
Satuvga	: Dügün Bohçasına	Süyede	: Severde
Seninlen	: Seninle	Süyekleri	: Kemikleri
Senni	: Seni	Süygen	: Sevmiş
Sennin	: Senin	Süygenine	: Sevdğine
Seslenmeniz	: Seslenmeyin	Süymeyken	: Sevmezmiş
Sevingen	: Sevinmiş	Süysün	: Dügünlerde Kız Tarafına Gönderilen K
Sıstırırman	: Sıçtırırım	Süyüp	: Sevip
Sıypasa	: Okşasa		
Sıypayken	: Okşarmış	-Ş-	
Siy	: İşemek	Şagıralar	: Çağırıyorlar
Siydirirmen	: İşetirim	Şakıralar	: Çağırırlar
Siymeden	: İşemedem	Şakmak	: Çakmak

Şal	: Çal	Şıkartalar	: Çıkartıyorlar
Şala	: Çalır	Şıkayıkta	: Çıkalım Da
Şalışa	: Çalışır	Şıkayım	: Çıkayım
Şalışaman	: Çalışırım	Şıkdı	: Çıktı
Şalışayım	: Çalışayım	Şıkğan	: Çıkmış
Şalışğan	: Çalışmış	Şıkğanlar	: Çıkmışlar
Şalışmaga	: Çalışmaya	Şıkınca	: Çıkınca
Şalvesi	: Görüntüsü	Şıkıp	: Çıkıp
Şamurla	: Çamurla	Şın	: Kırım düğünlerinde kız ve erkeğin atışı
Şamura	: Çamura	Şırak	: Işık
Şaşına	: Saçından	Şırayıman	: Rengiyle
Şaşından	: Saçından	Şışan	: Sıçan
Şaşıra	: Şaşırır	Şıgbörek	: Kırım Tatar yemeklerinden bir börek
Şaşırdımışı	: Şaşırınca	Şimdiyeşi	: Şimdiye kadar
Şaşuv	: Kırım Tatar Yemeklerinden Bir Şişi	Şıngenler	: Yıkanmışlar
Şatısına	: Çatısına	Şişe	: Kasılmak. Gururlanmak
Şavlesi	: Suyu Düşen Görüntü	Şitlevinin	: Yabancı evi
Şay	: Çay	Şiy	: Şey
Şayda	: Çayda	Şiyde	: Şeyde
Şayga	: Çaya	Şiyden	: Şeyden
Şeriği	: Çeriği	Şiye	: Şeye
Şeriğin	: Çeriğin	Şiyeteler	: Şey Yapıyorlar
Şeriğinin	: Çeriğinin	Şiyetiniz	: Şey Yapınız
Şeşme	: Çeşme	Şiyetip	: Şey Yapıp
Şeşmeden	: Çeşmeden	Şiyetir	: Şey Yapar
Şeşmenin	: Çeşme	Şiyetirken	: Şey Yaparken
Şevrilip	: Çevirip	Şiyetken	: Şey Yapmış
Şıbık	: Çubuk	Şiyge	: Şeyi
Şıbıkga	: Çubuğa	Şiyi	: Şeyi
Şıbıkını	: Çubuğu	Şiyim	: Şeyim
Şıgamadı	: Çıkamadı	Şiyin	: Şeyin
Şıgardı	: Çıkardı	Şiyini	: Şeyi
Şığışgansen	: Çıkışmışsın	Şiyler	: Şeyleri
Şıka	: Çıkar	Şiyleri	: Şeyleri
Şıkagara	: Çıkarır	Şiyli	: Şeyli
Şıkaralar	: Çıkarırlar	Şiynen	: Şeyle
Şıkardık	: Çıkardık	Şiyni	: Şeyi
Şıkardın	: Çıkardın	Şoban	: Çoban
Şıkargan	: Çıkarmış	Şobana	: Çobana
Şıkarganlar	: Çıkarmışlar	Şobanan	: Çobanla
Şıkargansın	: Çıkarmışsın	Şobansın	: Çobansın
Şıkarın	: Çıkarın	Şöp	: Çöp

Şöper	: Şoför	Taşıylar	: Taşlarlar
Şöperge	: Şoföre	Taşla	: Bırakır
Şözecek	: Çözecek	Taşladı	: Bıraktı
Şözgen	: Çözmüş	Taşlay	: Bırakmış
Şubugunu	: Çubuğunu	Taşlaykenler	: Bırakmışlar
Şunları	: Şunları	Tav	: Dağ
Şuş	: Suç	Tavda	: Dağda
Şuşu	: Suçu	Tavdaki	: Dağdaki
Şuşum	: Suçum	Tavdan	: Dağdan
-T-		Tavga	: Dağa
Tabılır	: Bulunur	Tavın	: Dağın
Tabılmaz	: Bulunmaz	Tavlarda	: Dağlarda
Tadandı	: Dadanmak	Tayak	: Dayak
Tagın	: Takın	Tayın	: Yemek
Tagıt	: Dağıt	Tebe	: Deper
Taka	: Takar	Tebeyken	: Depiyormuş
Takacakman	: Takacağım	Telliylar	: Telliylarlar
Takalar	: Takarlar	Tembete	: Tembilyiyor
Takaredi	: Takardı	Temir	: Demir
Takgan	: Takmış	Teniz	: Deniz
Takıla	: Takılır	Tenizge	: Denize
Talğan	: Dalmış	Tereğın	: Ağacın
Tamıt	: Damlat	Terek	: Ağaç
Tamızkan	: Damlatmış	Terekge	: Ağaca
Tanam	: Danam	Terkisine	:
Tanışmaga	: Danışmaya	Terzige	: Terziye
Tapamayman	: Bulamıyorum	Teşgen	: Deşmiş
Tapgan	: Bulmuş	Tıka	: Dıkar
Tapganda	: Bulmuşda	Tıkacaklar	: Dıkacaklar
Tapılğan	: Bulunmuş	Tıkalar	: Dıkalar
Tapmacamın	: Bulmaca	Tıkın	: Sokun
Taptım	: Buldum	Tılsımınan	: Tılsımla
Tarafga	: Tarafa	Tınkay	: Donup
Tarlaga	: Tarlaya	Tışarda	: Dışarda
Tarman	: Darman	Tışarı	: Dışarı
Tarta	: Çeker	Tışarıga	: Dışarıya
Tartmadı	: Çekmedi	Tibi	: Dibi
Tarttı	: Çektti	Tilinden	: Dilinden
Tasınan	: Tasla	Tillene	: Dillendir
Tasnı	: Tası	Tillerine	: Dillerine
Taşirekenler	: Taşırılmışlar	Timurleng	: Timur
		Tinele	: Dikilyor

Tipinde	: Dibinde	Toylar	: Dügünler
Tir	: Der	Toylarda	: Dügünlerde
Tirmeninde	: Değirminde	Toynu	: Dügünü
Tirmenine	: Değirmenine	Toyu	: Dügünü
Tirmenini	: Değirmenini	Toyur	: Doyur
Tirmenşi	: Değirmenci	Toyuramayman	: Doyuramıyorum
Tirmenşiğe	: Değirmenciye	Toyurayım,	: Doyurayım
Tirmenşinin	: Değirmencinin	Toyurganlar	: Doyurmuşlar
Tiyken	: Diyormuş	Töbesine	: Başına, Yukarısına
Tiyme	: Dokunma	Tökeler	: Dökerler
Tiymeyecem	: Dokunmayacağım	Töne	: Döne
Tizi	: Teyze	Töngen	: Dönmüş
Toga	: Doğar	Tönüp	: Dönüp
Togru	: Doğru	Töpeden	: Tepeden
Togulmen	: Değilim	Töşeğin	: Döşeğin
Tokmaknı	: Tokmağı	Töşeğini	: Döşeğini
Tokta	: Dur	Töşek	: Döşek Yatak
Toktata	: Dudurur	Töşetgen	: Döşetmiş
Tokugan	: Dokumuş	Töşetsin	: Döşetsin
Tokurman	: Dokurum	Tulda	: Rüzgârsız Yer
Tola	: Dolamak	Tuman	: Duman
Tolan	: Dolan	Tur	: Dur
Tolandıralar	: Dolandırıyorlar	Tura	: Kalkar
Tolap	: Dolap	Turacak	: Duracak
Tolaplarını	: Dolapları	Turagka	: Durağa
Tolaşalar	: Dolaşırlar	Turaken	: Tururmuş
Toldurgan	: Doldurmuş	Turakga	: Durağa
Tolgan	: Dolmuş	Turalgan	: Durulmuş
Tolmuş	: Dolmuş(Araç)	Turayım	: Kalkayım
Tolmuşga	: Dolmuşa	Turgan	: Durmuş
Tolmuştan	: Dolmuştan	Turganmen	: Durunca
Toplanalar	: Toplanırlar	Tursata	: Kaldırıyor
Toplaşp	: Toplanıp	Tursun	: Dursun
Toplayık	: Toplayalım	Turunca	: Kalkınca
Toplaylar	: Toplarlar	Turup	: Kalkıp
Toprakga	: Toprağa	Tuta	: Tutar
Topraknı	: Toprağı	Tutalar	: Tutarlar
Topunan	: Topla	Tutamay	: Tutamaz
Torta	: Köy Seyirlik Oyunu	Tutgan	: Tutmuş
Toy	: Dügün	Tutturalar	: Tutururlar
Toydum	: Doydum	Tutturgan	: Tutturmuş
Toyga	: Dügüne	Tutuşa	: Tutuşur

Tuvar	: Davar	Uluman	: Oğluyum
Tuvgan	: Doğmuş, Akraba	Ulumu	: Oğlu Mu
Tuya	: Duyar	Ulunun	: Oğlunun
Tuygan	: Duymuş	Uracagkenmen	: Vuracakmışım
Türlenir	:	Urar	: Vurur
Türtmüşler	: Dürtmüşler	Urayım	: Vurayım
Tüşe	: Düşer	Urduysa	: Vurduysa
Tüşecek	: Düşecek	Urgan	: Vurmuş
Tüşecekemen	: Düşeceğim	Urmaga	: Vurmaya
Tüşecekmen	: Düşeceğim	Urup	: Vurup
Tüşeceniz	: Düşeceksiniz	Uruslar	: Ruslar
Tüşer	: Düşer	Urusu	: Rusu
Tüşerler	: Düşerler	Urusya'nın	: Rusya'nın
Tüşeyken	: Düşüyormuş	Uşamay	: Benzemiyor
Tüşgen	: Düşmüş	Uştum	: Uçtum
Tüşken	: Düşmüş	Uşun	: Uçuna
Tüşkenler	: Tüşmüşler	Uşuna	: Uçuna
Tüşmanlarım	: Düşmanlarım	Uzata	: Uzatır
Tüşmezsın	: Düşmezsın	Uzatgan	: Uzatmış
Tüşsün	: Düşsün	-Ü-	
Tüştü	: Düştü	Üçvünü	: Üçü
Tüşüne	: Düşünüyor	Ürkeyken	: Ürküyormuş
Tüşüp	: Düşüp	Üstünge	: Üstüne
Tüşüreler	: Düşürüyorlar	Üş	: Üç
Tüşürgen	: Düşürmüş	Üşevüde	: Üçüde
Tüşürmeysin	: Düşürmüyorsun	Üy	: Ev
Tütüy	: Tütüyor	Üyde	: Evde
Tüvenlerle	: Düvenlerle	Üyden	: Evden
Tüyeler	: Dövüyorlar	Üye	: Eve
-U-		Üyerden	: O Yerden
Uğraşgan	: Uğraşmış	Üyerlerde	: O Yerlerde
Ulan	: Oğlan	Üyge	: Eve
Ulanan	: Oğluyla	Üyleneler	: Evleniyorlar
Ulanga	: Oğlana	Üyleneyim	: Evleneyim
Ulanın	: Oğlanın	Üylengen	: Evlenmiş
Ulanları	: Oğlanları	Üylüsüde	: Evlisode
Ulanı	: Oğlanı	Üyüm	: Evim
Ulanın	: Oğlanın	Üyüme	: Evime
Ulkum	: Bişi	Üyümüz	: Evimiz
Ulu	: Oğlu	Üyün	: Evin
Uluda	: Oğlu Da	Üyünden	: Evinden

Üyüne	: Evine	Yasacam	: Yapacam
Üyünü	: Evini	Yasacan	: Yapacan
Üyünün	: Evinin	Yasagan	: Yapmış
-V-		Yasakedi	: Yasakdı
Vurayken	: Vuruyormuş	Yasala	: Yapılıyor
Vurgan	: Vurmuş	Yasamaga	: Yapmaya
Vurulganedim	: Vurmuştum	Yasanmaz	: Yapılmaz
-Y-		Yasarım	: Yaparım
Yakara	: Yalvarıyor	Yasay	: Yapar
Yakdaki	: Taraftaki	Yasaycak	: Yapacak
Yakdan	: Taraftan	Yasaylar	: Yaparlar
Yakga	: Bu Tarafa	Yastıknı	: Yastığı
Yakka	: Bu Tarafa	Yataganıman	: Yattıyla
Yaklaşgan	: Yaklaşmış	Yatırgan	: Yatırmış
Yaratgan	: Yaratmış	Yazgan	: Yazmış
Yarayeken	: Yarıyormuş	-Z-	
Yasacağımı	: Yapacağımı	Zamangayşi	: Zamana Kadar
Yasacaksın	: Yapacaksın	Zamerinin	: Kışın

EKLER

EK-1. Kaynak Kişi Bilgileri

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Hüsniye ALTUN

Kaynak kişinin doğum yeri: Beserek

Kaynak kişinin doğum tarihi ve yaşı: 1926, 95

Kaynak kişinin eğitim durumu: Yok

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Sungurlu

EK-1.1.

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Naime ALÇAKIR

Kaynak kişinin doğum yeri: Sungurlu

Kaynak kişinin doğum tarihi ve yaşı: 1922, 96

Kaynak kişinin eğitim durumu: Yok

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Sungurlu

EK-1.2.

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Fevzi AFACAN

Kaynak kişinin doğum yeri: Sungurlu

Kaynak kişinin doğum tarihi ve yaşı: 1936, 85

Kaynak kişinin eğitim durumu: Okuması var

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Sungurlu

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Kerime AFACAN

Kaynak kişinin doğum yeri: ALACA

Kaynak kişinin doğum tarihi ve yaşı: 1929, 92

Kaynak kişinin eğitim durumu: Yok

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Sungurlu

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Ayşe SEÇİR

Kaynak kişinin doğum yeri: ALACA

Kaynak kişinin doğum tarihi ve yaşı: 1935, 86

Kaynak kişinin eğitim durumu: Yok

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Sungurlu

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Mukaddes ALÇAKIR

Kaynak kişinin doğum yeri: Sungurlu

Kaynak kişinin doğum tarihi ve yaşı: 1941, 80

Kaynak kişinin eğitim durumu: Yok

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Sungurlu

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Baki ÇAĞATAY

Kaynak kişinin doğum yeri: Sungurlu

Kaynak kişinin doğum tarihi ve yaşı: 1950,71

Kaynak kişinin eğitim durumu: Yok

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Sungurlu

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Rıdvan ALÇAKIR

Kaynak kişinin doğum yeri: Sungurlu

Kaynak kişinin doğum tarihi ve yaşı: 1988, 34

Kaynak kişinin eğitim durumu: Lisans

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Sungurlu

EK-2. Kırım Tatar Türkü Yemekleri

ŞİGBÖREK

KAŞIKBÖREK

İYS-ULKUM

KALAKAY